

KATOLICKI UNIWERSYTET LUBELSKI JANA PAWŁA II
WYDZIAŁ TEOLOGII
INSTYTUT NAUK TEOLOGICZNYCH

Ks. Nazar Bilyk

Nr albumu: 144103

Formacja małżonków w Domowym Kościele
gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie.
Studium z duszpasterstwa rodzin w świetle materiałów
formacyjnych i badań małżonków na Ukrainie

Rozprawa doktorska napisana na
seminarium z duszpasterstwa rodzin
pod kierunkiem
ks. dr. hab. Jacka Golenia, prof. KUL

Lublin 2022

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	4
WSTĘP	6
Rozdział I: WSKAZANIA DLA FORMACJI MAŁŻONKÓW W ŚWIETLE MATERIAŁÓW FORMACYJNYCH RUCHU DOMOWEGO KOŚCIOŁA	15
1. Wprowadzenie w życie słowem Bożym.....	15
2. Wtajemniczenie w liturgię i modlitwę.....	31
3. Przygotowanie do dawania świadectwa miłości oraz budowania wspólnoty.....	42
Rozdział II: METODOLOGIA BADAŃ EMPIRYCZNYCH	60
1. Metody badań.....	61
2. Organizacja i przebieg badań.....	63
3. Charakterystyka badanej grupy.....	64
Rozdział III: ODDZIAŁYWANIE SŁOWA BOŻEGO NA ŻYCIE OSOBISTE I RODZINNE BADANYCH MAŁŻONKÓW	67
1. Rola słowa Bożego w życiu osobistym.....	67
2. Czytanie i rozważanie słowa Bożego w rodzinie.....	70
3. Świadectwo wiary w rodzinie.....	73
Rozdział IV: PRZEŻYWANIE LITURGII I MODLITWY PRZEZ RESPONDENTÓW	75
1. Życie sakramentalne i przyjmowanie sakramentów.....	75
2. Przeżywanie roku liturgicznego.....	82
3. Modlitwa osobista, małżeńska i rodzinna.....	86
Rozdział V: REALIZACJA ŚWIADECTWA I SŁUŻBY WSPÓLNOCIE PRZEZ BADANYCH MAŁŻONKÓW	93
1. Świadectwo życia małżonków oraz zaangażowanie w ewangelizację.....	94
2. Troska o kulturę chrześcijańską oraz odnowę moralną narodu.....	112

Rozdział VI: WNIOSKI I POSTULATY PASTORALNE DLA FORMACJI MAŁŻONKÓW ZRZESZONYCH W RUCHU DOMOWEGO KOŚCIOŁA W UKRAINIE.....	116
1. Wspieranie małżonków w życiu słowem Bożym.....	116
2. Pogłębianie przeżywania liturgii i modlitwy.....	121
3. Umacnianie małżonków w dawaniu świadectwa i służbie wspólnocie.....	128
ZAKOŃCZENIE.....	140
BIBLIOGRAFIA.....	147
WYKAZ TABEL.....	156
ANEKSY.....	159
Aneks 1.....	160
Aneks 2.....	163
Aneks 3.....	178

WYKAZ SKRÓTÓW

- AL** – Posynodalna adhortacja apostolska Franciszka o miłości w rodzinie *Amoris laetitia* (19.03.2016).
- DDW** – Diecezjalny Dzień Wspólnoty
- DE** – Diakonia Ewangelizacji
- DFD** – Diakonia Formacji Diakonii
- DJ** – Diakonia Jedności
- DK** – Domowy Kościół
- DKS** – Diakonia Komunikowania Społecznego
- DL** – Diakonia Liturgiczna
- DM** – Diakonia Modlitwy
- DMił** – Diakonia Miłosierdzia
- DMis** – Diakonia Misyjna
- DMuz** – Diakonia Muzyczna
- DOR** – Diakonia Oaz Rekolekcyjnych
- DS** – Diakonia Słowa
- DW** – Diakonia Wyzwolenia
- DW** – Dzień Wspólnoty
- DWAiD** – Dzień Wspólnoty Animatorów i Diakonii
- DWDD** – Dzień Wspólnoty Diakonii Diecezjalnych
- DŻ** – Diakonia Życia
- FC** – *Familiaris consortio*. Posynodalna adhortacja apostolska Jana Pawła II o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym (22.11.1981).
- KDK** – *Gaudium et spes*, Konstytucja duszpasterska Soboru Watykańskiego II o Kościele w świecie współczesnym (7.12.1965).
- KK** – *Lumen gentium*, Konstytucja dogmatyczna Soboru Watykańskiego II o Kościele (21.11.1964).
- KL** – *Sacrosanctum Concilium*, Konstytucja Soboru Watykańskiego II o liturgii świętej (4.12.1963).
- KWC** – Krucjata Wyzwolenia Człowieka
- LMK** – *List do Biskupów Kościoła katolickiego o współdziałaniu mężczyzny i kobiety w kościele i świecie*. Kongregacja Nauki Wiary (31.05.2004).
- NS** – Namiot Spotkania
- ODB** – Oaza Dzieci Bożych

OM – Oaza Modlitwy

OND – Oaza Nowej Drogi

ONŻ – Oaza Nowego Życia

OR – Oaza Rodzin

ORAE – Oaza Rekolekcyjna Animatorów Ewangelizacji

ORAM – Oaza Rekolekcyjna Animatorów Modlitwy

ORAR – Oaza Rekolekcyjna Animatorów Rodzin

ORD – Oaza Rekolekcyjna Diakonii

ORDR – Oaza Rekolekcyjna Diakonii Rekolekcji Domowego Kościoła

OŻK – Oaza Żywego Kościoła

RDW – Rejonowy Dzień Wspólnoty

RŚ-Ż – Ruch Światło-Życie

SzA – Szkoła Animatora

VD – *Verbum Domini*. Posynodalna adhortacja apostolska Benedykta XVI o słowie Bożym w życiu i misji Kościoła (30.10.2010).

WSTĘP

Duszpasterstwo rodzin przez różnorodne formy działania pastoralnego ogarnia swoją troską osoby żyjące w małżeństwie i rodzinie lub przygotowujące się do jej założenia. W obliczu przemian zachodzących we współczesnym świecie jest to jedno z najważniejszych zadań Kościoła¹. Na różnych szczeblach organizacyjnych i strukturalnych w te działania duszpasterstwa rodzin zaangażowane są osoby zarówno duchowne, jak i świeckie². Szczególnym impulsem w rozwoju duszpasterstwa rodzin stało nauczanie Soboru Watykańskiego II, zawarte w Konstytucji duszpasterskiej o Kościele *Gaudium et spes*³. Sobór wskazał na pewne zadania w odniesieniu do rodziny poprzez pryzmat osób, które miałyby je realizować. Według nauczania Soboru chrześcijanie winni popierać dobro małżeństwa i rodziny świadectwem własnego życia i współdziałaniem z ludźmi dobrej woli. Poza tym Sobór zaakcentował potrzebę mądrości i doświadczenia teologów oraz odpowiednio wykształconych i przygotowanych kapłanów, którzy by wspomagali małżonków w realizacji ich powołania poprzez głoszenie słowa Bożego, sprawowanie liturgii, a także poprzez ludzkie i cierpliwe wspieranie ich w trudnościach i utwierdzeniu w miłości⁴.

Ważnym celem duszpasterstwa rodzin jest uaktywnianie apostolskie rodziny chrześcijańskiej, czyli zaangażowanie rodzin w życie Kościoła, zwłaszcza parafii. Cenną formą tego apostolatu są zrzeszenia rodzin w tym ruchy, wspólnoty i stowarzyszenia. Ich zadaniem jest kształtowanie duchowości małżeńskiej i rodzinnej oraz apostolat chrześcijański⁵. Jednym z katolickich ruchów, powstałych po Soborze Watykańskim II jako odpowiedź na odczytane znaki czasu, jest Domowy Kościół Ruchu Światło-Życie, założony przez Sługę Bożego ks. Franciszka Blachnickiego⁶.

¹ Por. B. Mierzwiński, *Rodzin duszpasterstwo*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński i in., Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2006, s. 737.

² Por. R. Kamiński, *Duszpasterstwo rodzin jako refleksja naukowa*, w: *Duszpasterstwo rodzin. Refleksja naukowa i działalność pastoralna*, red. R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń, Lublin 2013, s. 23.

³ Zob. KDK 47-52.

⁴ Por. KDK 52; B. Mierzwiński, *Rodzin duszpasterstwo*, s. 738.

⁵ Por. B. Mierzwiński, *Rodzin duszpasterstwo*, s. 741.

⁶ Franciszek Blachnicki (1921-1987) – kapłan archidiecezji katowickiej, dr hab. teologii, twórca Ruchu Światło-Życie, inicjator Krucjaty Wyzwolenia Człowieka i założyciel Chrześcijańskiej Służby Wyzwolenia Narodów. Jako duszpasterz zwracał uwagę na formowanie grup religijnych w parafii. Wypracował nowatorską metodę kilkunastodniowych dziecięcych rekolekcji zamkniętych – Oazę Dzieci Bożych. Piętnastodniowe rekolekcje oazowe były skuteczną metodą wychowania *nowego człowieka*, które ks. F. Blachnicki stosował do różnych grup młodzieży, dorosłych i rodzin. Z oaz rozwinął się Ruch Żywego Kościoła, który w 1976 r. przybrał nazwę Ruch Światło-Życie. Proces beatyfikacyjny ks. F. Blachnickiego rozpoczął się 09.12.1995. Por. B. Biela, *Blachnicki Franciszek*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, s. 112-113.

Ruch Domowego Kościoła, powstały w Polsce w 1969 r., stanowi gałąź rodzinną Ruchu Światło-Życie i łączy w sobie cele, duchowość i metody dwóch ruchów odnowy: polskiego Ruchu Światło-Życie oraz międzynarodowego ruchu małżeństw katolickich Equipes Notre Dame⁷. Przewodnim celem Domowego Kościoła jest urzeczywistnianie soborowej wizji rodziny chrześcijańskiej. Podstawowe założenia Ruchu Domowego Kościoła są umieszczone w dokumencie *Zasady Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie*, zatwierdzone przez Konferencję Episkopatu Polski 11.06.2021 roku⁸. Członkowie tego ruchu przyjmują podstawowe ideały życia wyrażone w tzw. *Zobowiązaniach*⁹.

Założyciel Ruchu, owocnie zajmując się z dziećmi i młodzieżą, zauważał, że z czasem te osoby, które z entuzjazmem i zapałem uczestniczyły w oazach, po ukończeniu szkoły średniej odchodziły od wiary i praktyk religijnych. Poszukując przyczyn tego problemu, ks. F. Blachnicki doszedł do wniosku, że „praca oazowa z młodzieżą nie ma sensu, jeżeli równolegle nie ma pracy z rodzicami, z dorosłymi. Jeżeli młodzież widzi, że ten sam ideał, ten sam program, to samo życie według Ewangelii, słowa Bożego jest również dla dorosłych, to nie wyrasta z tego, nie wraca do «życia z przywilejami», to znaczy (do tego, że) nie musi chodzić do kościoła, jedynie dzieci tam posyłać. To jest błędne koło. Ideał formacyjny jest jeden dla dzieci, młodzieży i dla dorosłych”¹⁰.

W tym celu podczas wakacji letnich w 1973 r. w Krościenku nad Dunajcem została zorganizowana Oaza Nowego Życia I stopnia dla rodzin. Była to pierwsza próba zastosowania metody tzw. oazy rekolekcyjnej do grup rodzinnych. Tak zaczęła się historia Domowego Kościoła gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie¹¹. Wtedy w oazie udział wzięli rodzice z mniejszymi dziećmi oraz małżeństwa bez dzieci. W dwóch turnusach rekolekcje przeżyło 51 rodzin (160 uczestników). Jesienią tegoż roku ks. Blachnicki założył pierwszy krąg rodzin w Lublinie i został jego opiekunem¹².

⁷ Ruch Equipes Notre Dame (Wspólnoty Matki Najświętszej) powstał we Francji w 1938 r. z inspiracji ks. H. Caffarela i kilku katolickich małżeństw. Jego celem jest pomaganie małżeństwom chrześcijańskim w pełni przeżywać sakrament małżeństwa. Por. *L'histoire du mouvement*, <https://www.equipes-notre-dame.fr/notre-mouvement/lhistoire-du-mouvement/> (dostęp 16.05.2022).

⁸ *Zasady Domowego Kościoła, gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie*, <http://www.dk.oaza.pl/wp-content/uploads/Zasady-DK-11.06.2021.pdf> (dostęp 16.05.2022).

⁹ Zobowiązania obligują członków do codziennych i określonych praktyk służących do pogłębiania wspólnoty z Bogiem i wewnątrz rodziny. Są nimi modlitwa małżeńska i rodzinna, modlitwa osobista oparta na rozważaniu Pisma świętego, pogłębianie wiedzy religijnej, dialog małżeński (comiesięczna rozmowa małżonków, tzw. zasiadanie, by w atmosferze religijno-modlitewnej odkrywać wolę Bożą względem swego małżeństwa i rodziny oraz dążyć do lepszego, wzajemnego zrozumienia), reguła życia (wspólna praca małżonków nad usuwaniem wad oraz wspólnym zaprogramowaniem systematycznych praktyk religijnych, co przyczynia się do konsekwentnego podążania naprzód), systematyczne uczestnictwo w formacyjnych spotkaniach kręgu. Por. M. Ostrowski, *Ruch Domowego Kościoła*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, s. 755-756.

¹⁰ F. Blachnicki, *Sympatycy czy chrześcijanie*, Wyd. Światło-Życie, Krościenko 2002, s. 89-90.

¹¹ Por. *Vademecum o rekolekcjach Domowego Kościoła*, Wrzesień 2016, s. 3.

¹² Por. *Domowy Kościół. Ruch wspólnot rodzinnych w ramach Ruchu Światło-Życie. Informacje*, s. 14.

Dorobek oraz doświadczenie ruchów Światło-Życie i Equipes Notre Dame, jak również nauka Soboru Watykańskiego II o małżeństwie i rodzinie, zainspirowały ks. Franciszka Blachnickiego do pracy z rodzinami, do tworzenia ruchu wspólnot rodzinnych. Domowy Kościół przyjął od Ruchu Światło-Życie – głównie poprzez oazy żywego Kościoła – przede wszystkim wizję Kościoła jako braterskiej wspólnoty, realizującej się w znaku małej wspólnoty, dążącej do zrealizowania tej wizji w swojej własnej rodzinie, która powinna stać się małym Kościołem. W ten sposób rodzina ma być żywą komórką w organizmie Kościoła lokalnego (parafii), który z kolei jest znakiem powszechnego Kościoła Chrystusowego. Jako żywa komórka w organizmie wspólnoty Kościoła rodzina służy jego wzrostowi przede wszystkim przez wypełnianie funkcji katechumenatu. W jej łonie bowiem dokonuje się zasadniczo proces wzrastania młodych pokoleń we wspólnocie wiary i miłości Kościoła¹³.

Myśląc o Domowym Kościele w wymiarze odnowy charyzmatu rodzinnego i postrzegając rodzinę jako eklezjalę, ks. F. Blachnicki napisał: „Praktyka chrztu niemowląt tylko wtedy zabezpieczy trwanie i przedłużanie się Kościoła w nowych, narastających pokoleniach, jeżeli rodzina będzie żywym środowiskiem wiary i żywą komórką Kościoła – domowym Kościołem i eklezjalą, a przez to domowym katechumenatem. (...) Dlatego oaza rodzin i wywodzący się z niej ruch wspólnoty rodzinnej Domowy Kościół stanowią cenny charyzmat-dar, jakim Ruch może służyć Kościołowi”¹⁴.

Ruch Domowego Kościoła zwraca wielką uwagę na formację duchowości małżeńskiej, czyli na dążenie do bycia bliżej Boga w jedności ze współmałżonkiem. Chce pomóc małżeństwom żyjącym w małżeństwie sakramentalnym, w budowaniu prawdziwej jedności małżeńskiej, która stwarza najlepsze warunki do dobrego wychowania dzieci w duchu chrześcijańskim. Ks. F. Blachnicki w rozmowie z s. Jadwigą Skudro RSCJ¹⁵, swoją wieloletnią współpracowniczką, powiedział, że kształtowanie i wpajanie duchowości małżeńskiej jest sprawą najważniejszą i nie można jej niczym zastępować¹⁶. Ruch zmierza

¹³ Por. D. Franków, *Domowy Kościół*, <https://www.rdk.krakow.pl/index.php/domowy-kosciol> (dostęp 05.04.2022).

¹⁴ F. Blachnicki, *Charyzmat i wierność*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2012, s. 63.

¹⁵ Jadwiga Skudro (1914-2009) urodziła się w Kijowie, w 1947 r. złożyła śluby wieczyste w Zgromadzeniu Sióstr Sacre Coeur. Pracowała jako nauczycielka i wychowawczyni. W latach 1969-1972 uczyła się w Studium Rodzinnym w Poznaniu. W sierpniu 1972 r. zapoznała się z założeniami i metodami ruchu Equipes Notre Dame w Paryżu. W 1974 r., na zaproszenie ks. F. Blachnickiego, przyjechała do Krościenka nad Dunajcem na oazę rodzin, by podzielić się swoją wiedzą na temat ruchu Equipes Notre Dame. Od 01.01.1975 r. podjęła na stałe współpracę z ks. Blachnickim, uczestnicząc w powstawaniu i tworzeniu gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie. Pomagała w zakładaniu wielu kręgów rodzin, prowadziła rekolekcje, tłumaczyła i opracowywała materiały formacyjne dla Domowego Kościoła. Od 1975 r. uczestniczyła w redakcji pisma formacyjnego „Domowy Kościół. List do wspólnot rodzinnych”. Por. *Siostra Jadwiga Skudro*, <https://www.dk.oaza.pl/siostra-jadwiga-skudro/> (dostęp 13.05.2022).

¹⁶ Por. D. Franków, *Domowy Kościół*.

także do odbudowania i propagowania kultury ugruntowanej na chrześcijańskich zasadach oraz do służby na rzecz moralnej odnowy narodu. Ten ruch ma służyć pomocą w odnowie człowieka, rodziny, Kościoła oraz społeczności ludzkiej w duchu Ewangelii na wzór Jezusa Chrystusa. Jego celem jest dążenie do świętości małżonków poprzez ich osobisty rozwój i wzajemną pomoc, co prowadzi do jedności małżeńskiej i rodzinnej¹⁷.

Ruch Światło-Życie stawia sobie za cel, by jego członkowie żyli w zgodności ze światłem słowa Bożego. To, co zostało poznane jako prawda, ma stać się normą postępowania. Ruch oazowy ma doprowadzić jego uczestników do przyjęcia Jezusa Chrystusa jako Pana i Zbawiciela, co z kolei czyni osobę „nowym człowiekiem” na wzór Chrystusa, a w konsekwencji prowadzi do odpowiedzialnego i pełnego zaangażowania w życie lokalnego Kościoła¹⁸. W centrum swych celów ruch ten stawia budowanie rodziny jako Kościoła domowego, co zostało wyrażone w jego nazwie zgodnie z nauczaniem Soboru Watykańskiego II. Rodzina ma się stać miejscem permanentnego katechumenatu (deuterokatechumenatu), czyli nieustannej formacji wiary wszystkich jej członków tak, by byli apostołami wśród innych rodzin, ukazując im ewangeliczną wizję życia rodzinnego.

Formacja¹⁹ w Domowym Kościele gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie została ukształtowana pod wpływem nauczania Kościoła, dokumentów Soboru Watykańskiego II, ruchów Światło-Życie i Equipes Notre Dame. Podstawą działania został *Program ruchu wspólnoty rodzinnej w ramach Ruchu Żywego Kościoła*, który zawierał całą ideę wspólnoty rodzinnej²⁰. Następnym dokumentem formacyjnym była *Teczka Oazy Rodzin*, której redakcją ks. F. Blachnicki ukończył 14 czerwca 1974 r. W części pierwszej umieszczony został tekst *Wspólnoty rodzinne w Kościele. Program ruchu wspólnoty rodzinnej w ramach Ruchu Żywego Kościoła*. Tekst ten przedstawiał ideę wspólnoty rodzinnej *małego Kościoła*, której przekazanie i zaszczepienie przedstawione jest jako główny cel oazy rodzin. Według tej teczki odbywały się rekolekcje dla rodzin do roku 1979²¹. Pierwsze zwarte programy

¹⁷ Por. G. Koc, *Funkcje założone i realizowane Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie. Studium z duszpasterstwa rodzin w świetle materiałów formacyjnych i badań małżonków Domowego Kościoła*, Siedlce 2013, s. 18-19.

¹⁸ Por. tamże, s. 18.

¹⁹ Materiały formacyjne są narzędziami w formacji. Słowo „formacja” (od łacińskiego *formatio* – ukształtowanie, utworzenie) oznacza wywieranie trwałych wpływów przez osobę, grupę lub instytucję na człowieka, by ukształtować w nim, zgodnie z przyjętym wcześniej modelem, odpowiednich dyspozycji. Wyrażają się one poprzez struktury poznawczo-oceniające, system wartości i umiejętność podejmowania działań w konkretnym kierunku. Jest ona też procesem, w którym jej odbiorca stanowi aktywny podmiot. Formacja jest działaniem, które stymuluje samorozwój osoby, ułatwia jej samorealizację i dostarcza obiektywnych wzorów samooceny. Por. R. Kamiński, *Duszpasterstwo rodzin jako refleksja naukowa*, s. 771.

²⁰ Por. *Oaza Rekolekcyjna Animatorów Rodzin II stopnia. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2011, s. 50.

²¹ Por. D. Franków, *Domowy Kościół*.

formacyjne dla Domowego Kościoła Rodzin powstały na przełomie lat 1974 i 1975. Od 1975 r. Domowy Kościół wydaje własny periodyk²².

Z pomocą wymienionych źródeł Domowy Kościół dąży do formacji dojrzałego chrześcijanina (idea *nowego człowieka*), opartego o wiarę pojętą jako osobisty dialog z Bogiem – przyjęcie Chrystusa jako osobistego Pana i Zbawiciela, w duchu jedności między ewangelicznymi zasadami a codziennym życiem małżonków (idea *światło-życie*), owocującego czynnym i odpowiedzialnym zaangażowaniem w życie Kościoła (idea *nowej wspólnoty*) oraz propagowania w społecznym życiu chrześcijańskich zasad kultury. Pomaga małżeństwom w realizacji ich małżeńskiego i rodzinnego powołania. Kładzie nacisk na dowartościowanie małżeńskiej miłości opartej na personalistycznej koncepcji, której źródłem jest miłość Boża²³.

Domowy Kościół stał się pomocą w obliczu zagrożeń, z którymi boryka się współczesna rodzina, wśród których kryzys kultury moralnej, wychowania i miłości, jak również kryzys rodziny i wartości duchowych związany z praktycznym materializmem. We współczesnym świecie zanika wierność małżonków, obecny jest lęk przed poczęciem dziecka i traktowanie go jako ciężaru, hołdowanie zbytniemu dobrobytowi materialnemu, zawodowa praca kobiety i zaniedbanie wychowania dzieci, spotęgowanie namiętności zmysłowych i brak kultury duchowej miłości, narastający konsumpcjonizm, ciasnota mieszkaniowa, zanik rodzinnego spożywania posiłków i wspólnej pracy, a rodzina i dom są często traktowane jako hotel²⁴. Oprócz tego potęguje się powierzchowność lub obojętność religijna wielu rodzin, traktowanie wychowania religijnego jako wyłącznego obowiązku instytucji kościelnej, schorzenia niszczące rodzinę – konflikty małżeńskie, rozwody, alkoholizm, narkomania, antykoncepcja, aborcja, trudna sytuacja materialna²⁵.

Tych zagrożeń doświadczały i wciąż doświadczają także rodziny w Ukrainie, dlatego wraz z odrodzeniem Kościoła katolickiego na tych terenach 30 lat temu powstał i zaczął rozwijać się Domowy Kościół. W czerwcu 1992 r. 9 rodzin razem z dziećmi przeżyło piętnastodniowe oazowe rekolekcje w Polsce (w Iwoniczu). W rekolekcjach uczestniczyły rodziny z Gródka i Gwardyjskiego na Podolu (diecezja kamieniecko-podolska). Po powrocie założyły one pierwszy krąg Domowego Kościoła na Ukrainie. To wydarzenie miało miejsce 2 lutego 1992 r. przy parafii św. Wojciecha w Gwardyjsku (woj. chmielnickie).

²² Por. M. Ostrowski, *Ruch Domowego Kościoła*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, s. 755.

²³ Por. tamże.

²⁴ Por. *Pamięć i tożsamość. 40 lat Domowego Kościoła*, <https://slideplayer.pl/slide/60961/> (dostęp 22.01.2022).

²⁵ Por. B. Mierzwiński, *Rodzin duszpasterstwo*, s. 742-743.

W 2006 r. w diecezji kamieniecko-podolskiej działało 93 kręgi rodzin i 8 rejonów²⁶. Informacja o Domowym Kościele rozeszła się po całym kraju. W 2005 r. w diecezji kijowsko-żytomierskiej było już 30 kręgów, w diecezji łuckiej – 2 kręgi²⁷, w archidiecezji lwowskiej – 3 kręgi²⁸.

W 2022 r. Domowy Kościół działał w sześciu diecezjach Kościoła rzymskokatolickiego w Ukrainie: w archidiecezji lwowskiej – 9 kręgów (40 rodzin)²⁹, w diecezji kijowsko-żytomierskiej – 50 kręgów (250 rodzin)³⁰, w diecezji kamieniecko-podolskiej – 63 kręgów (315 rodzin)³¹, w diecezji łuckiej – 4 kręgi (21 małżeństwo)³², w diecezji charkowsko-zaporoskiej – 2 kręgi (9 rodzin), w diecezji mukaczewskiej – 2 kręgi (8 rodzin)³³. Domowy Kościół rozwija się również w Ukraińskim Kościele Grecko-Katolickim. W 2022 r. w archieparchii lwowskiej działało 7 kręgów (28 rodzin)³⁴, w iwanofrankowskiej – 3 kręgi (12 rodzin), w eparchii buczackiej – 2 kręgi (11 rodzin)³⁵. W pozostałych eparchiach Ukraińskiego Kościoła Grecko-Katolickiego brak informacji o kręgach Domowego Kościoła.

Wśród prac naukowych o Domowym Kościele warto wyodrębnić dwie publikacje: *Odnowa życia rodzinnego w ruchu Domowy Kościół* ks. Mariana Kaszowskiego i *Funkcje założone i realizowane Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie* ks. Grzegorza Koca. Ostatnia jest nowsza i zawiera bardzo rzetelną i wnikliwą analizę funkcji założonych i realizowanych w Domowym Kościele, zawiera również cenne wnioski i postulaty dotyczące funkcjonowania tego ruchu oraz wiarygodności życia i działania jego członków³⁶.

Z prac naukowych, poświęconych badaniu Domowego Kościoła na Ukrainie, warto wspomnieć o trzech: *Wybrane ruchy diecezji Kamieniecko-Podolskiej w dziele nowej ewangelizacji w latach 1991-2003 na Ukrainie*³⁷ autorstwa Teresy Andruszczyszyny,

²⁶ Por. O. Łaszewycz, *Misja świeckich w Kościele na przykładzie wspólnoty Domowego Kościoła Kijowsko-Żytomierskiej diecezji*, Gródek 2007, s. 23-24.

²⁷ Por. M. Lipska, *Domowy Kościół w Ukrainie*, Gródek 2005, s. 71.

²⁸ Por. T. Andruszczyszyna, *Wybrane ruchy diecezji Kamieniecko-Podolskiej w dziele nowej ewangelizacji w latach 1991-2003 na Ukrainie*, Toruń 2004, s. 101.

²⁹ Por. Relacja ustna Wołodomyra i Bogdany Nazarkewycz (archidiecezja lwowska), 07.02.2022.

³⁰ Por. Relacja ustna Olega i Walentyny Kułyk (diecezja kijowsko-żytomierska), 06.02.2022.

³¹ Por. Relacja ustna Ołeny i Kazymyry Zditowieckich (diecezja kamieniecko-podolska), 06.02.2022.

³² Por. Relacja ustna Sergija i Wiktorii Jakymczuk (diecezja łucka), 06.02.2022.

³³ Por. Relacja ustna Leonarda i Wiktorii Zigert (para krajowa odpowiedzialna za DK na Ukrainie), 07.02.2022.

³⁴ Por. Relacja ustna Myrona i Oksany Szkrobot (archieparchia lwowska), 07.02.2022.

³⁵ Por. Relacja ustna Julii i Mariana Ataman (eparchia iwano-frankowska), 07.02.2022.

³⁶ Por. G. Koc, *Funkcje założone i realizowane Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie*, s. 23-27.

³⁷ T. Andruszczyszyna, *Wybrane ruchy diecezji Kamieniecko-Podolskiej w dziele nowej ewangelizacji w latach 1991-2003 na Ukrainie*, Toruń 2004.

*Domowy Kościół na Ukrainie*³⁸ Marii Lipskiej i *Misja świeckich w Kościele na przykładzie wspólnoty Domowego Kościoła Kijowsko-Żytomierskiej diecezji*³⁹ Oleksandra Łaszewycza.

Domowy Kościół na terenach Ukrainy w 2022 r. obchodzi 30. rocznicę swojej obecności, dlatego niniejsza rozprawa ma na celu między innymi swoiste podsumowanie działalności tego ruchu⁴⁰. Znaczenie tychże badań podkreśla jeszcze fakt, że objęły one rodziny z Domowego Kościoła z różnych rejonów Ukrainy, co daje pewien obraz życia małżonków zrzeszonych w tejże gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie na Ukrainie. Poza tym rozprawa jest aktualna ze względu na to, iż nie prowadzono dotąd badań teologiczno-pastoralnych nad funkcjonowaniem i oddziaływaniem wspólnot rodzinnych Domowego Kościoła w Ukrainie.

Celem dysertacji jest przeanalizowanie założeń formacyjnych oraz ukazanie ich realizacji przez małżonków zrzeszonych w Domowym Kościele gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie w świetle materiałów formacyjnych i badań małżonków na Ukrainie. Główny problem badawczy można ująć w pytaniach: Jakie cele, zadania i sposoby działania zakłada formacja małżonków w Domowym Kościele na podstawie nauczania Kościoła oraz materiałów formacyjnych? Na ile małżonkowie zrzeszeni w Domowym Kościele w Ukrainie realizują wybrane założenia formacyjne Ruchu Domowego Kościoła oraz w jaki sposób poszczególne elementy formacji na nich oddziałują? Jak powinna wyglądać – jak należy usprawnić – realizację założeń formacyjnych Domowego Kościoła w Ukrainie w świetle materiałów formacyjnych oraz wniosków z badań własnych?

Tak sprecyzowany problem naukowy dysertacji sugeruje wybór metod badawczych. Rozprawa ma charakter interdyscyplinarny, co wiąże się z potrzebą zastosowania wielu metod. W ramach metamedy paradygmatu analizy teologii pastoralnej najpierw zostaną przedstawione wskazania formacyjne (funkcje założone) Domowego Kościoła (rozdział I). Tutaj będą wykorzystane metody dedukcyjne: metoda analizy i interpretacji tekstów źródłowych oraz egzegezy. Celem drugiego etapu badawczego będzie ukazanie aktualnej sytuacji, czyli funkcji realizowanych przez Domowy Kościół (rozdział II, III, IV, V). Na tym etapie będzie stosowana metoda socjologiczna. Uzyskany materiał zostanie poddany analizie ilościowej i jakościowej. Na ostatnim etapie (trzecim) postępowania badawczego

³⁸ M. Lipska, *Domowy Kościół w Ukrainie*, Gródek 2005.

³⁹ O. Łaszewycz, *Misja świeckich w Kościele na przykładzie wspólnoty Domowego Kościoła Kijowsko-Żytomierskiej diecezji*, Gródek 2007.

⁴⁰ Autor pracy jest ściśle związany z Domowym Kościołem w archidiecezji lwowskiej, gdyż jeszcze w czasach seminaryjnych jako kleryk, później jako diakon, uczestniczył w piętnastodniowych rekolekcjach oazowych dla rodzin, a od 2014 r. jest moderatorem Ruchu Światło-Życie i Domowego Kościoła archidiecezji. Bezpośrednio przyczynia się do powstania nowych kręgów w archidiecezji lwowskiej i sprawuje nad nimi opiekę. Przepis autora.

zostaną sformułowane wnioski i postulaty pastoralne dla formacji małżonków, przy tym będą wykorzystane metody syntezy, klasyfikowania oraz metoda porównawcza. Między wszystkimi etapami badawczymi jest zachowana wewnętrzna spójność⁴¹.

Dla zrealizowania celu dysertacji naukowej oraz rozwiązania głównego problemu badawczego zostaną wykorzystane źródła zastane i wytworzone⁴². Do źródeł zastanych należą: dokumenty Kościoła, szczególnie Soboru Watykańskiego II, nauczanie papieży, dokumenty Stolicy Apostolskiej, na które powołują się materiały formacyjne Domowego Kościoła. Do nich zalicza się wszystkie materiały dotyczące oazowej formacji małżonków wykorzystywane w formacji rocznej i podczas spotkań formacyjnych w kręgu rodzin. Wśród materiałów formacyjnych, które zostaną poddane analizie, przede wszystkim: *Zasady Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie*⁴³, *Dziesięć kroków ku dojrzałości chrześcijańskiej*⁴⁴, niektóre czasopisma „Domowy Kościół. List do wspólnot rodzinnych Ruchu Światło-Życie”, które są podstawowym źródłem formacji w gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie. Poza tym zostaną wykorzystane materiały rekolekcyjne: podręczniki Oaz pierwszego, drugiego, trzeciego stopnia, rekolekcji dla animatorów rodzin, rekolekcje dla różnych diakonii oraz inne pomoce dla rekolekcji tematycznych. Będą przeanalizowane niektóre publikacje ks. F. Blachnickiego, dotyczące całego Ruchu Światło-Życie⁴⁵. Dla ukazania bogactwa Ruchu Światło-Życie oraz dla zilustrowania, że formacja jest jedna dla wszystkich (dzieci, młodzieży, rodzin), wybiórczo będzie poddana analizie część materiałów oazowych, wykorzystywanych dla formacji młodzieży.

Do źródeł wytworzonych należy zaliczyć badania empiryczne, w którym wzięła udział celowo dobrana grupa małżonków z różnych rejonów Ukrainy. Dla potrzeb tej dysertacji została zastosowana metoda sondażu diagnostycznego z zastosowaniem techniki ankiety. Badanie miało charakter anonimowy⁴⁶. Małżonkowie wypełniali ankiety w terminie od 7 lipca 2020 r. do 23 czerwca 2021 r. Wypełniono łącznie 203 kwestionariusze ankiety.

Rozprawa doktorska zawiera sześć rozdziałów. Pierwszy rozdział zrealizuje etap normatywny dysertacji. W nim zostaną omówione wskazania dla formacji eklezjalnej małżonków w świetle materiałów formacyjnych Domowego Kościoła. Najpierw będą zaprezentowane materiały dotyczące formacji ewangelicznej, czyli zgłębiania słowa

⁴¹ Por. G. Koc, *Funkcje założone i realizowane Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie*, s. 23-24.

⁴² Por. A. Yastremsky, *Stosunek młodzieży szkół średnich do małżeństw i rodziny. Studium z duszpasterstwa rodzin w świetle badań młodzieży w szkołach z nauczaniem w języku polskim na Ukrainie*, Lublin 2020, s. 18.

⁴³ *Zasady Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie*, <http://www.dk.oaza.pl/archiwum/zasadydk.html> (dostęp 16.05.2022).

⁴⁴ *Dziesięć kroków ku dojrzałości chrześcijańskiej*, <http://www.dk.oaza.pl/wp-content/uploads/Zasady-DK-11.06.2021.pdf> (dostęp 16.05.2022).

⁴⁵ Por. G. Koc, *Funkcje założone i realizowane Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie*, s. 23.

⁴⁶ Por. tamże, s. 24-25.

Bożego. Następnie materiały te zostaną przeanalizowane w aspekcie wtajemniczenia w liturgię i modlitwę. Na koniec analiza materiałów formacyjnych Ruchu Światło-Życie będzie ukazana pod kątem przygotowania oazowiczów do dawania świadectwa miłości (służby) oraz pomagania w budowaniu wspólnoty.

Rozdział drugi otwiera kolejną część dysertacji (realizowaną), w której zostanie zaprezentowana metodologia badań własnych oraz przedstawione metody badań, techniki, narzędzia badawcze, a także charakterystyka respondentów, ukazanie organizacji i przebiegu przeprowadzonych badań. W następnych trzech rozdziałach w oparciu o wyniki badań zostanie opisany stan formacji małżonków w Domowym Kościele gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie w świetle materiałów formacyjnych i badań małżonków w Ukrainie.

Rozdział trzeci skoncentruje się na tym, czy i w jaki sposób słowo Boże oddziałuje na życie osobiste i rodzinne członków Domowego Kościoła. W szczególny sposób uwaga będzie zwrócona na to, jak czytanie i słuchanie słowa Bożego wpływa na rozwój wiary. Zostanie ukazane również to, jak rodzina słucha i dzieli się słowem Bożym. Zakończeniem tego rozdziału będzie omówienie świadectwa życia danego w rodzinie.

Rozdział czwarty zaprezentuje życie liturgiczne członków Domowego Kościoła, skupiając się zwłaszcza na roli sakramentów i sakramentaliów. Następnie będzie omówione, w jaki sposób rodzina przeżywa rok liturgiczny, a na koniec rozdziału ukazana modlitwa osobista i wspólna, małżeńska i rodzinna, oraz jej wpływ na rozwój duchowy, umocnienie relacji z Bogiem oraz na wzajemne więzi między członkami rodziny.

Rozdział piąty na podstawie przeprowadzonych badań ukaże, jak osoby należące do Domowego Kościoła po odbytej formacji dają świadectwo i służą sobie nawzajem, Kościołowi oraz społeczeństwu. W sposób szczególny zostanie zaprezentowany przykład życia małżonków i ich zaangażowanie w ewangelizację, ich troska o kulturę chrześcijańską. Na zakończenie będzie mowa o służbie na rzecz moralnej odnowy narodu.

Rozdział szósty stanowi trzecią część dysertacji i jednocześnie etap postulowany dysertacji. Zostaną w nim ustalone wnioski i postulaty pastoralne, których celem jest wskazanie form i sposobów wsparcia formacji małżonków, by ich zgłębianie słowa Bożego, modlitwa i udział w liturgii, a także świadectwo i służba były coraz owocniejsze i przyczyniały się zarówno do rozwoju osobistego i umocnienia rodzin, a także miały pozytywny wpływ na życie społeczne.

ROZDZIAŁ I

WSKAZANIA DLA FORMACJI EKLEZJALNEJ MAŁŻONKÓW W ŚWIETLE MATERIAŁÓW FORMACYJNYCH RUCHU DOMOWEGO KOŚCIOŁA

Celem odnowy Kościoła realizowanym w Ruchu Światło-Życie jest wychowanie dojrzałych chrześcijan, zaprawionych w modlitwie, odpowiedzialnych za Kościół i jego apostołstwo oraz przyczyniających się do religijnego ożywienia swego środowiska, zwłaszcza wspólnot parafialnych. U podstaw teologicznych ruchu znajdują się zasady wypracowane w teologii pastoralnej, wyrażające podstawowe funkcje realizacji Kościoła: martyria, liturgia, diakonia i koinonia⁴⁷.

Poniżej zostaną omówione wskazania dla formacji eklezjalnej małżonków, należących do Domowego Kościoła gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie. W tym celu będą zaprezentowane materiały formacyjne, które mają pomóc małżonkom głębiej rozumieć słowo Boże i według niego żyć. W duchowości Domowego Kościoła życie słowem Bożym zakłada nie tylko jego poznanie, ale i umiejętność rozwiązywania konkretnych problemów oraz sytuacji życiowych w oparciu o Ewangelię. Następnie będzie ukazana formacja do życia liturgią, która jest miejscem osobowego spotkania z żywym Bogiem. Uwzględniona zostanie także modlitwa jako kontynuacja sakramentalnego spotkania z Bogiem. Przebywanie w łączności ze wspólnotą Kościoła, która jest środowiskiem, gdzie osobowe spotkanie z Bogiem utrwała się na płaszczyźnie spotkania w jedności i miłości z innymi wierzącymi, jest także ważnym wymiarem życia i duchowości członków Domowego Kościoła. Formacja diakonijna, czyli przyjmowanie odpowiedzialności we wspólnocie i ze wspólnotą o charakterze misyjnym, będzie zakończeniem rozdziału⁴⁸.

1. Wprowadzenie w życie słowem Bożym

Ruch Domowego Kościoła jest ruchem katolików świeckich. Księża moderatorzy i pary małżeńskie, odpowiedzialne za Domowy Kościół, wchodzi w skład odpowiednich struktur Ruchu Światło-Życie. Ciężar odpowiedzialności za Ruch Domowego Kościoła spoczywa na osobach świeckich – parach animatorskich. Tworzą je małżeństwa przygotowane przez odpowiednią formację. Duszpasterz, czyli moderator Domowego

⁴⁷ Por. M. Ostrowski, *Ruch Światło-Życie*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński i in., Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2006, s. 756. 756-760.

⁴⁸ Por. W. Szepietowska, *Droga formacyjna*, <https://www.oaza.pl/droga-formacyjna/> (dostęp 11.05.2022).

Kościół, jest doradcą duchowym małżeństw należących do tego ruchu. Jego zadaniem jest religijna i doktrynalna pomoc w formacji małżonków⁴⁹.

Podstawowym elementem struktury Ruchu Światło-Życie jest mała grupa. Odpowiednikiem małej grupy w strukturze Domowego Kościoła jest krąg rodzinny. Do kręgu należy kilka par małżeńskich, które pod kierownictwem pary animatorskiej odbywają comiesięczne spotkania w domach rodzinnych. Ponadto kręgi i poszczególne małżeństwa spotykają się okresowo w ramach parafii podczas rejonowych dni wspólnoty oraz krótkich rekolekcji pogłębiających, zwanych Oaza rekolekcyjna Animatorów Rodzin (ORAR). Podczas wakacji odbywają się rekolekcje zamknięte według programu deuterokatechumenalnego Ruchu Światło-Życie (I-III stopnia) ubogacone szkołą apostołską dla małżonków. Pary małżeńskie uczestniczą wspólnie z innymi grupami w rekolekcjach pogłębiających, organizowanych przez Ruch Światło-Życie⁵⁰.

Oaza mała to, według wizji ks. Blachnickiego, grupa wraz z animatorem. Tę grupę cechuje wspólnota mieszkania, gdzie dokonuje się najpełniejsze doświadczenie chrześcijańskiej wspólnoty. W oazie rodzin naturalną oazą małą jest każda rodzina uczestnicząca w rekolekcjach, a w sensie organizacyjnym rolę oazy małej pełni krąg⁵¹. Każda taka grupa ma animatora, który czuwa nad właściwym przebiegiem procesu formacyjnego jej członków. Dba on również o jej zaangażowanie w budowaniu wspólnoty rekolekcyjnej lub parafialnej. Z oazy rekolekcyjnej idea małej grupy została przeniesiona na grunt wspólnoty parafialnej. Umożliwia ona wzrost nowego człowieka w warunkach poza rekolekcyjnych, w życiu codziennym. Mała grupa w cyklu pracy rocznej spotyka się na spotkaniach formacyjnych. Spotkania są właściwym miejscem wymiany doświadczeń, problemów związanych z codziennym życiem i umocnienia na wybranej drodze ucznia Chrystusa⁵².

Kilka oaz małych tworzą oazę średnią, podstawową jednostkę w ruchu oazowym, czyli podmiot kształtujący i przeżywający rekolekcje. Oaza średnia gromadzi się na wspólnej modlitwie przy świecy oazy i przy dekoracji symbolizującej oazę. Taka oaza ma swego moderatora i diakonie. Cechuje ją wspólnota stołu. Oaza wielka to kilka oaz średnich różnych typów i stanów, znajdujących się w jednej miejscowości. Jej zadaniem jest pomóc w przeżywaniu wspólnoty Kościoła. Ona ma swoją nazwę biblijną. W ciągu turnusu oazy w

⁴⁹ Por. M. Ostrowski, *Ruch Domowego Kościoła*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, s. 756.

⁵⁰ Por. tamże.

⁵¹ Por. E. Kozyra, *Dar rekolekcji w Domowym Kościele*, <http://www.dk.oaza.pl/archiwum/v7-/formacja.php?rdz=15&numer=905&typ=W> (dostęp 11.05.2022).

⁵² Por. W. Szepietowska, *Mała grupa*, <https://www.oaza.pl/mala-grupa/> (dostęp 11.05.2022).

ramach oazy wielkiej spotykają się kilka razy, np. na Eucharystii, na niektórych nabożeństwach oraz podczas dnia wspólnoty⁵³.

Oaza rekolekcyjna, czyli piętnastodniowe rekolekcje oazowe, organizowane przede wszystkim w okresie wakacyjnym, są zasadniczą metodą ruchu oazowego. To są rekolekcje przeżyciowe, których głównym celem jest doświadczenie tajemnicy Kościoła w braterskiej wspólnotcie⁵⁴. Cel oazy rekolekcyjnej dla rodzin jest osiągnięty poprzez elementy wspólne ze wszystkimi Oazami Nowego Życia I, II czy III stopnia. Strukturę wertykalną każdej oazy stanowią elementy programu każdego dnia: codzienna rozmowa ewangeliczna, szkoła modlitwy, Namiot Spotkania, modlitwa poranna (jutrznia), Eucharystia z homilią. Są one dostosowane odpowiednio do specyfiki i możliwości rodzin. Struktura horyzontalna programu posiada pewną tematyczną ciągłość, która opiera się na 15 tajemnicach różańcowych. Poza tym oaza oparta jest na cyklu roku liturgicznego. W ciągu rekolekcji uczestnicy przeżywają cały rok liturgiczny od Adwentu do Zesłania Ducha Świętego. Pewne elementy programu dnia oazy posiadają swoją własny zakres w piętnastodniowym programie, osobno od tematyki różańcowej i liturgicznej. Są to rozmowy ewangeliczne, szkoła modlitwy i szkoła życia⁵⁵. Rekolekcje starają się stworzyć takie warunki, by ich uczestnicy nie tyle usłyszeli pewną ilość informacji i zachęt, ile mogli w sposób osobisty doświadczyć wartości im przekazywanych, przede wszystkim partycypując w żywej, dynamicznej wspólnotcie kościelnej, modlitwie, życiu sakramentalnym, co prowadzi do bliskiego osobowego spotkania z Bogiem⁵⁶.

Ruch Światło-Życie kładzie nacisk na odnowę biblijną, propagując wspólnotowe i indywidualne formy pogłębienia znajomości Pisma świętego oraz realizacji jego nauki w życiu. Według ks. F. Blachnickiego, Ruch Światło-Życie jest próbą właściwego spotkania się ze słowem Bożym. To wyraża oazowy znak FOS-ZOE⁵⁷. Są to skrzyżowane ze sobą greckie słowa ΦΩΣ-ZΩΗ (światło-życie), w syntetyczny sposób ukazujące podstawowe założenia ruchu. Wskazują one na zadania kształtowania dojrzałego chrześcijanina, w którym nie ma rozłam między wiarą, czyli światłem, oraz codziennym postępowaniem – życiem. Droga określona symbolem FOS-ZOE jest też drogą powstania nowego człowieka⁵⁸. Jako nowy człowiek chrześcijanin powinien konsekwentnie kierować się w

⁵³ E. Kozyra, *Dar rekolekcji w Domowym Kościele*.

⁵⁴ *Vademecum o rekolekcjach Domowego Kościoła*, s. 3.

⁵⁵ E. Kozyra, *Dar rekolekcji w Domowym Kościele*.

⁵⁶ Por. M. Ostrowski, *Ruch Światło-Życie*, s. 758-759.

⁵⁷ *Domowy Kościół II rok pracy – cz. A*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2010, s. 59.

⁵⁸ *Oaza rekolekcyjna Animatorów Rodzin I stopnia*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2011, s. 30.

swoim życiu poznaną prawdą Ewangelii⁵⁹. Ta jedność poznania słowa Bożego i jego działania w życiu człowieka wskazuje na prawdziwą wolność człowieka, która opiera się na słowach prawdy, słowach Chrystusa: „Poznacie prawdę, a prawda was wyzwoli” (J 8, 32)⁶⁰.

Formacja dojrzałej osobowości chrześcijańskiej, czyli nowego człowieka w Chrystusie, odbywa się na podstawie programu zawartego w dziesięciu punktach, tzw. *Drogowskazach Nowego Człowieka*⁶¹. Swoje zadanie Ruch Światło-Życie realizuje poprzez system formacyjny obejmujący różne grupy społeczne i przebiegające przez tzw. stopnie. Każdy stopień obejmuje rekolekcje wakacyjne i całoroczną formację w parafialnych wspólnotach. Ten system jest wzorowany na instytucji katechumenatu ukazanej w dokumencie *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*⁶². Są to etapy wyszczególnione w przygotowaniu do chrztu osoby dorosłej: ewangelizacja, katechumenat i mistagogia. Każdy z nich ma swój cel i w pewnej formie wielokrotnie pojawia się w życiu chrześcijanina⁶³.

Formacja Ruchu Światło-Życie zawiera w sobie trzy fazy: ewangelizacyjną, którą jest odkrycie wiary jako osobistego dialogu z Bogiem, deuterokatechumenalną, pogłębioną formację podstaw wiary, oraz diakonijną, czyli odkrywanie charyzmatów osobistych i swojego powołania w Kościele, a także włączania się we wspólnoty posługujące różnym dziełom, tzw. diakonie. Poza tym Ruch Światło-Życie wypracował system różnorodnych rekolekcji, tzw. oazy rekolekcyjne, i szkolenia, czyli szkoły specjalistyczne⁶⁴.

Formacja podstawowa w Ruchu Światło-Życie rozpoczyna się od ewangelizacji, indywidualnej bądź przez rekolekcje: ewangelizacyjne lub stopnia podstawowego. Ewangelizacja jest spotkaniem z Ewangelią, czyli Dobrą Nowiną, i z przemawiającym w niej Jezusem Chrystusem. Jej celem jest doprowadzenie małżonków do podjęcia osobistej decyzji, by przyjęli Jezusa Chrystusa jako swojego Pana i Zbawiciela przez wiarę w Duchu Świętym, oddali Mu swoje życie oraz wspólnie rozpoczęli drogę formacyjną Jego uczniów. Przez ewangelizację małżonkowie mają odkryć Chrystusa jako żyjącą Osobę, która jest zainteresowana ich życiem, może nadać temu życiu sens i dla każdego ma konkretny plan.

⁵⁹ Por. M. Ostrowski, *Ruch Światło-Życie*, s. 756.

⁶⁰ F. Blachnicki, *Charyzmat i wierność*, s. 60.

⁶¹ I krok – Jezus Chrystus, II krok – Niepokalana, III krok – Duch Święty, IV krok – Kościół, V krok – słowo Boże, VI krok – modlitwa, VII krok – Liturgia, VIII krok – świadectwo, IX krok – nowa kultura, X krok – agape. Por. *Drogowskazy Nowego Człowieka*, <https://www.oaza.pl/drogowskazy-nowego-czlowieka/> (dostęp 14.05.2022).

⁶² Kongregacja ds. Kultu Bożego, *Ordo initiationis christianae adultorum*, Watykan 1972; wydanie polskie: *Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych: dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Księgarnia św. Jacka, Katowice 1988, s. 203. Dokument stanowi instrukcję liturgiczną oraz rytuał udzielania sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego.

⁶³ W. Szepietowska, *Droga formacyjna*.

⁶⁴ Por. M. Ostrowski, *Ruch Światło-Życie*, s. 757-758.

Pierwsza ewangelizacja powinna być ciągle pogłębiana, czemu służą kolejne rekolekcje, modlitwy i spotkania⁶⁵.

Pomocą w rekolekcjach ewangelizacyjnych dla kapłanów, ewangelizatorów i członków zespołów ewangelizacyjnych służą podręczniki, opracowane przez ks. F. Blachnickiego: *Ewangelizacja według planu Ad Christum Redemptorem*⁶⁶; *Rekolekcje ewangelizacyjne*⁶⁷; *Wyzwoleni w Chrystusie*⁶⁸. Zawarte w nich treści umożliwiają zapoznanie się z istotą, programem i metodą rekolekcji ewangelizacyjnych oraz rekolekcji wyzwolenia, drugiej części rekolekcji ewangelizacyjnych. Między innymi, można tam znaleźć wzory pouczeń i kazań ewangelizacyjnych, które mają pomóc organizatorom rekolekcji w prowadzeniu różnych nabożeństw. Jednak główne przygotowanie daje członkom zespołów ewangelizacyjnych uczestnictwo w specjalnych rekolekcjach dla animatorów ewangelizacji (ORAE i ORDW)⁶⁹.

Po okresie ewangelizacji następuje czas właściwego pilotowania kręgu, który trwa zasadniczo rok. Małżonkowie uczestniczą w comiesięcznych spotkaniach kręgu pilotowanego Domowego Kościoła. W *Podręczniku o ewangelizacji i pilotowaniu*⁷⁰ zaznaczono, że jest to czas rodzenia nowych kręgów Domowego Kościoła. Czas ewangelizacji przebiega w pracy małżonków nad rozszerzoną wersją *Czterech spotkań nad*

⁶⁵ Por. W. Szepietowska, *Droga formacyjna; Charyzmat i duchowość Ruchu Światło-Życie*, <https://www.dk.oaza.pl/charyzmat-i-duchowosc-ruchu-swiatlo-zycie/> (dostęp 11.05.2022).

⁶⁶ F. Blachnicki, *Ewangelizacja według planu Ad Christum Redemptorem*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2015, s. 260. Publikacja, w kontekście wezwania Kościoła do nowej ewangelizacji, zawiera sformułowany przez ks. F. Blachnickiego plan *Ad Christum Redemptorem*. Trzy filary tego programu, modlitewny, kerygmaticzny i wyzwolenia, związane są ze słowem Bożym, liturgią i parafią. Podręcznik prezentuje, jak przygotowywać zespoły ewangelizacyjne i ewangelizować we współczesnym świecie. Zob. <https://natanael-oaza.eu/mart/dobra-ksiazka/z-wydawnictwa-swiatlo-zycie/ewangelizacja-wedlug-planu-ad-christum-redemptorem-detail> (dostęp 13.05.2022).

⁶⁷ F. Blachnicki, *Rekolekcje ewangelizacyjne. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2013, s. 116. Pierwszy podręcznik rekolekcji ewangelizacyjnych opracowany wraz z Diakonią Ewangelizacji Ruchu Światło-Życie w 1977 r. na podstawie zebranych doświadczeń. Jest to pomoc dla kapłanów ewangelizatorów i zespołów ewangelizacyjnych. Dotyczy podstaw posługi ewangelizacyjnej. Zob. <https://natanael-oaza.eu/mart/dobra-ksiazka/z-wydawnictwa-swiatlo-zycie/rekolekcje-ewangelizacyjne-detail> (dostęp 13.05.2022).

⁶⁸ F. Blachnicki, *Wyzwoleni w Chrystusie. Podręcznik rekolekcji parafialnych*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2009, s. 208. Podręcznik Oazy Rekolekcyjnej Diakonii Wyzwolenia i parafialnych rekolekcji Ewangelia Wyzwolenia. Część I – ogólne zasady dotyczące prowadzenia rekolekcji ewangelizacyjnych, część II – program rekolekcji *Ewangelia Wyzwolenia* – parafialnych lub środowiskowych, część III – przygotowanie zespołu do przeprowadzenia ich, czyli Oaza Rekolekcyjna Diakonii Wyzwolenia. Zob. <https://natanael-oaza.eu/mart/dobra-ksiazka/z-wydawnictwa-swiatlo-zycie/wyzwoleni-w-chrystusie-detail> (dostęp 13.05.2022).

⁶⁹ *Materiały formacyjne Domowego Kościoła, gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie*, <https://natanael-oaza.eu/materiały-formacyjne-dk> (dostęp 13.05.2022).

⁷⁰ *Ewangelizacja i pilotowanie*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2009, s. 88. Konspekty spotkań z I części służą do ewangelizacji nowych kręgów Domowego Kościoła czyli do pracy formacyjnej w kręgu na etapie wstępnym, przed etapem pilotowania i przed I rokiem pracy. Zob. <https://natanael-oaza.eu/mart/materia%20C5%82y-formacyjne-dk-1/ewangelizacja-i-pilotowanie-detail> (dostęp 26.05.2022).

*Ewangelią wg św. Łukasza*⁷¹, owocem czego jest decyzja o przyjęciu Jezusa Chrystusa jako Pana i Zbawiciela. Natomiast czas pilotowania ukazuje piękno powołania do świętości i realizowania tego powołania w jedności ze współmałżonkiem. Kończy się on podjęciem decyzji o włączeniu do Domowego Kościoła. Podczas pilotowania odbywa się ogólna prezentacja Domowego Kościoła w ramach Ruchu Światło-Życie oraz jego metod, ubogacona świadectwem pary pilotującej. Biorąc udział w piętnastodniowej Oazie Rodzin I stopnia małżonkowie przechodzą od etapu ewangelizacji do etapu deuterokatechumenatu⁷².

Etap deuterokatechumenatu ma przyprowadzić do uczestnictwa w Oazie Nowego Życia II stopnia. Rozpoczęta inicjacja liturgiczna jest kontynuowana na kolejnym stopniu, w którym istotnym elementem jest przeżycie Triduum Paschalnego w formie rekolekcji i odnowa przymierza sakramentu chrztu⁷³. Deuterokatechumenat zaczyna się w konkretnym momencie i trwa aż do końca życia. Jego celem jest wprowadzenie w szkołę uczniów Chrystusa i nieustanne uczenie się od Niego⁷⁴.

Małżonkowie uczestniczą w comiesięcznych spotkaniach kręgu Domowego Kościoła (I rok pracy, II rok pracy A, II rok pracy B), by przysposobić się do systematycznej realizacji wszystkich swoich zobowiązań w codziennym życiu. Pomocą w spotkaniach służy podręcznik *Domowy Kościół I rok pracy*⁷⁵, w którym zawarte poszczególne tematy. Dwa pierwsze ukazują powołanie do świętości oraz realizację tego powołania na drodze formacyjnej Domowego Kościoła. Następnie są zaprezentowane kolejne zobowiązania, które mają pomóc małżonkom uświadomić ich znaczenie w formacji oraz pokazać, w jaki sposób mogą być realizowane w małżeństwie i rodzinie.

Podręcznik *Domowy Kościół II rok pracy – cz. A*⁷⁶ jest kontynuacją materiału *Domowy Kościół I rok pracy*. W ciągu II roku pracy pogłębia się duchowość małżeńska,

⁷¹ 4 spotkania nad *Ewangelią według Świętego Łukasza. Konspekt dla animatora*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2009, s. 20.

⁷² A. i J. Nowakowie, *List'99: styczeń-luty 2006. Z komentarza do „Zasad Domowego Kościoła”*, <http://www.dk.oaza.pl/archiwum/v7/formacja.php?rdz=5&numer=99&art=10&typ=L> (dostęp 20.05.2022); *Materiały formacyjne Domowego Kościoła, gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie; Ewangelizacja i pilotowanie nowych kręgów Domowego Kościoła. Konspekty spotkań. Materiały studyjne*, Wyd. Światło-Życie, Krościenko 2004, s. 3-5.

⁷³ *Charyzmat i duchowość Ruchu Światło-Życie*.

⁷⁴ W. Szepietowska, *Droga formacyjna*.

⁷⁵ *Domowy Kościół I rok pracy. Konspekty spotkań*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2012, s. 80.

⁷⁶ *Domowy Kościół II rok pracy – cz. A*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2010, s. 80. Podręcznik zawiera konspekty II roku pracy Domowego Kościoła na jeden rok. Ze względu na ilość oraz bogactwo treści tematy II roku pracy są rozłożone na 2 lata. Każda część zawiera 10 konspektów spotkań, gdzie ostatnie spotkanie w każdym roku jest podsumowaniem pracy kręgu. W części A są 2 spotkania dotyczące tematyki Oazy Rodzin I stopnia, 7 spotkań opartych na siedmiu pierwszych drogowskazach, tzw. dogmatycznych oraz ascetycznych, ostatnie spotkanie jest wspólnym uczestnictwem w Eucharystii. Zob. <https://wydawnictwo-oaza.pl/pl/o/domowy-kosciol-ii-rok-pracy--550.html> (dostęp 26.05.2022).

której fundamentem są podstawowe prawdy wiary. Tematy spotkań w tym podręczniku zostały opracowane na podstawie *Drogowskazów Nowego Człowieka*. Podręcznik zawiera dziesięć tematów spotkań, z których dwa dotyczą Oazy Rodzin I stopnia, by pogłębić i utrwalić treści przeżytych rekolekcji, a także dać szansę poznać je osobom, które jeszcze w nich nie uczestniczyły. W kolejnym podręczniku *Domowy Kościół II rok pracy – cz. B*⁷⁷ są umieszczone konspekty spotkań II roku pracy kręgów Domowego Kościoła. W nim są tematy następnych dziewięciu spotkań mających na celu pogłębienie duchowości małżeńskiej i treści *Drogowskazów Nowego Człowieka*. Wszystkie te podręczniki są opracowane przez Centralną Diakonię Domowego Kościoła⁷⁸.

Oprócz spotkań formacyjnych w ciągu roku małżonkowie pogłębiają swoją formację przez uczestnictwo w rekolekcjach wakacyjnych: Oazie Rodzin I stopnia, na których od piątego dnia realizowany jest etap deuterokatechumenatu; Oazie Rodzin II stopnia, Oazie Rekolekcyjnej Animatorów Rodzin I stopnia, Oazie Rekolekcyjnej Animatorów Rodzin II stopnia. Pomocą w prowadzeniu tych rekolekcji służą odpowiednio przygotowane pozycje.

W podręczniku *Oaza Nowego Życia I stopnia dla rodzin*⁷⁹ zawarte zasadnicze treści, w większości autorstwa ks. F. Blachnickiego, stanowiące o istocie Oazy Nowego Życia I stopnia dla rodzin. Podręcznik jest podzielony na dwie części: ogólną (cz. A) i szczegółową (cz. B). Część A, to całościowa prezentacja Domowego Kościoła jako gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie, w której ukazana charakterystyka Oazy Nowego Życia I stopnia dla rodzin, wizja celu, drogi, struktura osobowa oazy rodzin, a także informacje praktyczne dotyczące organizacji oazy rodzin. W części B umieszczone zostały szczegółowe wskazania dla kolejnych dni oazy. Niezbędną pomoc formacyjną do przeprowadzenia Oazy Nowego Życia I stopnia dla rodzin stanowi notatnik uczestników *Prawa Nowego Życia*⁸⁰. Poza tym uzupełnieniem podręcznika *Oaza Nowego Życia I stopnia dla rodzin* jest wydanie *Szkoła życia w Oazie Nowego Życia I stopnia dla rodzin*⁸¹, która zawiera konspekty konferencji *szkoły życia*, prowadzonej na tej oazie⁸². Dla kolejnego stopnia oazy ks. F. Blachnicki opracował podręcznik *Oaza Nowego Życia II stopnia*⁸³. Materiały uzupełniające do niego

⁷⁷ *Domowy Kościół II rok pracy – cz. B*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2012, s. 96. W podręczniku zawarte są konspekty spotkań opartych na tematyce trzech drogowksazów: Świadectwo, Nowa Kultura, Agape, nazwanych apostołskimi, gdyż ukazują konkretne działania wynikające z dojrzałej wiary.

⁷⁸ Por. *Materiały formacyjne Domowego Kościoła, gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie*.

⁷⁹ *Oaza Nowego Życia I stopnia dla rodzin. Podręcznik*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2013, s. 224.

⁸⁰ *Oaza Nowego Życia I stopnia. Notatnik*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2013, s. 84.

⁸¹ *Szkoła Życia w Oazie Nowego Życia I stopnia dla rodzin. Podręcznik*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2012, s. 120.

⁸² Por. *Materiały formacyjne Domowego Kościoła, gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie*.

⁸³ F. Blachnicki, *Oaza Nowego Życia II stopnia. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2008, s. 248.

zawiera *Oaza Nowego Życia II stopnia dla rodzin*⁸⁴ oraz podręcznik *Szkoła liturgiczno-rodzinna w oazie Nowego Życia II stopnia dla rodzin*⁸⁵. Są to wydania studyjne⁸⁶.

Są jeszcze oazy rekolekcyjne dla animatorów (ORA), które trwają cztery dni. One dają całościową wizję Ruchu Światło-Życie oraz ukazują zasadniczy cel Ruchu rodzinnych wspólnot⁸⁷. Dla przeprowadzenia oaz rekolekcyjnych animatorów rodzin pomocą służą następujące podręczniki, opracowane przez Centralną Diakonię Domowego Kościoła: *Oaza Rekolekcyjna Animatorów Rodzin I stopnia* oraz *Oaza Rekolekcyjna Animatorów Rodzin II Stopnia*⁸⁸. Celem tych czterodniowych rekolekcji jest formowanie par animatorskich Domowego Kościoła. Na rekolekcjach I stopnia jest pogłębiane rozumienie istoty, celu, duchowości i metody Domowego Kościoła, doprowadzenie uczestników do podjęcia świadomej odpowiedzialności za ewangelizację i diakonię w rodzinie, kręgu i wobec innych osób. Natomiast rekolekcje II stopnia mają pomóc uczestnikom głębiej uświadomić nadprzyrodzony wymiar odpowiedzialności w posłudze pary animatorskiej⁸⁹.

Specyfika programu Oazy Rodzin polega na przygotowaniu uczestników do ewangelizacji własnych rodzin i do przejścia przez nie funkcji rodzinnego katechumenatu. Program Oazy Rodzin zawiera kluczowe elementy programu Oazy Nowego Życia, między innymi codzienną rozmowę ewangeliczną, szkołę modlitwy, Namiot Spotkania, modlitwę poranną, czyli jutrznię, Eucharystię z homilią⁹⁰. W formacji małych grup stosowane są rozmaite metody szczegółowe, w znacznym stopniu oparte na wspólnym czytaniu i rozważaniu Pisma świętego, między innymi, praktyka *słowa życia*, nabożeństwa biblijne, rozmowy ewangeliczne, ewangeliczna re-wizja życia, dzielenie się Ewangelią, krąg biblijny oraz inne. W osobistej pracy pomocą służą notatniki – materiał pomocniczy, podający na każdy dzień plan modlitwy, refleksji nad Pismem świętym oraz realizacji osobistych postanowień⁹¹.

Na Oazie I stopnia, która ma charakter ewangelizacyjno-katechumenalny, formacja małżonków zawiera tematykę duchowości małżeńskiej i rodzinnej⁹². Każdego dnia są różne punkty programu związane ze słowem Bożym: w czasie jutrzni, w liturgii słowa na

⁸⁴ *Oaza Nowego Życia II stopnia dla Rodzin. Materiały uzupełniające do podręcznika*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2015, s. 80.

⁸⁵ *Szkoła liturgiczno-rodzinna w ONŻ II stopnia dla rodzin. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2015, s. 156.

⁸⁶ Por. *Materiały formacyjne Domowego Kościoła, gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie*.

⁸⁷ *Domowy Kościół. Listy do wspólnot rodzinnych*, t. 1 (nr 0-7), Wyd. Światło-Życie, Kraków 2003, s. 30.

⁸⁸ *Oaza Rekolekcyjna Animatorów Rodzin I stopnia. Podręcznik*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2011, s. 88; *Oaza Rekolekcyjna Animatorów Rodzin II stopnia. Podręcznik*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2011, s. 72.

⁸⁹ *Materiały formacyjne Domowego Kościoła, gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie*.

⁹⁰ E. Kozyra, *Dar rekolekcji w Domowym Kościele*.

⁹¹ Por. M. Ostrowski, *Ruch Światło-Życie*, s. 759.

⁹² *Charyzmat i duchowość Ruchu Światło-Życie*.

Eucharystii, podczas rozmowy ewangelicznej w grupie, na szkole modlitwy i w trakcie Namiotu Spotkania⁹³. Pomocą dla rodziny w głębszym przeżyciu tej oazy jest *szkoła życia*, obejmująca zagadnienia duchowości małżeńskiej oraz wprowadzająca w koncepcję rodziny, rozumianej jako wspólnota i Kościół domowy. Tematy tej szkoły pokazują wspólnotom rodzinnym ideał, do którego one mają dążyć. Konferencje wygłaszane w czasie trwania tej szkoły mają bezpośrednie odniesienie do fragmentu Pisma świętego⁹⁴.

Na tej oazie jest wyznaczony czas na szkołę modlitwy. W podręczniku do tej szkoły⁹⁵ jest umieszczona konferencja pod tytułem *Rozmyślanie. Spotkanie z Chrystusem*. Ks. Henri Caffarel, mówiąc o rozważaniu Ewangelii, zaznacza, że ważne jest poznać Chrystusa, który stale żyje. Ważne także, by czytać Ewangelię jako list od najukochańszej osoby. Medytacja nad Pismem świętym pomaga odkryć ludzkie Serce Jezusa, pełne miłości, miłosierdzia, serdeczności dla każdego⁹⁶.

W Oazie Rodzin, oprócz małżonków, uczestniczą również dzieci, które mają swój program formacyjny⁹⁷. Dziećmi, które przyjechały na oazę z rodzicami, opiekuje się Diakonia wychowawcza. Zajęcia dla dzieci oparte są na jednej fabule, inspirowanej historiami biblijnymi, i mają pomóc w rozwoju wiary. Wiedza religijna jest przekazywana w atrakcyjnej formie. Diakonia wychowawcza pomaga dzieciom w wyrabianiu dobrych nawyków, np. przyzwyczajają do systematycznej modlitwy porannej. Ważne jest, by te przyzwyczajenia dzieci praktykowały razem z rodzicami po powrocie do domu⁹⁸.

Po Oazie I stopnia małżonkowie mogą wziąć udział w ORAKR – Oazie Rekolekcyjnej Animatorów Kręgów Rodzinnych, gdyż oazy rodzin potrzebują animatorów. Intensywnym ich szkoleniem zajmowała się przez wiele lat s. Jadwiga Skudro RSCJ. Oaza rekolekcyjna animatorów rodzin I stopnia ukazuje, jakie są konsekwencje spotkania ze słowem Bożym: Bóg, dając nam swoje słowo, daje nam siebie, a tym samym daje nam życie wieczne. Ważne, by przyjąć Go całym sobą, przyjąć we wzajemnym dawaniu siebie. To sprawi, że życie stanie się warte życia⁹⁹.

⁹³ *Oaza Nowego Życia I stopnia dla rodzin. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2013, s. 31.

⁹⁴ *Szkoła życia w Oazie Nowego Życia I stopnia dla rodzin. Podręcznik*, s. 7.

⁹⁵ J. Skudro, *Szkoła życia. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2011, s. 176. Opracowany na podstawie wykładów i pism ks. Henri Caffarela ma służyć wprowadzeniu w życie modlitwy i być pomocny w początkach jej praktykowania. Powstał z myślą o animatorach wprowadzających w życie modlitwy członków swoich grup. W podręczniku zebrane i uporządkowane podstawowe wiadomości o modlitwie. Rozważania o modlitwie są ujęte w formie konferencji, o których wykorzystaniu i doborze decyduje animator, uwzględniając potrzeby uczestników.

⁹⁶ Por. tamże, s. 28-29.

⁹⁷ E. Kozyra, *Dar rekolekcji w Domowym Kościele*.

⁹⁸ *Poradnik diakonii wychowawczej. Materiały studyjne*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2014, s. 13.

⁹⁹ *Oaza rekolekcyjna Animatorów Rodzin I stopnia. Podręcznik*, s. 28.

Po Oazie Nowego Życia I stopnia rozpoczyna się pierwszy rok systematycznej pracy formacyjnej we wspólnocie deuterokatechumenalnej. Celem tego czasu jest „wdrożenie osoby do pełni życia chrześcijańskiego, życia nowego człowieka, który poprzez martyrię (świadectwo), liturgię i diakonię (służbę) rozwija się w koinonii (wspólnocie), czyli we wspólnocie żywego Kościoła”¹⁰⁰. W tym czasie formacja koncentruje się wokół słowa Bożego i wiary¹⁰¹. Dokonuje się to przede wszystkim przez regularne uczestnictwo w cotygodniowych spotkaniach ze słowem Bożym, we mszy św. i dniach wspólnoty, które odbywają się cztery razy w roku¹⁰². Celem tych wszystkich inicjatyw jest stawanie się nowym człowiekiem przez realizację dziesięciu *Drogowskazów Nowego Człowieka*, czyli *Dziesięciu kroków ku dojrzałości chrześcijańskiej*. Słowu Bożemu szczególnie jest poświęcony krok piąty: „Słowo Boże stanie się dla mnie światłem życia, jeżeli będę podejmował stały wysiłek zachowania go, pójścia za nim i czynienia go słowem życia, dlatego chce karmić się nim jak najczęściej, szczególnie poprzez osobiste i wspólne z braćmi studiowanie Pisma świętego”¹⁰³.

Dlatego, by czytać i rozważać Pismo święte, trzeba go przede wszystkim posiadać. Podręcznik *Domowy Kościół I rok pracy*, opisując przebieg spotkania kręgu miesięcznego, podkreśla, że Pismo święte powinno leżeć na stole i wskazywać na obecność słowa Bożego¹⁰⁴. Biblia powinna być nie tylko symbolicznie i zewnętrznie intronizowana w godnym i widocznym miejscu, ona powinna stać się dla każdej rodziny *słowem życia*, czyli słowem, które staje się normą życia, staje się słowem życiodajnym¹⁰⁵. Słowo Boże, leżące na stole, skupia uwagę wszystkich uczestników spotkania na Bożej obecności. Uczestnicy w drugiej części spotkania dzielą się Ewangelią, wybranym fragmentem przez parę animatorską lub parę gospodarzy wspólnie z moderatorem¹⁰⁶. Dzielenie się Ewangelią można inaczej nazwać spotkaniem ze słowem Bożym w Duchu Świętym. Ważne w tym jest doświadczenie obecności Boga, w czym ma pomóc atmosfera wiary i modlitwy¹⁰⁷. Oprócz dzielenia się Ewangelią są także inne formy wspólnotowego rozważania słowa Bożego, np.

¹⁰⁰ *Katechumenat. Wspólnoty formacyjne we wspólnocie lokalnej*, Wyd. Światło-Życie, Krościenko 2002, s. 38.

¹⁰¹ F. Blachnicki, *Ruch Światło-Życie jako pedagogia nowego człowieka*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2018, s. 27.

¹⁰² *Oaza Nowego Życia I stopnia. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2014, s.13.

¹⁰³ *Dziesięć kroków ku dojrzałości chrześcijańskiej. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2000, s. 115.

¹⁰⁴ *Domowy Kościół I rok pracy, Konspekty spotkań. Materiały studyjne*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2009, s. 7.

¹⁰⁵ *Oaza Nowego Życia I stopnia dla rodzin. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2013, s. 11.

¹⁰⁶ *Domowy Kościół I rok pracy, Konspekty spotkań*, s. 8.

¹⁰⁷ *Oaza Nowego Życia I stopnia dla rodzin. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2013, s. 124.

rozmowa ewangeliczna, metoda Vasteras, ewangeliczna re-wizja życia, krąg biblijny, krąg liturgiczny¹⁰⁸.

Na zakończenie każdego spotkania kręgu rodzin podaje się sugestie do pracy na najbliższy miesiąc i teksty ewangeliczne do rozważania, by podzielić się nimi na następnym spotkaniu kręgu. Takie wcześniejsze przygotowanie pomaga w lepszym zapoznaniu się ze słowem Bożym, przemodleniu go i przygotowaniu się do dzielenia¹⁰⁹. Chodzi przede wszystkim o to, by słowo Boże stawało się słowem życia, by poddawać mu swoje życie. Dlatego ważne, by rodziny rozmiłowały się w słowie Bożym i rozmyślały nad nim. Natomiast owocem tych rozmyślań powinno być codzienne postępowanie drogą Bożego słowa¹¹⁰.

Materiały formacyjne Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie na I rok pracy wyjaśniają znaczenie systematycznego spotykania się ze słowem Bożym, ponieważ przez to poznaje się Chrystusa, którego małżonkowie chcą naśladować. Kilka minut poświęconych codziennemu czytaniu i rozważaniu słowa Bożego sprawia, że Ewangelia staje się najlepszym przyjacielem każdej rodziny¹¹¹. Bóg, kierując swoje słowo, chce się objawić. Czasem człowiekowi może się wydawać, że Go zna, bo chodził na katechezę i dużo słyszał o Bogu. Jednak tylko wsłuchanie się w słowo Boże pozwala odkryć wolę Bożą względem niego¹¹². W słowie Bożym można znaleźć odpowiedzi na pytania, które stawia życie. To słowo potrafi umocnić każdą rodzinę, dlatego ważne jest rozważać je z dziećmi i pod jego wpływem upominać i pouczać je¹¹³. Rozmowy ewangeliczne na temat słowa Bożego, które odbywają się w czasie spotkania kręgu rodzin, są pomocne w przybliżeniu rodzinom słowa Bożego jako słowa wiary. Słowu Bożemu poświęcone pięć rozmów ewangelicznych. Pierwsza i druga rozmowa pomaga w odkryciu, że Bóg ma słowo i wypowiada to słowo do człowieka. Trzecia i czwarta rozmowa pomaga zrozumieć, jak karmić się słowem Bożym. Piąta rozmowa ukazuje obecność słowa Bożego w historii zbawienia¹¹⁴.

Celem I roku pracy w Domowym Kościele jest pomoc w doprowadzeniu małżonków do systematycznej realizacji wszystkich zobowiązań w życiu małżeńskim i rodzinnym¹¹⁵. Tych zobowiązań jest kilka. Bardzo ważne jest regularne czytanie (bądź słuchanie) słowa

¹⁰⁸ *Spotkanie w kręgu. Materiały pomocnicze do pracy formacyjnej w kręgach Domowego Kościoła, gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2009, s. 32.

¹⁰⁹ *Domowy Kościół I rok pracy, Konspekty spotkań*, s. 5.

¹¹⁰ F. Blachnicki, *Kto ma uszy do słuchania*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2009, s. 30.

¹¹¹ *Domowy Kościół I rok pracy, Konspekty spotkań*, s. 20.

¹¹² J. Mikulski, *List '93: wrzesień-grudzień 2003*, <http://www.dk.oaza.pl/archiwum/v7/listnr.php?seria=3&nrlisu=93&nrtart=3>, (dostęp 15.06.2020).

¹¹³ *Domowy Kościół I rok pracy, Konspekty spotkań*, s. 22.

¹¹⁴ *Rozmowy ewangeliczne kroku piątego – słowo Boże*, w: *Domowy Kościół. Listy do wspólnot rodzinnych*, t. 3 (nr 18-25), Kraków 2003, s. 30-31.

¹¹⁵ *Domowy Kościół I rok pracy, Konspekty spotkań*, s. 3.

Bożego. Ważne jest codziennie znajdować czas na rozmowę z Bogiem (modlitwa), by małżonkowie codziennie wspólnie się modlili, i jeśli jest to możliwe, by miała miejsce modlitwa rodzinna. Dobrym zwyczajem jest comiesięczny dialog małżeński w obecności Boga. Wtedy ma miejsce ustalanie i comiesięczna osobista reguła życia. Przynajmniej raz w roku rodzina ma udać się na wspólne rekolekcje, żeby spotkać i duchowo rozliczyć miniony rok¹¹⁶. Z sześciu zobowiązań dwa są poświęcone Pismu świętemu: regularne spotkanie się ze słowem Bożym i codzienna modlitwa osobista (Namiot Spotkania). Przez to podkreśla się dwie ważne cechy w *życiu z Pismem świętym*, to codzienność i regularność¹¹⁷.

Oaza Nowego Życia II stopnia rozpoczyna drugi rok systematycznej pracy formacyjnej we wspólnocie deuterokatechumenalnej. Jest on skoncentrowany na liturgii. Oaza ma wprowadzić w nową formację liturgiczną na podstawie tajemnicy paschalnej Chrystusa. Ważną rolę odgrywa na tym etapie Księga Wyjścia¹¹⁸. Podczas tej oazy są omawiane okresy liturgiczne oraz ich przeżywanie w rodzinie¹¹⁹. Na Oazie Nowego Życia II stopnia dla rodzin słowo Boże jest czytane na porannej wspólnej modlitwie, w czasie zgromadzenia eucharystycznego, na spotkaniach kręgu biblijnego, podczas Namiotu Spotkania, celebracji słowa Bożego. Podręcznik *Oaza Nowego Życia II stopnia dla rodzin* mówi o owocnym przeżywaniu Namiotu Spotkania i o celebracji słowa Bożego¹²⁰. Namiot Spotkania jest szczególnym czasem modlitwy indywidualnej po zakończeniu syntezy kręgu biblijnego, zalecane, by odbywał się przed wystawionym Najświętszym Sakramentem¹²¹. Celebracja słowa Bożego jest syntezą przeżycia tematu danego dnia. W czasie tej celebracji są czytane fragmenty z Księgi Wyjścia, Ksiąg prorockich, Ewangelii oraz z pism apostoelskich, które ukazują etapy realizacji tajemnicy wyjścia w historii zbawienia i w życiu chrześcijańskim¹²². Oazę przeżywają małżonkowie oraz ich dzieci. Zajęcia dla dzieci też są oparte o Księgę Wyjścia. Historia narodu wybranego stanowi podstawę rekolekcji, a dzieci wchodzą w rolę Izraelitów¹²³.

Formacja małżonków po Oazie Nowego Życia II stopnia jest kontynuowana. Podczas jedenastu spotkań oazowych, prowadzonych na podstawie podręcznika *Wprowadzenie w Biblię jako historię zbawienia*¹²⁴, jest odwołanie do treści wszystkich ksiąg

¹¹⁶ *Zobowiązania*, opr. D. Franków, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2012, s. 8.

¹¹⁷ *Domowy Kościół I rok pracy. Konspekty spotkań*, s. 15.

¹¹⁸ F. Blachnicki, *Oaza Nowego Życia II stopnia. Podręcznik*, s. 17.

¹¹⁹ *Vademecum o rekolekcjach Domowego Kościoła*, s. 7.

¹²⁰ *Oaza Nowego Życia II stopnia dla Rodzin. Materiały uzupełniające do podręcznika*, s. 22.

¹²¹ Tamże, s. 28.

¹²² Tamże, s. 29.

¹²³ *Konspekt zajęć dla dzieci na OR II stopnia*, opr. M. Leczkowska, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2014, s. 7.

¹²⁴ *Wprowadzenie w Biblię jako historię zbawienia. Konspekt dla animatora*, opr. M. Sędek, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2016, s. 76.

biblijnych, co ma pomóc w głębszym poznaniu Pisma świętego. Te spotkania trwają od września do końca Adwentu¹²⁵. Potem do okresu Wielkiego Postu spotkania formacyjne odbywają się według konspektów kręgów liturgicznych, na podstawie tekstów niedzielnej liturgii słowa. To ma pomóc w głębszym przeżywaniu niedzielnej Eucharystii¹²⁶. Wielki Post jest czasem, który ma doprowadzić do odnowienia przymierza z Bogiem w czasie Wigilii Paschalnej, dlatego są wykorzystywane różne pomoce formacyjne: cykl tygodniowych kręgów liturgiczno-biblijnych nawiązujących do niedzielnych czytań Wielkiego Postu; notatnik *Zawieram z Wami przymierze*¹²⁷; cykl obrzędów i celebracji, wzorowanych na *Obrzędach chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych*; Triduum Paschalne z dodatkowymi obrzędami przygotowującymi do przeżycia odnowy sakramentu chrztu; celebacje okresu Wielkiego Postu.

Ważną jest własna praca z notatnikiem uczestnika *Zawieram z Wami przymierze*. W nim są podane sugestie dla osobistego przygotowania do liturgii następnego dnia. Jest to zachęta do codziennego studium Biblii i praktyki Namiotu Spotkania, do modlitwy porannej przez rozważanie fragmentu słowa Bożego, wierności słowu Przymierza w ciągu dnia (odpowiednik praktyki *słowa życia*) oraz zaproszenie do codziennego uczestnictwa w Eucharystii¹²⁸. Dla młodzieży kulminacją dwuletniego przygotowanie do odnowy sakramentu chrztu św. jest Triduum Paschalne przeżywane w formie rekolekcji. Triduum głęboko przeżywane przez słowa i obrzędy liturgii tych dni potrafi przemienić całe ich życie. Jeśli chodzi o rodziny, to one są zaproszone do przeżycia Triduum w takiej formie dopiero po ukończeniu formacji podstawowej¹²⁹.

Materiały formacyjne Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie na II rok pracy w części A zawierają spotkanie pt. *Rodzina karmi się Słowem Bożym*. W konspekcie tego spotkania na przykładzie fragmentu Ewangelii (Mt 7, 21-27) zaakcentowano, jak ważne jest słuchanie i wypełnianie słów Chrystusa z wiarą. To ona pomaga spotkać się z żywym Bogiem, który objawia się człowiekowi poprzez swoje słowo¹³⁰. A w materiałach formacyjnych Domowego Kościoła na II rok pracy w części B są przytoczone słowa św.

¹²⁵ Por. tamże, s. 3.

¹²⁶ *Krąg liturgiczny do czytań roku A*, opr. F. Blachnicki, I. Kucharska, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2010, s. 3.

¹²⁷ *Zawieram z Wami przymierze. Notatnik na okres Wielkiego Postu*, opr. I. Kucharska, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2010, s. 96.

¹²⁸ Por. tamże, s. 3-4.

¹²⁹ *Triduum paschalne. Podręcznik dla duszpasterzy i dla służby liturgicznej*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2012, s. 12.

¹³⁰ *Domowy Kościół II rok pracy – cz. A. Konspekty spotkań*, s. 59.

Jana Pawła II: „Z pomocą Bożą uczynicie z Ewangelii podstawową regułą Waszej rodziny, a z Waszej rodziny kartę Ewangelii pisaną dla naszych czasów”¹³¹.

Przed oazą Nowego Życia III stopnia jest możliwość wyjazdu na oazę rekolekcyjną animatorów rodzin II stopnia. Celem tych rekolekcji jest pomoc w uświadomieniu przez parę animatorską, że jej posługa to wykonanie polecenia samego Boga. Ważną rolę w przeżywaniu tych rekolekcji odgrywa Pismo święte, które jest obecne w Namiocie Spotkania, czytane w czasie modlitwy jutrzni, podczas sprawowania Eucharystii, konferencji, w czasie spotkań w grupie i na wieczornej modlitwie¹³².

Trzeci etap formacji członków Domowego Kościoła, mistagogiczny, jest pogłębieniem i urzeczywistnianiem tego, co zostało odkryte w czasie deuterokatechumenatu względem powołania i wspólnoty, w której się żyje: małej grupy, rodziny, kręgu, całego ruchu¹³³. Ten etap obejmuje pogłębienie eklezjologiczne (Oaza Nowego Życia III stopnia) i pomaga odkryć swoje miejsce w Kościele w różnorodnej posłudze diakonijnej. Na każdym z etapów formacja odbywa się przez systematyczną indywidualną pracę uczestnika, cotygodniowe spotkania w małej grupie z animatorem oraz przez uczestnictwo w dniach wspólnoty ruchu. Cechą charakterystyczną tej formacji jest wychowanie do liturgii i przez liturgię. Na tym fundamencie oparte są szczegółowe programy formacyjne odpowiednie dla wieku i stanu¹³⁴.

Owocem prawidłowo odbytej formacji w Domowym Kościele powinno być podjęcie przez małżonków konkretnej diakonii (służby) we wspólnocie Kościoła. Drogą tego etapu jest formacja permanentna, czyli pogłębianie formacji podstawowej poprzez uczestnictwo w comiesięcznych spotkaniach kręgu Domowego Kościoła według materiałów proponowanych przez Centralną Diakonię Domowego Kościoła lub innych (według rozeznania w kręgu – przygotowanych na cały rok formacyjny). Przewidziane jest uczestnictwo małżonków (z dziećmi) w piętnastodniowych rekolekcjach wakacyjnych, Oazie Rodzin III stopnia, a następnie udział w rekolekcjach tematycznych, sesjach Domowego Kościoła (sesja o pilotowaniu kręgów, Oaza Rekolekcyjna Diakonii Rekolekcyjnej I i II stopnia), Triduum Paschalnym w formie rekolekcji, Oazie Rekolekcyjnej Diakonii i innych rekolekcjach organizowanych przez Ruch Światło-Życie przygotowujących do posługi w diakoniach: rekolekcjach dla par rejonowych i diecezjalnych i innych.

¹³¹ *Domowy Kościół II rok pracy – cz. B. Konspekty spotkań*, s. 21.

¹³² *Oaza Rekolekcyjna Animatorów Rodzin II stopnia. Podręcznik*, s. 5-6.

¹³³ W. Szepietowska, *Droga formacyjna*.

¹³⁴ *Charyzmat i duchowość Ruchu Światło-Życie*.

Na etapie mistagogii i diakonii wykorzystywane są materiały formacyjne, opracowane przez Centralną Diakonię Domowego Kościoła tak dla formacji permanentnej, jak i dla prowadzenia rekolekcji. W czasie comiesięcznych spotkań kręgu Domowego Kościoła pomocą służy pismo formacyjno-informacyjne „Domowy Kościół. List do wspólnot rodzinnych”. Periodyk zawiera, między innymi, propozycje konspektów do spotkań kręgów Domowego Kościoła na etapie formacji permanentnej. *Komunikacja w małżeństwie i rodzinie*¹³⁵, to materiały pomocnicze do przeprowadzenia dziesięciu spotkań w ciągu całego roku pracy kręgu. Jest to propozycja dla kręgów, które przeżyły wszystkie spotkania według materiałów na I i II rok pracy. Dla prowadzenia i przeżycia rekolekcji są przeznaczone następujące wydania: podręcznik *Oaza Nowego Życia III stopnia*¹³⁶; Notatnik *Oaza Nowego Życia III stopnia*¹³⁷, *Liturgia Godzin w Oazie Nowego Życia III stopnia*¹³⁸. Poza tym są inne publikacje i dodatkowe materiały formacyjne polecane do przeczytania i wykorzystania na etapie mistagogii i diakonii¹³⁹.

Głównym celem Oazy III stopnia jest zrealizowanie braterskiej wspólnoty w Jezusie Chrystusie i w Duchu Świętym, czyli tego, co można nazwać żywym Kościołem w grupie rekolekcyjnej i w okresie trwania rekolekcji¹⁴⁰. Nad słowem Bożym na Oazie Nowego Życia III stopnia pochylają się w czasie spotkań w małej grupie, ale nie tylko. Są jeszcze inne punkty programu powiązane z Biblią¹⁴¹. Na tej oazie formacja małżonków jest poszerzona o budowanie wspólnoty w wymiarze wspólnoty małżeńskiej i rodzinnej w Kościele¹⁴². To dokonuje się podczas spotkań w grupie, które bazują na wydaniu *Droga do wspólnoty*¹⁴³. Na tej oazie materiał jest dostosowany do tematyki małżeńsko-rodzinnej¹⁴⁴.

Mała wspólnota uczestników oazy rekolekcyjnej razem z animatorem ma codziennie zdobywać doświadczenie życia wspólnoty eklezjalnej, a refleksją modlitewną nad życiem wspólnoty jest codzienne spotkanie biblijne w tej małej grupie. Te spotkania odbywają się z pomocą podręcznika *Droga do wspólnoty na podstawie Nowego Testamentu*¹⁴⁵. W tym

¹³⁵ B. i A. Guzikowie, *Komunikacja w małżeństwie i rodzinie*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2011, s. 52.

¹³⁶ M. Sędek i in., *Oaza nowego życia III stopnia. Podręcznik zaktualizowany*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2019, s. 246.

¹³⁷ M. Sędek, *Oaza Nowego Życia III. Notatnik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2019, s. 112.

¹³⁸ M. Sędek, *Oaza Nowego Życia III. Liturgia Godzin*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2019, s. 208.

¹³⁹ *Materiały formacyjne Domowego Kościoła, gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie*.

¹⁴⁰ M. Sędek i in., *Oaza nowego życia III stopnia. Podręcznik*, wyd. III, Wyd. Światło-Życie, Kraków 1986, s. 5.

¹⁴¹ M. Sędek i in., *Oaza nowego życia III stopnia. Podręcznik zaktualizowany*, s. 30.

¹⁴² *Charyzmat i duchowość Ruchu Światło-Życie*.

¹⁴³ *Droga do wspólnoty dla małżeństw uczestniczących w Oazie Nowego Życia III stopnia dla rodzin. Materiały uzupełniające*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 1998, s. 88.

¹⁴⁴ *Droga do wspólnoty dla małżeństw uczestniczących w Oazie Nowego Życia III stopnia dla rodzin. Materiały uzupełniające*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 1998, s. 3.

¹⁴⁵ M. Sędek i in., *Oaza nowego życia III stopnia. Podręcznik*, wyd. III, s. 14.

podręczniku mówi się o dwunastu etapach na drodze do chrześcijańskiej wspólnoty, a każdy z tych etapów składa się ze słowa Bożego, które należy przemodlić. Ten program opiera się na słowie Bożym, na wierności jego obietnicy: „Jeżeli będziecie trwać w nauce mojej, będziecie prawdziwie moimi uczniami” (J 8, 31), oraz na doświadczeniu pierwszych wspólnot chrześcijańskich: „Jeden duch i jedno serce ożywiały wszystkich wierzących” (Dz 4,32)¹⁴⁶. W praktycznych wskazaniach do realizacji programu w punkcie trzecim zaznaczono, że część pierwsza każdego etapu składa się z tekstów Pisma świętego, które koniecznie trzeba przemodlić przed rozpoczęciem drugiego etapu. Ważne jest, by każdy uczestnik rozważył, co Bóg mówi do niego osobiście i do wspólnoty. Piąty punkt tychże wskazań podkreśla, że wspólnota powinna zdecydować o tym, że będzie mieć czas na osobistą modlitwę na podstawie tekstów Pisma świętego oraz na regularne spotkania wspólnotowe¹⁴⁷.

Program Oazy Rodzin zawiera pięć tematycznych grup, które pojawiają się na wszystkich stopniach rekolekcji, także podczas krótkich rekolekcji formacyjnych i sesji tematycznych. Pierwsza grupa to fundament życia chrześcijańskiego, czyli słowo Boże, modlitwa, sakramenty, mała wspólnota, służba Kościołowi. Drugim zakresem tematów jest małżeństwo w Bożych planach. W trzecim uwaga skupia się na rodzinie jako małym Kościele, ze szczególnym akcentem na roli słowa Bożego we wspólnocie rodzinnej, rodzinnym katechumenacie, ascezie, wychowaniu do miłości. Te tematy skupiają się na życiu liturgicznym w rodzinie, modlitwie małżonków, całej rodziny, pomagają przeżywać w rodzinie rok liturgiczny, głębiej rozumieć sakramenty, uczestnictwo w Eucharystii. Czwarta grupa tematów powiązana z rodziną, która ma służyć Kościołowi zarówno lokalnemu, jak i powszechnemu, a także całemu światu. Piątą grupą tematów są wspólnoty rodzinne jako pomoc i droga do realizacji etapu ewangelizacji i katechumenatu¹⁴⁸.

Swoją duchowość w ramach Domowego Kościoła małżonkowie pogłębiają poprzez przyjęcie i realizację elementów formacyjnych. Ważne miejsce w ich formacji zajmuje spotkanie ze słowem Bożym. Ruch Światło-Życie kładzie wielki nacisk na odnowę biblijną, propagując wspólnotowe i indywidualne formy zgłębiania znajomości Pisma świętego. Wśród nich codzienna modlitwa osobista połączona z rozważaniem słowa Bożego, regularna, codzienna modlitwa małżeńska i modlitwa rodziny, a także uczestnictwo w corocznych rekolekcjach formacyjnych. Głębsze poznanie słowa Bożego i życie nim na co dzień prowadzi do głębszej modlitwy i uczestnictwa w sakramentach, co z kolei pomaga

¹⁴⁶ *Droga do wspólnoty na podstawie tekstów Nowego Testamentu*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2010, s. 3-4.

¹⁴⁷ Tamże, s. 4-5.

¹⁴⁸ E. Kozyra, *Dar rekolekcji w Domowym Kościele*.

owocniej służyć bliźnim, Kościołowi i Bogu, a przez to realizować swoje małżeńskie i rodzinne powołanie¹⁴⁹.

2. Wtajemniczenie w liturgię i modlitwę

Formacja liturgiczna zakłada kształtowanie takiego modelu życia, który sprawia, że osoba przez wiarę wchodzi w żywy kontakt z Chrystusem i Jego dziełem zbawczym, jakim jest uświęcenie człowieka i doskonałe uwielbienie Boga. W tej formacji chodzi o to, aby człowiek odrodzony przez sakrament chrztu św., napełniony darami Ducha Świętego w bierzmowaniu oraz wzmocniony w Eucharystii nauką słowa Bożego i pokarmem Ciała Chrystusowego czynnie uczestniczył w sakramentach i ich mocą kształtował całe swoje życie dla osiągnięcia uświęcenia i ku większej chwale Bożej. Formacja liturgiczna zawiera dwa dopełniające się znaczenia, odpowiadające dwom działaniom formacyjnym: formowaniu do udziału w liturgii i formowaniu poprzez liturgię¹⁵⁰.

Ruch Światło-Życie kultywuje odnowę liturgiczną w duchu Soboru Watykańskiego II. W centrum swego zainteresowania stawia ożywienie życia modlitewnego i sakramentalnego swoich członków, podejmując w tym celu liczne inicjatywy¹⁵¹. Ten ruch stworzył system regularnej formacji zwanej deuterokatechumenatem, gdzie szczególną rolę odgrywa formacja modlitewna i liturgiczna. Na tym etapie formacji w centrum znajduje się spotkanie z Bogiem w celebracji liturgicznej, do której należy: sprawowanie sakramentów, Eucharystia i Liturgia Godzin.

Założyciel ruchu, ks. F. Blachnicki, zalicza słowo Boże, modlitwę i liturgię do grupy ascetycznej *Drogowskazów Nowego Człowieka*, ponieważ dotyczą one praktyk, poprzez które dokonuje się pogłębienie i umocnienie wiary człowieka w Boga¹⁵². Poprzez słuchanie słowa Bożego, modlitwę, uczestnictwo w liturgii aktualizuje się bowiem wiara i dokonuje się wejście w osobową relację do Chrystusa w Duchu Świętym. Dlatego formacja katechumenalna bardzo mocno bazuje na tych trzech krokach, która mają pomóc wiernym stać się Nowym Człowiekiem¹⁵³.

Według zasad Domowego Kościoła celem deuterokatechumenatu jest ponowne i świadome odkrycie powołania chrześcijańskiego, wynikającego z przyjęcia chrztu. Na tym etapie formacja ma stopniowo prowadzić do coraz głębszego zakorzenienia codziennego życia w tajemnicy paschalnej Jezusa, aż po odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych podczas

¹⁴⁹ A. i J. Nowakowie, *Krótko o DK*, <https://www.dk.oaza.pl/krotko-o-dk/> (dostęp 11.05.2022).

¹⁵⁰ Por. J. Janicki, *Liturgiczna formacja*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, s. 429.

¹⁵¹ Por. M. Ostrowski, *Ruch Światło-Życie*, s. 758; zob. *Dziesięć kroków ku dojrzałości chrześcijańskiej*, s. 160.

¹⁵² *Domowy Kościół II rok pracy – cz. A. Konspekty spotkań*, s. 4.

¹⁵³ Por. *Dziesięć kroków ku dojrzałości chrześcijańskiej*, s. 139.

Triduum Paschalnego. Dokonuje się to szczególnie podczas drugiej części Oazy Nowego Życia I stopnia dla rodzin (dni 5-15) i Oazy Nowego Życia II stopnia dla rodzin oraz poprzez formację w ciągu roku według programu I i II roku pracy¹⁵⁴.

Oaza Nowego Życia I stopnia dla rodzin ma charakter ewangelizacyjno-katechumenalny. Natomiast Oaza Nowego Życia II stopnia dla rodzin wprowadza w biblijne podstawy formacji liturgicznej oraz przeżywanie liturgii w rodzinie¹⁵⁵. Po przeżyciu Oazy Nowego Życia II stopnia dla rodzin formacja prowadzi do coraz bardziej świadomego odnawiania przymierza chrztu św. Dokonuje się to stopniowo podczas rekolekcji piętnastodniowych, a także każdego roku w czasie liturgii Triduum Paschalnego. Uczestnicy formacji przeżywają Triduum Paschalne przynajmniej raz w życiu w formie rekolekcji zamkniętych¹⁵⁶. Dla Oazy II stopnia zostały opracowane takie pomoce formacyjne, jak podręcznik *Oaza Nowego Życia II stopnia*, uzupełniające materiały do którego zawiera *Oaza Nowego Życia II stopnia dla rodzin*¹⁵⁷; podręcznik *Szkoła liturgiczno-rodzinna w oazie Nowego Życia II stopnia dla rodzin*¹⁵⁸.

Wizja drogi jednego dnia na tej oazie ma różne punkty związane z modlitwą i Liturgią: na początek dnia jest wspólna modlitwa, kulminacją dnia jest zgromadzenie eucharystyczne, czas na poznanie nowej wiedzy liturgicznej podczas szkoły liturgicznej, w czasie kręgu biblijnego mała grupa wspólnie rozważa słowo Boże, w Namiocie Spotkania każdy indywidualnie skupia się nad tekstem Pisma świętego, w czasie celebracji słowa Bożego wspólnota jeszcze raz rozważa temat dnia¹⁵⁹. Z kolei modlitwa wieczorna w rodzinie ma pomóc w regularnej praktyce wspólnej modlitwy rodzinnej¹⁶⁰. Ta Oaza pomaga rodzinom w przeżywaniu liturgii, szczególnie liturgii domowej, np. uczy wspólnie przeżywać święta, niedziele, a także poszczególne okresy liturgiczne. Osiągnąć ten cel pomaga szkoła liturgiczno-rodzinna¹⁶¹. Cele szkoły liturgicznej na Oazie Nowego Życia II stopnia znajdują się w krótkich wprowadzeniach do liturgii eucharystycznej. W nich omawiane są poszczególne aspekty przygotowania oraz obrzędy liturgii eucharystycznej. Codzienne przygotowanie i pełnienie posług liturgicznych jest momentem aktualizującym i konkretyzującym inicjację liturgiczną na tej oazie¹⁶².

¹⁵⁴ Por. *Zasady Domowego Kościoła, gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie*, p. 22.

¹⁵⁵ Por. tamże, p. 21.

¹⁵⁶ Por. tamże, p. 22.

¹⁵⁷ *Oaza Nowego Życia II stopnia dla Rodzin. Materiały uzupełniające do podręcznika*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2015, s. 80.

¹⁵⁸ *Szkoła liturgiczno-rodzinna w ONŻ II stopnia dla rodzin. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2015, s. 156.

¹⁵⁹ Por. tamże, s. 66.

¹⁶⁰ *Oaza Nowego Życia II stopnia dla Rodzin. Materiały uzupełniające do podręcznika*, s. 30.

¹⁶¹ Por. tamże, s. 10.

¹⁶² Por. *Szkoła liturgiczno-rodzinna w ONŻ II stopnia dla rodzin. Podręcznik*, s. 7.

Dzieci, które razem z rodzicami przeżywają te Oazę, mają możliwość przeżywać liturgię słowa w czasie Eucharystii osobno. Składają się na to następujące elementy: śpiew na początek liturgii, znak krzyża, akt pokuty, modlitwa prowadzącego (kolekta), czytanie np. *słowa życia* dla dzieci, wyjaśnienie tekstu, rozmowa z dziećmi, modlitwa powszechna lub spontaniczne zanoszone prośby dzieci. Po dołączeniu się do rodziców na liturgii eucharystycznej dzieci mogą przynieść dary¹⁶³. Modlitwa rozpoczyna codzienne zajęcia z dziećmi. Jest ona dostosowana do poziomu uczestników i trwa ok. 10 minut. Na zakończenie dnia dzieci przed przekazaniem ich rodzicom mają czas na podsumowanie dnia, w czasie którego mogą komuś za coś podziękować lub za coś przeprosić¹⁶⁴.

Codziennie oaza rekolekcyjna rozpoczyna się od jutrzni, która wprowadza w temat i podaje główną myśl dnia. Ona zawiera wprowadzenia i komentarze dotyczące poszczególnych oazowych dni. Zostaje też wprowadzony znak lub symbol dnia. W czasie tych rekolekcji uczestnicy modlą się skróconą wersją Liturgii godzin¹⁶⁵. Liturgia na tej oazie powinna być zasadą koncentracji dla całej pracy formacyjnej. Na tych rekolekcjach, zwłaszcza Liturgia eucharystyczna, jest odkrywana i przeżywana jako szczyt i źródło życia, zgodnie z nauczaniem Kościoła¹⁶⁶. Wszystko, co przeżywa się na oazie, ma pomóc przygotować liturgię i do niej prowadzić. Liturgia musi też inspirować całe życie oazy. Dlatego każdy uczestnik ma być wdrożony do liturgii żywej i życiodajnej, pojmowanej i przeżywanej jako *znaki życia*. Według oazowej zasady Światło-Życie tym światłem jest nie tylko słowo Boże, ale także znaki i symbole liturgiczne, poprzez które Bóg przemawia w życiu konkretnego człowieka¹⁶⁷. Akcentuje się na tym, by angażować dorosłych mężczyzn do pełnienia posługi liturgicznej w czasie Eucharystii, a dzieci zachęcać do pomocy przy ołtarzu, by przez to pełniej objawiało się bogactwo posług w Kościele¹⁶⁸.

Formację podstawową kończy Oaza Nowego Życia III stopnia. Ukazuje ona rzeczywistość Kościoła jako wspólnoty. Droga jednego dnia przewiduje czas na modlitwę, na którą się składa: godziną czytań z jutrznią, różaniec, wspólna pielgrzymka, spotkanie z żywym Kościołem, synteza na zakończenie dnia i modlitwa wieczorna przed spoczynkiem¹⁶⁹. Celem tej Oazy jest odkrycie misterium Kościoła. Pomocne w tym żywym, osobowym doświadczeniu są pewne znaki. Pierwszym znakiem jest Maryja. Ten znak

¹⁶³ Por. *Konспект zajęć dla dzieci na Oazie Rodzin II stopnia. Materiały studyjne dla diakonii wychowawczej*, Wyd. Światło-Życie, Warszawa 2014, s. 11-12.

¹⁶⁴ Por. *Poradnik diakonii wychowawczej*, s. 42.

¹⁶⁵ Por. *Oaza Nowego Życia II stopnia dla Rodzin. Materiały uzupełniające do podręcznika*, s. 24.

¹⁶⁶ Por. KL 10.

¹⁶⁷ Por. F. Blachnicki, *Oaza Nowego Życia II stopnia. Podręcznik*, s. 49-52.

¹⁶⁸ Por. *Szkoła liturgiczno-rodzinna w ONŻ II stopnia dla rodzin. Podręcznik*, s. 111.

¹⁶⁹ Por. M. Sędek i in., *Oaza nowego życia III stopnia. Podręcznik zaktualizowany*, s. 59-61.

pomaga w rozważaniu tajemnicy Kościoła poprzez modlitwne zjednoczenie z Matką Bożą, „która zachowywała wszystkie te sprawy i rozważała je w swoim sercu” (Łk 2,19)¹⁷⁰. Bezpośrednio połączona z tym znakiem jest modlitwa różańcowa. Jest to czas modlitwno-medytacyjny, który zastępuje Namiot Spotkania. Zawiera on w sobie takie elementy: kontemplacja znaku, obrazu lub figury, poprzedzona komentarzem; przeczytanie fragmentu encykliki *Redemptoris Mater*¹⁷¹ lub listu apostolskiego *Rosarium Virginis Mariae*¹⁷²; medytacja w ciszy; odmówienie dziesiątka różańca z dopowiedzeniami. Zakończeniem tego nabożeństwa jest pieśń maryjna¹⁷³.

Drugim znakiem jest świątynia. Ten znak zawiera w sobie wyprawy-pielgrzymki do różnych kościołów, gdzie jest sprawowana Liturgia eucharystyczna. Codzienną Liturgią godzin służy pomocą w przygotowaniu do spotkania ze świątynią – znakiem. W tym czasie ważną rolę odgrywa czas spędzony na medytacji i kontemplacji¹⁷⁴. Duży akcent na tej oazie jest położony na Liturgię godzin. Dla dobrego przeżycia tego czasu jest przygotowany podręcznik *Oaza Nowego Życia III. Liturgia Godzin*¹⁷⁵. W nim są zawarte liturgiczne teksty na każdy dzień: wezwanie, godzina czytań, jutrznia, nieszpory. Modlitwa poranna ma formę godziny czytań. Na nią się składa: czytanie z Pisma świętego, Ojców Kościoła lub dokumentów Stolicy Apostolskiej. Ta modlitwa pomaga w lepszym zrozumieniu znaku świątyni lub znaku św. Piotra. Natomiast jutrznia może być skrócona do niektórych elementów, takich jak: *Benedictus*, modlitwy wstawiennicze¹⁷⁶.

Trzecim znakiem jest znak św. Piotra, na którym Jezus zbudował swój Kościół. Okazją do spotkania z tajemnicą Kościoła poprzez postać św. Piotra są msze św. *mistagogiczne* z Niedziel Paschy roku A, w czasie których jest czytany 1 List św. Piotra i fragmenty z *Dziejów Apostolskich*¹⁷⁷. W godzinach popołudniowych odbywa się spotkanie z żywym Kościołem, który ma formę spotkania z innymi wspólnotami czy różnymi ruchami lub może to być udział w uroczystościach albo nabożeństwach¹⁷⁸. Na zakończenie dnia jest synteza przeżyć dnia, która kończy się modlitwą wieczorną – nieszporami, rozbudowanymi

¹⁷⁰ Por. M. Sędek i in., *Oaza nowego życia III stopnia. Podręcznik*, wyd. III, s. 13.

¹⁷¹ Jan Paweł II, Encyklika o błogosławionej Maryi Dziewicy w życiu pielgrzymującego Kościoła *Redemptoris Mater*, Rzym 25.03.1987, https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_25031987_redemptoris-mater.html (dostęp 24.08.2022).

¹⁷² Jan Paweł II, List apostolski *Rosarium Virginis Mariae*, Watykan 16.11.2002, https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/apost_letters/2002/documents/hf_jp-ii_apl_20021016_rosarium-virginis-mariae.html (dostęp 24.08.2022).

¹⁷³ Por. M. Sędek i in., *Oaza nowego życia III stopnia. Podręcznik zaktualizowany*, s. 60.

¹⁷⁴ Por. tamże, s. 59-60.

¹⁷⁵ M. Sędek, *Oaza Nowego Życia III. Liturgia Godzin*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2019, s. 208.

¹⁷⁶ Por. M. Sędek i in., *Oaza nowego życia III stopnia. Podręcznik zaktualizowany*, s. 59.

¹⁷⁷ Por. M. Sędek i in., *Oaza nowego życia III stopnia. Podręcznik*, wyd. III, s. 14.

¹⁷⁸ Por. M. Sędek i in., *Oaza nowego życia III stopnia. Podręcznik zaktualizowany*, s. 61.

o element modlitwy spontanicznej¹⁷⁹. W materiałach uzupełniających Oazę Nowego Życia III stopnia *Droga do wspólnoty dla małżeństw*¹⁸⁰ znajduje się konspekt spotkania w małej grupie zatytułowany *Wspólnota przed Bogiem*. W nim są zawarte pytania na temat modlitwy osobistej, modlitwy małżonków i modlitwy rodzinnej. Te pytania pomagają rozeznaczyć obecną sytuację i zrobić postanowienia na przyszłość¹⁸¹.

Wśród podstawowych materiałów formacyjnych, dotyczących modlitwy i liturgii, można wymienić podręcznik *Szkoła Modlitwy*¹⁸² opracowany przez siostrę Jadwigę Skudro RSCJ na podstawie wykładów i pism ks. Henri Caffarela. Został on stworzony, by służyć pomocą animatorom, wprowadzającym w życie modlitwy członków swoich grup, oraz by pomagać na początkach praktykowania modlitwy. Podstawowe wiadomości o modlitwie są zebrane i uporządkowane jako rozważania. Zostały one ujęte w formie konferencji, o których wykorzystaniu i doborze ma decydować sam animator, uwzględniając potrzeby członków grupy. Takich rozważań jest 19, i po każdym z nich, poświęconym określonemu zagadnieniu, przewidziana jest modlitwa wspólnotowa. Celem modlitwy jest pogłębienie myśli zawartych w rozważaniu oraz praktyczne wykorzystanie usłyszanych treści. Podręcznik sugeruje przebieg niektórych wspólnych modlitw, na które składają się: słowa modlitwy, wypowiedane przez prowadzącego spotkanie animatora, pieśni tematycznie połączone z treścią rozważań i modlitwy, chwile ciszy, znane formuły modlitewne lub spontaniczna modlitwa. Zachęca się, by te modlitwy, jeśli jest taka możliwość, odbywały się przed wystawionym Najświętszym Sakramentem¹⁸³. Podręcznik może służyć pomocą na Oazie Rodzin I stopnia oraz na Oazie Rekolekcyjnej Animatorów Rodzin I stopnia.

Odnosniki na temat liturgii i modlitwy są zawarte w *Podręczniku o ewangelizacji i pilotowaniu nowych kręgów Domowego Kościoła*. Każde spotkanie kręgu na etapie ewangelizacji i pilotowania składa się z trzech części, z których druga część jest modlitewna. Zawiera ona modlitwę do Ducha Świętego, odmówienie tajemnicy różańca, modlitwę spontaniczną (uwielbienie, przeproszenie, dziękczynienie). Oprócz tego dwa spotkania dotyczą modlitwy osobistej, modlitwy małżeńskiej i modlitwy rodzinnej. Etap pilotowania kończy się uroczystą Eucharystią, w czasie której małżeństwa podejmują decyzję o przyłączeniu się do Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie¹⁸⁴.

¹⁷⁹ Por. *Vademecum o rekolekcjach Domowego Kościoła*, s. 8.

¹⁸⁰ Por. *Droga do wspólnoty dla małżeństw uczestniczących w Oazie Nowego Życia III stopnia dla rodzin. Materiały uzupełniające*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 1998.

¹⁸¹ Por. tamże, s. 21.

¹⁸² J. Skudro, *Szkoła modlitwy. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2011, s. 176.

¹⁸³ Por. tamże, s. 7.

¹⁸⁴ Por. *Ewangelizacja i pilotowanie nowych kręgów Domowego Kościoła. Konspekty spotkań*, s. 3-5, 55.

Kontynuacją materiału studyjnego *Ewangelizacja i pilotowanie nowych kręgów Domowego Kościoła* są materiały formacyjne na I rok pracy. W konspektach dla przeprowadzenia comiesięcznego spotkania w kręgu rodzin one dogłębnie rozważają takie ważne tematy w życiu małżeńskim i rodzinnym, jak codzienna modlitwa osobista, codzienna modlitwa małżeńska i codzienna modlitwa rodzinna¹⁸⁵.

Materiały formacyjne Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie na II rok pracy część A proponują na zakończenie każdego spotkania kręgu modlitwę. Wzory modlitw są zaczerpnięte z opracowanych przez ks. Franciszka Blachnickiego celebracji słowa Bożego. Są one wykorzystywane w formacji według *Dziesięciu kroków ku dojrzałości chrześcijańskiej*. Jest to forma tzw. egzorcyzmów mniejszych. Te modlitwy może odmówić kapłan lub, a w razie jego nieobecności, prowadzący spotkanie¹⁸⁶. W tym podręczniku są zawarte tematy wprost dotyczące liturgii i modlitwy, np. spotkanie o tajemnicy ustawicznego postępu, spotkanie poświęcone katechumenatu rodzinnemu, o miejscu, jakie Jezus Chrystus zajmuje w małżeństwie i rodzinie, jak Niepokalana jest wzorem nowego człowieka, słowo Boże pokarmem dla rodziny, modlitwa – oddech nowego życia, o liturgii jako szczycie i źródle życia małżeńskiego i rodzinnego¹⁸⁷. Na zakończenie roku pracy formacyjnej w kręgu zachęca się do wspólnego przeżycia Eucharystii, która może być sprawowana specjalnie dla tego kręgu, w ramach wspólnoty oazowej lub jako parafialna. Przygotowanie i przeżycie tej Eucharystii jest zadaniem dla całego kręgu rodzin¹⁸⁸.

Materiały formacyjne Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie na II rok pracy część B, zawierają konspekty spotkań o wierze¹⁸⁹. Zakończeniem formacji II roku pracy także jest propozycja wspólnej Eucharystii. W czasie tej mszy św. małżeństwa przyjmują prawdy wiary i jej konsekwencje dla życia zawarte w *Drogowskazach Nowego Człowieka* oraz potwierdzają swoją decyzję wspólnego kroczenia ze współmałżonkiem do świętości¹⁹⁰. Oprócz tego do pomocy w formacji liturgicznej można zaliczyć takie wydania jak *Spotkania w kręgu*¹⁹¹, *Eucharystia a małżeństwo*¹⁹² oraz *Modlitwa małżonków*¹⁹³.

¹⁸⁵ Por. *Domowy Kościół I rok pracy. Konspekty spotkań*, s. 24-48.

¹⁸⁶ Por. *Domowy Kościół II rok pracy – cz. A. Konspekty spotkań*, s. 8.

¹⁸⁷ Por. tamże, s. 20-78.

¹⁸⁸ Por. tamże, s. 79.

¹⁸⁹ Por. *Domowy Kościół II rok pracy – cz. B. Konspekty spotkań*, s. 4-12.

¹⁹⁰ Por. tamże, s. 92-93.

¹⁹¹ *Spotkanie w kręgu. Materiały pomocnicze do pracy formacyjnej w kręgach Domowego Kościoła, gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2009, s. 64.

¹⁹² *Eucharystia a małżeństwo*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2013, s. 40.

¹⁹³ *Modlitwa małżonków*, opr. Wydział Duszpasterstwa Kurii Metropolitalnej Warszawskiej i Centralna Diakonia DK, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2013, s. 40.

W broszurce *Spotkanie w kręgu* są umieszczone zachęty dla małżeństw kręgu rodzin do częstszego uczestnictwa w liturgii eucharystycznej. W części pierwszej zawarte ogólne uwagi o znaczeniu miesięcznego spotkania kręgu rodzin. Kolejne części dotyczą poszczególnych aspektów spotkania. Na koniec podano praktyczne wskazówki odnoszące się do prowadzenia ostatniego spotkania w roku formacyjnym, na którym podsumowuje się pracę roczną kręgu. W każdej części broszurki podane są pytania do refleksji, które mogą służyć pomocą w indywidualnej lekturze lub podczas dzielenia się na spotkaniu kręgu. Niektóre treści zostały uzupełnione o teksty pomocnicze, będące pogłębieniem danego tematu. Takim momentem może być rozpoczęcie roku pracy formacyjnej kręgu lub jego zakończenie. Istotna jest praktyka wspólnego uczestnictwa kręgu w niedzielnej parafialnej Eucharystii lub świętowanie na mszy św. ważnych wydarzeń z życia członków kręgu¹⁹⁴.

Eucharystia a małżeństwo proponuje małżeństwom po drugim roku pracy w kręgach rodzin tematy spotkań nawiązujące do kolejnych części liturgii świętej. Zarówno sakrament małżeństwa, jak i sakrament Eucharystii są darami Boga, dlatego propozycje dla spotkań kręgu, zawarte w tej publikacji ukazują określony moment mszy św. oraz jego znaczenie w jedynej Ofierze Chrystusa, uobecnionej w Eucharystii, i w życiu chrześcijańskich małżonków. Na spotkanie składa się tekst z Nowego Testamentu do rozważenia i modlitwy. W konspektach też są zawarte myśli i wskazówki, pomocne we wspólnym rozważaniu słowa Bożego¹⁹⁵.

Treścią pozycji *Modlitwa małżonków* jest modlitwa rodziców, małżonków. Przeczytanie i przemyślenie tej broszurki ma utwierdzić małżeństwa należące do Domowego Kościoła w przekonaniu o konieczności modlitwy żony i męża, którą będą się starali wprowadzić w swoje codzienne życie. Zawiera ona takie pomocne treści jak świadectwo małżeństwa, ukazujące bogactwo wspólnej modlitwy, jej możliwości i wpływ na miłość małżeńską. Część pierwsza ukazuje zakorzenienie modlitwy małżeńskiej w sakramencie małżeństwa oraz w jaki sposób ten rodzaj modlitwy może się stać dla małżonków życiodajną siłą. W części drugiej są zaprezentowane różne formy modlitwy małżonków, takie jak modlitwa adoracyjna, uwielbienia, dziękczynna, przeproszenia oraz błagalna. W części trzeciej zawarta konkretna pomoc dla modlitwy małżonków (np. pokonanie ewentualnych trudności w czasie modlitwy). Część czwarta prezentuje wypowiedzi małżeństw na temat modlitwy rodziców, czyli o formie tej modlitwy, o sposobach, trudnościach i jej dobrodziejstwach. Ostatnia część, piąta, mówi o przemianach,

¹⁹⁴ Por. *Spotkanie w kręgu*, s. 59.

¹⁹⁵ Por. *Eucharystia a małżeństwo*, s. 3-5.

którym może ulegać modlitwa małżeńska. Ta publikacja ma na celu zachęcenie małżeństw do podjęcia osobistego wysiłku¹⁹⁶.

Modlitwa małżeńska daje konkretne owoce i wyzwala pragnienie, aby umiłowanie prawdy przekazywać innym. Wspólna modlitwa wpływa na codzienne życie, relacje, zachowanie. Modlitwa małżeńska ma mobilizować do pogłębienia osobistego kontaktu z Jezusem Chrystusem oraz otwierać siebie nawzajem podczas dialogu małżeńskiego, czyli „obowiązku zasiadania”¹⁹⁷. Dialog małżeński jest to bardzo szczególny czas, który mąż i żona spędzają każdy miesiąc razem, w obecności Boga i przy Bożej pomocy chcą usunąć wszystko, co zagraża ich jedności, chcąc budować jak najowocniej swoje ognisko domowe¹⁹⁸.

Oprócz modlitwy osobistej i małżeńskiej członkowie Domowego Kościoła mają obowiązek praktykowania modlitwy rodzinnej. Podczas tej modlitwy można stosować różne pomoce, np. nagrania z piosenkami religijnymi, ponieważ ich treść pochodzi z Pisma świętego¹⁹⁹. Modlitwa rodzinna jednoczy całą rodzinę o tej samej godzinie i w tym samym miejscu; pozwala wszystkim jej członkom stanąć przed Bogiem; uświadamia istnienie Boga i Jego bliskość; przybliża rodzinę do Boga i do siebie nawzajem; pomaga wyjść do najbliższych z gestem, który nie zawsze jest łatwy; mobilizuje do lepszego wykonywania codziennych obowiązków; jest szkołą mówienia o sobie²⁰⁰. Modlitwa przyczynia się zarówno do zmiany konkretnej osoby, jak i małżeństwa, do którego ona należy. To dokonuje się wtedy, gdy słowo Boże jest słuchane i rozważane, gdy ma miejsce modlitwa osobista, małżeńska i rodzinna, gdy krąg rodzin zbiera się na modlitwie²⁰¹.

Ważne jest podkreślenie Bożej obecności poprzez czas poświęcony na modlitwę, bez której ludzkie wysiłki pozostaną bezowocne. Modlitwa jest duszą tego dialogu, i Bóg też w nim uczestniczy. Trzeba, by każda rodzina wypracowała swój sposób na modlitwę w czasie dialogu. Taka modlitwa może przybierać różne formy. Zaleca się szczególnie modlitwę spontaniczną, o wartości i cenności której świadczą sami małżonkowie. Dzięki dialogowi małżeńskiemu uczą się oni modlić w obecności współmałżonka, co z kolei prowadzi do wspólnej modlitwy²⁰².

¹⁹⁶ Por. *Modlitwa małżonków*, s. 6.

¹⁹⁷ Por. *Modlitwa małżeńska*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2019, s. 15-17.

¹⁹⁸ Por. *Dialog małżeński*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2019, s. 4.

¹⁹⁹ Por. *Wsluchanie się w słowo Boże*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 1990, s. 18.

²⁰⁰ Por. *Modlitwa rodzinna*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2021, s. 4.

²⁰¹ Por. *Zobowiązania*, s. 25.

²⁰² Por. *Dialog małżeński*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2007, s. 12-13.

Podręcznik *Komunikacja w małżeństwie i rodzinie*²⁰³ proponuje na zakończenie pracy formacyjnej przeprowadzić ostatnie spotkanie w formie modlitewnej. W nim mają obowiązek uczestniczyć wszystkie małżeństwa z dziećmi oraz ksiądz moderator. Ten krąg wyjazdowy zawiera elementy comiesięcznego spotkania w głębszym wymiarze: modlitwę, dzielenie się życiem, spotkanie ze słowem Bożym, podzielenie się zobowiązaniami i realizacją tematu. Program tej oazy proponuje uczestnictwo w Eucharystii, adorację Najświętszego Sakramentu, modlitwę wstawienniczą i dialog małżeński²⁰⁴.

Krąg rodzinny tworzą małżeństwa razem z księdzem moderatorem. Ksiądz wspólnie z parą animatorską poprzez modlitwę i omówienie, przygotowują comiesięczne spotkanie kręgu. Kapłan przez swoją obecność ożywia modlitwę oraz dzieli się swoim doświadczeniem modlitwy. Na zakończenie spotkania kręgu ksiądz udziela błogosławieństwa rodzinom. Zrozumienie miejsca i roli kapłana we wspólnocie Domowego Kościoła kształtowało się od pierwszych rekolekcji oazowych dla rodzin oraz pierwszych kręgów Domowego Kościoła, które zaczęły tworzyć się jako owoc przeżytych oaz wakacyjnych oraz spotkań ewangelizacyjnych. Na podstawie tych doświadczeń i dokumentów ruchu powstało dzieło *Rola kapłana w Domowym Kościele – gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie*²⁰⁵. W tym opracowaniu została podjęta próba określenia roli kapłana we wspólnotach Domowego Kościoła, ze szczególnym podkreśleniem wymiany darów, jaka dokonuje się na płaszczyźnie współpracy kapłana z małżonkami. Ta wymiana jest możliwa dzięki temu, że podczas spotkania kręgu lub różnego rodzaju spotkań rekolekcyjnych następuje spotkanie dwóch sakramentów, przynoszące błogosławiony owoc zarówno dla małżonków, jak i kapłana, pełniącego w Domowym Kościele posługę moderatora – opiekuna duchowego i doradcy. Doświadczenie życia rodzin, ich modlitwa i świadectwo, mają pozytywny wpływ na życie kapłańskie, ponieważ kapłan jest też tym, który nie tylko daje, ale i otrzymuje²⁰⁶.

Ważną funkcję pełni ksiądz jako moderator w czasie piętnastodniowej oazy rekolekcyjnej czy innych rekolekcji formacyjnych Domowego Kościoła. W czasie tych rekolekcji kapłan przewodniczy porannej modlitwie; prowadzi szkołę modlitwy; przeprowadza niektóre tematy szkoły liturgiczno-rodzinnej i szkoły życia; celebrować codziennie msze św. i prowadzi specjalne nabożeństwa; uczestniczy w codziennych

²⁰³ B. i. A. Guzikowie, *Komunikacja w małżeństwie i rodzinie*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2010, s. 52.

²⁰⁴ Por. tamże, s. 49.

²⁰⁵ J. Mikulski, *Rola kapłana w Domowym Kościele – gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2011, s. 48.

²⁰⁶ Por. M. Kaszowski, *Posługa kapłana w stowarzyszeniach rodzin*, Archidiecezjalny Ośrodek Duszpasterstwa Rodzin, Przemyśl 1996, s. 27.

spotkaniach diakonii oazy, które mają element modlitewny. Utrzymują kontakt z parafią, gdzie odbywają się rekolekcje, np. poprzez wspólne uczestnictwo ze wspólnotą parafialną w niedzielnej Eucharystii²⁰⁷.

Program Oazy Rodzin zawiera kluczowe elementy programu Oazy Nowego Życia, między innymi codzienną rozmowę ewangeliczną, szkołę modlitwy, Namiot Spotkania, modlitwę poranną, czyli jutrznię, Eucharystię z homilią. Są one odpowiednio dostosowane do specyfiki i możliwości rodzin. Modlitwa liturgiczna i celebracje w Oazie Rodzin, podobnie jak w innych oazach, opierają się na cyklu roku liturgicznego połączonym z cyklem różańcowym. W programie Oazy Rodzin jest także szkoła życia, obejmująca zagadnienia duchowości małżeńskiej oraz wprowadzająca w koncepcje rodziny, pojmowanej jako wspólnota i domowy Kościół²⁰⁸.

Vademecum o rekolekcjach Domowego Kościoła, mówiąc o poszczególnych punktach dnia rekolekcyjnego w aspekcie liturgicznym, wyodrębnia udział w Eucharystii, wspólnie przeżywaną Liturgię godzin, odmawianą modlitwę wieczorną w rodzinie. Poza tym modlitwa towarzyszy spotkaniom w grupie i konferencjom, czasie dla wspólnoty – pogodny wieczór, a także podczas wspólnych posiłków i dyżurów²⁰⁹. Pogodny wieczór tworzy wspólnotę uczestników rekolekcji, jak również integruje całą rodzinę. Ten czas kończy się odśpiewaniem Apelu Jasnogórskiego. Zależnie od sytuacji, przed lub po pogodnym wieczorze odbywa się w poszczególnych rodzinach modlitwa wieczorna. Celem tego punktu programu jest wdrożenie w praktykę wspólnej modlitwy rodzinnej, dostarczanie pewnych wzorów i modeli tej modlitwy. Natomiast wspólne posiłki, spożywane razem z dziećmi, są okazją do uczenia *kultury stołu* jako ważnego elementu kultury ludzkiego współżycia oraz wdrażają rodziny do praktyki wspólnej modlitwy przed i po posiłkach²¹⁰.

W czasie rekolekcji pewne elementy, czyli rozmowy ewangeliczne, szkoła modlitwy i szkoła życia, posiadają swój własny zakres w ogólnym piętnastodniowym programie. Szkoła życia rozpoczyna się modlitwą i nią się kończy. Niektóre tematy tej szkoły są poświęcone modlitwie i liturgii. Między innymi, *Duchowość małżeńska* w tekstach pomocniczych zawiera fragment z książki *Modlitwa małżonków*, która reprezentuje, czym jest modlitwa małżonków i jej różne formy²¹¹. Są też inne tematy tej szkoły, mówiące o roli katechumenatu w rodzinie, o znaczeniu życia wiarą w rodzinie, o realizacji rodzinnego

²⁰⁷ Por. J. Mikulski, *Rola kapłana w Domowym Kościele*, s. 35-36.

²⁰⁸ Por. E. Kozyra, *Dar rekolekcji w Domowym Kościele*.

²⁰⁹ Por. *Vademecum o rekolekcjach Domowego Kościoła*, s. 20-21.

²¹⁰ Por. E. Kozyra, *Dar rekolekcji w Domowym Kościele; Oaza Nowego Życia II stopnia dla rodzin. Materiały uzupełniające do podręcznika*, s. 29-30.

²¹¹ Por. *Szkoła życia w Oazie Nowego Życia I stopnia dla rodzin. Podręcznik*, s. 7

katechumenatu przez ascezę, o Krucjacie Wyzwolenia Człowieka, o roli dialogu w małżeństwie i o formacji w Domowym Kościele²¹².

Formacja w Domowym Kościele zawsze zmierza do praktyki w życiu codziennym, więc jeśli na spotkaniu formacyjnym porusza się temat liturgii czy modlitwy, to zawsze musi to mieć odniesienie do praktyki. Niezależnie od tego, czy to będą rekolekcje oazowe, czy spotkanie w kręgu, zawsze jest okazja, by w praktyce doświadczyć, czym jest Liturgia i modlitwa. Ważną rolę w formacji odgrywa sakrament pokuty i pojednania, dlatego zachęca się, by dla należytego rozwoju życia wewnętrznego i radosnego przeżywania wolności Dzieci Bożych w Chrystusie, jak najczęściej korzystano z daru odpuszczenia grzechów, zarówno przez praktykę żalu doskonałego, jak i przez przystępowanie do sakramentu pokuty i pojednania. Każde letnie piętnastodniowe rekolekcje mają wyznaczony dzień na celebrację tego sakramentu²¹³.

Formacja permanentna jest ciągłym pogłębianiem formacji podstawowej, realizującym się na spotkaniach miesięcznych tematów według materiałów proponowanych przez Centralną Diakonię Domowego Kościoła lub według własnego wyboru. Obowiązkiem jest udział w rekolekcjach tematycznych oraz sesjach Domowego Kościoła: o pilotowaniu kręgów, Oazie Rekolekcyjnej Diakonii Rekolekcji (ORDR) I i II stopnia²¹⁴.

Rekolekcje tematyczne zazwyczaj są organizowane w ciągu roku formacyjnego i trwają przez weekend. Są poświęcone konkretnym zagadnieniom. W czasie wakacji mogą trwać dłużej²¹⁵. Zasadą umiejscowienia rekolekcji tematycznych w tym czasie formacji jest analogia domu, gdzie najpierw buduje się fundament, ściany, a dopiero potem są wstawiane okna. Elementy, które tworzą te rekolekcje, są następujące: spotkanie ze słowem Bożym w Namiocie Spotkania, czas wspólnej Jutrznii, gromadzenie się na Eucharystii, jedno z zobowiązań w Domowym Kościele (poza Namiotem Spotkania), np. modlitwa małżeńska czy dialog małżeński, czas na pracę w grupie, i ważny element na zakończenie tych rekolekcji – godzina świadectwa²¹⁶.

Oaza rekolekcyjna Diakonii Rekolekcji I stopnia pomaga w pogłębieniu życia modlitwy i życia wspólnoty w Duchu Świętym. Narzędziami, które pozwalają to osiągnąć, są oazy elementy modlitewne i liturgiczne zawarte w programie, wśród których poranna modlitwa, spotkanie z Bogiem na Eucharystii, praca w grupach, zawierająca dzielenie się

²¹² Por. tamże, s. 55-99.

²¹³ Por. F. Blachnicki, *O ewangelizacji*, Stowarzyszenie Diakonia Ruchu Światło-Życie, Katowice 2007, s. 24-25.

²¹⁴ Por. *Zasady Domowego Kościoła*, p. 18-20.

²¹⁵ Por. *Poradnik diakonii wychowawczej*, s. 10.

²¹⁶ Por. *Vademecum o rekolekcjach Domowego Kościoła*, s. 8-9.

Ewangelią w formie modlitewnej (dziesiątek różańca), czas Namiotu Spotkania. Kończy się dzień nieszporemami i spotkaniem modlitewnym²¹⁷. Pary małżeńskie razem z kapłanami są zaproszeni do udziału także w Oazie Rekolekcyjnej Diakonii Rekolekcji II stopnia. Ta sesja przygotowuje późniejszych prowadzących od strony przekazywania duchowych treści. Pomocne narzędzia do owocnego przeżycia tej sesji są zawarte w programie dnia, na adoracji Najświętszego Sakramentu, w czasie przeżywania mszy św., podczas modlitwy jutrzni, rozmyślenia nad słowem Bożym w Namiocie Spotkania, i w wieczornej liturgii Godzin – nieszporemach²¹⁸.

Świadome odkrycie powołania chrześcijańskiego, którego podstawą jest sakrament chrztu, to cel drugiego etapu formacji małżonków, podjętej w Domowym Kościele. Etap deuterokatechumenatu szczególną uwagę zwraca na modlitwę, zarówno osobistą, jak i wspólnotową, liturgię, doświadczenia Kościoła jako wspólnoty oraz prowadzi do dawania świadectwa. Formacja na tym etapie stopniowo pomaga w coraz głębszym zakorzenieniu codziennego życia w tajemnicy męki, śmierci i zmartwychwstania Jezusa, a zewnętrznym wyrazem tego staje się postawa świadectwa oraz bezinteresownej służby.

3. Przygotowanie do dawania świadectwa miłości oraz budowania wspólnoty

Rezultatem formacji podstawowej członków ruchu jest świadomość odpowiedzialności za sprawę Kościoła i świata, która wyraża się w podejmowaniu służby na rzecz ruchu i wspólnot lokalnych. Osoby, podejmujące posługę w ruchu, określa się mianem Diakonii Ruchu Światło-Życie. Dysponując dobrami materialnymi w duchu ewangelicznego ubóstwa i troszcząc się o skromny i prosty styl życia, członkowie Diakonii Ruchu Światło-Życie chętnie dzielą się tym, co posiadają z potrzebującymi i posługują się tym do celów apostoelskich, uczestnicząc według swoich możliwości w potrzebach materialnych Ruchu Światło-Życie²¹⁹.

W grupie *Drogowskazów Nowego Człowieka* trzy ostatnie kroki, prowadzące ku dojrzałości chrześcijańskiej, dotyczą dawania świadectwa, nowej kultury i agapy, gdyż ukazują one konkretne działania wynikające z dojrzałej wiary²²⁰. O ósmym kroku – Świadectwie – ks. F. Blachnicki napisał: „Świadectwo słowa i życia jest nakazem Pana,

²¹⁷ Por. F. Blachnicki, *Oaza rekolekcyjna diakonii Ruchu Światło-Życie. Katechezy*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2013, s. 14-15.

²¹⁸ Por. *ORDR DK II stopnia. Oaza rekolekcyjna diakonii rekolekcji „Domowego Kościoła”. Program dla uczestników*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków-Krościenko 1999, s. 3-9.

²¹⁹ Por. *Charyzmat i duchowość Ruchu Światło-Życie*.

²²⁰ Por. *Domowy Kościół II rok pracy – cz. A. Konspekty spotkań*, s. 4.

który chce, aby światłość nasza świeciła przed ludźmi i dlatego obiecał nam moc Ducha Świętego, abyśmy mogli się stać Jego świadkami; ufając tej mocy i modląc się o nią chcę przy każdej okazji wyznać Chrystusa, mojego Pana i Zbawiciela”²²¹. Dziewiąty krok – Nowa Kultura – polega na uwolnieniu człowieka od wszystkiego, co poniża jego godność, oraz na rozwijaniu wartości osoby i wspólnoty we wszystkich dziedzinach życia. Jest ona dziś bardzo potrzebną formą świadectwa i ewangelizacji. Świadectwem w tej dziedzinie jest całkowita abstynencja od alkoholu, tytoniu i wszelkich narkotyków oraz szerzenie kultury czystości i skromności jako wyrazu szacunku dla osoby²²².

Dziesiątym krokiem jest Agape, czyli piękna miłość, którą Duch Święty rozlewa w sercach ludzkich, dzięki której osoba może odnaleźć się w pełni przez bezinteresowny dar z siebie dla Boga i bliźnich²²³. Jest to najdoskonalsza forma świadectwa i realizacji swego człowieczeństwa. Dlatego poprzez stałą metanoję, przekreślenie swego egoizmu, naśladowanie Chrystusowego krzyża, członkowie Domowego Kościoła chcą wdrażać się w postawę bezinteresownej służby – diakonii, służąc na wzór Syna Człowieczego wspólnocie Kościoła powszechnego oraz wszystkim braciom, zwłaszcza najmniejszym i uciśnionym²²⁴.

Dla realizacji tych celów i zadań Ruch Światło-Życie kształtuje wspólnoty osób zaangażowanych w różne dzieła. Do takich dzieł zalicza się diakonia ewangelizacji, wyzwolenia, deuterokatechumenatu, liturgii, modlitwy, miłosierdzia, wspólnot rodzinnych oraz inne. Ruch także powołał diakonie służące funkcjonowaniu samego ruchu, m.in. oaz rekolekcyjnych, słowa. W tych ramach tworzone są diakonie do wykonywania szczegółowych zadań, np. środków przekazu, diakonia muzyczna, gospodarcza, ekonomiczna²²⁵.

Ze względu na teren działania wyróżnia się diakonie centralne, filialne, diecezjalne, rejonowe i parafialne. Różne dziedziny działalności ruchu rodzą potrzebę powstawania na każdym szczeblu terytorialnym diakonii podejmujących posługę na rzecz jedności, ewangelizacji, miłosierdzia, wyzwolenia, życia, deuterokatechumenatu, oaz rekolekcyjnych, Domowego Kościoła, liturgii, modlitwy, wspólnot lokalnych oraz innych²²⁶.

²²¹ *Dziesięć kroków ku dojrzałości chrześcijańskiej*, s. 176.

²²² Por. tamże, s. 198.

²²³ Por. KDK 24.

²²⁴ Por. tamże, s. 231.

²²⁵ Por. M. Ostrowski, *Ruch Światło-Życie*, s. 758-759. Rodzaje diakonii: diakonia jedności, diakonia modlitwy, diakonia ewangelizacji, diakonia wyzwolenia, diakonia życia, diakonia misyjna, diakonia liturgiczna, diakonia miłosierdzia, diakonia społeczna, diakonia muzyczna, diakonia komunikowania społecznego, diakonia oaz rekolekcyjnych, diakonia formacji diakonii, diakonia miłosierdzia, diakonia deuterokatechumenatu, diakonia Domowego Kościoła, diakonia słowa, świadectwa, środków materialnych, *Diakonia w Ruchu Światło-Życie*, <https://www.oaza.pl/diakonia-w-ruchu-swiatlo-zycie/> (dostęp 11.11.2021).

²²⁶ Por. *Charyzmat i duchowość Ruchu Światło-Życie*.

Pełnienie diakonii w Ruchu Światło-Życia określają zasady kolegalności, pomocniczości, solidarności oraz kadencyjności. Według zasady kolegalności służba na poszczególnych szczeblach musi być sprawowana zespołowo. Każdy moderator powinien zgromadzić wokół siebie przynajmniej mały zespół stanowiący wspólnotę modlitwy, słuchania słowa Bożego i działania. Zadania, które mogą być wykonywane na niższym szczeblu odpowiedzialności, zgodnie z zasadą pomocniczości, nie powinny być przekazywane wyżej, a odpowiedzialni na wyższym szczeblu muszą stale dążyć do decentralizacji. Zasada solidarności zakłada, że wszyscy czują się odpowiedzialni za wszystkie sprawy, chociaż każdy ma własne zadanie. Dlatego praca każdej diakonii ma być zawsze prowadzona w duchu wzajemnego zainteresowania, zrozumienia i wspomagania się diakonii różnych rodzajów i poziomów. Zaangażowanie się w jedną diakonię nie może oznaczać zamknięcia na inne problemy i zaniku wrażliwości na inne zadania. Zasada kadencyjności dotyczy pełnienia odpowiedzialności w ruchu. Zgodnie z tą zasadą, pomimo stałego zaangażowania w konkretną diakonię, pełnienie funkcji odpowiedzialnego na każdym szczeblu i w każdym zakresie ma mieć charakter kadencyjny. Długość kadencji oraz możliwość ponownego powołania do tej samej funkcji po upływie kadencji ustalają najpierw przepisy o powoływaniu do danej posługi (statut, zasady Domowego Kościoła); jeśli brak takiej regulacji, przy powołaniu do pełnienia danej funkcji należy określić długość kadencji. Zasada wolontariatu zakłada, iż posługi diakonijne w większości pełnione są bez wynagrodzenia, a zaangażowanie w diakonię stanowi bezinteresowny dar na rzecz Kościoła, świata i ruchu. Zasada ta nie obowiązuje jednak bezwzględnie, są bowiem takie posługi, które wymagają zaangażowania pełnoetatowego, w takiej sytuacji ruch powinien zapewnić godziwe wynagrodzenie osobie pełniącej diakonię²²⁷.

W Ruchu Światło-Życie diakonią określa się postawę służby, będącą najpełniejszym sposobem realizacji swojego człowieczeństwa poprzez bezinteresowny dar z siebie samego. Jest to także wszelka posługa, podejmowana przez jego członków oraz są to osoby, które taką służbę podejmują na sposób stały lub chwilowo, w celu zrealizowania konkretnych zadań. Zadaniem każdej diakonii jest zaangażowanie w życie ruchu i codzienna, praktyczna obecność w tym życiu. Ze względu na rodzaje podejmowanych zadań diakonie dzielą się na specjalistyczne, formacyjne i służebne wobec ruchu²²⁸.

Postawa diakonijna jest celem formacji ruchu. Każdy członek ruchu, który przeżył formację podstawową, powinien wiedzieć, jaką diakonię podejmuje. Dlatego w formacji

²²⁷ Por. *Diakonia miejscem formacji i posługi w Ruchu Światło-Życie i poprzez Ruch Światło-Życie*, dokument przyjęty na V kongregacji diakonii, 24.10.2010, <http://beta.oaza.pl/wp-content/uploads/Diakonia.pdf> (dostęp 26.08.2022), s. 5-6.

²²⁸ Tamże, s. 1-3.

podkreśla się ważność odkrywania powołania, szczególnego wezwania każdego do posługiwania zgodnie z posiadanymi uzdolnieniami. Podejmowanie diakonii, które jest owocem podstawowej formacji ruchu, powinno poprzedzać rozeznanie, jak pogodzić ją z obowiązkami stanu. Fundamentalną rolę w podjęciu diakonii pełni Oaza Rekolekcyjna Diakonii. Jej zadaniem jest ukazanie uczestnikom całościowej wizji i syntezy Ruchu Światło-Życie w celu wezwania ich do świadomej akceptacji programu ruchu i oddania się w nim na służbę według swoich możliwości²²⁹.

Pełnienie diakonii nie może się ograniczać jedynie do podejmowania działań. Diakonia jest również miejscem formacji. Formacja podejmowana w diakonii to formacja specjalistyczna i doktrynalna związana z kierunkiem posługi. Członkowie diakonii w ramach swojej formacji diakonijnej poznają naukę katolicką dotyczącą zakresu działań diakonii, między innymi studiując dokumenty kościelne, oraz odbywają specjalistyczne szkolenie przygotowujące ich do pełnienia posługi²³⁰.

Podstawową formą zaangażowania się członków Diakonii Ruchu Światło-Życie jest uczestnictwo w regularnych spotkaniach zespołów diakonii. W programie tych spotkań jest modlitwa, dzielenie się słowem Bożym, element formacyjny według programu tzw. formacji permanentnej, sprawozdanie z zadań wykonanych w zakresie właściwej każdemu diakonii oraz ustalanie zadań. W czasie regularnych spotkań w atmosferze modlitwy i konfrontacji ze słowem Bożym kolegialnie podejmuje się odpowiedzialność za różne dziedziny życia i działania Diakonii Ruchu Światło-Życie. Jest to podstawowy warunek oraz wyraz żywotności ruchu i jego wierności Chrystusowi i Jego Duchowi²³¹.

Diakonie specjalistyczne służą realizacji zadań ruchu w poszczególnych dziedzinach jego działalności. Są one skierowane zarówno na zewnątrz, jak i do wewnątrz ruchu. Na zewnątrz ze względu na podejmowanie posługi wobec Kościoła i świata. Do wewnątrz, gdyż do podejmowania tej posługi każda diakonia ma angażować ruch, otwierać jego wspólnoty i członków na swoją dziedzinę, formować w tej sferze. Diakonie ewangelizacji, modlitwy, wyzwolenia, życia, liturgii, komunikowania społecznego istniejąc na szczeblu centralnym, funkcjonują również w niektórych rejonach i wspólnotach parafialnych. Obok diakonii, przewidzianych przez założyciela ruchu ks. F. Blachnickiego i już działających, mogą powstawać nowe, jeśli pojawią się nowe dziedziny, w których ruch lub jakaś jego wspólnota powinna podjąć posługę²³².

²²⁹ Tamże, s. 3.

²³⁰ Tamże, s. 3-4.

²³¹ Por. *Charyzmat i duchowość Ruchu Światło-Życie*.

²³² Por. *Diakonia miejscem formacji i posługi w Ruchu Światło-Życie i poprzez Ruch Światło-Życie*, s. 3-4.

Diakonie służące budowaniu i funkcjonowaniu ruchu dzielą się na formacyjne oraz służebne wobec ruchu. Zadaniem diakonii formacyjnych jest organizowanie i prowadzenie formacji w ruchu. Do nich należą: a) diakonia oaz rekolekcyjnych, która jest odpowiedzialna za organizację oaz; b) diakonia deuterokatechumenatu, odpowiedzialna za prowadzenie formacji katechumenalnej we wspólnotach ruchu; c) diakonia Domowego Kościoła w zakresie, w jakim jest odpowiedzialna za formację zarówno rekolekcyjną, jak i formację w ciągu roku w gałęzi rodzinnej ruchu, diakonię tę pełnią pary animatorskie kręgów rodzin; d) diakonia formacji diakonii odpowiedzialna za formację animatorów i ogólną formację diakonii w ruchu, Dni Wspólnoty Diakonii Diecezjalnych, prowadzenie Oazy Rekolekcyjnej Diakonii. Zadaniem diakonii służebnych wobec ruchu jest zapewnienie sprawnego jego funkcjonowania. Są to diakonie jedności, słowa, świadectwa, środków materialnych (rada ekonomiczna), Domowego Kościoła (w zakresie, w którym zajmuje się pełnieniem posługi moderacji) oraz inne wspomagające moderatora²³³.

Poprzez ewangelizację i deuterokatechumenat Ruch Światło-Życie wychowuje swoich członków na chrystologii Chrystusa Sługi i idei chrystocentrycznej diakonii, by weszli do Kościoła w lokalnych wspólnotach, poprzez postawę zaangażowania i współodpowiedzialności, jak również do tego, by oazowicze przyjmowali różne rodzaje posługiwania, stosownie do posiadanego daru – charyzmatu²³⁴. W *Vademecum o rekolekcjach Domowego Kościoła* podkreśla się, że diakonia jest służbą na rzecz daru, czyli charyzmatu. Ten charyzmat przyjmują ludzie w duchu wiary, którzy potem służą na rzecz tego charyzmatu i przez to budują Kościół²³⁵.

Przykładem diakonii w praktyce jest zespół prowadzący rekolekcje. Osoby tworzące ten zespół wcześniej same przeżywały oazy i mają w sobie *ducha Oazy*, którym pragną dzielić się z uczestnikami rekolekcji. Swoje zadania ten zespół postrzega jako służbę na rzecz uczestników oazy, gdzie jej ważnym momentem jest przekazywanie lub wprowadzenie w ducha i styl życia oazy pojętej jako cząstką żywego Kościoła. Wspólnotowy duch oazy powinien czerpać ze źródła małej wspólnoty zespołu diakonii oazy. Rekolekcje są prowadzone przez kapłana i małżeństwo wraz z zespołem diakonii. Osoby, które posługują na rekolekcjach oazowych, mają być rozmodlone, żyjące oazowym charyzmatem, taktowne, szczerze i otwarte²³⁶.

²³³ Por. tamże.

²³⁴ F. Blachnicki, *Charyzmat i wierność*, s. 62.

²³⁵ Por. *Vademecum o rekolekcjach Domowego Kościoła*, s. 10.

²³⁶ Por. tamże, s. 10-11.

Diakonię oazy rodzin tworzy ksiądz moderator, para moderatorska, pary animatorskie, diakonia wychowawcza, diakonia gospodarcza, diakonia muzyczna²³⁷. Za rekolekcje odpowiedzialni są wspólnie kapłan i para moderatorska. Oni czuwają nad dokładną realizacją programu, nad atmosferą we wspólnocie i nad wprowadzeniem uczestników Oazy Rodzin w ideę, program i metodę ruchu. Ksiądz moderator, para moderatorska oazy czy rekolekcji, pary animatorskie oraz inni członkowie diakonii (gospodarczej, wychowawczej itd.) pracują kolegalnie, tworząc żywą wspólnotę i ponosząc współodpowiedzialność za różne aspekty rekolekcji. Każdy członek diakonii rekolekcyjnej musi mieć świadomość swojej odpowiedzialności oraz zakresu kompetencji. Jednocześnie nie powinien zamykać się w ramach swoich obowiązków, lecz ogarnąć swoją odpowiedzialnością całość przebiegu rekolekcji. Wyrazem takiego kolegalnego stylu pracy są codzienne spotkania zespołu diakonii ze wspólną modlitwą w intencji uczestników rekolekcji i bieżących wydarzeń²³⁸.

Codzienne spotkania zespołu prowadzących, na które składa się modlitwa oraz omówienie najważniejszych spraw, przyczyniają się do owocniejszej posługi diakonii oazy rekolekcyjnej. Poza tym mają miejsce osobne spotkania księdza moderatora i pary moderatorskiej z parami animatorskimi kręgów²³⁹. Zalecane, by takie spotkania kończyły się krótkim dzieleniem się Ewangelią, by samo słowo Boże i odpowiedzialność za nie stają się elementem tworzącym wspólnotę. Osobne miejsce zajmuje modlitwa dziękczynna²⁴⁰.

Ksiądz moderator, jako odpowiedzialny za całą oazę, czuwa nad przebiegiem rekolekcji, dba o dobrą atmosferę oazowej wspólnoty, przewodniczy porannej modlitwie, prowadzi szkołę życia, pomaga animatorom w przygotowaniu rozmowy ewangelicznej, celebryje Eucharystię i prowadzi specjalne nabożeństwa²⁴¹. Do udziału w diakonii oazy zachęca się alumnów seminarium duchownego. Mogą oni pełnić różne funkcje (liturgiczną, muzyczną, wychowawczą) i jest zalecane, by uczestniczyli w programie dla dorosłych, poznając, czym jest Domowy Kościół. To doświadczenie pomoże im w przyszłym kapłańskim życiu owocniej służyć rodzinom oazowym²⁴².

Wspólnie z księdzem moderatorem nad całokształtem oazy czuwa para moderatorska. Jest ona odpowiedzialna za ośrodek, nawiązuje kontakt z miejscowym proboszczem; troszczy się o realizację programu; prowadzi różne spotkania diakonii;

²³⁷ Por. *Oaza Nowego Życia II stopnia dla rodzin. Materiały uzupełniające do podręcznika*, s. 22.

²³⁸ Por. E. Kozyra, *Dar rekolekcji w Domowym Kościele*.

²³⁹ Por. *Oaza Nowego Życia II stopnia dla rodzin. Materiały uzupełniające do podręcznika*, s. 37.

²⁴⁰ Por. *Oaza Nowego Życia I stopnia. Podręcznik*, s. 59.

²⁴¹ Por. *Oaza Nowego Życia I stopnia dla rodzin. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 1996, s. 27.

²⁴² Por. *Oaza Nowego Życia II stopnia dla rodzin. Materiały uzupełniające do podręcznika*, s. 36-37.

ożywiają ducha miłości i wspólnoty w oazie, by tworzyć atmosferę wzajemnego zrozumienia, życzliwości, wspólnoty, służby. Ta para zachęca inne małżeństwa do podejmowania różnego rodzaju posługi; ma kontakt z małżeństwami uczestnikami oazy; dba o modlitewnego ducha Oazy; przygotowuje i kształtuje Liturgie na rekolekcjach oazowych; prowadzi *trudne* rozmowy z uczestnikami; organizuje Dzień Wspólnoty; zajmuje się sprawami finansowymi. Na niej spoczywa odpowiedzialność za realizację oazowego programu dla dzieci, a także zachęca rodziny, które rozpoczęły formację oazową, do jej kontynuacji²⁴³.

Parą animatorską mogą być osoby, które już przeżyły oazę rodzin, brały udział w Oazie Rekolekcyjnej Animatorów Rodzin, przynajmniej przez rok uczestniczyły w spotkaniach kręgu Domowego Kościoła. Do ich zadań należy wprowadzenie dorosłych uczestników Oazy rodzin w ideę, program i metodę Domowego Kościoła w ramach Ruchu Światło-Życie. Para animatorska ożywia ducha miłości i wspólnoty. Dbą ona o ducha modlitwy na oazie, ponieważ przygotowuje i kształtuje liturgię. Poza tym przygotowuje i przeprowadza codziennie rozmowę ewangeliczną, troszczy się o atmosferę prawdziwej radości, ukazuje perspektywy dalszej kontynuacji formacji w Domowym Kościele Ruchu Światło-Życie, a także nawiązuje kontakt z małżeństwami uczestniczącymi w tej oazie, pomagając im wejść do kręgu rodzin i podjąć systematyczną pracę formacyjną²⁴⁴.

Do zadań diakonii wychowawczej należy troska o dzieci, między innymi podczas posiłku oraz w trakcie modlitwy. Jej obowiązkiem, według możliwości, jest realizacja programu Oazy Dzieci Bożych. Poza tym członkowie diakonii wychowawczej starają się umilić dzieciom czas przez ciekawe opowiadania, spacer, zadania²⁴⁵. Korzystają oni z takich pomocy jak *Poradnik diakonii wychowawczej*²⁴⁶ oraz *Konspekt zajęć dla dzieci na Oazie Rodzin I i II stopnia*²⁴⁷.

Poradnik diakonii wychowawczej zawiera metody pracy diakonii wychowawczej, opis jej celów, a także wskazówki praktyczne, związane z organizacją życia dzieci w czasie oazy rodzin. Poradnik powstał na podstawie bezpośrednich doświadczeń autorek publikacji, materiałów formacyjnych Ruchu Światło-Życie oraz wiedzy z zakresu pedagogiki i psychologii. *Konspekt zajęć dla dzieci na Oazie Rodzin I stopnia* zawiera propozycję

²⁴³ Por. tamże, s. 33-35.

²⁴⁴ Por. *Oaza Nowego Życia I stopnia dla rodzin. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 1996, s. 28-29.

²⁴⁵ Por. tamże, s. 29.

²⁴⁶ *Poradnik diakonii wychowawczej. Materiały studyjne*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2014, s. 88.

²⁴⁷ E. Czaplinska, M. Derda, E. Walczak, *Konspekt zajęć dla dzieci na Oazie Rodzin I stopnia. Materiały studyjne dla diakonii wychowawczej*, red. M. Leczkowska, Wyd. Światło-Życie, Warszawa 2014, s. 50; M. Leczkowska, *Konspekt zajęć dla dzieci na Oazie Rodzin II stopnia. Materiały studyjne dla diakonii wychowawczej*, Wyd. Światło-Życie, Warszawa 2014, s. 59.

programu wychowawczego dla dzieci, które są realizowane w czasie tej oazy. W scenariuszach podane są sugestie do codziennych katechez i modlitw, a także umieszczony spójny układ zajęć wychowawczo-rekreacyjnych na podstawie jednego wątku tematycznego, by pomóc dzieciom w głębszym poznaniu i zrozumieniu Ewangelii. *Konspekt zajęć dla dzieci na Oazie Rodzin II stopnia* zawiera propozycję programu dla dzieci do zrealizowania w czasie oazy rekolekcyjnej kolejnego stopnia. Różne zajęcia, które zostały zebrane w tym wydaniu, mają pomóc dzieciom lepiej poznać historię narodu wybranego. Oprócz katechez i rekolekcyjnych form aktywności są zaproponowane zabawy wychowawcze.

Istotną w czasie rekolekcji jest posługa animatorów liturgicznych. Tę funkcję ma pełnić małżeństwo odpowiednio do tego przygotowane, by koordynować i inspirować wspólną modlitwę liturgiczną. Pomocą w tym może im służyć kleryk²⁴⁸. Animatorzy wraz z moderatorem i innymi członkami różnych diakonii pracują kolegiально, tworzą prawdziwą żywą wspólnotę i są odpowiedzialni za całą oazę. Kompetencje członków diakonii są ściśle określone, jest tak zwana linia moderacji (kto komu podlega) i linia diakonii (kto komu służy). Chodzi też o to, by każdego uwrażliwić, że oprócz wykonywanej przez siebie służby jest też odpowiedzialny za całość Oazy. Ważna też jest zasada pomocniczości²⁴⁹.

Posługę diakonii muzycznej mają pełnić osoby kompetentne w tej dziedzinie. Diakonia przygotowuje i animuje śpiewy podczas liturgii, modlitw czy pogodnego wieczoru²⁵⁰. Ważną rolę w czasie rekolekcji pełni diakonia gospodarcza. Jest ona odpowiedzialna za wyżywienie uczestników oazy, za odpowiednio i na czas przyrządzone posiłki, a także rozporządza środkami finansowymi²⁵¹. Ważną funkcję na oazie pełnią dyżury, ponieważ są one wyrazem odpowiedzialności każdego uczestnika za całą oazę i świadectwem służby dla wspólnoty. Tymi dyżurami jest pomoc w przygotowaniu śniadania, obiadu i kolacji, mycie naczyń, nakrywanie stołów, sprzątanie jadalni oraz podobne czynności²⁵².

Swoisty styl życia i atmosferę oazy tworzy ogólna kultura współżycia w różnych momentach życia wspólnotowego, przede wszystkim przy posiłkach, odznaczająca się życzliwością i gotowością służby. Wspólne posiłki pomagają w opanowaniu egoizmu i nieumiarkowaniu w jedzeniu, wzajemnego usługiwania sobie przy stole, częstowania, dziękowania, umiejętności słuchania, unikania krzyku itp. Zachęca się pod czas wspólnego

²⁴⁸ Por. *Oaza Nowego Życia II stopnia dla rodzin. Materiały uzupełniające do podręcznika*, s. 111.

²⁴⁹ Por. *Oaza Nowego Życia I stopnia. Podręcznik*, s. 58-59.

²⁵⁰ Por. *Oaza Nowego Życia II stopnia dla rodzin. Materiały uzupełniające do podręcznika*, s. 37.

²⁵¹ Por. *Oaza Nowego Życia I stopnia dla rodzin. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 1996, s. 28-29.

²⁵² Por. tamże, s. 30.

posiłku pamiętać o atmosferze Wieczerzy Pańskiej i za przykładem Chrystusa wzajemnie sobie usługiwać. Praktykowanie agapy to nakrywanie stołu, sprzątanie i zmywanie naczyń, wspólne mieszkanie, wspólne zajęcia, przechadzki²⁵³. Dla lepszego przeżycia rekolekcji oazowych, oprócz wypełniania punktów programu, uczestnicy mają tworzyć atmosferę wspólnoty, życzliwości poprzez realizację przez wszystkich członków rekolekcyjnej oazy czynnej miłości i wzajemnej służby²⁵⁴.

Po przeżyciu rekolekcji ewangelizacyjnych rodzina bierze udział w Oazie Nowego Życia I stopnia dla rodzin, gdzie są poruszane tematy związane ze służbą (diakonia). Tematem ogólnym *szkoły życia* na tej Oazie jest przekazywanie w cyklu konferencji całościowej wizji rodziny jako wspólnoty w ramach Kościoła (rodzina jest Domowym Kościołem) w oparciu o soborową wizję Kościoła i rodziny. Podstawą tych konferencji jest zarysowany przez ks. Blachnickiego ideał, do którego ma zmierzać każde małżeństwo i rodzina, ponieważ osoby należące do Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie są wezwane do posługi przede wszystkim na rzecz własnej rodziny. Ta posługa jest rozumiana jako budowanie wspólnoty wiary, nadziei i miłości, czyli wspólnoty, w której jest żywa świadomość, że wszyscy jej członkowie są dziećmi Boga, i stąd posiadają swą niepowtarzalność oraz godność, bez względu na wiek i stopień rozwoju. Taka świadomość uzdalnia do wielkodusznej postawy służby na rzecz rodziny i poszczególnych jej członków, a także przyjmowania daru służby od innych. Wtedy wspólnota rodzinna staje się wielką szansą dla wszechstronnego rozwoju człowieka – jego wzrastania w Bogu, poznawania prawdy o sobie samym, uczenia się miłości²⁵⁵.

Wśród tematów *szkoły życia*, które ukazują rodzinę jako szkołę służby, można wymienić następujące: katechumenat w rodzinie, znaczenie życia wiarą w rodzinie, rodzina jako katechumenat przez wychowanie do miłości, służby i wspólnoty, rodzina katechumenatem przez ascezę. Są także tematy tej szkoły, które mówią o nowej kulturze: kruczata wyzwolenia człowieka, świadectwo, agapa i diakonia, formacja w Domowym Kościele²⁵⁶.

Oaza rekolekcyjna animatorów rodzin I stopnia to kolejne rekolekcje oazowe, na które rodzina jest zaproszona po przeżyciu oazy I stopnia. We wstępie do podręcznika *Oaza rekolekcyjna Animatorów Rodzin I stopnia* zaznaczono, że te rekolekcje są przeznaczone dla rodzin, które po zakończeniu formacji podstawowej chcą zostać członkami ruchu poprzez

²⁵³ Por. *Oaza Nowego Życia I stopnia. Podręcznik*, s. 50-51.

²⁵⁴ Por. *Oaza Nowego Życia I stopnia dla rodzin. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 1996, s. 16.

²⁵⁵ Por. A. i J. Nowakowie, *Krótko o DK*.

²⁵⁶ Por. *Szkoła życia w Oazie Nowego Życia I stopnia dla rodzin. Podręcznik*, s. 7.

podjęcie konkretnej posługi diakonijnej, a także podjąć się odpowiedzialności za ten ruch²⁵⁷. Te rekolekcje mają doprowadzić małżonków do podjęcia świadomej decyzji zaakceptowania programu ruchu i jego metod oraz decyzji aktywnego włączenia się w kręgi rodzin, których już są członkami oraz do podjęcia odpowiedzialności za ewangelizacyjne działania i za diakonię, zgodnie z posiadanymi charyzmatami, w swojej rodzinie, na rzecz kręgu i wobec bliźniego. Ważne, by uczestnicy doświadczyli jedności i wspólnoty w Eucharystii, a także w całym życiu grupy rekolekcyjnej. Istotnym jest przeżycie i zdobycie całościowej wizji żywego Kościoła, którą ma Ruch Światło-Życie, aby tę wizję potem ukazywać i przekazywać innym²⁵⁸. Ze względu na udział dzieci w tych rekolekcjach działa diakonia wychowawcza. Jej zadaniem jest nie tylko zapewnienie opieki dzieciom w czasie nieobecności rodziców, ale zorganizowanie dzieciom zajęć dostosowanych do ich wieku, które pomagają im w odpowiednim przeżyciu rekolekcji²⁵⁹.

Tematem trzeciego dnia oazy rekolekcyjnej animatorów rodzin jest nowa wspólnota. Akcentuje się, by ta mała wspólnota była widzialnym znakiem Kościoła, formą jego urzeczywistniania się. Taka wspólnota ma posiadać następujące elementy: jeżeli ona zbiera się wspólnie po to, by rozważać słowo Boże i wydobyć z niego wnioski dla wspólnoty, to ważna jest modlitewna odpowiedź na usłyszane słowo Boga, jest też wskazana przemiana życia uczestników tej wspólnoty, jeżeli członkowie tej wspólnoty służą sobie nawzajem posiadanymi darami i charyzmatami²⁶⁰.

Czwarty dzień tej oazy jest poświęcony nowej kulturze. Z zasady FOS-ZOE najpierw wyrasta nowy człowiek, który tworzy nową wspólnotę. Co z kolei stanowi program nowej kultury – promieniowanie wartości nowego człowieka i nowej wspólnoty we wszystkich dziedzinach życia człowieka²⁶¹. Na zakończenie tego dnia jest przewidziana godzina świadectwa, kiedy uczestnicy mogą podzielić się swoim rekolekcyjnym doświadczeniem. W czasie mszy św., przed błogosławieństwem, małżeństwa podchodzą do księdza i pary prowadzącej, by otrzymać zapaloną świecę. Jest to potwierdzenie decyzji dalszej formacji w Domowym Kościele i podjęcia służby zgodnie z posiadanymi charyzmatami²⁶².

Po przeżyciu Oazy rekolekcyjnej animatorów rodzin I stopnia rodzina jest zaproszona na Oazę Nowego Życia II stopnia dla rodzin. Celem tej Oazy jest dążenie do rozmiłowania uczestników w liturgii i rozbudzenia w nich poczucia misji i zapалу w dziele

²⁵⁷ Por. *Oaza rekolekcyjna Animatorów Rodzin I stopnia. Podręcznik*, s. 5.

²⁵⁸ Por. tamże.

²⁵⁹ Por. tamże, s. 10.

²⁶⁰ Por. *Oaza rekolekcyjna Animatorów Rodzin I stopnia. Podręcznik*, s. 48-50.

²⁶¹ Por. tamże, s. 59.

²⁶² Por. tamże, s. 65-66.

odnowy liturgii. Chodzi o to, by osiągnąć osobowe zaangażowanie, które wyrasta z przeżycia wartości, co z kolei wpływa na pełne i właściwe zrealizowanie odnowy Kościoła. Ruch Światło-Życie uważa się za ruch odnowy liturgii i jego *trzonem* są i będą wspólnoty służby liturgicznej, które w parafiach mają być nosicielami i sługami soborowej odnowy Kościoła przez odnowę liturgii. Uczestnicy mają odkryć na nowo swoje powołanie do diakonii na rzecz odnowy liturgii w parafiach²⁶³. Wśród punktów programu dnia są takie, które mają szczególnie charakter wspólnototwórczy, zwłaszcza wspólny śpiew pieśni dnia i innych pieśni religijnych, wspólne spożywanie posiłków, czas dla rodziny, czas dla wspólnoty na pogodnym wieczorze i wspólne dyżury²⁶⁴.

Na zakończenie tej oazy jest sprawowana Msza święta, kiedy kapłan wręcza małżeństwom świece jako znak rozesłania do miejsc, z których przybyli, oraz do dalszego trwania na formacyjnej drodze Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie²⁶⁵. Na szkole liturgiczno-rodzinnej na tej oazie są poruszane tematy związane z diakonią, nową kulturą, świadectwem, wspólnotą i agapą: ważność etyki pożycia małżeńskiego i odpowiedzialne rodzicielstwo, o tym, że warto rozmawiać w małżeństwie, o krucjacie wyzwolenia człowieka, o celach, zadaniach, programie, metodach Domowego Kościoła, o ważności i przebiegu spotkań kręgu rodzin²⁶⁶.

Po tych rekolekcjach małżeństwa mogą uczestniczyć w Oazie rekolekcyjnej animatorów rodzin II stopnia. Każdy dzień rekolekcji jest związany z pojęciem diakonii, nowej kultury, świadectwa, wspólnoty i agapy oraz wyraża się w tematach poszczególnych dni: dar jedności w Duchu Świętym, powołanie i postawa pary animatorskiej, posługa pary animatorskiej i księdza w kręgu, cel, metoda, środki Domowego Kościoła, droga formacji w Domowym Kościele²⁶⁷. Oaza rekolekcyjna animatorów rodzin II stopnia jest wielką pomocą w przygotowaniu do katechumenatu rodzinnego, który przeżywa kryzys we współczesnym świecie²⁶⁸. Ta oaza pomaga rodzinom wzrastać, by stawały się środowiskiem życia wiarą, gdzie są respektowane wartości religijno-moralne, bo tylko wtedy rodzina spełnia swoje zadania, gdy wprowadza młode pokolenie w styl życia i postawy chrześcijańskie²⁶⁹. W czasie trwania Oazy rekolekcyjnej animatorów rodzin II stopnia także jest czas na wspólne spotkanie w grupie. Czas spędzony w gronie rodzinnym jest pomocny w budowaniu

²⁶³ Por. F. Blachnicki, *Oaza Nowego Życia II stopnia. Podręcznik*, s. 55.

²⁶⁴ Por. *Oaza Nowego Życia II stopnia dla rodzin. Materiały uzupełniający do podręcznika*, s. 22.

²⁶⁵ Por. tamże, s. 21.

²⁶⁶ Por. *Szkoła liturgiczno-rodzinna w ONŻ II stopnia dla rodzin. Podręcznik*, s. 6-7.

²⁶⁷ Por. *Oaza Rekolekcyjna Animatorów Rodzin II stopnia. Podręcznik*, s. 5.

²⁶⁸ Por. *Katechumenat. Wspólnoty formacyjne we wspólnocie lokalnej*, s. 3.

²⁶⁹ Por. F. Blachnicki, *O małżeństwie i rodzinie*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2021, s. 7.

katechumenatu rodzinnego, z kolei pogodny wieczór pomaga w zawiązaniu wspólnoty i w lepszym wzajemnym poznaniu się²⁷⁰.

W przeżycie tajemnicy Kościoła jako wspólnoty w wymiarze zarówno wertykalnym, jak i horyzontalnym szczególnie wprowadza III stopień formacji w Domowym Kościele. Oprócz wspólnych elementów Oazy Nowego Życia zawiera on własną specyfikę, ukazując realizację drogi do wspólnoty w najmniejszej wspólnotcie, którą jest małżeństwo. W programie rekolekcji Oazy Nowego Życia III stopnia są uwzględnione tematy związane z diakonią, nową kulturą, świadectwo, wspólnota i agapa, co wyraża się w poszczególnych punktach dnia: codzienna pielgrzymka do świątyni, spotkanie w małej grupie i rozważanie słowa Bożego, spotkanie z żywym Kościołem, synteza dnia i modlitwa wieczorna na zakończenia dnia²⁷¹. Do pomocy formacyjnych tych rekolekcji należy podręcznik *Droga do wspólnoty dla małżeństw*, który zawiera 12 konspektów spotkań, poświęconych życiu chrześcijańskiej wspólnoty. Proponowane tematy spotkań są następujące: wartość wspólnoty, wiara w Boga fundamentem chrześcijańskiej wspólnoty, potrzeba chrześcijańskiej wspólnoty, wspólnota to troska o innych, wspólnota jako miejsce dzielenia się z innymi, wspólnota miejscem, gdzie *nosi się ciężary innych*, wspólnota jako przestrzeń szukania zgody i jedności, wspólnota jako wzajemna służba, niedoskonałość we wspólnotcie, wspólnota w obliczu Boga, wartości życia wspólnotowego i normy, które je regulują²⁷². Ten podręcznik może służyć jako pomoc do prowadzenia spotkań w małych grupach rekolekcyjnych w czasie Oazy Nowego Życia III stopnia, a także podczas formacji w ciągu roku.

Formacja młodzieży po Oazie Nowego Życia III stopnia obejmuje dwa cykle spotkań. Pierwszy cykl spotkań jest oparty o materiały z podręcznika *Droga do wspólnoty na podstawie Nowego Testamentu*²⁷³, z kolei podręcznik drugiego cyklu zatytułowany *Szkoła Chrystusa*²⁷⁴. Zawarte tam podstawowe zagadnienia są związane z powołaniem chrześcijańskim. Ukazany jest eklezjalny wymiar powołania, ujęty w aspekcie ucznia Chrystusa, oraz powołanie w relacji do charyzmatu i urzędu, czyli jako diakonia, która służy dla wspólnoty i w niej. Podręcznik także prezentuje założenia Ruchu Światło-Życie jako środowiska formacyjnego dla powołania chrześcijańskiego²⁷⁵.

²⁷⁰ Por. *Oaza Rekolekcyjna Animatorów Rodzin II stopnia. Podręcznik*, s. 9.

²⁷¹ Por. M. Sędek i in., *Oaza nowego życia III stopnia. Podręcznik zaktualizowany*, s. 59-61.

²⁷² Por. *Droga do wspólnoty dla małżeństw uczestniczących w Oazie Nowego Życia III stopnia dla rodzin. Materiały uzupełniające*, s. 24.

²⁷³ *Droga do wspólnoty: na podstawie Nowego Testamentu*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2007, s. 87.

²⁷⁴ *Szkoła Chrystusa: spotkania ewangeliczne w ramach III roku deuterokatechumenatu. Konspekty dla animatora i teksty pomocnicze*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2011, s. 101.

²⁷⁵ Por. F. Blachnicki, *Oaza Nowego Życia II stopnia. Podręcznik*, s. 17-18.

Dalsze etapy formacji mają przygotować uczestnika do podjęcia konkretnej diakonii. Chodzi np. o przeżycie Oazy rekolekcyjnej animatorów ewangelizacji (ORAE), Kursu oazowego dla animatorów (KODA) ogólnego lub specjalistycznego, Oazy rekolekcyjnej diakonii ruchu (ORD), co z kolei ma doprowadzić do stałej diakonii w ramach wspólnot lokalnych²⁷⁶. Ma ona pomóc uczestnikom w głębszym przeżyciu wspólnoty w Duchu Świętym. Potwierdzeniem tego są hasła poszczególnych dni tych rekolekcji: Światło-Życie, nowy człowiek, nowa wspólnota, nowa kultura²⁷⁷.

Szczególna rolę w ramach Ruchu Światło-Życie pełni diakonia wyzwolenia. Oaza rekolekcyjna diakonii wyzwolenia to walka z nałogiem pijaństwa. Jej zadaniem jest pomoc w przygotowaniu członków Ruchu Światło-Życie do podjęcia szczególnej odpowiedzialności i służby dla wyzwolenia ludzi od nałogu alkoholu i innych zagrożeń, jako odpowiedź na apel papieża Jana Pawła II w liście do Polaków z 23 października 1987 roku²⁷⁸. Cały Ruch Światło-Życie jest kontynuatorem Krucjaty Wstrzemięźliwości, która działała w latach 1957-1960. Ta krucjata była maryjnym ruchem abstynenckim walczącym z pijaństwem i rozwiązłością, dążącym do odnowy całego człowieka i społeczeństwa poprzez przykład św. Maksymiliana Marii Kolbego i według programu Ślubów Jasnogórskich. Obecny Ruch Światło-Życie przejął zasadnicze treści programowe tej Krucjaty Wstrzemięźliwości, pogłębiając je o inspirację Soboru Watykańskiego II. Dlatego Ruch Światło-Życie podjął inicjatywę powołania Krucjaty Wyzwolenia Człowieka, zachowując swoją tożsamość i program. Ruch Światło-Życie chce służyć Krucjacie Wyzwolenia Człowieka poprzez podjęcie diakonii wyzwolenia, poprzez ludzi przygotowanych do tego rodzaju apostołatu i ewangelizacji, jak również wypracowanymi przez siebie metodami formacji i działania. Chodzi o to, by każdy oazowicz też czuł się członkiem Krucjaty Wyzwolenia Człowieka, poprzez podpisanie deklaracji abstynenckiej. Członkowie Krucjaty są wpisywani do Księgi Czynów Wyzwolenia, która znajduje się w centrum Ruchu Światło-Życie w Krościenku nad Dunajcem²⁷⁹.

Oazowe środowisko zakłada całkowite wykluczenie alkoholu i tytoniu z życia wspólnotowego. Młodzież oazowa jest wychowywana do świadomej akceptacji i całkowitej abstynencji od alkoholu, tytoniu i narkotyków. Z kolei studenci, młodzież pracująca i dorośli są zachęceni do abstynencji. Całkowita eliminacja alkoholu z życia towarzyskiego i wspólnotowego obowiązuje w czasie oazy i różnych spotkań oazowych. Zakazane jest

²⁷⁶ Por. tamże, s. 18.

²⁷⁷ Por. F. Blachnicki, *Oaza rekolekcyjna diakonii Ruchu Światło-Życie. Katechezy*, s. 14.

²⁷⁸ Por. *Domowy Kościół. Listy do wspólnot rodzinnych*, t. 3 (nr 18-25), s. 74.

²⁷⁹ Por. F. Blachnicki, *Krucjata Wyzwolenia Człowieka czyli Dzieło Niepokalanej Matki Kościoła. Podręcznik, Stowarzyszenie Diakonia Ruchu Światło-Życie, Krościenko 2004*, s. 6-8.

palenie tytoniu w obecności niepalących oraz w pomieszczeniach wspólnego zamieszkania i przebywania. Od moderatorów, animatorów i wszystkich oazowych wychowawców jest wymagana całkowita abstynencja²⁸⁰. Jest to również wyraz poczucia odpowiedzialności wobec braci zagrożonych nałogami oraz miłości sprawdzającej się w gotowości składania dobrowolnych ofiar²⁸¹. W liście skierowanym do wspólnot Domowego Kościoła Jan Paweł II przypominał, że człowiek ma być wolny od wszelkiego rodzaju niewolnictwa, od wszystkiego, co uderza w godność osoby ludzkiej: egoizmu, lęku, chęci posiadania, różnych nałogów i zakłamania²⁸².

Rekolekcje diakonii wyzwolenia są wstępną formacją, by pomóc w podjęciu decyzji zaangażowania się w zespół diakonii Krucjaty Wyzwolenia Człowieka, przygotowanie zespołów do pracy w stanicach Krucjaty oraz do prowadzenia ewangelizacyjnych rekolekcji Ewangelia wyzwolenia. Są to rekolekcje pięciodniowe oparte na Ewangelii wg św. Łukasza, prowadzone metodą rekolekcji ewangelizacyjnych i otwarte dla wszystkich chętnych. Ich celem jest mobilizacja członków Krucjaty Wyzwolenia Człowieka i założenie nowych placówek Krucjaty²⁸³. Krucjata Wyzwolenia Człowieka ma też między innymi za zadanie tworzenie diakonii Krucjaty Wyzwolenia Człowieka.. Ta diakonia stanowi specjalną grupę, która gromadzi się na cotygodniowych spotkaniach i realizuje zlecone jej zadania. Godłem diakonii wyzwolenia jest tarcza, na której są zamieszczone słowa „Prawda Was wyzwoli”. Pod tymi słowami widnieją splecione dłonie i znak: ΦΩΣ-ZΩΗ wpisany w krzyż²⁸⁴.

Są jeszcze inne rekolekcje diakonijne organizowane przez centralne diakonie ruchu, które mają pomóc w podjęciu odpowiedzialności za posługę w różnych dziedzinach działalności. Jednak podjęcie odpowiedzialności diakonijnej nie powinno mieć negatywnego wpływu na przeżywaną formację podstawową, ponieważ posługę diakonijną mają podejmować osoby wewnętrznie sformowane. Małżonkowie też zawsze mają pamiętać o tym, że są zobowiązani do podjęcia wobec własnej rodziny posługi katechumenatu rodzinnego²⁸⁵.

Domowy Kościół jako gałąź rodzinna Ruchu Światło-Życie jest diakonią na rzecz odnowy wspólnot rodzinnych w Kościele. Tę diakonię w formie stałej podejmuje Diakonia wspólnoty rodzinnej, która działa w Centrali Ruchu Światło-Życie. Jej zadaniem jest gromadzenie dokumentacji i bibliografii dotyczącej rodziny, redakcja i wydawanie pomocy

²⁸⁰ Por. *Oaza Nowego Życia I stopnia. Podręcznik*, s. 52-53.

²⁸¹ Por. *Charyzmat i duchowość Ruchu Światło-Życie*.

²⁸² Por. *Domowy Kościół. Listy do wspólnot rodzinnych*, t. 3 (nr 18-25), s. 75.

²⁸³ Por. F. Błachnicki, *Krucjata Wyzwolenia Człowieka czyli Dzieło Niepokalanej*, s. 32.

²⁸⁴ Por. tamże, s. 26-28.

²⁸⁵ Por. *Vademecum o rekolekcjach Domowego Kościoła*, s. 24.

dla duszpasterstwa rodzinnego i pomocy formacyjnych dla wspólnot i ruchów rodzinnych, szkolenie kadry do tej posługi (diakonii w sensie personalnym), przeprowadzenie różnych wydarzeń (rekolekcji, dni skupienia)²⁸⁶. Jest jeszcze diakonia kapłanów na rzecz Domowego Kościoła, która wyraża się głównie w podejmowaniu funkcji moderatorów w oazach rekolekcyjnych i kręgach rodzin²⁸⁷.

Formacja członków Domowego Kościoła w ciągu roku odbywa się w czasie comiesięcznych spotkań kręgów rodzin, ponieważ rodzina jest podstawowym miejscem formacji, natomiast krąg jest podstawowym elementem w strukturze organizacyjnej jako środowisko formacyjne. Ruch Światło-Życie przyjął dla formacji małżeństw w kręgach rodzinnych wiele materiałów formacyjnych, między innymi Ruchu *Eqipes Notre Dame*, które zostały przetłumaczone i przystosowane do regionalnych warunków. Pismem formacyjnym Domowego Kościoła jest kwartalnik „Domowy Kościół. List do wspólnot rodzinnych”. Pomocą w formacji służą także liczne kontakty osobiste, wymiana doświadczeń, wizyty towarzyskie. Dla prawidłowej formacji niezbędna jest doktrynalna i duchowa pomoc księdza moderatora – doradcy i opiekuna duchowego²⁸⁸. Podstawowa praca formacyjna jest realizowana według podręczników *Domowy Kościół. I rok pracy* i *Domowy Kościół. II rok pracy*. Pierwszy podręcznik wprowadza stopniowo poszczególne zobowiązania, a drugi ukazuje dalszą formację pogłębiającą duchowość małżeńską.

Ważną rolę odgrywa diakonia animatorów w pracy rocznej. Każdy zespół powinien posiadać odpowiedzialną parę animatorów. Oprócz zespołów animatorów mogą działać animatorzy łącznicy, którzy są odpowiedzialni za rozwój ruchu w diecezji czy rejonie. Przy Diakonii Wspólnot Rodzinnych powinien istnieć zespół animatorów odpowiedzialny za cały ruch. Oprócz animatorów w ruchu powinna też być diakonia pomocnicza innego rodzaju, odpowiednio do zakresu działania poradni życia rodzinnego²⁸⁹.

W dążeniu do Boga małżeństwom pomaga para odpowiedzialna za krąg (para animatorska). Jest ona odpowiedzialna za wzrost miłości w kręgu, rozwój dobra²⁹⁰. Oprócz tego są pary odpowiedzialne za kręgi rodzin, a także na wyższych szczeblach: w rejonie, diecezji itd. Para rejonowa jest odpowiedzialna za pracę kręgów w swoim rejonie i jest pomocą dla par animatorskich tych kręgów. Dbą ona o zakładanie nowych kręgów, w tym celu szuka i ustanawia odpowiednie pary pilotujące. Para odpowiedzialna za rejon

²⁸⁶ Por. *Oaza Nowego Życia I stopnia dla rodzin. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 1996, s. 13-14.

²⁸⁷ Por. tamże, s. 16.

²⁸⁸ *Zasady Domowego Kościoła*, p. 14.

²⁸⁹ Por. *Oaza Nowego Życia I stopnia dla rodzin. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 1996, s. 16.

²⁹⁰ Por. *Domowy Kościół. Listy do wspólnot rodzinnych*, t. 2 (nr 8-17), Wyd. Światło-Życie, Kraków 2003, s. 46.

uczestniczy w dniach wspólnoty animatorów i diakonii w danym rejonie i zaprasza na nie pary animatorskie kręgów ze swego rejonu oraz organizuje uczestnictwo wszystkich kręgów w rejonowym dniu wspólnoty Ruchu Światło-Życie. Po dniu wspólnoty diakonii diecezjalnych pary rejonowe nawiązują kontakt z parą diecezjalną. Jeśli w pewnej parafii powstaje więcej niż trzy kręgi, para rejonowa ustanawia parę łącznikową. Parę rejonową ustanawia się z par wytypowanych przez pary animatorskie poszczególnych kręgów w danym rejonie²⁹¹.

Para łącznikowa utrzymuje kontakt z Diakonią Wspólnoty Rodzinnej, która istnieje w ramach Centralnej Diakonii Jedności Ruchu Światło-Życie, i kontakty ze wszystkimi kręgami na terenie konkretnej diecezji. Te pary działają w łączności z moderatorami diecezjalnymi wspólnot rodzinnych, jako ich pomocnicy²⁹². Para diecezjalna spełnia te same zadania co i para rejonowa w odniesieniu do kręgów rozproszonych po diecezji, które nie są jeszcze pod opieką par rejonowych. Jej troską też jest ustanawianie par rejonowych, którym służą, i pośrednio kręgom poprzez pary rejonowe. Ta para uczestniczy w dniach wspólnoty diakonii diecezjalnych Ruchu Światło-Życie. Ona też spotyka się z diakonią prowincjalną (reprezentującą diakonię centralną) oraz z parami diecezjalnymi innych diecezji. Jest ustanawiana spośród par wytypowanych przez pary animatorskie, rejonowe, przez moderatora diecezjalnego Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie razem z diakonią centralną²⁹³.

W *Podręczniku o ewangelizacji i pilotowaniu nowych kręgów Domowego Kościoła* we wstępie znajduje się wyjaśnienie, czym jest czas ewangelizacji i pilotowania, jak również jest powiedziane o niezbędnej roli pary pilotującej, która służy małżeństwom-kandydatom swoim własnym świadectwem życia. Na tych pierwszych spotkaniach ukazują się piękno wspólnej drogi do świętości męża i żony; piękno kręgu rodzin i jest mowa o Domowym Kościele gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie²⁹⁴.

Materiały formacyjne Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie na I rok pracy pomagają rodzinom w ich przygotowaniu do tego, by one stały się ewangelizatorami własnych rodzin i podjęły funkcje rodzinnego katechumenatu. Pomocne w tym są spotkania w kręgu, szczególnie dwa pierwsze, gdzie jest mowa o powołaniu do świętości we wspólnocie chrześcijańskiej i realizacji tego powołania na drodze formacyjnej Domowego Kościoła gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie²⁹⁵. Materiały formacyjne Domowego

²⁹¹ Por. tamże, s. 374-376.

²⁹² Por. tamże, s. 92-93.

²⁹³ Por. tamże, s. 374-376.

²⁹⁴ Por. *Ewangelizacja i pilotowanie nowych kręgów Domowego Kościoła. Konspekty spotkań*, s. 5-7.

²⁹⁵ Por. *Domowy Kościół I rok pracy. Konspekty spotkań*, s. 3.

Kościła Ruchu Światło-Życie na II rok pracy, część B, zawierają tematy konspektów spotkań związane ze świadectwem, nową kulturą, agapą. Roli świadectwa poświęcono sześć spotkań. Temat agape rozważa się w ciągu dwu spotkań i jedno spotkanie wyznaczono dla nowej kultury²⁹⁶. Te tematy są ułożone według papieskiej adhortacji Jana Pawła II *Familiaris consortio*²⁹⁷.

Źródłem świadectwa miłości (służby) w rodzinie oraz budowaniem wspólnoty między rodzinami jest modlitwa. Każda działalność powinna być ożywiona przez modlitwę. Owocem modlitwy jest głębokie pragnienie współpracy w Bożym dziele. Praca apostołska, ożywiona modlitwą i Bożą miłością, będzie coraz bardziej autentyczną współpracą z Chrystusem²⁹⁸. Modlitwa, a szczególnie Eucharystia, czyni z Kościoła na przestrzeni dziejów jedno Ciało – Ciało Chrystusa; ona czyni z obojga małżonków jedno ciało w Chrystusie. Karmiąc się Ciałem i Krwią Chrystusa, mąż i żona stopniowo dojrzewają w miłości do jeszcze pełniejszego zjednoczenia, co z kolei będzie miało wpływ na jej działanie na zewnątrz²⁹⁹. Postawa diakonijna jest owocem ostatniego etapu formacji w Domowym Kościele i dowodem na to, że przebiega ona prawidłowo. Kto chce iść za Chrystusem-Sługą, winien Go naśladować (por. Łk 9,23). Chrystus, który nie przyszedł po to, aby Mu służyli, lecz aby służyć i dać swoje życie na okup za wielu (por. Mk 10, 45), jest ideałem, do którego dążą osoby zaangażowane w kręgi Domowego Kościoła³⁰⁰.

Omówione elementy formacyjne oraz materiały, które służą pomocą w formacji członków Domowego Kościoła gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie, zarówno podstawowej, jak i permanentnej, uczą małżonków coraz lepszemu spełnianiu najważniejszych funkcji chrześcijanina: nauczycielskiej, kapłańskiej i królewskiej. Im wcześniej małżonkowie wchodzi na drogę formacji Domowego Kościoła, tym łatwiej przychodzi im spełniać posługę na rzecz swojej rodziny, wspólnoty, Kościoła lokalnego i powszechnego. Celem formacji w Domowym Kościele jest świętość życia jego członków. Dokonuje się to przez wysiłek modlitwy osobistej, małżeńskiej i rodzinnej, życie słowem Bożym i sakramentami, dawanie świadectwa o spotkaniu z Chrystusem oraz służbę według otrzymanych darów we wspólnocie Kościoła. Poprzez przynależność do Domowego Kościoła małżeństwa realizują charyzmat wpisany w drogę formacyjną Ruchu Światło-

²⁹⁶ Por. *Domowy Kościół II rok pracy – cz. B. Konspekty spotkań*, s. 4.

²⁹⁷ Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym *Familiaris Consortio*, Rzym 22.11.1981, https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/apost_exhortations/-documents/hf_jp-ii_exh_19811122_familiaris-consortio.html (dostęp 24.08.2022).

²⁹⁸ Por. J. Skudro, *Szkoła modlitwy. Podręcznik*, s. 169-173.

²⁹⁹ Por. *Eucharystia a małżeństwo*, s. 26.

³⁰⁰ Por. A. i J. Nowakowie, *Krótko o DK*.

Życie i przez to przyczyniają się do przemiany siebie samych, swoich rodzin, środowiska życia i pracy, a także całego świata.

ROZDZIAŁ II

METODOLOGIA BADAŃ EMPIRYCZNYCH

Wartościowe wyniki badań można uzyskać tylko dzięki zastosowaniu adekwatnych do celu badań, metod, technik oraz narzędzi badawczych. Tutaj nie może być dowolności i przypadkowości w ich doborze, lecz muszą być celowo dobrane i świadomie zastosowane w postępowaniu badawczym. Metoda naukowa jest to całokształt sposobów badawczego docierania do prawdy oraz jej przedstawiania. Na metodę składają się sposoby uzyskiwania materiału naukowego. Metoda jest nadrzędnym i szerszym pojęciem w stosunku do techniki i narzędzia badawczego. Z kolei techniki badawcze są podrzędne wobec metody badawczej i nadrzędne w stosunku do narzędzi badawczych³⁰¹.

Badania naukowe prowadzone w ramach teologii pastoralnej mają charakter interdyscyplinarny. Wykorzystuje się w nich wyniki badań dyscyplin teologicznych oraz nauk społecznych i humanistycznych (antropologii, socjologii, psychologii, pedagogiki). Teologia praktyczna nie tylko korzysta z wyników badań nauk empirycznych, ale też porównuje z twierdzeniami teologicznymi, a przede wszystkim interpretuje teologicznie uzyskane wyniki badań empirycznych³⁰². Dlatego wykorzystanie różnych metod, jest podporządkowane realizacji założonego celu, z zachowaniem wymogów metamedy (metody wiodącej). Zasady te stosuje się również na gruncie subdyscypliny teologii pastoralnej jaką jest duszpasterstwo rodzin. Duszpasterstwo rodzin korzysta z wielu metod badawczych, w tym wykorzystuje także metody nauk empirycznych. Ich zastosowanie ma miejsce najczęściej w ramach metamedy paradygmatu analizy teologii pastoralnej, która została ukazana we wstępie niniejszej rozprawy³⁰³.

Celem niniejszego drugiego rozdziału jest metodologiczne wprowadzenie do zrealizowanych na potrzeby naukowej dysertacji badań empirycznych dotyczących formacji małżonków w Domowym Kościele gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie. Rozdział ten zawiera informacje dotyczące zastosowanej metody badań, a także opis badanej grupy oraz ukazanie organizacji i przebiegu badań³⁰⁴.

³⁰¹ Por. R. Kamiński, *Metodyka przygotowania prac promocyjnych z teologii pastoralnej*, Siedlce 2017, s. 79-80.

³⁰² Por. A. Yastremskyy, *Stosunek młodzieży szkół średnich do małżeństwa i rodziny. Studium z duszpasterstwa rodzin w świetle badań młodzieży w szkołach z nauczaniem w języku polskim na Ukrainie*, Lublin 2020, s. 61.

³⁰³ Por. J. Kobak, *Stosunek małżonków do rodzicielstwa. Studium z duszpasterstwa rodzin w świetle badań w diecezji rzeszowskiej*, Lublin 2021, s. 76-77.

³⁰⁴ Por. A. Yastremskyy, *Stosunek młodzieży szkół średnich do małżeństwa i rodziny*, s. 61.

1. Metody badań

Badania naukowe stawiają sobie za cel uzyskanie obiektywnych i adekwatnych wyników służących rozwiązaniu problemu badawczego przy pomocy konkretnej procedury badawczej³⁰⁵. Metoda badawcza jest to „zespół teoretycznie uzasadnionych zabiegów koncepcyjnych i instrumentalnych, obejmujących najogólniej całość postępowania badacza zmierzającego do rozwiązania określonego problemu naukowego”³⁰⁶. Wyróżnia się szereg metod badawczych. M. Łobocki mówiąc o metodzie sondażowej, zaznacza że ona może korzystać z technik ankiety (audytoryjnej, prasowej i pocztowej) oraz wywiadu³⁰⁷. Dla potrzeb badań empirycznych prowadzonych w ramach niniejszej dysertacji została zastosowana metoda sondażu diagnostycznego, z wykorzystaniem techniki ankiety. W tym celu wypracowany został kwestionariusz ankiety, inspirowany narzędziem wypracowanym wcześniej w Katedrze Duszpasterstwa Rodzin KUL³⁰⁸.

Badania empiryczne przeprowadzone w ramach tej rozprawy stawiają sobie za cel rozwiązanie problemów szczegółowych, które znalazły swoje odzwierciedlenie w pytaniach szczegółowych zawartych w narzędziu badawczym. Narzędzie dotyczyło zagadnień związanych z wypełnianiem założeń formacyjnych Ruchu Domowego Kościoła (rozważanie słowa Bożego, życie liturgią i modlitwą oraz postawa służby i świadectwa wiary wobec innych)³⁰⁹. Pytania dotyczyły następujących zagadnień: Jak często respondenci w swoich rodzinach stosują wymienione sposoby czytania i rozważania Pisma św.? Jaką rolę Pismo św. pełni w ich życiu? Jak lektura Pisma św. wpływa na ich życie wiary? Jakie owoce dialogu spostrzegają w swoim małżeństwie? Jak często w ich dialogu małżeńskim pojawiają się wymienione elementy? Jak często w ich rodzinach mają miejsce wymienione przejawy religijności? Na ile ważne są dla nich wymienione owoce spotkań kręgu rodzin? Na ile cenią wymienione formy modlitwy? Jaka jest częstotliwość praktykowania w ich rodzinach wymienionych form modlitwy z dziećmi? Jaka jest częstotliwość praktykowania w ich kręgu rodzin wymienionych form modlitwy? Jak często praktykują oni w swoich rodzinach wymienione zwyczaje religijne? Na ile ważne są dla nich zobowiązania i wartości związane z przyjęciem sakramentu małżeństwa? Na ile ważne są dla nich wymienione motywy uczestnictwa we Mszy świętej? Na ile ważne są dla nich wymienione motywy

³⁰⁵ Por. A. Yastremskyy, *Stosunek młodzieży szkół średnich do małżeństwa i rodziny*, s. 62.

³⁰⁶ Por. J. Kobak, *Stosunek małżonków do rodzicielstwa*, s. 78.

³⁰⁷ Por. R. Szucki, *Stosunek maturzystów do małżeństwa i rodziny. Studium z duszpasterstwa rodzin w świetle badań w diecezji siedleckiej*, Lublin 2018, s. 91.

³⁰⁸ Zob. G. Koc, *Funkcje założone i realizowane Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie. Studium z duszpasterstwa rodzin w świetle materiałów formacyjnych i badań małżonków Domowego Kościoła*, Siedlce 2013, s. 24-25.

³⁰⁹ Por. tamże, s. 26.

przystępowania do sakramentu pokuty i pojednania? Na ile ważne są dla nich wymienione wyrazy troski o więź miłości ze współmałżonkiem? Jak często rozmawiają w swojej rodzinie na wymienione tematy religijne? Na ile ważne są dla nich wymienione sposoby dawania świadectwa życia chrześcijańskiego w codzienności?

Kwestionariusz ankiety zawierał 42 pytania, zawierające często możliwość wielokrotnego wyboru. Merytorycznie nawiązywał on do wypracowanego wcześniej w Katedrze Duszpasterstwa Rodzin KUL narzędzia sporządzonego przez ks. Grzegorza Koca i ks. Ryszarda Kamińskiego (2013) służącego do badań prowadzonych wśród członków Domowego Kościoła diecezji siedleckiej. Zastane narzędzie badawcze zostało przepracowane wraz z promotorem oraz konsultowane z małżonkami z Ruchu Domowego Kościoła. Pytania zostały przeanalizowane pod kątem przydatności merytorycznej, a także zrozumiałości, jednoznaczności, poprawności stylistycznej oraz ciągłości logicznej. Uwzględniono przy tym także specyfikę warunków ukraińskich (zob. Aneksy 2 i 3).

Z 42 pytań kwestionariusza ankiety 38 stanowiły pytania zamknięte, a 4 z nich pytania otwarte. Pełną pulę możliwych odpowiedzi zawartych w kwestionariuszu stanowiło 158 twierdzeń dotyczących realizacji założeń formacyjnych przez małżonków zrzeszonych w Ruchu Domowego Kościoła. Twierdzenia dotyczyły wymienionych powyżej trzynastu obszarów treściowych. Na każde pytanie składało się od 5 do 27 twierdzeń. Tematu roli Pisma św. w życiu osobistym i rodzinnym dotyczyło 24 twierdzeń; roli dialogu małżeńskiego dotyczyło 13 twierdzeń; przejawów religijności w rodzinie dotyczyło 6 twierdzeń; ważności spotkań kręgu rodzin dotyczyło 12 twierdzeń; ważności różnych form modlitwy dotyczyło 5 twierdzeń; częstotliwości różnych form modlitwy z dziećmi w rodzinie dotyczyło 14 twierdzeń; częstotliwości praktykowania wymienionych zwyczajów religijnych w rodzinie dotyczyło 27 twierdzeń; częstotliwości rozmów na wymienione tematy religijne w rodzinie dotyczyło 7 twierdzeń. Z kolei ważności zobowiązań i wartości związanych z przyjęciem sakramentu małżeństwa dotyczyło 8 twierdzeń; ważności wymienionych motywów uczestnictwa we Mszy świętej dotyczyło 9 twierdzeń; ważności wymienionych motywów przystępowania do sakramentu pokuty i pojednania dotyczyło 9 twierdzeń; roli wymienionych wyrazów troski o więź miłości małżeńskiej dotyczyło 12 twierdzeń, a ważności wymienionych sposobów dawania świadectwa życia chrześcijańskiego w codzienności dotyczyło 12 twierdzeń. Zaakceptowane twierdzenia zostały pogrupowane i opatrzone instrukcją, a znaczna część z nich została skomponowana z sześciostopniowym formatem odpowiedzi wyrażającym stopień zgadzania się lub zaangażowania. Skala ta umożliwiła ocenę stopnia nasilenia stosunku do treści danego

twierdzenia na kontinuum od „0” do „5”³¹⁰, przy czym 0 – oznacza „zupełnie nieważne”, 1 – „mało ważne”, 2 – „średnio ważne”, 3 – „ważne”, 4 – „bardzo ważne”, 5 – „decydujące”.

Narzędzie badawcze (kwestionariusz) opatrzone metryczką zawierającą informacje na temat danych społeczno-demograficznych, w tym płci, wieku, wykształcenia, rodziny pochodzenia, posiadanego rodzeństwa, czasu uczestnictwa w formacji Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie oraz pełnionych w nim funkcji. Określenie wskaźnika procentowego w poszczególnych zmiennych niezależnych dostarczyło ważnych informacji. Uzyskane informacje społeczno-demograficzne posłużyły interpretacji wyników badań sondażowych³¹¹.

Przeprowadzona w niniejszej rozprawie refleksja naukowa miała na celu poszukiwanie metod i środków ożywienia działalności Ruchu Domowego Kościoła w archidiecezji lwowskiej a także w innych rejonach Ukrainy. Temu celowi podporządkowane zostały prowadzone badania empiryczne, a także sformułowane zostały wnioski z badań oraz postulaty pastoralne służące ożywieniu działalności Domowego Kościoła³¹².

2. Organizacja i przebieg badań

Badaniami objęto grupę celową wybranych małżeństw zrzeszonych w Ruchu Domowego Kościoła w Ukrainie, mające za sobą ukończony etap ewangelizacji i pilotowania. Kwestionariusz ankiety wstępnie przygotowany został w języku polskim, a następnie ze względu na adresatów został przetłumaczony na język ukraiński. Małżonkowie wypełniali ankietę w sposób anonimowy w okresie od lipca 2020 r. do czerwca 2021 r. Między innymi ze względu na okres pandemiczny badania przeprowadzono za pomocą narzędzia internetowego Google Forms. Autor dysertacji wykorzystując aplikację Viber rozsyłał respondentom link do kwestionariusza ankiety. W rozsyłaniu pośredniczyły pary diecezjalne, rejonowe i animatorskie Ruchu Domowego Kościoła. W ten sposób link do kwestionariusza ankiety został przesłany do 360 osób, z czego ważnych odpowiedzi udzieliło 203 osoby. Następnie uzyskany materiał poddano obliczeniom statystycznym przy pomocy pakietu SPSS 14.0PL³¹³. Na podstawie wykonanych obliczeń sporządzono tabele prezentujące szczegółowe wyniki badań.

³¹⁰ Por. J. Kobak, *Stosunek małżonków do rodzicielstwa*, s. 79.

³¹¹ Por. G. Koc, *Funkcje założone i realizowane Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie*, s. 28.

³¹² Por. tamże, s. 27.

³¹³ SPSS Inc. (2007), *SPSS for Windows, Version 14.0PL*, Chicago, SPSS Inc.

3. Charakterystyka badanej grupy

Celowo dobraną próbę badawczą stanowiło 203 osoby. W grupie tej było 119 kobiet i 84 mężczyzn, czyli odpowiednio 58,62% i 41,38% respondentów. Dane prezentuje tabela 1.

Tabela 1. Charakterystyka respondentów ze względu na płeć

Płeć	N	%	% ważnych
K	119	58,62%	58,62%
M	84	41,38%	41,38%
Ogółem	203	100,00%	100,00%

* Oznaczenia: N – liczebność, K – kobiety, M – mężczyźni.

Respondenci byli w różnym wieku. Najliczniejszą grupę stanowili respondenci z grupy wiekowej 35 – 45 lat (61,08%). Kolejne grupy stanowili respondenci w wieku od 25 – 34 lata (24,63%), respondenci w wieku od 46 – 60 lat (13,30%) oraz badani w wieku od 18 – 24 lata (zaledwie 0,99%). Dane prezentuje tabela 2.

Tabela 2. Charakterystyka respondentów ze względu na wiek

Wiek	N	%	% ważnych
18 - 24 lata	2	0,99%	0,99%
25 - 34 lata	50	24,63%	24,63%
35 - 45 lat	124	61,08%	61,08%
46 - 60 lat	27	13,30%	13,30%
powyżej 60 lat	0	0,00%	0,00%
Ogółem	203	100,00%	100,00%

N – liczebność.

Pod względem wykształcenia wśród respondentów można wyróżnić trzy grupy. Najliczniejsza grupa miała wykształcenie wyższe (79,80%). 15,3% badanych miało wykształcenie zawodowe, a ok. 5% wykształcenie średnie. Wyniki prezentuje tabela 3.

Tabela 3. Charakterystyka respondentów ze względu na wykształcenie

Wykształcenie	N	%	% ważnych
niższe	0	0,00%	0,00%
średnie	10	4,93%	4,93%
zawodowe	31	15,27%	15,27%
wyższe	162	79,80%	79,80%
Ogółem	203	100,00%	100,00%

N – liczebność.

Zdecydowana większość respondentów pochodziła z rodzin pełnych (80,79%), a co dziesiąty respondent z rodziny, gdzie miał miejsce rozwód lub rozejście się rodziców (9,36%). Kilka procent badanych pochodziło z rodziny niepełnej wskutek śmierci rodzica (4,43%) lub innej (3,94%). Tylko 3 respondentów (1,48%) wskazało, że ich rodzina była stale niepełna. Dane prezentuje tabela 4.

Tabela 4. Charakterystyka respondentów ze względu na rodzinę pochodzenia

Rodzina pochodzenia	N	%	% ważnych
rodzina niepełna wskutek śmierci rodzica	9	4,43%	4,43%
rodzina, gdzie miał miejsce rozwód/rozejście się	19	9,36%	9,36%
rodzina stale niepełna (z 1 rodzicem)	3	1,48%	1,48%
rodzina niepełna czasowo (rodzic nieobecny ponad 6 mies.)	0	0,00%	0,00%
rodzina zastępcza	0	0,00%	0,00%
rodzina pełna, z obojgiem rodziców	164	80,79%	80,79%
inna	8	3,94%	3,94%
Ogółem	203	100,00%	100,00%

N – liczebność.

Pośród zmiennych niezależnych uwzględniono także posiadanie rodzeństwa. Cztery piąte respondentów (78,82%) posiada rodzeństwo, natomiast pozostali badani potwierdzili jego brak (21,18%). Wyniki prezentuje tabela 5.

Tabela 5. Charakterystyka respondentów ze względu na posiadanie rodzeństwa

Posiadanie rodzeństwa	N	%	% ważnych
tak	160	78,82%	78,82%
nie	43	21,18%	21,18%
Ogółem	203	100,00%	100,00%

N – liczebność.

Respondenci byli pytani o czas ich zaangażowania się w formację Ruchu Domowego Kościoła. Na potrzeby przeprowadzonych badań zastosowano pięć przedziałów czasowych odnoszących się do tegoż zaangażowania: kilka miesięcy, 1 – 3 lata, 4 – 10 lat, 11 – 20 lat, 11 – 20 lat oraz powyżej 20 lat. Najliczniejszą grupę stanowili badani formujący się od 4 – 10 lat (38,92%) oraz respondenci ze stażem formacyjnym od 1 – 3 lat (32,51%). Co piąty badany formował się od 11 – 20 lat (21,67%). Zaledwie kilka procent respondentów formowało się kilka miesięcy (3,94%) lub powyżej 20 lat (2,96%). Wyniki ukazuje tabela 6.

Tabela 6. Charakterystyka respondentów ze względu na czas uczestnictwa w formacji Domowego Kościoła

Czas formacji	N	%	% ważnych
kilka miesięcy	8	3,94%	3,94%
1 - 3 lata	66	32,51%	32,51%
4 - 10 lat	79	38,92%	38,92%
11 - 20 lat	44	21,67%	21,67%
powyżej 20 lat	6	2,96%	2,96%
Ogółem	203	100,00%	100,00%

N – liczebność.

Respondentów zapytano o pełnioną przez nich funkcję w Domowym Kościele. Najwyższy odsetek respondentów stanowili uczestnicy formacji (48,28%). Jedna trzecia badanych pełniło funkcję animatora (33,50%), a co piąty był członkiem diakonii (18,23%). Dane prezentuje tabela 7.

Tabela 7. Charakterystyka respondentów ze względu na pełnioną funkcję w Ruchu Domowego Kościoła

Pełniona funkcja	N	%	% ważnych
uczestnik formacji	98	48,28%	48,28%
animator	68	33,50%	33,50%
członek diakonii	37	18,23%	18,23%
Ogółem	203	100,00%	100,00%

N – liczebność.

ROZDZIAŁ III
ODDZIAŁYWANIE SŁOWA BOŻEGO NA ŻYCIE OSOBISTE
I RODZINNE BADANYCH MAŁŻONKÓW

Założyciel Ruchu Światło-Życie ks. Franciszek Blachnicki podkreślał wagę i rolę Pisma świętego w życiu człowieka wierzącego. Słowo Boże może stać się światłem życia, jeżeli człowiek karmiący się nim podejmie stały wysiłek zachowania go, pójścia za nim oraz czynienia go słowem życia³¹⁴. Z tego względu materiały formacyjne stawiają w centralnym miejscu Pismo święte i na nim opierają formację zarówno małżonków, jak też młodzieży i dzieci. Nie tyle chodzi o studiowanie, czy zapamiętywanie pewnych fragmentów Pisma świętego, ile o traktowanie go jako żywe słowo, poprzez które Bóg przemawia do konkretnego człowieka, oświeca go, dodaje otuchy i pokrzepia. Dlatego ważną rolę w badaniach nad realizacją założeń formacyjnych przez małżonków zrzeszonych w Ruchu Domowego Kościoła odgrywa weryfikacja obecności i oddziaływania słowa Bożego na ich życie. W niniejszym rozdziale zostanie ukazany stosunek małżonków do słowa Bożego oraz jego oddziaływanie słowa Bożego na ich życie osobiste i rodzinne. Poniższe podrozdziały prezentują wyniki badań dotyczące roli słowa Bożego w życiu osobistym respondentów, czytania i rozważania słowa Bożego w rodzinie oraz świadectwa wiary w rodzinie.

1. Rola słowa Bożego w życiu osobistym

Regularne czytanie i rozważanie słowa Bożego zawartego w Piśmie świętym może oddziaływać zarówno na życie osobiste człowieka, jak też na życie małżeńskie, rodzinne i społeczne. Z tego względu badanych małżonków zapytano o rolę Pisma świętego w ich życiu. Wyniki przedstawia tabela 8.

Tabela 8. Rola Pisma świętego w życiu respondentów

Rola Pisma świętego w życiu	0		1		2		3		4		5		Statystyka opisowa		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	\bar{x}	SD	ME
Zawiera prawdę, która daje mi zbawienie	4	1,97%	2	0,99%	6	2,96%	41	20,20%	65	32,02%	85	41,87%	4,05	32,45	4
Jest światłem w życiu	3	1,48%	3	1,48%	10	4,93%	36	17,73%	65	32,02%	86	42,36%	4,04	32,06	4

³¹⁴ Por. *Dziesięć kroków ku dojrzałości chrześcijańskiej*, s. 115.

Ukazuje drogę wolności, chroniąc mnie przed zniewoleniem	5	2,46%	5	2,46%	13	6,40%	41	20,20%	66	32,51%	73	35,96%	3,86	28,04	4
Pomaga rozumieć chrześcijaństwo jako religię miłości	6	2,96%	3	1,48%	8	3,94%	46	22,66%	58	28,57%	82	40,39%	3,94	30,12	4
Jest źródłem rodzinnej ewangelizacji	5	2,46%	8	3,94%	18	8,87%	38	18,72%	68	33,50%	66	32,51%	3,74	25,72	4
Pomaga przyjmować postawę służby	6	2,96%	3	1,48%	12	5,91%	48	23,65%	76	37,44%	58	28,57%	3,77	28,18	4
Wspiera osobisty wzrost nadziei i miłości	4	1,97%	1	0,49%	10	4,93%	43	21,18%	75	36,95%	70	34,48%	3,94	30,61	4
Pomaga silniej utożsamić się z Kościołem	5	2,46%	3	1,48%	12	5,91%	46	22,66%	78	38,42%	59	29,06%	3,80	28,84	4
Umacnia jedność małżeńską	5	2,46%	5	2,46%	16	7,88%	48	23,65%	67	33,00%	62	30,54%	3,74	26,06	4
Motywuje mnie do gorliwego wypełniania obowiązków rodzinnych	5	2,46%	6	2,96%	15	7,39%	41	20,20%	67	33,00%	69	33,99%	3,80	26,92	4

Objaśnienia: N całkowite (100%) = 203; \bar{x} – średnia arytmetyczna, SD – odchylenie standardowe, ME – mediana; oznaczenia skali odpowiedzi: 0 – zupełnie nieważne, 1 – mało ważne, 2 – średnio ważne, 3 – ważne, 4 – bardzo ważne, 5 – decydujące.

Na podstawie wyników zestawionych w tabeli 8. można stwierdzić że ponad 40% respondentów potwierdza decydującą rolę Pisma św. w ich życiu, gdyż zawiera ono prawdę, dającą zbawienie, jest światłem w ich życiu i pomaga rozumieć chrześcijaństwo jako religię miłości. Ponad 30% badanych wskazuje na decydującą rolę Pisma św. bo ono ukazuje im drogę wolności, chroniąc przed zniewoleniem, wspiera ich osobisty wzrost nadziei i miłości, motywuje ich do gorliwego wypełniania obowiązków rodzinnych, oraz jest źródłem rodzinnej ewangelizacji i umacnia jedność małżeńską. Prawie 30% respondentów uznaje decydującą rolę Pisma św. w swoim życiu, gdyż pomaga im ono silniej utożsamić się z Kościołem i zajmować postawę służby.

Spory odsetek badanych deklaruje, iż Pismo św. odgrywa bardzo ważną rolę w ich życiu, gdyż pomaga silniej utożsamić się z Kościołem (38,4%), pomaga przyjmować postawę służby (37,4%) i wspiera osobisty wzrost nadziei i miłości (36,9%), jest źródłem rodzinnej ewangelizacji (33,5%), umacnia jedność małżeńską (33,0%), motywuje ich do gorliwego wypełniania obowiązków rodzinnych (33,0%), ukazuje im drogę wolności, chroniąc przed zniewoleniem (32,5%) oraz zawiera prawdę, która daje im zbawienie i jest światłem w życiu (32,0%).

Podsumowując przedstawione powyżej pozytywne wyniki trzeba stwierdzić, że respondenci najczęściej deklarują, iż Pismo św. odgrywa w ich życiu decydującą lub bardzo ważną rolę, gdyż jest światłem w życiu, zawiera prawdę, która daje im zbawienie oraz wspiera ich osobisty wzrost nadziei i miłości. Łącznie za decydujące i bardzo ważne przekonania te uważa ponad 70% badanych małżonków. Ponadto respondenci potwierdzają decydującą lub bardzo ważną rolę Pisma św. w ich życiu, gdyż pomaga ono rozumieć chrześcijaństwo jako religię miłości, ukazuje im drogę wolności, chroni przed zniewoleniem, pomaga im silniej utożsamić się z Kościołem, motywuje do gorliwego wypełniania obowiązków rodzinnych, jest źródłem rodzinnej ewangelizacji oraz pomaga zajmować postawę służby i umacnia jedność małżeńską. Takie przekonania łącznie deklaruje ponad 60% badanych małżonków. Pozostałe odsetki respondentów słabiej potwierdzały rolę Pisma św. w ich życiu jako ważną, średnio ważną lub mało ważną.

Następnie respondentów zapytano o oddziaływanie Pisma świętego na ich życie. Uzyskane wyniki prezentuje tabela 9.

Tabela 9. Wpływ Pisma świętego na życie respondentów

Wpływ Pisma świętego	0		1		2		3		4		5		Statystyka opisowa		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	\bar{x}	SD	ME
Pomaga zaufać, że Bóg działa w historii mojego życia oraz poprzez codzienne wydarzenia	2	0,99%	4	1,97%	4	1,97%	38	18,72%	66	32,51%	89	43,84%	4,11	33,88	4
Pomaga w przyjęciu Chrystusa jako osobistego Zbawiciela i zawierzeniu mu wszystkich spraw	2	0,99%	2	0,99%	5	2,46%	37	18,23%	64	31,53%	93	45,81%	4,16	34,83	4
Jest pomocą w trudnościach, pozwala odkryć sens cierpienia i śmierci	3	1,48%	1	0,49%	8	3,94%	41	20,20%	69	33,99%	81	39,90%	4,04	32,17	4
Przyczynia się do wypełniania praktyk religijnych z motywu miłości Boga	3	1,48%	5	2,46%	17	8,37%	39	19,21%	72	35,47%	67	33,00%	3,84	27,84	4
Jest drogowskazem dla mojej wiary	1	0,49%	4	1,97%	11	5,42%	32	15,76%	64	31,53%	91	44,83%	4,10	33,34	4

Objaśnienia: N całkowite (100%) = 203; \bar{x} – średnia arytmetyczna, SD – odchylenie standardowe, ME – mediana; oznaczenia skali odpowiedzi: 0 – zupełnie nieważne, 1 – mało ważne, 2 – średnio ważne, 3 – ważne, 4 – bardzo ważne, 5 – decydujące.

Na podstawie wyników zestawionych w tabeli 9. można stwierdzić że 45,8% respondentów zdecydowanie potwierdza wpływ Pisma św. na ich życie, gdyż pomaga ono w przyjęciu Chrystusa jako osobistego Zbawiciela i zawierzeniu Bogu wszystkich spraw. Prawie taki sam procent badanych (44,8%) zdecydowanie potwierdza, że jest ono drogowskazem dla wiary, a 43,8% respondentów zdecydowanie uważa, iż pomaga ono zaufać, że Bóg działa w ich historii życia oraz poprzez codzienne wydarzenia. 39,9% badanych z podobnym zdecydowaniem stwierdza, że Pismo św. jest pomocą w trudnościach, pozwala odkryć sens cierpienia i śmierci, a według 33,0% respondentów przyczynia się ono do wypełniania praktyk religijnych z motywu miłości Boga. Ponadto spory odsetek badanych deklaruje, iż Pismo św. wywiera bardzo ważny wpływ na ich życie, gdyż przyczynia się do wypełniania praktyk religijnych z motywu miłości Boga (35,5%), jest pomocą w trudnościach, pozwala odkryć sens cierpienia i śmierci (34,0%), pomaga zaufać, że Bóg działa w historii życia oraz poprzez codzienne wydarzenia (32,5%), jest drogowskazem dla wiary i pomaga w przyjęciu Chrystusa jako osobistego Zbawiciela i zawierzenia mu wszystkich spraw (31,5%). Pozostałe odsetki respondentów słabiej potwierdzały wpływ Pisma św. na ich życie.

Podsumowując przedstawione powyżej wyraźnie pozytywne wyniki trzeba stwierdzić, że respondenci najczęściej deklarują, iż Pismo święte wywiera decydujący lub bardzo ważny wpływ, gdyż jest pomocą w trudnościach, pozwala odkryć sens cierpienia i śmierci, pomaga zaufać, że Bóg działa w historii życia oraz poprzez codzienne wydarzenia, jest drogowskazem dla wiary i pomaga w przyjęciu Chrystusa jako osobistego Zbawiciela i zawierzenia mu wszystkich spraw. Przekonania te z dużym nasileniem potwierdza łącznie ponad 70% badanych. Ponadto łącznie ponad 60% respondentów potwierdza decydujący lub bardzo ważny wpływ Pisma św. na ich życie, gdyż przyczynia się ono do wypełniania praktyk religijnych z motywu miłości Boga.

2. Czytanie i rozważanie słowa Bożego w rodzinie

Regularne czytanie i rozważanie słowa Bożego w rodzinie może oddziaływać zarówno na życie osobiste człowieka, jak też na wspólne życie małżeńskie i rodzinne. Z tego względu badanych małżonków zapytano o częstotliwość czytania i rozważania Pisma świętego w rodzinie. Wyniki przedstawia tabela 10.

Tabela 10. Liczbowy i procentowy rozkład częstości czytania i rozważania Pisma świętego w rodzinie w opinii respondentów

Częstość czytania i rozważania Pisma św. w rodzinie	Bardzo często		Często		Rzadko		Bardzo rzadko		Nigdy		Ogółem	Statystyka opisowa		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	\bar{x}	SD	ME
Czytam i rozważam fragmenty Pisma św., które są czytane w danym dniu na Mszy świętej	58	28,57	89	43,84	38	18,72	14	6,90	4	1,97	203	40,6	30,66	Często
Rozważam według sześciopunktowej metody podanej w materiałach formacyjnych	14	6,90	50	24,63	72	35,47	47	23,15	20	9,85	203	40,6	21,20	Rzadko
Wcześniej czytamy i rozważamy czytania z niedzielnej liturgii słowa z całą rodziną	9	4,43	13	6,40	68	33,50	36	17,73	77	37,93	203	40,6	27,77	Bardzo rzadko
Czytamy i rozważamy niedzielne teksty liturgii słowa z dziećmi, kończąc postanowieniem	3	1,48	14	6,90	54	26,60	46	22,66	86	42,36	203	40,6	29,64	Bardzo rzadko
Czytam Pismo św. w sposób ciągły	24	11,82	39	19,21	68	33,50	43	21,18	29	14,29	203	40,6	15,29	Rzadko
Czytamy i rozważamy słowo Boże z małżonkiem, kończąc postanowieniem	5	2,46	21	10,34	72	35,47	53	26,11	52	25,62	203	40,6	24,17	Bardzo rzadko
Czytam wybiórczo	14	6,90	36	17,73	67	33,00	59	29,06	27	13,30	203	40,6	19,74	Rzadko

Objaśnienia: N całkowite (100%) = 203; \bar{x} – średnia arytmetyczna, SD – odchylenie standardowe, ME – mediana.

Na podstawie wyników zestawionych w tabeli 10. można stwierdzić, że 28,6% respondentów bardzo często czyta i rozważa fragmenty Pisma św., które są czytane w danym dniu na Mszy świętej, 11,8% badanych bardzo często czyta Pismo św. w sposób ciągły, 6,9% badanych rozważa fragment Pisma św. według sześciopunktowej metody podanej w materiałach formacyjnych lub czyta wybiórczo, a 4,4% respondentów bardzo często wcześniej czyta i rozważa czytania z niedzielnej liturgii słowa z całą rodziną. Tylko 2,5% badanej grupy bardzo często czyta i rozważa słowo Boże z małżonkiem, kończąc

postanowieniem, a zaledwie 1,5% bardzo często czyta i rozważa niedzielne teksty liturgii słowa z dziećmi, kończąc postanowieniem.

Ponadto trzeba stwierdzić, że wysoki odsetek badanych deklaruje, iż często czyta i rozważa fragmenty Pisma św., które są czytane w danym dniu na Mszy świętej (43,8%), często rozważa fragment Pisma św. według sześciopunktowej metody podanej w materiałach formacyjnych (24,6%), często czyta Pismo św. w sposób ciągły (19,2%) oraz często czyta Pismo św. wybiórczo lub rozważa je według sześciopunktowej metody podanej w materiałach formacyjnych (17,7%). Niewielki procent badanych stwierdza, że często czyta i rozważa słowo Boże z małżonkiem, kończąc postanowieniem (10,3%), czyta i rozważa niedzielne teksty liturgii słowa z dziećmi, kończąc postanowieniem (6,9%) oraz wcześniej czyta i rozważa czytania z niedzielnej liturgii słowa z całą rodziną (6,4%).

Podsumowując przedstawione powyżej wyniki pozytywne trzeba stwierdzić, że respondenci najczęściej deklarują, iż często lub bardzo często czytają i rozważają fragmenty Pisma świętego, które są czytane w danym dniu na Mszy świętej (łącznie ponad 70%), rozważają fragment Pisma św. według sześciopunktowej metody podanej w materiałach formacyjnych (ponad 31%), czytają Pismo św. w sposób ciągły (ok. 30%) lub też czytają Pismo święte wybiórczo (ok. 24%). Pozostałe sposoby czytania Pisma św. występują u zaledwie ok. 10% respondentów lub rzadziej.

Jednocześnie wysoki odsetek respondentów czyta i rozważa Pismo święte w podanych formach rzadko lub bardzo rzadko. Łączne wskaźniki procentowe sięgają tutaj od 26% do 62%. Zastanawiające jest to, iż spory procent badanych stwierdza, że nigdy nie czyta i nie rozważa Pisma świętego. Aż 42,4% badanych członków Ruchu Domowego Kościoła przyznaje, iż nigdy nie czyta i nie rozważa niedzielnych tekstów liturgii słowa z dziećmi, a 37,9% respondentów stwierdza, że nigdy nie czyta i nie rozważa czytań z niedzielnej liturgii słowa z całą rodziną. Ponadto co dziesiąty z badanych członków Ruchu Domowego Kościoła nigdy nie rozważa fragmentów Pisma św. według sześciopunktowej metody podanej w materiałach formacyjnych.

Warto zauważyć, że kobiety częściej niż mężczyźni praktykują większość wymienionych sposobów czytania i rozważania Piśma świętego (różnice są istotne statystycznie). Wyniki szczegółowe zestawia tabela zamieszczona w Aneksie 1 (zob. tabela A 1). Podobnie długość formacji oddziałuje pozytywnie na wzrost wskaźników w tej kwestii, ale wpływ ten nie jest tak jednoznaczny (zob. tabela A 2).

3. Świadełstwo wiary w rodzinie

Soborowa Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* przypomina o tym, że każdy ochrzczony według posiadanych darów i zadań winien kroczyć drogą żywej wiary, która pobudza nadzieję i działa przez miłość³¹⁵. Człowiek, który regularnie czyta i rozważa słowo Boże, doświadcza obecności Boga w swoim życiu. Na to doświadczenie odpowiada on swoim życiem wiary, co przejawia się w konkretnych uczynkach i tym samym staje widoczne dla otoczenia. Z tego też względu respondentów zapytano o to jak postrzegają swoją wiarę. Wyniki przedstawia tabela 11.

Tabela 11. Liczbowy i procentowy rozkład postrzegania swojej wiary przez respondentów

Moja wiara jest...	N	%
Bardzo silna i dojrzała (stabilna i ufna)	24	11,82%
Silna, ale niezbyt stabilna (czasem chwiejna)	63	31,03%
Średnio silna z tendencją wzrostową	80	39,41%
Słaba z chwilowymi nasileniami	34	16,75%
Bardzo słaba i niedojrzała (chwiejna i nieufna)	2	0,99%
Ogółem	203	100,00%

N całkowite (100%) = 203.

Na podstawie wyników zestawionych w tabeli 11. można stwierdzić że 39,4% respondentów deklaruje wiarę „średnio silną z tendencją wzrostową”, 31,0% badanych – silną, ale niezbyt stabilną (czasem chwiejną). 16,8% respondentów określa swoją wiarę jako słabą z chwilowymi nasileniami, 11,8% badanych deklaruje wiarę bardzo silną i dojrzałą (stabilną i ufna), a tylko 1% respondentów określa swą wiarę jako bardzo słabą i niedojrzałą (chwiejną i nieufną).

Badanych małżonków zapytano o to co sprawia najwięcej trudności w wierze i jej praktykowaniu. W odpowiedzi na pytanie otwarte respondenci stwierdzali, że najwięcej trudności sprawiają im: lenistwo, brak zaufania Bogu, brak czasu, grzechy (pycha, egoizm,), codzienne troski, inny człowiek (współmałżonek, dziecko, bliźni), ludzkie cierpienie, strach, Internet, telewizja, gadżety, zbytnia troska o wartości materialne, brak porządku w planie dnia, polityka, pokusy które podsuwa świat, złe nawyki. Niektórzy badani odpowiadali, że

³¹⁵ Por. KK 41.

oni sami są dla siebie przeszkodą, albo że „praktykowanie wiary” nie jest łatwe. Cieszy to iż, znaczna część badanych uważa, iż nic im nie przeszkadza w praktykowaniu wiary.

Kontynuując badania dotyczące wiary respondentów zapytano także o przyjęcie Jezusa Chrystusa jako Pana. Prawie wszyscy respondenci przyjęli osobiście Jezusa Chrystusa jako Pana 98%, a nie uczyniło tego zaledwie 2%. Wyniki zawiera tabela 12.

Tabela 12. Liczbowy i procentowy rozkład przyjęcia Jezusa Chrystusa jako Pana przez respondentów

Przyjęcie Jezusa Chrystusa jako Pana	N	%
Tak	199	98,03%
Nie	4	1,97%
Ogółem	203	100,00%

N całkowite (100%) = 203.

Odpowiadając na otwarte pytanie dotyczące roli wiary w ich rodzinie badani małżonkowie stwierdzali, że: wiara odgrywa decydującą i najważniejszą rolę, wpływa osobiście na nich oraz na współmałżonka, dzieci, rodzinę i otoczenie. Podkreślali, że wiara pomaga w przezwyciężaniu trudnych momentów w życiu osobistym, małżeńskim, rodzinnym i w relacjach z bliźnimi. Określają ją jako motor lub wiatr, który pcha do przodu oraz przypomina o obecności Boga w codziennym życiu, sytuacjach i pracy. Uważają oni, że wiara jest dobrą nauczycielką życia, przypomina o życiu wiecznym, pełni kreatywną rolę, uczy dziękować Panu Bogu za wszystko to co otrzymują od Niego oraz chroni ich małżeństwo przed rozpadem, gdyż pomaga przezwyciężać kryzysy. Część respondentów przyznała, że nie wie jaką rolę pełni wiara w ich rodzinie, a niektórzy potwierdzili, że nie pełni ona roli pierwszorzędnej lub mieli trudności z udzieleniem osobistej odpowiedzi na to pytanie.

ROZDZIAŁ IV

PRZEŻYWANIE LITURGII I MODLITWY PRZEZ RESPONDENTÓW

Sługa Boży ks. Franciszek Blachnicki w drogowskazach nowego człowieka wskazywał na liturgię, szczególnie eucharystyczną, jako miejsce spotkania z żywym Chrystusem w Duchu Świętym. Liturgia jest znakiem, który objawia i urzeczywistnia tajemnicę Kościoła – wspólnoty oraz źródłem i szczytem jego życia. Dlatego istotne znaczenie w życiu chrześcijańskim posiada jak najpełniejsze w niej uczestnictwo. Zaszczyceniem natomiast i radością jest posługa w zgromadzeniu liturgicznym, sprawowana według zaleceń soborowej odnowy liturgicznej³¹⁶. Z kolei modlitwa rodzinna powinna być z jednej strony dziękczynieniem Bogu za liturgiczne spotkanie z Nim, a z drugiej powinna przygotowywać rodzinę do przeżywania liturgii Eucharystii. Papież Jan Paweł II stwierdził, że „celem przygotowania i przedłużenia w domu kultu sprawowanego w Kościele, rodzina chrześcijańska sięga do modlitwy prywatnej, która posiada wielką różnorodność form³¹⁷. Z powyższych względów ważną rolę w badaniach nad formacją małżonków w Ruchu Domowego Kościoła odgrywa weryfikacja uczestnictwa oraz oddziaływania liturgii na życie małżonków, a także praktykowania i przeżywania modlitwy rodzinnej.

W niniejszym rozdziale zostanie ukazane przeżywanie przez respondentów liturgii i modlitwy. W tym celu zostaną zaprezentowane wyniki badań dotyczące życia sakramentalnego i przyjmowania sakramentów przez respondentów i ich najbliższych, przeżywania roku liturgicznego oraz komunii z Bogiem i między sobą poprzez modlitwę osobistą, małżeńską i rodzinną.

1. Życie sakramentalne i przyjmowanie sakramentów

Głębokie życie sakramentalne oraz przyjmowanie sakramentów może oddziaływać zarówno na życie osobiste człowieka, jak też na życie małżeńskie, rodzinne i społeczne. Z tego względu badanych małżonków zapytano o częstość przejawów religijności. Wyniki przedstawia tabela 13.

³¹⁶ Por. *Dziesięć kroków ku dojrzałości chrześcijańskiej*, s. 160.

³¹⁷ FC 61.

Tabela 13. Liczbowy i procentowy rozkład przejawów religijności u respondentów

Przejawy religijności	Bardzo często		Często		Rzadko		Bardzo rzadko		Nigdy		Ogółem N	Statystyka opisowa		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		\bar{x}	SD	ME
Przywitanie: „Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus”, „Szczęść Boże”	87	42,86	61	30,05	36	17,73	6	2,96	13	6,40	203	40,6	30,16	Często
Pożegnanie religijne np. „Z Panem Bogiem”	114	56,16	62	30,54	18	8,87	6	2,96	3	1,48	203	40,6	42,35	Bardzo często
Przeżegnanie się wodą święconą w domu	36	17,73	26	12,81	58	28,57	39	19,21	44	21,67	203	40,6	10,50	Rzadko
Błogosławieństwo dziecka znakiem krzyża przed snem (jeśli dzieci są już dorosłe czy miało miejsce?)	116	57,14	44	21,67	22	10,84	6	2,96	15	7,39	203	40,6	39,74	Bardzo często
Błogosławieństwo dziecka znakiem krzyża przed wyjściem do szkoły lub przed podróżą (jeśli dzieci są już dorosłe czy miało miejsce?)	95	46,80	42	20,69	31	15,27	10	4,93	25	12,32	203	40,6	29,10	Często
Uczynienie znaku krzyża lub pozdrowienie Boga w czasie przechodzenia obok kościoła, krzyża czy kapliczki	112	55,17	47	23,15	31	15,27	8	3,94	5	2,46	203	40,6	38,89	Bardzo często

Objaśnienia: N całkowite (100%) = 203; \bar{x} – średnia arytmetyczna, SD – odchylenie standardowe, ME – mediana.

Na podstawie wyników zestawionych w tabeli 13. można stwierdzić, że ponad połowa (57,1%) respondentów bardzo często błogosławi (lub błogosławiło) dziecko znakiem krzyża przed snem, żegna się z bliskimi słowami „Z Panem Bogiem” (56,2%), czyni znak krzyża lub pozdrawia Boga w czasie przechodzenia obok kościoła, krzyża czy kapliczki (55,2%). Niewiele niższy procent badanych błogosławi dziecko znakiem krzyża przed wyjściem do szkoły lub przed podróżą (46,8%) oraz wita się słowami „Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus”, „Szczęść Boże” (42,9%). Tylko 17,7% badanych żegna się wodą święconą w domu.

Ponadto trzeba stwierdzić, że spory odsetek badanych deklaruje, iż często żegna się słowami „Z Panem Bogiem (30,5%), wita się słowami „Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus”, „Szczęść Boże” (30,1%), czyni znak krzyża lub pozdrawia Boga w czasie przechodzenia obok kościoła, krzyża czy kapliczki (23,2%), błogosławi dziecko znakiem

krzyża przed snem (21,7%), błogosławi dziecko znakiem krzyża przed wyjściem do szkoły lub przed podróżą (20,7%) oraz żegna się wodą święconą w domu (12,8%).

Podsumowując przedstawione powyżej wyniki pozytywne trzeba stwierdzić, że respondenci najczęściej deklarują, iż bardzo często lub często żegnają się słowami „Z Panem Bogiem (łącznie ponad 86%), błogosławią dziecko znakiem krzyża przed snem (łącznie ponad 78%), czynią znak krzyża lub pozdrawiają Boga w czasie przechodzenia obok kościoła, krzyża czy kapliczki (łącznie ponad 78%), witają się słowami „Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus”, „Szczęść Boże” (łącznie ponad 72%), a także żegnają się wodą święconą w domu (łącznie ponad 30%).

Wysoki odsetek respondentów wyraża swoją religijność w omawiany powyżej sposób rzadko lub bardzo rzadko. Łączne wskaźniki procentowe sięgają tutaj od 11,9% do 47,8%. Aż 21,7% badanych członków Ruchu Domowego Kościoła przyznaje, iż nigdy nie żegna się wodą święconą w domu, 12,3% respondentów nigdy nie błogosławi dziecka znakiem krzyża przed wyjściem do szkoły lub przed podróżą, 7,4% badanych nigdy nie błogosławi dziecko znakiem krzyża przed snem, a 6,4% respondentów nigdy nie wita się słowami „Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus”, „Szczęść Boże”.

W toku prowadzonych badań respondentów zapytano także o stosunek do zobowiązań i wartości sakramentu małżeństwa. Wyniki przedstawia tabela 14.

Tabela 14. Liczbowy i procentowy rozkład stosunku respondentów do zobowiązań i wartości sakramentu małżeństwa

Zobowiązania i wartości sakramentu małżeństwa	0		1		2		3		4		5		Statystyka opisowa		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	\bar{x}	SD	ME
Zobowiązanie miłości	1	0,49	0	0,00	2	0,99	13	6,40	48	23,65	139	68,47	4,58	49,88	5
Zobowiązanie wierności	0	0,00	0	0,00	1	0,49	8	3,94	43	21,18	151	74,38	4,69	54,54	5
Zobowiązanie uczciwości	2	0,99	1	0,49	1	0,49	22	10,84	79	38,92	98	48,28	4,31	39,72	4
Zobowiązanie nierozzerwalności	1	0,49	0	0,00	2	0,99	11	5,42	54	26,60	135	66,50	4,57	48,99	5
Zobowiązanie do przyjęcia i wychowania po katolicku dzieci	1	0,49	1	0,49	3	1,48	16	7,88	60	29,56	122	60,10	4,46	44,50	5
Spełnianie powołania małżonków do apostołatu służby życiu	2	0,99	0	0,00	4	1,97	19	9,36	66	32,51	112	55,17	4,38	41,66	5
Łaska Boża umacniająca miłość małżeńską	1	0,49	1	0,49	1	0,49	11	5,42	67	33,00	122	60,10	4,50	45,88	5

Spełnianie powołania małżonków do apostołatu wobec innych par, małżonków i rodzin	2	0,99	5	2,46	12	5,91	41	20,20	86	42,36	57	28,08	3,85	30,63	4
---	---	------	---	------	----	------	----	-------	----	-------	----	-------	------	-------	---

Objaśnienia: N całkowite (100%) = 203; \bar{x} – średnia arytmetyczna, SD – odchylenie standardowe, ME – mediana; 0 – zupełnie nieważne, 1 – mało ważne, 2 – średnio ważne, 3 – ważne, 4 – bardzo ważne, 5 – decydujące.

Na podstawie wyników zestawionych w tabeli 14. można stwierdzić że 74,4% badanych zdecydowanie potwierdza ważność zobowiązania wierności, 68,5% respondentów potwierdza ważność zobowiązania miłości, 66,5% badanych potwierdza ważność zobowiązania nierozzerwalności, 60,1% respondentów potwierdza ważność zobowiązania do przyjęcia i wychowania po katolicku dzieci oraz łaski Bożej umacniającej miłość małżeńską. Natomiast 55,2% badanych potwierdza ważność spełniania powołania małżonków do apostołatu służby życiu, 48,3% respondentów zdecydowanie potwierdza ważność zobowiązania uczciwości, zaś 28,1% badanych potwierdza ważność spełniania powołania małżonków do apostołatu wobec innych par, małżonków i rodzin.

Ponadto spory odsetek badanych deklaruje, iż dla nich bardzo ważne jest spełnianie powołania małżonków do apostołatu wobec innych par, małżonków i rodzin (42,4%), dotrzymywanie zobowiązania uczciwości (38,9%) oraz wierności (33%). Bardzo ważną wartością jest dla nich łaska Boża umacniająca miłość małżeńską (33%), spełnianie powołania małżonków do apostołatu służby życiu (32,5%), dotrzymywanie zobowiązań do przyjęcia i wychowania po katolicku dzieci (29,6%) oraz nierozzerwalności (26,6%), a także zobowiązań miłości (23,7%) i wierności (21,2%).

Podsumowując przedstawione powyżej wyraźnie pozytywne wyniki trzeba stwierdzić, że respondenci najczęściej potwierdzają decydującą i bardzo ważną rolę zobowiązania wierności (łącznie ponad 95%), zobowiązania nierozzerwalności oraz łaski Bożej umacniającej miłość małżeńską (łącznie ponad 93%) oraz zobowiązania miłości (łącznie ponad 92%). Podobny odsetek potwierdza decydujące i bardzo ważne znaczenie dla nich zobowiązania do przyjęcia i wychowania po katolicku dzieci (łącznie ponad 89%), wartość spełniania powołania małżonków do apostołatu służby życiu i zobowiązania uczciwości (łącznie ponad 87%), wartość spełniania powołania małżonków do apostołatu wobec innych par, małżonków i rodzin (łącznie ponad 70%). Pozostałe odsetki respondentów wyraźnie słabiej potwierdzały ważność zobowiązań i wartości sakramentu małżeństwa wskazując, że są one ważne albo średnio ważne i mało ważne.

Następnie badanych małżonków zapytano o motywy uczestnictwa we Mszy świętej Wyniki prezentuje tabela 15.

Tabela 15. Liczbowy i procentowy rozkład motywów uczestnictwa we Mszy świętej

Motywy uczestnictwa we Mszy świętej	0		1		2		3		4		5		Statystyka opisowa		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	\bar{x}	SD	ME
Wypełnienie obowiązku wobec Boga i Kościoła	5	2,46	4	1,97	8	3,94	35	17,24	64	31,53	87	42,86	4,02	31,96	4
Uczestnictwo z potrzeby serca	3	1,48	0	0,00	3	1,48	28	13,79	72	35,47	97	47,78	4,25	37,70	4
Słuchanie słowa Bożego	1	0,49	1	0,49	5	2,46	25	12,32	85	41,87	86	42,36	4,22	37,43	4
Odnowienie jedności małżeńskiej w Jezusie Chrystusie	3	1,48	3	1,48	11	5,42	50	24,63	63	31,03	73	35,96	3,90	29,07	4
Dostosowanie się do panującego zwyczaju	41	20,20	20	9,85	30	14,78	53	26,11	42	20,69	17	8,37	2,42	12,75	3
Ofiarowanie swego życia osobistego i małżeńskiego Bogu na ołtarzu	4	1,97	7	3,45	12	5,91	52	25,62	74	36,45	54	26,60	3,71	27,19	4
Pragnienie doświadczenia modlitwy wspólnoty	4	1,97	7	3,45	15	7,39	63	31,03	69	33,99	45	22,17	3,58	26,38	4
Przyjęcie Komunii Świętej	1	0,49	1	0,49	4	1,97	16	7,88	41	20,20	140	68,97	4,54	49,48	5
Uczestnictwo we Mszy świętej jako forma własnej modlitwy	1	0,49	2	0,99	14	6,90	33	16,26	61	30,05	92	45,32	4,10	33,18	4

Objaśnienia: N całkowite (100%) = 203; \bar{x} – średnia arytmetyczna, SD – odchylenie standardowe, ME – mediana; 0 – zupełnie nieważne, 1 – mało ważne, 2 – średnio ważne, 3 – ważne, 4 – bardzo ważne, 5 – decydujące.

Na podstawie wyników zestawionych w tabeli 15. można stwierdzić że 69% respondentów potwierdza decydujące znaczenie przyjęcia Komunii Świętej, 47,8% badanych w decydujący sposób podkreśla potrzebę serca, 45,3% respondentów zdecydowanie przeżywa uczestnictwo we Mszy świętej jako formę własnej modlitwy, 42,9% badanych zdecydowanie deklaruje, że wypełnia obowiązek wobec Boga i Kościoła, a 42,4% respondentów zdecydowanie wskazuje, że uczestniczy we Mszy świętej ażeby słuchać słowa Bożego. Co trzeci badany małżonek (36%) zdecydowanie pragnie odnowić przez uczestnictwo we Mszy świętej jedność małżeńską w Jezusie Chrystusie, 26,6% respondentów silnie dąży do tego, ażeby ofiarować swoje życie osobiste i małżeńskie Bogu na ołtarzu, 22,2% badanych zdecydowanie pragnie doświadczyć modlitwy wspólnoty, a tylko 8,4% respondentów uczestniczy we Mszy świętej, gdyż dostosowuje się do panującego zwyczaju.

Ponadto spory odsetek badanych deklaruje, iż bardzo ważne jest dla nich uczestniczenie we Mszy świętej bo podczas niej słuchają słowa Bożego (41,9%), ofiarowują swoje życie osobiste i małżeńskie Bogu na ołtarzu (36,5%), spełniają potrzebę serca (35,5%), pragną doświadczyć modlitwy wspólnoty (34%), wypełniają obowiązek wobec Boga i Kościoła (31,5%), odnawiają jedność małżeńską w Jezusie Chrystusie (31%) oraz traktują uczestnictwo we Mszy świętej jako formę własnej modlitwy (30,1%). Nieco niższy procent uważa za bardzo motyw: dostosowanie się do panującego zwyczaju (20,7%) oraz przyjęcie Komunii Świętej (20,2%).

Podsumowując przedstawione powyżej wyniki trzeba stwierdzić, że respondenci najczęściej uważają za decydujące i bardzo ważne takie motywy uczestnictwa we Mszy świętej jak: przyjęcie Komunii Świętej (łącznie ponad 89%), słuchanie słowa Bożego (łącznie ponad 84%), spełnianie potrzeby serca (łącznie ponad 83%), własna modlitwa podczas Mszy świętej (łącznie ponad 75%) oraz spełnienie obowiązku wobec Boga i Kościoła (łącznie ponad 74%). Niewiele niższy procent badanych małżonków uważa za decydujące i bardzo ważne takie motywy uczestnictwa we Mszy świętej jak: odnowienie jedności małżeńskiej w Jezusie Chrystusie (łącznie prawie 67%), ofiarowanie swojego życia osobistego i małżeńskiego Bogu na ołtarzu (łącznie ponad 63%), doświadczenie modlitwy wspólnoty (łącznie ponad 56%). Prawie co trzeci badany wyraźnie deklaruje, że poprzez uczestnictwo we Mszy świętej dostosowuje się do panującego zwyczaju (łącznie ponad 29%). Pozostałe odsetki respondentów słabiej potwierdzały ważność motywów uczestniczenia we Mszy świętej. Wskazując, że są one ważne albo średnio ważne lub mało ważne.

W podobny sposób badanych małżonków zapytano o motywy przystępowania do sakramentu pokuty i pojednania. Wyniki przedstawia tabela 16.

Tabela 16. Liczbowy i procentowy rozkład motywów przystępowania do sakramentu pokuty i pojednania

Motywy przystępowania do sakramentu pokuty i pojednania	0		1		2		3		4		5		Statystyka opisowa		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	\bar{x}	SD	ME
Spełnienie nakazu sumienia	4	1,97	1	0,49	7	3,45	34	16,75	64	31,53	93	45,81	4,13	34,40	4
Uwolnienie się od poczucia winy	7	3,45	3	1,48	11	5,42	41	20,20	64	31,53	77	37,93	3,89	28,92	4
Osobiste spotkanie z Bogiem Miłosiernym i przebaczącym	2	0,99	2	0,99	2	0,99	22	10,84	60	29,56	115	56,65	4,37	41,74	5
Umocnienie w dobrym	3	1,48	2	0,99	0	0,00	28	13,79	79	38,92	91	44,83	4,22	37,53	4

Uzdolnienie do większej miłości wobec bliskich	1	0,49	3	1,48	6	2,96	30	14,78	73	35,96	90	44,33	4,17	35,37	4
Oczyszczenie z grzechów	0	0,00	1	0,49	1	0,49	16	7,88	47	23,15	138	67,98	4,58	49,40	5
Pomoc w przebaczeniu żonie/mężowi	8	3,94	7	3,45	10	4,93	36	17,73	66	32,51	76	37,44	3,84	28,20	4
Uzdrowienie mojego serca (duszy)	2	0,99	4	1,97	3	1,48	13	6,40	57	28,08	124	61,08	4,42	44,64	5
Pomoc w osobistym rozwoju duchowym	3	1,48	4	1,97	1	0,49	26	12,81	65	32,02	104	51,23	4,26	38,46	5

Objaśnienia: N całkowite (100%) = 203; \bar{x} – średnia arytmetyczna, SD – odchylenie standardowe, ME – mediana; 0 – zupełnie nieważne, 1 – mało ważne, 2 – średnio ważne, 3 – ważne, 4 – bardzo ważne, 5 – decydujące.

Na podstawie wyników zaprezentowanych w tabeli 16. można stwierdzić, że ponad połowa respondentów uważa za decydujące takie motywy swojego przystępowania do sakramentu pokuty jak: oczyszczenie z grzechów (68,0%), uzdrowienie ich serca (61,1%), osobiste spotkanie z Bogiem miłosiernym i przebaczącym (56,7%) oraz osobisty rozwój duchowy (51,2%). Nieco niższy procent badanych w zdecydowany sposób wskazuje, że przystępują do sakramentu pokuty i pojednania, ażeby spełnić nakaz sumienia (45,8%), doznać umocnienia w dobrym (44,8%) lub uzdolnienia do większej miłości wobec bliskich (44,3%), a także aby uwolnić się od poczucia winy (37,9%) albo doznać pomocy w przebaczeniu żonie/mężowi (37,4%).

Dość wysoki procent badanych małżonków deklaruje, że bardzo ważne w przystępowaniu do sakramentu pojednania jest to, iż umacnia ich w dobrym (38,9%), uzdalnia do większej miłości wobec bliskich (36%), pomaga w przebaczeniu żonie/mężowi (32,5%) oraz w osobistym rozwoju duchowym (32%). Podobny odsetek za bardzo ważne uznaje to, że sakrament ten pomaga w spełnianiu nakazu sumienia oraz uwolnieniu się od poczucia winy (31,5%), a także pomaga w osobistym spotkaniu z Bogiem miłosiernym i przebaczącym (29,6%), uzdrowieniu duszy (28,1%) oraz oczyszczeniu z grzechów (23,2%).

Podsumowując przedstawione powyżej wyraźnie pozytywne wyniki trzeba stwierdzić, że respondenci najczęściej potwierdzają decydującą i bardzo ważną rolę takich motywów swojego przystępowania do sakramentu pokuty i pojednania jak: doświadczenie oczyszczenia z grzechów (łącznie ponad 91%), uzdrowienie serca (duszy) (łącznie ponad 89%), osobiste spotkanie z Bogiem miłosiernym i przebaczącym (łącznie ponad 86%), umocnienie w dobrym (łącznie ponad 83%), pomoc w osobistym rozwoju duchowym

(łącznie ponad 83%), uzdolnienie do większej miłości wobec bliskich (łącznie ponad 80%). Nieco niższy odsetek wyraźnie docenia motywę spełnienia nakazu sumienia (łącznie ponad 77%), pomocy w przebaczeniu żonie/mężowi (łącznie ponad 69%) oraz uwolnienia od poczucia winy (łącznie ponad 69%). Pozostałe odsetki respondentów wyraźnie słabiej doceniały ważność motywów przystępowania do sakramentu pokuty i pojednania. Kontynuując temat korzystania z sakramentu pojednania respondentów zapytano o częstotliwość przystępowania do spowiedzi. Wyniki prezentuje tabela 17.

Tabela 17. Liczbowy i procentowy rozkład częstotliwości przystępowania do spowiedzi

Częstość przystępowania do spowiedzi	N	%
Raz w miesiącu lub częściej	139	68,47%
Kilka razy w roku	61	30,05%
Tylko przed Wielkanocą i Bożym Narodzeniem	1	0,49%
Raz w roku	0	0,00%
Rzadziej niż 1 raz w roku	2	0,99%
Ogółem	203	100%

N całkowite (100%)=203.

Na podstawie wyników zestawionych w tabeli 17. można stwierdzić, że według deklaracji respondentów 68,5% spośród nich przystępuje do spowiedzi raz w miesiącu, a 30,1% badanych spowiada się kilka razy w roku. Zaledwie 0,5% respondentów czyni wyłącznie przed Wielkanocą i Bożym Narodzeniem, a tylko 1,0% badanych spowiada się rzadziej niż 1 raz w roku.

2. Przeżywanie roku liturgicznego

Osobiste i pogłębione duchowo przeżywanie roku liturgicznego w rodzinie może oddziaływać zarówno na życie osobiste człowieka wierzącego, jak też na życie małżeńskie i rodzinne. Z tego względu badanych małżonków zapytano o częstość praktykowania zwyczajów religijnych związanych z rokiem liturgicznym. Wyniki przedstawia tabela 18.

Tabela 18. Liczbowy i procentowy rozkład praktykowania przez respondentów zwyczajów religijnych związanych z rokiem liturgicznym

Zwyczaj religijny	Bardzo często		Często		Rzadko		Bardzo rzadko		Nigdy		Ogółem N	Statystyka opisowa		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		\bar{x}	SD	ME
ADWENT I BOŻE NARODZENIE														
Roraty	69	33,99	57	28,08	37	18,23	16	7,88	24	11,82	203	40,6	19,85	Często
Adwentowe postanowienia	48	23,65	64	31,53	46	22,66	26	12,81	19	9,36	203	40,6	16,19	Często
Przygotowanie wieńca adwentowego	45	22,17	47	23,15	52	25,62	12	5,91	47	23,15	203	40,6	14,49	Rzadko
Przygotowanie żłóbka w domu	66	32,51	60	29,56	25	12,32	9	4,43	43	21,18	203	40,6	21,30	Często
Czytanie fragmentu Pisma św. o narodzeniu Jezusa w Wigilię Bożego Narodzenia przed wieczną wigilijną	126	62,07	45	22,17	12	5,91	11	5,42	9	4,43	203	40,6	44,73	Bardzo często
Dzielenie się opłatkiem	164	80,79	26	12,81	5	2,46	4	1,97	4	1,97	203	40,6	62,27	Bardzo często
Wspólne śpiewanie kołęd	117	57,64	48	23,65	30	14,78	3	1,48	5	2,46	203	40,6	41,68	Bardzo często
WIELKI POST I WIELKANOC														
Gorzkie Żale	30	14,78	42	20,69	51	25,12	30	14,78	50	24,63	203	40,6	9,20	Rzadko
Droga Krzyżowa	52	25,62	67	33,00	39	19,21	24	11,82	21	10,34	203	40,6	17,26	Często
Powstrzymywanie się od udziału w zabawach w Wielkim Poście	107	52,71	52	25,62	19	9,36	12	5,91	13	6,40	203	40,6	36,29	Bardzo często
Święcenie palm	153	75,37	36	17,73	6	2,96	4	1,97	4	1,97	203	40,6	57,50	Bardzo często
Ścisły post w Środę Popielcową i Wielki Piątek	132	65,02	50	24,63	12	5,91	6	2,96	3	1,48	203	40,6	48,73	Bardzo często

Uczestnictwo w liturgii Triduum Paschalnego	133	65,52	51	25,12	11	5,42	5	2,46	3	1,48	203	40,6	49,40	Bardzo często
Postanowienia wielkopostne	90	44,33	63	31,03	39	19,21	6	2,96	5	2,46	203	40,6	32,89	Często
Posiłek wielkanocny z poświęconymi pokarmami	159	78,33	35	17,24	3	1,48	4	1,97	2	0,99	203	40,6	60,49	Bardzo często
Nowenna do Ducha Świętego	18	8,87	35	17,24	77	37,93	24	11,82	49	24,14	203	40,6	21,04	Rzadko
INNE UROCZYŚCÍ, NABOŻEŃSTWA I FORMY POBOŻNOŚCI														
Udział we Mszy świętej z racji rocznicy ślubu kościelnego	44	21,67	41	20,20	50	24,63	28	13,79	40	19,70	203	40,6	7,20	Rzadko
Nabożeństwo majowe	50	24,63	48	23,65	52	25,62	31	15,27	22	10,84	203	40,6	11,93	Rzadko
Nabożeństwo czerwcowe	46	22,66	43	21,18	58	28,57	29	14,29	27	13,30	203	40,6	11,46	Rzadko
Nabożeństwo różańcowe	61	30,05	53	26,11	61	30,05	23	11,33	5	2,46	203	40,6	22,64	Często
Nabożeństwo fatimskie	15	7,39	16	7,88	55	27,09	38	18,72	79	38,92	203	40,6	24,29	Bardzo rzadko
Praktykowanie I piątków miesiąca	31	15,27	19	9,36	48	23,65	40	19,70	65	32,02	203	40,6	15,55	Bardzo rzadko
Wstrzemięźliwość od pokarmów mięsnych w piątki	122	60,10	34	16,75	30	14,78	11	5,42	6	2,96	203	40,6	42,08	Bardzo często
Uczestnictwo w pielgrzymkach	24	11,82	53	26,11	59	29,06	35	17,24	32	15,76	203	40,6	13,22	Rzadko
Udział w procesji Bożego Ciała	84	41,38	52	25,62	32	15,76	20	9,85	15	7,39	203	40,6	25,17	Często
Święcenie gromnicy 2 lutego	84	41,38	32	15,76	59	29,06	19	9,36	9	4,43	203	40,6	27,43	Często
Święcenie ziół i kwiatów 15 sierpnia	66	32,51	48	23,65	39	19,21	25	12,32	25	12,32	203	40,6	15,42	Często

Objaśnienia: N całkowite (100%) = 203; \bar{x} – średnia arytmetyczna, SD – odchylenie standardowe, ME – mediana.

W oparciu o wyniki zaprezentowane w tabeli 18. można stwierdzić, że najwyższy procent badanych bardzo często dzieli się opłatkiem (80,8%), spożywa posiłek wielkanocny z poświęconymi pokarmami (78,3%) oraz poświęca palmy (75,4%). Około dwie trzecie respondentów bardzo często uczestniczy w liturgii Triduum Paschalnego (65,5%), zachowuje post ścisły w Środę Popielcową i Wielki Piątek (65%), czyta fragment Pisma św. o narodzeniu Jezusa w Wigilię Bożego Narodzenia przed wieczerzą wigilijną (62,1%) oraz zachowuje wstrzemięźliwość od pokarmów mięsnych w piątki (60,1%). Ponad połowa badanych wspólnie śpiewa kolędy (57,6%) oraz powstrzymuje się od udziału w zabawach w Wielkim Poście (52,7%). Nieco niższy procent respondentów bardzo często czyni postanowienia wielkopostne (44,3%), bierze udział w procesjach Bożego Ciała oraz poświęca gromnicę 2 lutego (41,4%), uczestniczy w Roratach (34%), przygotowuje żłóbek w domu i poświęca zioła i kwiaty 15 sierpnia (32,5%) oraz uczestniczy w nabożeństwach różańcowych (30,1%). Co czwarty lub piąty badany deklaruje, że bardzo często bierze udział w Drodze Krzyżowej (25,6%), uczestniczy w nabożeństwach majowych (24,6%), czyni postanowienia adwentowe (23,7%), bierze udział w nabożeństwach czerwcowych (22,7%), przygotowuje wieniec adwentowy (22,2%) oraz bierze udział we Mszy świętej z racji rocznicy ślubu kościelnego (21,7%). Niestety niższe odsetki badanych potwierdzają bardzo częsty udział w innych ważnych obchodach roku liturgicznego. 15,3% badanych małżonków praktykuje I piątki miesiąca, 14,8% uczestniczy w Gorzkich żalach, 11,8% uczestniczy w pielgrzymkach, 8,9% odmawia nowennę do Ducha Świętego, a tylko 7,4% badanych bardzo często bierze udział w nabożeństwie fatimskim.

Sumując wyniki pozytywnych deklaracji „bardzo często” i „często” trzeba stwierdzić, że respondenci najczęściej praktykują następujące zwyczaje religijne: posiłek wielkanocny z poświęconymi pokarmami (łącznie ponad 95%), dzielenie się opłatkiem i poświęcenie palm (łącznie ponad 93%), uczestnictwo w liturgii Triduum Paschalnego (łącznie ponad 90%), ścisły post w Środę Popielcową i Wielki Piątek (łącznie ponad 89%), czytanie fragmentu Pisma św. o narodzeniu Jezusa w Wigilię Bożego Narodzenia przed wieczerzą wigilijną (łącznie ponad 84%), wspólne śpiewanie kolęd (łącznie ponad 81%), powstrzymywanie się od udziału w zabawach w Wielkim Poście (łącznie ponad 78%), wstrzemięźliwość od pokarmów mięsnych w piątki (łącznie ponad 76%) oraz postanowienia wielkopostne (łącznie ponad 75%). Nieco rzadziej potwierdzają oni swój częsty udział w procesjach Bożego Ciała (łącznie ponad 67%), udział w roratach i przygotowanie żłóbka w domu (łącznie ponad 62%), nabożeństwach Drogi Krzyżowej (łącznie ponad 58%), święcenie gromnicy 2 lutego (łącznie ponad 57%), praktykowanie nabożeństw różańcowych oraz święcenie ziół i kwiatów 15 sierpnia (łącznie ponad 56%), a także podejmowanie

postanowień adwentowych (łącznie ponad 55%). Mniej niż połowa respondentów co najmniej często praktykuje: nabożeństwa majowe (łącznie ponad 48%), przygotowanie wieńca adwentowego (łącznie ponad 45%), nabożeństwa czerwcowe (łącznie ponad 43%), udział we Mszy świętej z racji rocznicy ślubu kościelnego (łącznie ponad 41%), uczestnictwo w pielgrzymkach (łącznie ponad 37%) oraz udział w Gorzkich żalach (łącznie ponad 35%). Około jedna czwarta badanych często praktykuje nowennę do Ducha Świętego (łącznie ponad 26%), nabożeństwo I piątków miesiąca (łącznie ponad 24%). Tylko ok. 15% respondentów dość często praktykuje nabożeństwa fatimskie.

Znaczny odsetek respondentów deklaruje, iż rzadko lub bardzo rzadko praktykuje wyżej wymienione zwyczaje religijne. Łączne wskaźniki procentowe sięgają tutaj od 3,5% do 49%. Zastanawiające jest to, iż spory procent badanych stwierdza, że nigdy nie praktykuje wyżej wymienionych zwyczajów religijnych. Aż 38,9% respondentów nigdy nie bierze udziału w nabożeństwie fatimskim, 32% badanych nigdy nie praktykuje I piątków miesiąca, 24,6% respondentów nigdy nie uczestniczy w Gorzkich żalach, a 24,1% badanych nigdy nie odmawia nowenny do Ducha Świętego. Podobny odsetek (23,2%) respondentów nigdy nie przygotowuje wieńca adwentowego, 21,2% badanych nigdy nie przygotowuje żłóbka w domu, 19,7% respondentów nigdy nie bierze udziału we Mszy świętej z racji rocznicy ślubu kościelnego, 15,8% badanych nigdy nie uczestniczy w pielgrzymkach, 13,3% respondentów nigdy nie bierze udziału w nabożeństwie czerwcowym, 12,3% badanych nigdy nie poświęca ziół i kwiatów 15 sierpnia, 11,8% respondentów nigdy nie uczestniczy w Roratach, 10,8% badanych nigdy nie uczestniczy w nabożeństwie majowym, a 10,3% respondentów nigdy nie bierze udziału w nabożeństwie Drogi Krzyżowej. 7,4% badanych nigdy nie bierze udziału w procesjach Bożego Ciała, 6,4% respondentów nigdy nie powstrzymuje się od udziału w zabawach w Wielkim Poście, ale tylko 4,4% badanych nigdy nie czyta fragmentu Pisma św. o narodzeniu Jezusa w Wigilię Bożego Narodzenia przed wieczerzą wigilijną, a 3% badanych nigdy nie zachowuje wstrzeźliwości od pokarmów mięsnych w piątki. Niestety 1,5% respondentów nigdy nie uczestniczy w liturgii Triduum Paschalnego oraz nigdy nie zachowuje ścisłego postu w Środę Popielcową i Wielki Piątek.

3. Modlitwa osobista, małżeńska i rodzinna

Modlitwa osobista, małżeńska i rodzinna otwiera serca na łaskę Bożą i prowadzi do komunii z Bogiem, oddziałując na zarówno na życie osobiste człowieka jak również na relacje małżeńskie i rodzinne. Z tego względu badanych małżonków zapytano o ich przekonanie dotyczące ważności wskazanych form modlitwy. Wyniki prezentuje tabela 19.

Tabela 19. Liczbowy i procentowy rozkład ważności poszczególnych form modlitwy w opinii respondentów

Formy modlitwy	0		1		2		3		4		5		Statystyka opisowa		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	\bar{x}	SD	ME
Modlitwa osobista	1	0,49	0	0,00	4	1,97	18	8,87	77	37,93	103	50,74	4,36	40,85	5
Nabożeństwa w kościele	2	0,99	0	0,00	7	3,45	38	18,72	85	41,87	71	34,98	4,05	33,90	4
Modlitwa wspólna małżonków	1	0,49	2	0,99	3	1,48	30	14,78	97	47,78	70	34,48	4,12	37,32	4
Modlitwy charyzmatyczne	17	8,37	20	9,85	29	14,29	69	33,99	45	22,17	23	11,33	2,86	18,15	3
Modlitwa wspólna rodziców i dzieci	0	0,00	1	0,49	4	1,97	14	6,90	82	40,39	102	50,25	4,38	41,78	5

Objaśnienia: N całkowite (100%) = 203; \bar{x} – średnia arytmetyczna, SD – odchylenie standardowe, ME – mediana; 0 – zupełnie nieważne, 1 – mało ważne, 2 – średnio ważne, 3 – ważne, 4 – bardzo ważne, 5 – decydujące.

Na podstawie wyników zestawionych w tabeli 19. można stwierdzić, że ponad połowa respondentów zdecydowanie potwierdza ważność modlitwy osobistej (50,7%) oraz modlitwy wspólnej rodziców i dzieci (50,7%). Jednocześnie tylko co trzeci respondent zdecydowanie docenia ważność nabożeństw w kościele (35,0%) oraz modlitwy wspólnej małżonków (34,5%), a tylko co dziesiąty silnie docenia ważność modlitw charyzmatycznych (11,3%). Ponadto spory procent badanych uważa za bardzo ważną modlitwę osobistą (37,9%) i modlitwę wspólną rodziców i dzieci (40,4%), a także nabożeństwa w kościele (41,9%), modlitwę wspólną małżonków (47,8%) oraz modlitwy charyzmatyczne (22,2%).

Zsumowane wyniki wyraźnie pozytywnie dowodzą, że respondenci najczęściej wyraźnie potwierdzają ważność takich form modlitwy jak: modlitwa wspólna rodziców i dzieci (łącznie ponad 90%), modlitwa osobista (łącznie ponad 88%), modlitwa wspólna małżonków (łącznie ponad 82%), nabożeństwa w kościele (łącznie ponad 76%) oraz modlitwy charyzmatyczne (łącznie ponad 33%). Pozostałe odsetki respondentów słabiej potwierdzały ważność wyżej wymienionych form modlitwy, określając je jako ważne, średnio ważne i mało ważne.

W dalszej kolejności badanych zapytano o czas poświęcany na modlitwę osobistą. Wyniki przedstawia tabela 20.

Tabela 20. Liczbowy i procentowy rozkład czasu przeznaczanego przez respondentów na modlitwę osobistą

Czas przeznaczany na modlitwę osobistą	N	%
Codziennie 30 min. lub więcej	34	16,75%
Codziennie 15-20 min.	55	27,09%
Codziennie do 10 min.	88	43,35%
W tygodniu ok. 30 min.	13	6,40%
W tygodniu ok. 15 min.	9	4,43%
W tygodniu ok. 5 min.	4	1,97%
Ogółem	203	100%

N całkowite (100%)=203.

Na podstawie wyników zestawionych w tabeli 20. należy stwierdzić, że aż 43,4% respondentów na modlitwę osobistą poświęca codziennie do 10 minut, 27,1% badanych codziennie przeznaczają na modlitwę 15-20 minut, a 16,8% respondentów przeznaczają na nią codziennie 30 minut lub więcej. Tylko 6,4% badanych małżonków przeznaczają na modlitwę osobistą około 30 minut w tygodniu, 4,4% respondentów w tygodniu przeznaczają na nią około 15 minut, a 2,0% badanych około 5 minut. Następnie badanych małżonków zapytano o czas poświęcony na modlitwę ze współmałżonkiem. Wyniki przedstawia tabela 21.

Tabela 21. Liczbowy i procentowy rozkład czasu przeznaczanego przez respondentów na modlitwę ze współmałżonkiem

Czas przeznaczany na modlitwę ze współmałżonkiem	N	%
Codziennie 30 min. lub więcej	9	4,43%
Codziennie 15-20 min.	17	8,37%
Codziennie do 10 min.	94	46,31%
W tygodniu ok. 30 min.	12	5,91%
W tygodniu ok. 15 min.	30	14,78%
W tygodniu ok. 5 min.	41	20,20%
Ogółem	203	100%

N całkowite (100%)=203.

Wyniki zebrane w tabeli 21. informują, że kilkanaście procent respondentów przeznaczają sporo czasu codziennie na modlitwę w parze małżeńskiej, w tym 4,4% badanych modli się 30 minut lub więcej, a 8,4% modli się przez 15-20 minut. Dalsze 46,3% respondentów poświęca na modlitwę ze współmałżonkiem codziennie do 10 minut. Pozostała część respondentów modli się rzadziej wraz ze współmałżonkiem. 5,9% respondentów modli się około 30 minut w tygodniu, 14,8% badanych – około 15 minut w tygodniu, a 20,2% badanych – około 5 minut w tygodniu. W dalszej kolejności respondentów zapytano o czas przeznaczany na wspólną modlitwę ze współmałżonkiem i dziećmi. Wyniki przedstawia tabela 22.

Tabela 22. Liczbowy i procentowy rozkład czasu przeznaczanego przez respondentów na wspólną modlitwę ze współmałżonkiem i dziećmi

Czas przeznaczany na modlitwę ze współmałżonkiem i dziećmi	N	%
Codziennie 30 min. lub więcej	19	9,36%
Codziennie 15-20 min.	49	24,14%
Codziennie do 10 min.	94	46,31%
W tygodniu ok. 30 min.	9	4,43%
W tygodniu ok. 15 min.	14	6,90%
W tygodniu ok. 5 min.	18	8,87%
Ogółem	203	100%

N całkowite (100%)=203.

Na podstawie wyników zestawionych w tabeli 22. można stwierdzić, że ponad 30% procent respondentów przeznaczają dość dużo czasu codziennie na modlitwę rodzinną, w tym 9,4% badanych modli się codziennie przez 30 minut lub więcej, a 24,1% przez 15-20 minut. Dalsze 46,3% przeznaczają na modlitwę rodzinną codziennie do 10 minut. Pozostała część respondentów rzadziej praktykuje modlitwę wspólną rodziny. 4,4% badanych modli się z rodziną przez około 30 minut w tygodniu, 6,9% respondentów – około 15 minut w tygodniu, a 8,9% badanych modli się z rodziną zaledwie przez około 5 minut w tygodniu.

Zweryfikowano również częstotliwość praktykowania przez respondentów różnych form modlitwy z dziećmi. Wyniki przedstawia tabela 23.

Tabela 23. Liczbowy i procentowy rozkład praktykowania przez respondentów różnych form modlitwy z dziećmi

Formy modlitwy z dziećmi	Bardzo często		Często		Rzadko		Bardzo rzadko		Nigdy		Ogółem	Statystyka opisowa		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	\bar{x}	SD	ME
Pacierz (Ojcze nasz, Zdrowaś Mario...)	145	71,43	38	18,72	10	4,93	2	0,99	8	3,94	203	40,6	53,66	Bardzo często
Różaniec	28	13,79	49	24,14	76	37,44	28	13,79	22	10,84	203	40,6	19,94	Rzadko
Modlitwa przed posiłkiem i po posiłku	63	31,03	44	21,67	42	20,69	20	9,85	34	16,75	203	40,6	14,02	Często
Śpiewy religijne	13	6,40	24	11,82	68	33,50	51	25,12	47	23,15	203	40,6	19,68	Rzadko
Nawiedzenie kościoła – modlitwa przed Najświętszym Sakramentem	1	0,49	20	9,85	64	31,53	43	21,18	75	36,95	203	40,6	27,31	Bardzo rzadko
Modlitwa przed podróżą	109	53,69	48	23,65	26	12,81	9	4,43	11	5,42	203	40,6	36,94	Bardzo często
Modlitwa dziękczynna	64	31,53	71	34,98	42	20,69	11	5,42	15	7,39	203	40,6	24,52	Często
Modlitwa przebłagalna Boga	46	22,66	60	29,56	50	24,63	20	9,85	27	13,30	203	40,6	14,85	Często
Prośba do Boga w pilnych potrzebach	66	32,51	81	39,90	34	16,75	7	3,45	15	7,39	203	40,6	28,65	Często
Uwielbienie Boga i dziękczynienie	49	24,14	79	38,92	38	18,72	17	8,37	20	9,85	203	40,6	22,51	Często
Modlitwa spontaniczna wypowiedzana na głos	57	28,08	51	25,12	45	22,17	21	10,34	29	14,29	203	40,6	13,53	Często
Modlitwa w ciszy, w której człowiek oddaje się do dyspozycji Bogu, słuchając Go	13	6,40	31	15,27	67	33,00	35	17,24	57	28,08	203	40,6	19,24	Rzadko
Modlitwa brewiarzowa	7	3,45	13	6,40	40	19,70	33	16,26	110	54,19	203	40,6	36,78	Nigdy
Inne	32	15,76	28	13,79	56	27,59	26	12,81	61	30,05	203	40,6	14,83	Rzadko

Objaśnienia: N całkowite (100%) = 203; \bar{x} – średnia arytmetyczna, SD – odchylenie standardowe, ME – mediana.

Na podstawie wyników zestawionych w tabeli 23. należy stwierdzić, że 71,4% respondentów bardzo często odmawia z dziećmi pacierz, 53,7 % badanych modli się z dziećmi przed podróżą, 32,5% respondentów znosi z dziećmi do Boga prośby w pilnych potrzebach, 31,5% badanych odmawia modlitwę dziękczynną, 31% respondentów modli się przed i po posiłku, natomiast 28,1% badanych modli się spontanicznie na głos, a co czwarty z respondentów uwielbia i dziękuje Bogu (24,1%). 22,7% badanych znosi wraz z dziećmi do Boga modlitwy prześlągalne, 15,8% respondentów odmawia z dziećmi różne modlitwy, 13,8% odmawia różaniec, a tylko 0,5% respondentów nawiedza wraz z dziećmi kościół, gdzie modlą się przed Najświętszym Sakramentem.

Ponadto spory odsetek badanych deklaruje, iż często podczas modlitwy z dziećmi znosi prośby do Boga w pilnych potrzebach (39,9%), uwielbia i dziękuje Bogu (38,9%), modli się dziękczynieniem (35%), odmawia modlitwę prześlągalną (29,6%), modli się spontanicznie na głos (25,1%), odmawia różaniec (24,1%), modli się przed podróżą (23,7%), modli się przed i po posiłku (21,7%), odmawia pacierz (18,7%), modli się w ciszy, w której człowiek oddaje się do dyspozycji Bogu, słuchając Go (15,3%), odmawia różne modlitwy (13,8%), śpiewa pieśni religijne (11,8%), nawiedza Kościół i modli się przed Najświętszym Sakramentem (9,9%) lub odmawia brewiarz (6,4%).

Podsumowując przedstawione powyżej pozytywne wyniki trzeba stwierdzić, że respondenci bardzo często lub co najmniej często deklarują, iż praktykują z dziećmi odmawianie pacierza (łącznie ponad 90%), modlitwę przed podróżą (łącznie ponad 77%), prośby do Boga w pilnych potrzebach (łącznie ponad 72%), modlitwę dziękczynną (łącznie ponad 66%), uwielbiają i dziękują Bogu (łącznie ponad 63%), praktykują modlitwę spontaniczną wypowiedaną na głos (łącznie ponad 53%), a także modlitwę przed i po posiłku (łącznie ponad 52%) oraz modlitwę prześlągalną (łącznie ponad 52%). Odmawianie różańca z dziećmi praktykuje łącznie ponad 37% respondentów, różne modlitwy odmawia łącznie ponad 29%), a w ciszy modli się z dziećmi ponad 21% badanych. Pieśni religijne śpiewa z dziećmi około 18% badanych, nawiedzenie kościoła i modlitwę z dziećmi przed Najświętszym Sakramentem praktykuje 10%, a modlitwę brewiarzową odmawia z dziećmi ponad 9% respondentów.

Wysoki odsetek respondentów deklaruje, iż rzadko lub bardzo rzadko praktykuje wraz z dziećmi wyżej wymienione formy modlitwy. Łączne wskaźniki procentowe sięgają tutaj od 6% do 59%. Zastanawiające jest to, iż spory procent badanych stwierdza, że nigdy nie wykorzystuje niektórych z wymienionych form modlitwy podczas modlitwy z dziećmi. Aż 54,2%, badanych członków Ruchu Domowego Kościoła przyznaje, iż nigdy nie odmawia razem z dziećmi brewiarza, 37% respondentów nigdy nie nawiedza kościoła i nie

modli się przed Najświętszym Sakramentem, 28,1% respondentów nigdy nie modli się w ciszy, w której człowiek oddaje się do dyspozycji Bogu, słuchając Go, a 23,2% badanych nigdy nie śpiewa pieśni religijnych. Co dziesiąty badany małżonek nigdy nie odmawia z dziećmi różańca (10,8%), a także nigdy nie uwielbia i dziękuje Bogu (9,9%).

Następnie badanych małżonków zapytano o praktykowanie różnych form modlitwy podczas spotkań kręgu rodzin. Wyniki przedstawia tabela 24.

Tabela 24. Liczbowy i procentowy rozkład praktykowania wskazanych form modlitwy w kręgu rodzin

Formy modlitwy w kręgu	Bardzo często		Często		Rzadko		Bardzo rzadko		Nigdy		Ogółem N	Statystyka opisowa		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		\bar{x}	SD	ME
Uwielbienia	70	34,48	69	33,99	39	19,21	15	7,39	10	4,93	203	40,6	25,55	Często
Dziękczynienia	88	43,35	87	42,86	18	8,87	6	2,96	4	1,97	203	40,6	38,59	Często
Przebłagania	75	36,95	65	32,02	40	19,70	15	7,39	8	3,94	203	40,6	26,45	Często
Prośby	99	48,77	77	37,93	16	7,88	6	2,96	5	2,46	203	40,6	39,51	Często

Objaśnienia: N całkowite (100%) = 203; \bar{x} – średnia arytmetyczna, SD – odchylenie standardowe, ME – mediana.

Wyniki zaprezentowane w tabeli 24. wskazują, że 48,8% respondentów bardzo często podczas spotkań kręgu zanoszą do Boga prośby, 43,4% badanych bardzo często zanoszą modlitwę dziękczynienia, 37,0% respondentów bardzo często zanoszą przebłagania, a 34,5% badanych bardzo często zanoszą modlitwy uwielbienia. Ponadto spory odsetek badanych deklaruje, iż podczas spotkania kręgu rodzin często zanoszą modlitwy dziękczynienia (42,9%), prośby (37,9%), uwielbienia (34%) i przebłagania (32%). W oparciu o zsumowane powyższe wyniki trzeba stwierdzić, że respondenci deklarują, iż bardzo często lub co najmniej często podczas spotkań kręgu rodzin zanoszą modlitwę dziękczynienia (łącznie ponad 86%), prośby (łącznie ponad 86%). Niestety wyraźnie niższy procent badanych małżonków potwierdza, iż często podczas spotkań kręgu zanoszą modlitwę przebłagania (łącznie prawie 69%) oraz uwielbienia (łącznie ponad 68%). Natomiast pewien niewielki procent respondentów przyznaje się, że nigdy podczas spotkań kręgu nie zanoszą wyżej wymienionych form modlitwy. 4,9% respondentów stwierdza, że nigdy nie zanoszą w kręgu modlitwy uwielbienia, 3,9% uważa, że nigdy nie zanoszą modlitwy przebłagania, 2,5% – że nie zanoszą prośb, a 2,0% – że nie zanoszą modlitw dziękczynienia.

ROZDZIAŁ V

REALIZACJA ŚWIADECTWA I SŁUŻBY WSPÓLNOCIE PRZEZ BADANYCH MAŁŻONKÓW

Ksiądz Franciszek Blachnicki założyciel Ruchu Światło-Życie usilnie zachęcał jego członków do dawania świadectwa życia chrześcijańskiego, do świadectwa słowa i życia. Stwierdzał, iż sam Pan Jezus pragnie, aby światło tego świadectwa, świeciło przed ludźmi i dlatego posyła ludziom Ducha Świętego, aby stawali się oni świadkami Boga³¹⁸. W założonym przez ks. Blachnickiego ruchu oazowym zrodził się i został wyeksponowany termin „nowa kultura”, dotyczący dawania świadectwa własnym życiem. Polega ona na wolności człowieka od wszystkiego, co poniża jego godność oraz na krzewieniu godności i wartości osoby i wspólnoty we wszystkich dziedzinach życia. Wprowadzanie zasad „nowej kultury” jest jedną z ważnych form prowadzonej przez ruch ewangelizacji i dawania świadectwa. W praktyce życia chrześcijanina przejawia się ona między innymi w ofierze całkowitej abstynencji od alkoholu, tytoniu i wszelkich narkotyków oraz szerzeniu kultury czystości i skromności³¹⁹.

Istotnym przejawem świadectwa jest miłość (*agape*) oraz służba, która pomaga osobie odnaleźć się w pełni przez bezinteresowny dar z siebie dla Boga i bliźnich (por. KDK 24). Miłość (*agape*) jest zatem najwyższą formą świadectwa i urzeczywistnienia się osoby. Dlatego poprzez stałą przemianę myślenia, będącą istotą nawrócenia (*metanoia*) oraz wyrzekanie się swego egoizmu i naśladowanie Chrystusowego Krzyża, osoba wdraża się w postawę bezinteresownej służby – diakonii. Chodzi o służbę mającą swój wzór w postawie Syna Człowieczego skierowaną do wspólnoty Kościoła oraz wszystkich bliźnich³²⁰. Z tego względu ważną rolę w badaniach nad formacją małżonków zrzeszonych w Ruchu Domowego Kościoła odgrywa weryfikacja ich postawy świadectwa i służby. W niniejszym rozdziale zostaną zaprezentowane wyniki badań dotyczące świadectwa życia małżonków oraz ich zaangażowania w ewangelizację, a także troski o kulturę chrześcijańską oraz moralną odnowę narodu.

³¹⁸ Por. *Dziesięć kroków ku dojrzałości chrześcijańskiej*, s. 176.

³¹⁹ Por. tamże, s. 198.

³²⁰ Por. tamże, s. 231.

1. Świadełstwo życia małżonków oraz zaangażowanie w ewangelizację

Przykład własnego życia i zaangażowania małżonków w ewangelizację jest przejawem dobrze uformowanego chrześcijanina. Świadełstwo to jednocześnie przejawia się w życiu małżeńskim, rodzinnym i społecznym. Jednym z podstawowych, a zarazem bardzo ważnych przejawów chrześcijańskiego świadełstwa życia małżonków jest dialog małżeński. Z tego względu respondentów zapytano o częstość wypełniania zobowiązania dialogu małżeńskiego. Wyniki przedstawia tabela 25.

Tabela 25. Liczbowy i procentowy rozkład częstości wypełniania zobowiązania dialogu małżeńskiego przez respondentów

Częstość wypełniania zobowiązania dialogu małżeńskiego	N	%
Częściej niż raz w miesiącu	11	5,42%
Raz w miesiącu	36	17,73%
Prawie w każdym miesiącu	47	23,15%
Raz na dwa miesiące	20	9,85%
Raz na kwartał	39	19,21%
Dwa razy w roku	14	6,90%
Raz w roku	19	9,36%
Nigdy	17	8,37%
Ogółem	203	100%

N całkowite (100%)=203.

Wyniki zestawione w tabeli 25. wskazują, że co piąty respondent prawidłowo wypełnia zobowiązanie dialogu małżeńskiego, odbywając go raz w miesiącu (17,7%) lub częściej (5,4%). Dalsze 23,2% respondentów czyni to nieco mniej regularnie, czyli „prawie w każdym miesiącu”. Z kolei 19,2% badanych czyni to raz na kwartał, a 9,9% badanych raz na dwa miesiące. Co dziesiąty badany małżonek (9,4%) spełnia to zobowiązanie raz w roku, a prawie tyle samo badanych (8,4%) nigdy nie realizuje tego zobowiązania. Warto dodać, że wypełnianie zobowiązania dialogu małżeńskiego deklarują (w sposób istotny statystycznie) częściej kobiety oraz małżonkowie w wieku 35 lat i więcej (zob. tabele A 3 i A 4).

Respondentów zapytano także o bardziej szczegółowe kwestie związane z prowadzeniem dialogu, w tym o częstość rozpoczynania dialogu małżeńskiego słowem Bożym. Wyniki przedstawia tabela 26.

Tabela 26. Liczbowy i procentowy rozkład częstości rozpoczynania dialogu małżeńskiego słowem Bożym

Częstość rozpoczynania dialogu małżeńskiego słowem Bożym	N	%
Bardzo często	38	18,72
Często	26	12,81
Rzadko	49	24,14
Bardzo rzadko	34	16,75
Nigdy	56	27,59
Ogółem	203	100,00

N całkowite (100%)=203.

Na podstawie wyników zestawionych w tabeli 26. można stwierdzić, że 18,7% respondentów bardzo często rozpoczyna dialog małżeński słowem Bożym, 12,8% badanych czyni to często, co czwarty respondent (24,1%) czyni to rzadko, a 16,8% badanych czyni to bardzo rzadko. Z kolei aż 27,6% respondentów nigdy nie rozpoczyna dialogu małżeńskiego słowem Bożym. Następnie zweryfikowano sposób przygotowania się małżonków do dialogu. Wyniki przedstawia tabela 27.

Tabela 27. Liczbowy i procentowy rozkład sposobów przygotowania się respondentów do dialogu

Sposoby przygotowania się do dialogu	N	%
Idę do spowiedzi	14	6,90
Staram się wyciszyć	37	18,23
Ubieram się odświętnie	29	14,29
Kupuję kwiaty	5	2,46
Kupuję lub piekę ciasto	55	27,09
Zapalam świecę, aby przypominała obecność Boga	139	68,47
Stawiam na stole krzyż lub figurkę czy obrazek Maryi	49	24,14
W inny sposób	71	34,98
Ogółem	399	196,55

N – liczba odpowiadających.

Z tabeli 27. wynika że 68,5% respondentów przygotowując się do dialogu małżeńskiego zapala świecę, która przypomina obecność Boga, 35% badanych przygotowuje się w inny

sposób, a 27% respondentów kupuje lub piecze ciasto. Znacznie niższy procent respondentów stawia na stole krzyż lub figurkę lub obrazek Maryi (24%), stara się wyciszyć (18,2%), idzie wcześniej do spowiedzi (6,9%) oraz kupuje kwiaty (2,5%). Następnie zapytano badanych małżonków o owoce dialogu w małżeństwie. Wyniki przedstawia tabela 28.

Tabela 28. Liczbowy i procentowy rozkład postrzegania przez respondentów owoców dialogu małżeńskiego

Owoce dialogu małżeńskiego	Tak		Raczej tak		Nie mam zdania		Raczej nie		Nie		Ogółem	Statystyka opisowa		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		N	\bar{x}	SD
Zbliża nasze małżeństwo do Boga	132	65,02	46	22,66	20	9,85	0	0,00	5	2,46	203	40,6	48,42	TAK
Umacnia więź małżeńską	149	73,40	31	15,27	18	8,87	0	0,00	5	2,46	203	40,6	55,26	TAK
Pomaga lepiej realizować wymagania Prawa Bożego	105	51,72	58	28,57	31	15,27	3	1,48	6	2,96	203	40,6	37,82	TAK
Przyczynia się do poprawy relacji rodzinnych	139	68,47	41	20,20	17	8,37	0	0,00	6	2,96	203	40,6	51,16	TAK
Inne	99	48,77	35	17,24	43	21,18	7	3,45	19	9,36	203	40,6	31,76	Raczej tak

Objaśnienia: N całkowite (100%) = 203; \bar{x} – średnia arytmetyczna, SD – odchylenie standardowe, ME – mediana.

Wyniki zestawione w tabeli 28. wskazują, iż w opinii 73,4% respondentów dialog małżeński umacnia więź małżeńską, według 68,5% badanych przyczynia się on do poprawy relacji rodzinnych, a zdaniem 65% respondentów dialog zbliża małżeństwo do Boga. Około połowa respondentów uważa, że dialog małżeński pomaga w lepszym realizowaniu wymagań Prawa Bożego (51,7%) oraz że przynosi różne inne owoce (48,8%). Tylko 2,5-3,0% badanych zaprzeczyło, że doświadcza wyżej wymienionych owoców dialogu.

Ponieważ dialog małżeński nie jest praktyką łatwą do realizacji, badanych małżonków zapytano o trudności postrzegane przez nich w dialogu małżeńskim oraz ich przyczyny. Wyniki przedstawia tabela 29.

Tabela 29. Liczbowy i procentowy rozkład postrzegania przez respondentów trudności w dialogu małżeńskim

Trudności w dialogu małżeńskim	N	%
Trudności z uświadamianiem sobie swoich uczuć	35	17,24
Trwające sytuacje konfliktowe w małżeństwie	39	19,21
Lęk przed poznaniem samego siebie	35	17,24
Skrepowanie, trudności z zaufaniem współmałżonkowi	26	12,81
Trudności z mówieniem o uczuciach	48	23,65
Obawa przed poznaniem współmałżonka	8	3,94
Trudności z wyrażaniem swoich myśli	55	27,09
Obawy/nieufność wobec woli Boga	17	8,37
Inne	44	21,67
Nie mam żadnych trudności	50	24,63
Ogółem	357	175,86

N – liczba odpowiadających.

Na podstawie wyników zestawionych w tabeli 29. można stwierdzić, że co czwarty respondent stwierdza, że nie ma żadnych trudności w prowadzeniu dialogu małżeńskiego (24%), natomiast większość badanych przyznaje się do nich. 27% respondentów ma trudności z wyrażaniem swoich myśli, 23,7% respondentów ma trudności z mówieniem o uczuciach, 19,2% respondentów ma trwające sytuacje konfliktowe w małżeństwie, 17,2% badanych ma trudności z uświadamianiem sobie swoich uczuć i lęk przed poznaniem samego siebie, 12,8% respondentów odczuwa skrepowanie, trudności z zaufaniem współmałżonkowi, 8,3% badanych przeżywa obawy/nieufność wobec woli Boga, 3,9% respondentów ma obawę przed poznaniem współmałżonka. Ponadto 21,7% badanych przyznaje, że ma „inne trudności”.

Kontynuując tematykę dialogu małżeńskiego, badanych małżonków zapytano także o częstość wypełniania niektórych, wybranych i ważnych jego elementów. Wyniki przedstawia tabela 30.

Tabela 30. Liczbowy i procentowy rozkład częstości wypełniania niektórych celów dialogu małżeńskiego przez respondentów

Cele dialogu	Bardzo często		Często		Rzadko		Bardzo rzadko		Nigdy		Ogółem N	statystyka opisowa		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		\bar{x}	SD	ME
Poszukiwanie myśli Bożej w danej sytuacji wobec małżeństwa i rodziny	40	19,70	79	38,92	41	20,20	22	10,84	21	10,34	203	40,6	21,00	Często
Refleksja nad życiem religijnym (słowo Boże, modlitwa, życie sakramentalne, lektury religijne)	33	16,26	81	39,90	53	26,11	25	12,32	11	5,42	203	40,6	24,34	Często
Budowanie jedności poprzez odkrywanie swojego wnętrza i dopasowanie dwóch odrębnych spojrzeń na życie	30	14,78	79	38,92	47	23,15	26	12,81	21	10,34	203	40,6	21,10	Często
Rozmowa o odnowie miłości małżeńskiej	23	11,33	69	33,99	58	28,57	17	8,37	36	17,73	203	40,6	19,99	Rzadko
Rozmowa o dzieciach, bliskich i znajomych, z którymi spędzamy wspólnie czas – czy jako osoby są traktowani z należyty szacunkiem	56	27,59	96	47,29	29	14,29	11	5,42	11	5,42	203	40,6	32,23	Często
Rozmowa o odpowiedzialności społecznej i kościelnej	23	11,33	69	33,99	56	27,59	29	14,29	26	12,81	203	40,6	18,45	Rzadko
Wspólne dziękczynienie	67	33,00	72	35,47	32	15,76	14	6,90	18	8,87	203	40,6	24,39	Często
Postanowienie kończące dialog	67	33,00	55	27,09	38	18,72	22	10,84	21	10,34	203	40,6	18,12	Często

Objaśnienia: N całkowite (100%) = 203; \bar{x} – średnia arytmetyczna, SD – odchylenie standardowe, ME – mediana.

Na podstawie wyników zestawionych w tabeli 30. można stwierdzić, że 33,0% respondentów deklaruje, iż podczas ich dialogu małżeńskiego bardzo często ma miejsce wspólne dziękczynienie i postanowienie kończące dialog. 27,6% badanych stwierdza, iż bardzo często rozmawia o dzieciach, bliskich i znajomych, z którymi spędza wspólnie czas oraz o traktowaniu ich z szacunkiem, a 19,7% respondentów, że podczas dialogu bardzo często poszukuje myśli Bożej w danej sytuacji wobec małżeństwa i rodziny. Nieco mniej, bo 16,2% badanych uważa, że bardzo często prowadzi refleksję nad życiem religijnym (słowo Boże, modlitwa, życie sakramentalne, lektury religijne), a 14,8% respondentów deklaruje, że bardzo często podczas dialogu buduje jedność poprzez odkrywanie swojego

wnętrza i dopasowanie dwóch odrębnych spojrzeń na życie. Tylko co dziesiąty respondent potwierdza, iż bardzo często rozmawia o odnowie miłości małżeńskiej (11,3%) oraz o odpowiedzialności społecznej i kościelnej (11,3%).

Ponadto spory odsetek badanych deklaruje, iż podczas dialogu małżeńskiego często rozmawia o dzieciach, bliskich i znajomych, z którymi spędza wspólnie czas oraz o traktowaniu ich z szacunkiem (47,3%), prowadzi refleksję nad życiem religijnym (39,9%), poszukuje myśli Bożej w danej sytuacji wobec małżeństwa i rodziny oraz buduje jedność poprzez odkrywanie swojego wnętrza i dopasowanie dwóch odrębnych spojrzeń na życie (38,9%). Niewiele niższy procent potwierdza, że podczas dialogu często wspólnie dziękuje (35,5%), rozmawia o odnowie miłości małżeńskiej oraz o odpowiedzialności społecznej i kościelnej (34%), a także podejmuje postanowienia kończące dialog (27%).

Zsumowane wyniki z kategorii „bardzo często” i „często” pozwalają stwierdzić, że respondenci najczęściej deklarują, iż podczas dialogu małżeńskiego rozmawiają o dzieciach, bliskich i znajomych, z którymi spędzają wspólnie czas oraz o traktowaniu ich z szacunkiem (łącznie ponad 74%) oraz, że podczas dialogu ma miejsce wspólne dziękczynienie (łącznie ponad 68%). Nieco niższy odsetek potwierdza podejmowanie postanowień kończących dialog (łącznie 60%), poszukiwanie myśli Bożej w danej sytuacji wobec małżeństwa i rodziny (łącznie ponad 58%), prowadzenie refleksji nad życiem religijnym (łącznie ponad 56%), budowanie jedności poprzez odkrywanie swojego wnętrza i dopasowanie dwóch odrębnych spojrzeń na życie (łącznie ponad 53%). Mniej niż połowa badanych małżonków wyraźnie potwierdza, że podczas dialogu rozmawia o odnowie miłości małżeńskiej oraz o odpowiedzialności społecznej i kościelnej (łącznie ponad 45%).

Wysoki odsetek respondentów realizuje cele dialogu małżeńskiego rzadko lub bardzo rzadko. Łączne wskaźniki procentowe sięgają tutaj od 20% do 42%. Aż 17,7% badanych członków Ruchu Domowego Kościoła przyznaje, iż podczas dialogu małżeńskiego nigdy nie rozmawia o odnowie miłości małżeńskiej, a 12,1% respondentów potwierdza, że nigdy nie rozmawia o odpowiedzialności społecznej i kościelnej. Ponadto 10,3% badanych nigdy nie podejmuje postanowienia na koniec dialogu oraz nie buduje jedności poprzez odkrywanie swojego wnętrza i dopasowanie dwóch odrębnych spojrzeń na życie, a także nie poszukuje myśli Bożej w danej sytuacji wobec małżeństwa i rodziny. Niewielki procent respondentów przyznaje, że nigdy nie prowadzi wspólnego dziękczynienia (8,9%), a także nie prowadzi refleksji nad życiem religijnym, nie rozmawia o dzieciach, bliskich i znajomych, z którymi spędzają wspólnie czas oraz o traktowaniu ich z szacunkiem (5,4%).

W toku prowadzonych badań zweryfikowano także, jaką wartość posiada w opinii respondentów spotkanie kręgu rodzin i co ono wnosi do ich wspólnego życia. Wyniki przedstawia tabela 31.

Tabela 31. Liczbowy i procentowy rozkład wartości spotkań kręgu rodzin w opinii respondentów

Cenię sobie spotkania kręgu rodzin, ponieważ...	0		1		2		3		4		5		statystyka opisowa		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	\bar{x}	SD	ME
Umacniają mnie w wierze	4	1,97	6	2,96	8	3,94	52	25,62	76	37,44	57	28,08	3,78	28,80	4
Wzbogacają moją wiedzę religijną	5	2,46	3	1,48	15	7,39	46	22,66	74	36,45	60	29,56	3,78	27,64	4
Mobilizują mnie do wypełniania zobowiązań	3	1,48	3	1,48	12	5,91	44	21,67	72	35,47	69	33,99	3,90	29,37	4
Wzmacniają wzajemną solidarność między małżeństwami	2	0,99	5	2,46	12	5,91	60	29,56	73	35,96	51	25,12	3,72	28,39	4
Pomagają mi w spotkaniu się z Bogiem	3	1,48	2	0,99	16	7,88	40	19,70	80	39,41	62	30,54	3,86	29,57	4
Umacniają przyjaźnie pomiędzy rodzinami	3	1,48	4	1,97	16	7,88	53	26,11	71	34,98	56	27,59	3,74	27,08	4
Są miejscem gdzie dzielę się osobistym świadectwem wiary	3	1,48	1	0,49	9	4,43	47	23,15	79	38,92	64	31,53	3,92	31,01	4
Pomagają w trudnościach rodzinnych	3	1,48	8	3,94	27	13,30	46	22,66	68	33,50	51	25,12	3,58	23,36	4

Objaśnienia: N całkowite (100%) = 203; \bar{x} – średnia arytmetyczna, SD – odchylenie standardowe, ME – mediana; oznaczenia skali odpowiedzi: 0 – zupełnie nieważne, 1 – mało ważne, 2 – średnio ważne, 3 – ważne, 4 – bardzo ważne, 5 – decydujące.

Z tabeli 31. wynika, że 34% respondentów zdecydowanie potwierdza, iż spotkania kręgu rodzin mobilizują ich do wypełniania zobowiązań. W opinii 31,5% badanych zdecydowanie są one miejscem, gdzie dzielę się osobistym świadectwem wiary, a 30,5% respondentów potwierdza, że pomagają im w spotkaniu się z Bogiem. Według ponad jednej czwartej badanych spotkania kręgu zdecydowanie wzbogacają ich wiedzę religijną (29,6%),

umacniają ich wiarę (28%), umacniają przyjaźń pomiędzy rodzinami (27,6%), wzmacniają wzajemną solidarność między małżeństwami i pomagają w trudnościach rodzinnych (25,1%). Ponadto dość wysoki odsetek badanych deklaruje, iż bardzo ważne jest to, że spotkania kręgu rodzin pomagają im w spotkaniu się z Bogiem (39,4%), są miejscem dzielenia się osobistym świadectwem wiary (38,9%) oraz wzmacniania wiary (37,4%). Jako bardzo ważne określają oni także to, że spotkania wzbogacają wiedzę religijną (36,5%), są miejscem wzmocnienia wzajemnej solidarności między małżeństwami (36%), przyczyniają się do wypełniania praktyk religijnych z motywu miłości Boga (35,5%), są miejscem umacniania przyjaźni pomiędzy rodzinami (35%) oraz pomagają w trudnościach rodzinnych (33,5%).

Analizując zsumowane wyniki wyraźnie pozytywne, z kategorii „decydujące” i „bardzo ważne”, należy stwierdzić, że respondenci najczęściej przyznają, iż cenią sobie spotkania kręgu rodzin, ponieważ są one miejscem, gdzie dzielą się oni osobistym świadectwem wiary (łącznie ponad 70%), ponieważ pomagają w spotkaniu się z Bogiem (łącznie prawie 70%), mobilizują do wypełniania zobowiązań (łącznie ponad 69%), wzbogacają wiedzę religijną (łącznie ponad 66%), umacniają ich wiarę (łącznie ponad 65%), a także umacniają przyjaźń i solidarność pomiędzy rodzinami (łącznie ponad 62%) oraz pomagają w trudnościach rodzinnych (łącznie ponad 58%). Pozostałe odsetki respondentów mniej wyraźnie potwierdzały wartość i pozytywne oddziaływanie spotkań kręgu rodzin lub wcale nie potwierdzały takowego (zob. tabela 31).

W ramach weryfikacji świadectwa życia małżonków zrzeszonych w Ruchu Domowego Kościoła respondentów zapytano także o częstotliwość praktykowania reguły życia wspólnie z małżonkiem. Wyniki prezentuje tabela 32.

Tabela 32. Liczbowy i procentowy rozkład częstotliwości praktykowania przez respondentów reguły życia wspólnie z małżonkiem

Częstość praktykowania reguły życia wspólnie z małżonkiem	N	%
Bardzo często	15	7,39%
Często	64	31,53%
Rzadko	65	32,02%
Bardzo rzadko	31	15,27%
Nigdy	28	13,79%
Ogółem	203	100%

N całkowite (100%) =203.

Na podstawie wyników zestawionych w tabeli 32. można stwierdzić, że tylko 7,4% respondentów bardzo często praktykuje regułę życia razem ze współmałżonkiem, a często czyni to 31,5% badanych. Z kolei 32% respondentów czyni to rzadko, a 15,3% badanych – bardzo rzadko. Częściej niż co dziesiąty badany nigdy nie praktykuje reguły życia (13,8%).

Analizując składowe świadectwa dawanego przez małżonków w rodzinie i otoczeniu, sprawdzono jak kształtuje się więź respondentów z współmałżonkiem. W tym celu zbadano nasilenie poszczególnych cech więzi małżeńskiej ankietowanych. Wyniki zestawia tabela 33.

Tabela 33. Liczbowy i procentowy rozkład nasilenia poszczególnych cech więzi respondentów ze współmałżonkiem

Więź ze współmałżonkiem		Współrozumienie	Współodczuwanie	Współdziałanie	Wzajemne zaufanie	Komunia osób (zjednoczenie duchowe)
1	N	2	2	1	1	2
	%	0,99	0,99	0,49	0,49	0,99
2	N	4	6	3	6	5
	%	1,97	2,96	1,48	2,96	2,46
3	N	7	4	7	6	4
	%	3,45	1,97	3,45	2,96	1,97
4	N	4	7	8	5	6
	%	1,97	3,45	3,94	2,46	2,96
5	N	23	26	19	13	14
	%	11,33	12,81	9,36	6,40	6,90
6	N	15	15	14	7	16
	%	7,39	7,39	6,90	3,45	7,88
7	N	29	25	28	16	20
	%	14,29	12,32	13,79	7,88	9,85
8	N	50	45	42	34	27
	%	24,63	22,17	20,69	16,75	13,30
9	N	35	35	45	42	49
	%	17,24	17,24	22,17	20,69	24,14
10	N	34	38	36	73	60
	%	16,75	18,72	17,73	35,96	29,56
statystyka opisowa	\bar{x}	7,44	7,41	7,57	8,13	7,94
	SD	15,62	14,85	15,58	21,68	18,82
	ME	7	8	8	9	9

Objaśnienia: N całkowite (100%) = 203; \bar{x} – średnia arytmetyczna, SD – odchylenie standardowe, ME – mediana; 1 oznacza najmniejsze nasilenie, a 10 największe.

Analizując wyniki zawarte w tabeli 33. można stwierdzić, że 73,4% respondentów potwierdza wysokie nasilenie zaufania w ich więzi małżeńskiej, 67% badanych deklaruje wysokie nasilenie komunii osób, 60,6% małżonków akcentuje wysokie nasilenie współdziałania, 58,6% deklaruje wysokie nasilenie współrozumienia i prawie tyle samo badanych małżonków (58,1%) potwierdza wysokie nasilenie współodczuwania. Zastanawiają wyniki wskazujące, że 8,4% badanych potwierdza najniższe nasilenie współrozumienia i komunii osób w ich więzi małżeńskiej, a 8,9% respondentów wskazuje na najniższe nasilenie wzajemnego zaufania w ich więzi małżeńskiej. Prawie co dziesiąty małżonek (9,4%) wskazuje na bardzo słabe nasilenie współdziałania i współodczuwania w ich więzi małżeńskiej.

Następnie sprawdzono, na ile badani małżonkowie doceniają ważność poszczególnych sposobów (wyrazów) swojej troski o więź małżeńską. Wyniki przedstawia tabela 34.

Tabela 34. Liczbowy i procentowy rozkład ważności wyrazów troski o więź ze współmałżonkiem w opinii respondentów

Wyrazy troski o więź ze współmałżonkiem	0		1		2		3		4		5		statystyka opisowa		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	\bar{x}	SD	ME
Łatwo przebaczam wyrządzone przykrości	4	1,97	9	4,43	9	4,43	55	27,09	76	37,44	50	24,63	3,67	27,72	4
Rozmawiam z żoną/mężem o wszystkim, nie mamy tajemnic	3	1,48	5	2,46	10	4,93	26	12,81	79	38,92	80	39,41	4,03	33,12	4
Często przytulam żonę/męża	4	1,97	5	2,46	12	5,91	39	19,21	71	34,98	72	35,47	3,89	29,05	4
Chętnie spędzam czas wolny z małżonką/iem	2	0,99	7	3,45	8	3,94	19	9,36	65	32,02	102	50,25	4,19	37,06	5
Pamiętam o urodzinach żony/męża	1	0,49	2	0,99	1	0,49	11	5,42	56	27,59	132	65,02	4,54	47,99	5
Daję do zrozumienia żonie/mężowi, że jest mi z nią/nim dobrze	3	1,48	3	1,48	7	3,45	22	10,84	75	36,95	93	45,81	4,18	36,42	4
Potrzebuję bliskości żony/męża w trudnych chwilach	2	0,99	4	1,97	4	1,97	22	10,84	44	21,67	127	62,56	4,38	44,19	5
Jestem odpowiedzialny/a za żonę/męża - za jej/jego zbawienie	1	0,49	0	0,00	5	2,46	32	15,76	75	36,95	90	44,33	4,22	36,30	4

Angażuję się w prace domowe	1	0,49	0	0,00	6	2,96	22	10,84	64	31,53	110	54,19	4,35	40,52	5
Mam poczucie bliskości z żoną/mężem w związku ze współżyciem seksualnym	5	2,46	5	2,46	12	5,91	37	18,23	61	30,05	83	40,89	3,94	29,73	4
Rozumiem żonę/męża w jej/jego postawie wychowawczej wobec dzieci	4	1,97	6	2,96	11	5,42	43	21,18	78	38,42	61	30,05	3,81	28,75	4
Ustaliam z żoną/mężem ważne sprawy dotyczące naszej rodziny, także wychowywania	4	1,97	3	1,48	7	3,45	28	13,79	61	30,05	100	49,26	4,16	35,85	4

Objaśnienia: N całkowite (100%) = 203; \bar{x} – średnia arytmetyczna, SD – odchylenie standardowe, ME – mediana; 0 – zupełnie nieważne, 1 – mało ważne, 2 – średnio ważne, 3 – ważne, 4 – bardzo ważne, 5 – decydujące.

Wyniki przedstawione w tabeli 34. informują, że respondenci uważają za decydująco ważne takie wyrazy troski o więź małżeńską jak: pamiętanie o urodzinach żony/męża (65%), potrzeba bliskości małżonka w trudnych chwilach (62,6%), zaangażowanie się w prace domowe (54,2%), chętnie spędzanie wolnego czasu z małżonkiem (50,3%), ustalanie z małżonkiem ważnych spraw dotyczących rodziny (49,3%), dawanie do zrozumienia małżonkowi, że jest mi z nim dobrze (45,8%), odczuwanie odpowiedzialności za zbawienie małżonka (44,3%), poczucie bliskości z małżonkiem w związku ze współżyciem seksualnym (40,9%), rozmowa z małżonkiem o wszystkim (39,4%), częste przytulanie małżonka (35,5%), rozumienie małżonka w jego postawie wychowawczej wobec dzieci (30%), łatwe przebaczenie wyrządzonych przykrości (24,6%). Ponadto trzeba stwierdzić, że spory odsetek badanych małżonków uważa za bardzo ważne takie wyrazy ich troski o więź ze współmałżonkiem jak: rozmowa o wszystkim, bez tajemnic (38,9%), rozumienie małżonka w jego postawie wychowawczej wobec dzieci (38,4%), przebaczenie wyrządzonych przykrości (37,4%), odpowiedzialność za zbawienie małżonka i dawanie do zrozumienia, że jest mi z nim dobrze (37%), częste przytulanie małżonka (35%), chętnie spędzanie czasu wolnego z małżonkiem (32%), zaangażowanie się w prace domowe (31,5%), poczucie bliskości z małżonkiem w związku ze współżyciem seksualnym oraz ustalanie z małżonkiem ważnych spraw dotyczących rodziny (30,1%), a także pamięć o urodzinach małżonka (27,6%).

Podsumowując przedstawione powyżej pozytywne wyniki można stwierdzić, że respondenci najczęściej silnie doceniają takie wyrazy troski o więź ze współmałżonkiem

jak: pamiętanie o urodzinach małżonka (łącznie ponad 92%), zaangażowanie się w prace domowe (łącznie ponad 85%), potrzeba bliskości małżonka w trudnych chwilach (łącznie ponad 84%), dawanie do zrozumienia małżonkowi, że jest nam z nim dobrze (łącznie ponad 82%), chętnie spędzanie czasu wolnego z małżonkiem (łącznie ponad 82%), oraz odpowiedzialność za zbawienie małżonka (łącznie ponad 81%). Pozostałe odsetki respondentów nieco słabiej doceniają ważność poszczególnych wyrazów własnej troski o więź ze współmałżonkiem lub wcale ich nie doceniają.

Konkretnym potwierdzeniem troski o więź małżeńską jest codzienna rozmowa pary małżeńskiej. Dlatego respondentów zapytano o czas codziennej rozmowy ze współmałżonkiem. Wyniki przedstawia tabela 35.

Tabela 35. Liczbowy i procentowy rozkład czasu codziennej rozmowy respondentów ze współmałżonkiem

Czas codziennej rozmowy ze współmałżonkiem	N	%
1 godzinę lub więcej	84	41,38%
30 min.	58	28,57%
10-15 min.	51	25,12%
5 min. lub mniej	10	4,93%
Ogółem	203	100%

N całkowite (100%)=203.

Z tabeli 35. wynika, że aż 41,4% respondentów na rozmowę ze współmałżonkiem przeznaczają codziennie 1 godzinę lub więcej, a dalsze 28,6% badanych potwierdza, że przeznaczają na nią 30 minut. Oznacza to, że ponad 70% badanych przeznaczają sporo czasu na rozmowy małżeńskie. Tylko około jedna trzecia badanych małżonków przyznaje się, że rozmawia zaledwie 10-15 minut (25,1%), albo tylko 5 minut lub mniej (4,9%).

W ramach prowadzonych badań zweryfikowano także codzienny czas spędzany przez respondentów z dziećmi. Wyniki przedstawia tabela 36.

Tabela 36. Liczbowy i procentowy rozkład czasu spędzanego codziennie przez respondentów z dziećmi

Codzienny czas spędzany z dziećmi	N	%
Mniej niż 30 min.	36	17,73%
Ok. 1 godzina	60	29,56%
2-3 godziny	61	30,05%
4-6 godzin	27	13,30%

7 godzin lub więcej	19	9,36%
Ogółem	203	100%

N całkowite (100%)=203.

Na podstawie wyników zestawionych w tabeli 36. można stwierdzić, że 30,1% respondentów spędza z dziećmi 2-3 godziny dziennie, a 29,6% badanych spędza z potomstwem około 1 godziny. Rekordziści (ponad 20%) spędzają codziennie z dziećmi 4-6 godzin a czasem znacznie więcej. Natomiast 17,7% respondentów spędza z dziećmi mniej niż 30 minut. Wskaźniki te mogą jednak być uwarunkowane wiekiem respondentów i ich stażem małżeńskim, a zwłaszcza wiekiem wychowywanych aktualnie dzieci.

Następnie badanych małżonków zapytano o częstotliwość prowadzenia w swoim domu rozmów na tematy religijne. Wyniki przedstawia tabela 37.

Tabela 37. Liczbowy i procentowy rozkład częstotliwości rozmów respondentów w swoim domu na tematy religijne

Częstość rozmowy w domu na tematy	Bardzo często		Często		Rzadko		Bardzo rzadko		Nigdy		Ogółem N	statystyka opisowa		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%		\bar{x}	SD	ME
Związane z praktykami religijnymi (Msza święta, nabożeństwa, spowiedź św.)	39	19,21	115	56,65	42	20,69	6	2,96	1	0,49	203	40,6	40,76	Często
Związane z moralnością - co jest dobrem, a co grzechem	71	34,98	110	54,19	20	9,85	1	0,49	1	0,49	203	40,6	43,13	Często
Związane z ostatecznym celem życia człowieka	35	17,24	104	51,23	56	27,59	6	2,96	2	0,99	203	40,6	37,35	Często
Związane z życiem Jezusa Chrystusa	16	7,88	55	27,09	107	52,71	21	10,34	4	1,97	203	40,6	37,27	Rzadko
Związane ze świętymi	10	4,93	46	22,66	100	49,26	34	16,75	13	6,40	203	40,6	32,56	Rzadko
Związane z papieżem i	25	12,32	93	45,81	60	29,56	16	7,88	9	4,43	203	40,6	31,53	Często

Kościółem powszechnym														
Związane z życiem parafialnym	39	19,21	72	35,47	59	29,06	11	5,42	22	10,84	203	40,6	22,58	Często

Objaśnienia: N całkowite (100%) = 203; \bar{x} – średnia arytmetyczna, SD – odchylenie standardowe, ME – mediana.

Wyniki zebrane w tabeli 37. pozwalają stwierdzić, że pewien procent badanych bardzo często rozmawiają w swoim domu na wymienione tematy religijne. 35% respondentów bardzo często rozmawia na tematy związane z moralnością, 19,2% badanych – na tematy związane z życiem parafialnym i z praktykami religijnymi, 17,2% respondentów – na tematy związane z ostatecznym celem życia człowieka, 12,3% badanych – na tematy związane z papieżem i Kościołem powszechnym, a 7,9% respondentów bardzo często rozmawia na tematy związane z życiem Jezusa Chrystusa. Ponadto warto zauważyć, że znaczący procent badanych często rozmawia w domu na związane z praktykami religijnymi (56,7%), moralnością (54,1%), ostatecznym celem życia człowieka (51,2%), papieżem i Kościołem powszechnym (45,8%), życiem parafialnym (35,5%), a także na tematy związane z życiem Jezusa Chrystusa (27,1%) oraz ze świętymi (22,7%).

Z przedstawionych powyżej danych wynika, że respondenci najczęściej deklarują, iż często rozmawiają na tematy związane z moralnością (łącznie ponad 89%), z praktykami religijnymi (łącznie ponad 75%) oraz z ostatecznym celem życia człowieka (łącznie ponad 68%). Rzadziej potwierdzają oni częste rozmowy na tematy związane z papieżem i Kościołem powszechnym (łącznie ponad 58%), z życiem parafialnym (łącznie ponad 54%), życiem Jezusa Chrystusa (łącznie ponad 34%) oraz ze świętymi (łącznie ponad 27%).

Wysoki odsetek respondentów rozmawia rzadko lub bardzo rzadko na wymienione tematy religijne. Łączne wskaźniki procentowe sięgają tutaj od 10% do 66%. Pewien procent badanych przyznaje, że nigdy nie rozmawia na tematy religijne związane z życiem parafialnym (10,8%), związane ze świętymi (6,4%), a także na tematy związane z papieżem i Kościołem powszechnym (4,4%), a nawet z życiem Jezusa Chrystusa (2,0%).

Kolejnym ważnym obszarem formacji małżeńskiej a jednocześnie dawania świadectwa wiary i życia chrześcijańskiego jest udział w rekolekcjach. Badanych małżonków zapytano o ich uczestnictwo w różnego typu rekolekcjach proponowanych przez ruch, do którego należą. Wyniki przedstawia tabela 38.

Tabela 38. Liczbowy i procentowy rozkład uczestnictwa respondentów w rekolekcjach

Uczestnictwo w rekolekcjach	N	%
Dwutygodniowe rekolekcje rodzinne I stopnia	104	51,23
Dwutygodniowe rekolekcje rodzinne II stopnia	71	34,98
Dwutygodniowe rekolekcje rodzinne III stopnia	33	16,26
Oaza Rekolekcyjna Animatorów Rodzin I stopnia	102	50,25
Oaza Rekolekcyjna Animatorów Rodzin II stopnia	76	37,44
Oaza Rekolekcyjna Diakonii	42	20,69
Trzydniowe rekolekcje tematyczne dla małżonków	114	56,16
Inne	125	61,58

N – liczba odpowiadających.

Na podstawie wyników zaprezentowanych w tabeli 38. można stwierdzić, że 56,1% badanych brało udział w trzydniowych rekolekcjach tematycznych dla małżonków, 51,2% respondentów uczestniczyło w dwutygodniowych rekolekcjach rodzinnych I stopnia. Z kolei 50,3% badanych uczestniczyło w Oazie Rekolekcyjnej Animatorów Rodzin I stopnia, 37,4% respondentów brało udział w Oazie Rekolekcyjnej Animatorów Rodzin II stopnia, 35% badanych formowało się na dwutygodniowych rekolekcjach rodzinnych II stopnia. Ponadto 20,7% respondentów uczestniczyło w Oazie Rekolekcyjnej Diakonii, a 16,3% badanych brało udział w dwutygodniowych rekolekcjach rodzinnych III stopnia.

Badani małżonkowie mieli możliwość wypowiedzenia się na pytanie otwarte dotyczące wpływu udziału w rekolekcjach na ich życie. Respondenci na postawione pytanie najczęściej odpowiadali, że dzięki rekolekcjom zbliżają się do Boga, a także zbliżają się jako małżonkowie i jako rodzina do siebie. Wskazywali także, że rekolekcje ich odnawiają, dodają sił fizycznych i duchowych, wzmacniają wiarę w Boga i ufność Jemu oraz pomagają odkryć bogactwo wspólnoty Domowego Kościoła (ważne jest świadectwo innych osób i małżeństw). Ponadto podkreślali, że rekolekcje są czasem *metanoi*, miejscem gdzie można usłyszeć głos Boga, czasem ukazywania człowiekowi kim jest naprawdę, a zarazem szkołą wiary nadziei i miłości, parasolem ochronnym dla ich małżeństwa oraz szkołą życia, miłości i służby bliźniemu. Jednocześnie znaczna grupa badanych nie miała doświadczenia rekolekcji lub miała trudność z określeniem wpływu rekolekcji na ich życie.

W ramach weryfikacji świadectwa życia chrześcijańskiego badanych małżonków zapytano o sposoby kierowania płodnością. Wyniki prezentuje poniższa tabela 39.

Tabela 39. Liczbowy i procentowy rozkład sposobów kierowania płodnością przez respondentów

Sposoby kierowania płodnością	N	%
Mierzenie temperatury	44	21,67
Obserwacja szyjki macicy	18	8,87
Obliczenia według kalendarza małżeńskiego	71	34,98
Monitorowanie dni płodnych i niepłodnych „Persona”	23	11,33
Stosunek przerywany	68	33,50
Prezerwatywa	47	23,15
Środki plemnikobójcze	0	0,00
Antykoncepcja hormonalna	2	0,99
Pigułka po stosunku	0	0,00
Wkładka do macicy (spirala)	1	0,49
Niestosowanie żadnych metod kierowania płodnością	39	19,21
Zaniechanie współżycia co najmniej przez kilka miesięcy	14	6,90
Nie dotyczy ze względu na wiek	7	3,45

N – liczba odpowiadających.

Wyniki zestawione w tabeli 39. pozwalają stwierdzić, że aż 19,2% respondentów nie stosuje żadnych metod kierowania płodnością. 35% respondentów jako sposób kierowania płodnością wykorzystuje obliczenia oparte na kalendarzu małżeńskim, 33,5% badanych praktykuje stosunek przerywany, 23,2% respondentów stosuje prezerwatywę, 21,7% badanych mierzy temperaturę, 11,3% badanych monitoruje dni płodne i niepłodne, 8,9% respondentów praktykuje obserwację szyjki macicy, a 6,9% ucieka się do zaniechania współżycia co najmniej przez kilka miesięcy.

Świadczenie życia chrześcijańskiego nie ogranicza się do omówionych powyżej przejawów. Raczej wyraża się na co dzień w różny sposób. Respondentów zapytano o praktykowanie niektórych form i sposobów dawania świadectwa w codziennym życiu. Wyniki przedstawia tabela 40.

Tabela 40. Liczbowy i procentowy rozkład deklaracji respondentów dotyczących różnych form i sposobów dawania świadectwa w codziennym życiu

Formy i sposoby świadectwa	0		1		2		3		4		5		statystyka opisowa		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	\bar{x}	SD	ME
Przyjacielskie relacje z ludźmi	1	0,49	2	0,99	10	4,93	59	29,06	78	38,42	53	26,11	3,82	30,58	4
Pomoc innym w każdej potrzebie	1	0,49	1	0,49	16	7,88	67	33,00	81	39,90	37	18,23	3,66	31,11	4

Przebaczenie doznanych i przeżywanych krzywd	2	0,99	3	1,48	10	4,93	51	25,12	95	46,80	42	20,69	3,77	33,25	4
Miłość chrześcijańska wobec wszystkich ludzi	1	0,49	3	1,48	6	2,96	51	25,12	87	42,86	55	27,09	3,90	32,59	4
Życie w radości duchowej	1	0,49	1	0,49	6	2,96	55	27,09	81	39,90	59	29,06	3,93	32,24	4
Pokój serca i niesienie pokoju ludziom	1	0,49	1	0,49	7	3,45	48	23,65	78	38,42	68	33,50	4,00	32,13	4
Cierpliwość wobec bliźnich	2	0,99	2	0,99	9	4,43	56	27,59	88	43,35	46	22,66	3,79	32,19	4
Uprzejmość wobec spotykanych ludzi	1	0,49	1	0,49	6	2,96	55	27,09	86	42,36	54	26,60	3,90	32,93	4
Dobroć dla każdego człowieka	1	0,49	1	0,49	12	5,91	54	26,60	85	41,87	50	24,63	3,83	31,41	4
Wierność Bogu, ludziom i swojemu powołaniu	1	0,49	1	0,49	6	2,96	34	16,75	78	38,42	83	40,89	4,15	34,88	4
Łagodność wobec wszystkich napotkanych ludzi	1	0,49	2	0,99	12	5,91	67	33,00	80	39,41	41	20,20	3,70	31,23	4
Opanowanie swoich myśli, języka i zachowań	2	0,99	6	2,96	14	6,90	62	30,54	78	38,42	41	20,20	3,63	28,80	4

Objaśnienia: N całkowite (100%) = 203; \bar{x} – średnia arytmetyczna, SD – odchylenie standardowe, ME – mediana; 0 – zupełnie nieważne, 1 – mało ważne, 2 – średnio ważne, 3 – ważne, 4 – bardzo ważne, 5 – decydujące.

Z tabeli 40. wynika, że 40,9% respondentów zdecydowanie potwierdza ważność wierności Bogu, ludziom i swojemu powołaniu, 33,5% badanych zdecydowanie potwierdza ważność tego, że ich świadectwo przejawia się pokojem serca i niesieniem pokoju ludziom, a 29,1% respondentów podobnie potwierdza ważność, tego, że żyją w radości duchowej. Około jedna czwarta badanych zdecydowanie potwierdza ważność ich świadectwa danego poprzez miłość chrześcijańską wobec wszystkich ludzi (27,1%), uprzejmość wobec spotykanych ludzi (26,6%), przyjacielskie relacje z ludźmi (26,1%) oraz dobroć dla każdego człowieka (24,6%). Co piąty respondent zdecydowanie uznaje ważność ich świadectwa cierpliwości wobec bliźnich (22,7%), przebaczenia doznanych i przeżywanych krzywd (20,7), opanowania swoich myśli, języka i zachowań oraz łagodności wobec wszystkich napotkanych ludzi (20,2%), a także gotowości do pomocy innym w każdej potrzebie (18,2%).

Ponadto spory odsetek badanych za bardzo ważne w ich codziennym świadectwie uważa przebaczenie doznanych i przeżywanych krzywd (46,8%), cierpliwość wobec

bliźnich (43,4%), miłość chrześcijańską wobec wszystkich ludzi (42,9%), uprzejmość wobec spotykanych ludzi (42,4%), dobroć dla każdego człowieka (41,9%), pomoc innym w każdej potrzebie oraz życie w radości duchowej (39,9%). Za bardzo ważne w ich codziennym świadectwie uważają oni także: łagodność wobec wszystkich napotkanych ludzi (39,4%), przyjacielskie relacje z ludźmi, pokój serca, niesienie pokoju ludziom, a także wierność Bogu ludziom i swojemu powołaniu oraz opanowanie swoich myśli, języka i zachowań (38,4%).

Zsumowanie najwyższych wyników pozytywnych pozwala skonkludować, że respondenci w swoim codziennym świadectwie najczęściej silnie cenią wierność Bogu, ludziom i swojemu powołaniu (ponad 79% badanych), miłość chrześcijańską wobec wszystkich ludzi (ponad 69% badanych), pokój serca i niesienie pokoju ludziom, życie w radości duchowej oraz uprzejmość wobec spotykanych ludzi (ponad 68% badanych). Silnie cenią oni także przebaczenie doznanych i przeżywanych krzywd (ponad 67% badanych), dobroć dla każdego człowieka (prawie 67% badanych), cierpliwość wobec bliźnich (ponad 66% badanych), przyjacielskie relacje z ludźmi (ponad 64% badanych), łagodność wobec wszystkich napotkanych ludzi (łącznie ponad 59% badanych), opanowanie swoich myśli, języka i zachowań (łącznie prawie 59% badanych), a także pomoc innym w każdej potrzebie (łącznie ponad 58% badanych). Pozostałe odsetki respondentów słabiej doceniały lub wcale nie ceniły wskazanych form i sposobów dawania swojego świadectwa w codziennym życiu.

Badanych małżonków zapytano także w formie otwartej o wartości, które starają się przekazać swoim dzieciom w wychowaniu. Okazało się, że najczęściej uczą oni swoje dzieci wiary, nadziei i miłości ku Bogu, zachowania przykazań Bożych oraz przykazań miłości Boga i bliźniego, czułości i troski o bliźniego, życia wartościami chrześcijańskimi, moralnymi i ludzkimi (sprawiedliwość, szacunek), odpowiedzialności za Kościół i otaczający świat, nieustannej pracy nad sobą w różnych wymiarach, wiary w siebie oraz bycia dobrym człowiekiem i obywatelem. Niektórzy respondenci pisali, że starają się przekazać swoim dzieciom jak najwięcej „dobra”. Według niektórych rodziców najważniejsze jest to, proces uczenia dzieci powinien być wspierany własnym przykładem. Padło też wzniosła i piękna odpowiedź, że warto uczyć dziecko tego, że kiedy ma dokonać wyboru, ażeby zapytało siebie, co wtedy wybrałby Pan Jezus.

Następnie badanych małżonków zapytano o postawę przyjmowaną podczas rozmów ze spotkanymi osobami na temat wiary i Kościoła. Wyniki przedstawia tabela 41.

Tabela 41. Liczbowy i procentowy rozkład postaw przyjmowanych przez respondentów podczas rozmów ze spotkanymi osobami na temat wiary i Kościoła

Postawa w czasie rozmów na temat wiary i Kościoła	N	%
Bez skrępowania przyznają się do swojej wiary i praktyk religijnych	140	68,97
Wyrażam niechęć wobec hierarchii Kościoła	1	0,49
Bronię chrześcijańskiej wizji małżeństwa i rodziny	146	71,92
Powstrzymuję się przed krytykowaniem papieża i biskupów	128	63,05
Niezbyt pozytywnie wyrażam się o pobożnych osobach	24	11,82
Zachęcam do czytania Pisma świętego	84	41,38
Mówię o moim doświadczeniu modlitwy w rodzinie	101	49,75
Krytykuję duchownych, gdyż dają ku temu wiele powodów	7	3,45
Przekonuję innych, że życie duchowe i wiara najbardziej jednoczą rodzinę	104	51,23
Zachęcam innych do przyjmowania sakramentów	84	41,38
Mówię innym o Jezusie Chrystusie, moim Zbawicielu	1	0,49

N – liczba odpowiadających.

Na podstawie wyników zestawionych w tabeli 41. można stwierdzić, że aż 71,9% respondentów podczas rozmowy ze spotkanymi osobami na temat wiary i Kościoła broni chrześcijańskiej wizji małżeństwa i rodziny, 69% badanych bez skrępowania przyznaje się do swojej wiary i praktyk religijnych, 63,1% respondentów powstrzymuje się przed krytykowaniem papieża i biskupów, 51,2% badanych przekonuje innych, że życie duchowe i wiara najbardziej jednoczą rodzinę, a 49,8% respondentów mówi o doświadczeniu modlitwy w rodzinie. Wysoki odsetek badanych deklaruje także, iż zachęca rozmówców do czytania Pisma świętego i do przyjmowania sakramentów (41,4%). Natomiast 11,8% respondentów przyznaje się, że niezbyt pozytywnie wyraża się o pobożnych osobach, a 3,5% badanych nie kryje tego, że krytykuje duchownych, gdyż dają oni ku temu wiele powodów.

2. Troska o kulturę chrześcijańską oraz odnowę moralną narodu

Ważne jest, ażeby dobrze uformowany wierzący dawał świadectwo swojego chrześcijańskiego życia. Nie tyle chodzi tutaj o deklaracje słowne, co decyzje i wybory życiowe, a także o troskę o krzewienie kultury chrześcijańskiej oraz moralną odnowę narodu. Ta oddziałuje bowiem długofalowo zarówno na życie osobiste człowieka, jak też na życie małżeńskie, rodzinne i społeczne. Idąc za tą myślą respondentów zapytano o przynależność do Krucjaty Wyzwolenia Człowieka. Z odpowiedzi respondentów wynika, że tylko 19,2% spośród nich przynależy do Krucjaty Wyzwolenia Człowieka, a dalsze 9,4% badanych przynależy do niej okresowo. Natomiast wcale nie przynależy aż 71,4% respondentów. Wyniki prezentuje tabela 42.

Tabela 42. Liczbowy i procentowy rozkład przynależności respondentów do Krucjaty Wyzwolenia Człowieka

Przynależność do KWC	N	%
TAK	39	19,21
TAK, ale okresowo	19	9,36
NIE	145	71,43
Ogółem	203	100,00

N całkowite (100%) =203.

Świadectwem dobrej i owocnej formacji oazowicza jest podejmowanie służby na rzecz Kościoła, społeczności oraz narodu. Dlatego sprawdzono częstość zaangażowania respondentów w życie Kościoła i społeczności. Wyniki przedstawia tabela 43.

Tabela 43. Liczbowy i procentowy rozkład zaangażowania respondentów w życie Kościoła i społeczności

Zaangażowanie w życie Kościoła i społeczeństwa	N	%
Angażuję się w liturgię - czytam lekcję, śpiewam psalm, służę...	147	72,41
Śpiewam w chórze	29	14,29
Posługuję w Caritas	8	3,94
Należę do diakonii Ruchu Światło - Życie	67	33,00
Prowadzę spotkanie dla rodziców dzieci pierwszokomunijnych dzieląc się świadectwem wychowania religijnego własnych dzieci	2	0,99
Angażuję się w poradni rodzinnej	10	4,93
Włączam się w prace przy parafii	120	59,11
Należę do rady duszpasterskiej lub ekonomicznej	12	5,91
Pomagam w przygotowaniu darów dla najbardziej potrzebujących z racji świąt	19	9,36
Prowadzę lub prowadziłem rekolekcje ewangelizacyjne	23	11,33
Zachęcam przy różnych okazjach małżeństwa do włączenia się do Domowego Kościoła	80	39,41
Posługuję lub posługiwałem/am jako animator na oazie rodzin	56	27,59
Dzieliłem/am się świadectwem obecności Boga w mojej rodzinie przy okazji misji, rekolekcji w jakiejś parafii	58	28,57
Angażuję się w wolontariacie na rzecz chorych w hospicjum czy samotnych w domach przez wsparcie psychiczne, finansowe ...	3	1,48
Biorę udział w wyborach do władz państwowych i samorządowych, popierając ludzi głoszących wartości katolickie	16	7,88

Kandyduję do władz państwowych, samorządowych, aby propagować wartości katolickie	5	2,46
Pełnię lub pełniłem urząd (funkcję) państwowy lub samorządowy	7	3,45
Inne	42	20,69
Nie angażuję się w życie Kościoła	5	2,46
Nie angażuję się w społeczeństwie	6	2,96

N – liczba odpowiadających.

Wyniki zaprezentowane w tabeli 43. pozwalają stwierdzić, że 72,4% respondentów angażuje się w liturgię, 59,1% badanych włącza się w prace przy parafii, 39,4% respondentów zachęca przy różnych okazjach małżeństwa do włączenia się do Domowego Kościoła, a 33% badanych należy do diakonii Ruchu Światło-Życie. Ponadto 28,6% respondentów dzieli się świadectwem obecności Boga w swojej rodzinie przy okazji misji, rekolekcji, 27,6% badanych posługuje lub posługiwało jako animator na rekolekcjach, 14,3% śpiewa w chórze, 11,3% prowadzi lub prowadziło rekolekcje ewangelizacyjne, natomiast 9,4% pomaga w przygotowaniu darów dla najbiedniejszych z racji świąt. 7,9% respondentów bierze udział w wyborach do władz państwowych i samorządowych, popierając ludzi głoszących wartości katolickie, 5,9% należy do rady duszpasterskiej lub ekonomicznej, 4,9% angażuje się w poradni rodzinnej, 3,9% posługuje w zespole Caritas, 3,5% pełni lub pełniło urząd (funkcję) państwowy lub samorządowy. 2,5% badanych kandyduje do władz państwowych lub samorządowych, aby propagować wartości katolickie, a tylko nieliczne osoby angażują się w wolontariat lub prowadzą spotkania dla rodziców dzieci pierwszokomunijnych. Zaledwie 2,5 – 3% respondentów stwierdza, że nie angażuje się w życie społeczeństwa i Kościoła.

Następnie badanych małżonków zapytano o zaangażowanie w obronę życia. Wyniki przedstawia tabela 44.

Tabela 44. Liczbowy i procentowy rozkład zaangażowania respondentów w obronę życia

Zaangażowanie w obronę życia	N	%
Duchowa adopcja 9-o miesięczna modlitwa w intencji dziecka nienarodzonego i jego rodziców	124	61,08
Działam w organizacji broniącej życia nienarodzonych	5	2,46
Wspieram finansowo organizacje broniące życia nienarodzonych	5	2,46

Pomagam osobom nie będącym w stanie utrzymać kolejnego dziecka	34	16,75
Przekonuję osobę planującą aborcję aby zmieniła decyzję	47	23,15
Biorę udział w marszu obrońców życia	77	37,93
Głosiłem prelekcję na temat godności życia ludzkiego	11	5,42
Inne	32	15,76
Nie włączyłem/am się do tej pory w żadną z wymienionych form obrony życia ludzkiego	32	15,76

N – liczba odpowiadających.

Tabela 44. informuje, że 61,1% badanych angażuje się w obronę życia ludzkiego podejmując duchową adopcję (9-miesięczna modlitwa w intencji dziecka nienarodzonego i jego rodziców), 37,9% respondentów bierze udział w marszu obrońców życia, a 23,2% badanych przekonuje osoby planujące aborcję, aby zmieniły decyzję. Znaczny odsetek badanych (16,8%) pomaga osobom nie będącym w stanie utrzymać kolejnego dziecka, 5,4% głosiło prelekcję na temat godności życia ludzkiego, a 2,5% działa w organizacji broniącej życia nienarodzonych i wspiera finansowo takie organizacje. Jednocześnie aż 15,8% badanych nie włączało się do tej pory w żadną z wymienionych form obrony życia ludzkiego.

Widzialnym owocem świadectwa oraz wychowania i apostołatu rodziców jest życie ich dzieci. Dlatego badanych małżonków zapytano o zaangażowanie ich dzieci w życie Kościoła. Wyniki przedstawia tabela 45.

Tabela 45. Liczbowy i procentowy rozkład zaangażowania dzieci respondentów w życie Kościoła

Uczestnictwo dzieci w życiu Kościoła	N	%
Podejmują służbę liturgiczną	110	54,19
Należą do scholi	46	22,66
Należą do Ruchu Światło - Życie	59	29,06
Należą do innej grupy	90	44,33
Angażują się charytatywnie	16	7,88

N – liczba odpowiadających.

Z tabeli 45. wynika, że 54,2% dzieci respondentów angażuje się w życie Kościoła poprzez służbę liturgiczną, 44,3% dzieci należy do innej niż wymienione grupy, 29,1% dzieci respondentów należy do Ruchu Światło–Życie, 22,7% dzieci należy do scholi, a 7,9% angażuje się charytatywnie.

ROZDZIAŁ VI

WNIOSKI I POSTULATY PASTORALNE DLA FORMACJI MAŁŻONKÓW ZRZESZONYCH W RUCHU DOMOWEGO KOŚCIOŁA W UKRAINIE

U początków małżeństwa katolickiego leży słowo Boże. Papież Benedykt XVI przywołuje jednocześnie biblijny tekst o stworzeniu mężczyzny i kobiety (por. Rdz 2,24) oraz odnosi się do tego, iż Jezus Chrystus włączył małżeństwo do instytucji swojego królestwa, wynosząc do rangi sakramentu to, co pierwotnie było wpisane w naturę ludzką³²¹. Oprócz świadectwa wiary dawanego w rodzinie poprzez życie słowem Bożym i jego głoszenie, ważna jest też realizacja kapłaństwa powszechnego na mocy sakramentu Chrztu św. oraz postawa miłości służebnej i aktywne zaangażowanie w budowanie wspólnoty eklezjalnej³²². Z tego względu w niniejszym rozdziale zostaną sformułowane wnioski i postulaty dotyczące umacniania życia małżonków słowem Bożym, wspierania zaangażowania małżonków w liturgię i modlitwę oraz kształtowania postawy świadectwa służby i budowania wspólnoty.

1. Wspieranie małżonków w życiu słowem Bożym

Głębokie życie małżonków słowem Bożym jest możliwe wtedy kiedy regularnie czytają oni i rozważają słowo Boże, kiedy rodzina słucha i dzieli się tym słowem a w konsekwencji daje świadectwo życia wiary. Pismo św. podkreśla ścisły związek słuchania słowa Bożego z budzeniem wiary: „Przeto wiara rodzi się z tego, co się słyszy, tym zaś, co się słyszy, jest słowo Chrystusa” (Rz 10,17). Papież Franciszek w adhortacji apostolskiej *Amoris laetitia* przypomina również, że słowo Boże jest towarzyszem drogi dla rodzin, szczególnie dla tych które przeżywają kryzysy i cierpienia, i ukazuje cel drogi, kiedy Bóg „otrze z ich oczu wszelką łzę, a śmierci już odtąd nie będzie” (Ap 21,4)³²³. Kiedy rodzina żyje słowem Bożym ono czyni z niej wspólnotę wierzącą i świadczącą o tajemnicy swego powołania. Pismo św. pomaga odkryć rodzinie chrześcijańskiej swoją tożsamość, ono też potwierdza pierwotną dobroć człowieka, stworzonego jako mężczyzna i kobieta i powołanego do prawdziwej miłości. Słowo Boże jest jednocześnie zaproszeniem, aby w każdej rodzinie chrześcijańskiej ono było czytane z modlitwą³²⁴ oraz stawało się „słowem Boga dla rodziny” w myśl słów

³²¹ Por. VD 85.

³²² Por. J. Goleń, *Rola świadectwa w rodzinie*, s. 442.

³²³ Por. AL 22.

³²⁴ Por. J. Goleń, *Rola świadectwa w rodzinie*, s. 442.

Pana Jezusa: „Kto idzie za Mną, nie będzie chodził w ciemności, lecz będzie miał światło życia (J 8,12)”³²⁵.

Wyniki badań małżonków pokazują, że prawie trzy czwarte respondentów potwierdza iż Pismo św. odgrywa w ich życiu decydującą lub bardzo ważną rolę, gdyż jest światłem w życiu, zawiera prawdę, która daje zbawienie, wspiera ich osobisty wzrost nadziei i miłości, pomaga zrozumieć chrześcijaństwo jako religię miłości, ukazuje drogę wolności, chroni przed zniewoleniem, pomaga silniej utożsamić się z Kościołem, motywuje do gorliwego wypełniania obowiązków rodzinnych, jest źródłem rodzinnej ewangelizacji, oraz pomaga zajmować postawę służby i umacnia jedność małżeńską. Przekonania powyższe wyraźnie aprobuje łącznie od 64% do 74% badanych małżonków (zob. tabela 8). Przytoczone powyżej wysokie wskaźniki dają nadzieję, że Pismo św. pełni i nadal będzie pełnić w życiu małżonków znaczącą rolę.

Jednocześnie niepokoi fakt, iż prawie jedna siódma badanych małżonków zrzeszonych w Ruchu nie potwierdza ważnej roli Pisma świętego w ich życiu. Od 6% do 15% respondentów nie docenia tego, że Pismo św. jest potrzebne w przyjmowaniu postawy służby, ukazywaniu drogi wolności, umacnianiu jedności małżeńskiej, motywowaniu do gorliwego wypełniania obowiązków rodzinnych oraz w ewangelizacji (zob. tabela 8). Trzeba stwierdzić, że zarówno fakt iż jedna czwarta badanych, którzy nie potwierdzają decydującej lub bardzo ważnej roli słowa Bożego w ich życiu, jak również pewien procent respondentów niedoceniających słowa Bożego (jak w powyżej wskazanych przypadkach) stanowią wyzwanie dla duszpasterzy oraz par animatorskich, które należy uwzględnić w pracy rocznej kręgów rodzin oraz podczas trwania rekolekcji oazowych. Małżonkom należy przypominać szczególnie o tym, że słowo Boże zawarte w Piśmie świętym jest cennym wsparciem w trudnościach życia małżeńskiego i rodzinnego³²⁶ oraz że formuje ono dojrzałego chrześcijanina i „rodzi” nowego człowieka we wspólnocie Kościoła³²⁷.

Pomocne w odkrywaniu roli i znaczenia Pisma św., w życiu indywidualnym, małżeńskim i rodzinnym człowieka wierzącego jest przeżywanie przez małżonków piętnastodniowych rekolekcji, opartych o program zawarty w materiałach formacyjnych Domowego Kościoła. Podczas rekolekcji w planie dnia zawsze jest przeznaczony czas na praktykowanie Namiotu spotkania, na spotkanie z Bogiem w Jego słowie i Eucharystii, a także na spotkanie ze słowem Bożym podczas spotkania kręgu. Obecne są również zachęty do poświęcania czasu na osobiste poznawanie Biblii. Dobrą okazją służącą umacnianiu

³²⁵ Por. *Statut «Дияконії Руху Світло-Життя» в Україні, Харизма і духовність Руху Світло-Життя, Основи Домашньої Церкви в Україні*, Вид. Світло-Життя, 2014/2022, s. 20.

³²⁶ Por. VD 85.

³²⁷ Por. *Statut «Дияконії Руху Світло-Життя» в Україні*, s. 15.

osobistej więzi z Bogiem poprzez czytanie i rozważanie Jego słowa są także krótkie oazowe rekolekcje tematyczne dla małżonków i rodzin, podejmujące tę właśnie tematykę. Warto też dodać, że każde rekolekcje oazowe dla rodzin są oparte na Piśmie świętym, które pomaga odkrywać wielkość i godność małżeństwa i rodziny. Święta księga jest miejscem spotkania Boga z człowiekiem, dlatego rekolekcje rodzin są okazją pogłębienia duchowości małżeństwa i rodziny³²⁸.

Pewna rodzina zawdzięcza rekolekcjom zasmakowanie w słowie Bożym i pisze w ten sposób: „Tam odkryliśmy, że dla pełnego życia z Chrystusem potrzebne jest karmienie się Eucharystią i słowem Bożym, poprzez które Pan Jezus przemawia, i ważne żeby w ten głos się wsłuchiwać”³²⁹. Rekolekcje są zawsze okazją, ażeby małżeństwa które odczuwają, że nie przeżyły owocnie któregoś z etapów formacji, ponownie go zrealizowały a dzięki temu odkryły skarb żywego słowa Bożego zawartego w Biblii. Wartość rodzinnych rekolekcji oazowych polega także na tym, iż trudności związane z życiem słowem Bożym w rodzinie oraz praktykowaniem wiary mogą zostać podczas nich rozwiązane. Cenne jest to, że podczas rekolekcji dzieci razem z rodzicami uczą się słuchania słowa Bożego oraz pogłębiają swoją wiarę.

Łącznie prawie trzy czwarte respondentów potwierdza, iż Pismo św. ma decydujący lub bardzo ważny wpływ na ich życie, gdyż: pomaga w przyjęciu Chrystusa jako osobistego Zbawiciela i zawierzeniu Bogu wszystkich spraw, jest drogowskazem dla wiary, pomaga zaufać, że Bóg działa w historii życia, jest pomocą w trudnościach, pozwala odkryć sens cierpienia i śmierci, przyczynia się do wypełniania praktyk religijnych z motywu miłości Boga. Łącznie od 68% do 77% badanych małżonków uważa powyższe przekonania za decydujące lub bardzo ważne (zob. tabela 9). Doceniając z jednej strony wysokie wskaźniki, z drugiej należy zauważyć, że prawie jedna czwarta badanych mniej wyraźnie docenia lub wcale nie docenia wpływu słowa Bożego na ich życie. Powstaje zatem pytanie, jak to się dzieje, że badani małżonkowie tworzący rodziny zrzeszone w Ruchu Domowego Kościoła i uważane za elitarne oraz zaangażowane w apostolat rodzin, jednocześnie doświadczają zasygnalizowanych trudności? Prawdopodobna odpowiedź dotyczyć może krótkiego jeszcze czasu uczestnictwa danej osoby w formacji ruchu oraz stopnia osobistego zaangażowania w nią.

Prawie trzy czwarte respondentów potwierdza, iż bardzo często lub często czyta i rozważa fragmenty Pisma św. czytane w danym dniu na Mszy świętej. Natomiast tylko jedna

³²⁸ Por. S. Dyk, *Rekolekcje rodzin*, w: *Duszpasterstwo rodzin. Refleksja naukowa i działalność pastoralna*, red. R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń, Lublin 2013, s. 445-446.

³²⁹ Por. *Ruch Domowego Kościoła. Świadectwa uczestników*, Światło-Życie 1986, s. 15-16.

trzecia małżonków bardzo często rozważa fragment Pisma św. według sześciopunktowej metody podanej w materiałach formacyjnych i czyta Pismo św. w sposób ciągły. Tylko jedna czwarta badanych bardzo często czyta słowo Boże wybiórczo. Reszta małżonków, nieco więcej niż jedna dziesiąta respondentów, bardzo często czyta wcześniej i rozważa czytania z niedzielnej liturgii słowa z całą rodziną, czyta i rozważa słowo Boże z małżonkiem kończąc postanowieniem, i wreszcie czyta i rozważa niedzielne teksty liturgii słowa z dziećmi, kończąc postanowieniem (zob. tabela 10). Dlaczego rozpiętość wskaźników procentowych jest tak duża (od 8% do 72%)? Trudności związane z wyżej wymienionymi sposobami czytania i rozważania Pisma św. mogą być związane z tym, że praktyki te wymagają czasu w planie dnia respondentów i ich rodzin na pracę ze słowem Bożym. Liczne świadectwa małżonków wskazują, że często znajdują oni czas na indywidualne spotkanie ze słowem Bożym rankiem, gdy dzieci jeszcze śpią. Inną trudność może sprawiać także sama lektura Pisma św., co może potwierdzać najwyższy odsetek czytających i rozważających fragmenty Pisma św. czytane w danym dniu na Mszy świętej.

Zastanawia fakt, iż ponad połowa respondentów nigdy nie czyta wcześniej i nie rozważa czytania z niedzielnej liturgii słowa z całą rodziną, nigdy nie czyta i nie rozważa słowa Bożego z małżonkiem i dziećmi, kończąc postanowieniem. Łącznie tych sposobów czytania i rozważania słowa Bożego nie praktykuje od 52% do 65% małżonków (zob. tabela 10). Odsetki te mogą wynikać z tego, że wymienione powyżej sposoby czytania i rozważania słowa Bożego wymagają dokładnego zaznajomienia się z nimi i systematyczności.

Słuchanie słowa Bożego rodzi i umacnia wiarę. Trzeba stwierdzić, że tylko jedna dziesiąta respondentów określa swoją wiarę jako bardzo silną i dojrzałą, a dalsza jedna trzecia badanych stwierdza, że jest ona silna, ale niezbyt stabilna. Z kolei jedna trzecia małżonków określa swoją wiarę jako średnio silną z tendencją wzrostową, a prawie jedna piąta badanych przyznaje się do wiary słabej z chwilowymi nasileniami (zob. tabela 11). Za cenne należy uznać to, że respondenci określili poziom swojej wiary, gdyż poznanie i uświadomienie sobie prawdy wyzwala człowieka (por. J 8,32). Człowiek wierzący na swojej drodze przeżywa czasem różne trudności, kryzysy, „ciemne noce”, dlatego ważne jest aby je dostrzegać, nazywać po imieniu oraz nadal realizować swoje duchowe pragnienia. Stwierdzenie obecnego poziomu własnej wiary pokazuje badanym, że wymaga ona nieustannej troski.

Większość respondentów – odpowiadając na pytanie otwarte – podkreślała rolę wiary w ich życiu osobistym oraz życiu współmałżonka, dzieci, rodziny i otoczenia. Małżonkowie wskazywali, że wiara pomaga w przezwyciężaniu trudnych momentów w życiu osobistym, małżeńskim, rodzinnym i w relacjach z bliźnimi, że przypomina o

obecności Boga w życiu oraz pełni kreatywną rolę. Tylko niewielka część respondentów miała trudności z odpowiedzią na to pytanie. Według osobistych wypowiedzi respondentów, najwięcej trudności w wierze i jej praktykowaniu sprawiają im takie czynniki jak: lenistwo, brak zaufania Bogu, grzechy, codzienne troski, człowiek (sam respondent, współmałżonek, dziecko, bliźni), ludzkie cierpienie, strach, polityka, pokusy świata. Niektórzy stwierdzili, że trudności związane z praktykowaniem wiary wypływają stąd, że nie jest ono łatwe. Pociuszające jest to, że znaczna część respondentów stwierdza, iż im nic nie przeszkadza w praktykowaniu wiary. Cennym aspektem odpowiedzi na to pytanie otwarte wydaje się podjęcie przez respondentów osobistej refleksji pozwalającej zrozumieć i określić swoje najważniejsze trudności dotyczące wiary (zob. strona 73). Jednocześnie prawie wszyscy respondenci przyjęli Jezusa Chrystusa jako Pana i Zbawiciela, a nie uczyniło tego zaledwie 2% (zob. tabela 12). W badaniach brali bowiem udział małżonkowie, którzy ukończyli już etap ewangelizacji i pilotowania. Samo uczestnictwo w takim nabożeństwie i wypowiedzenie formuły przyjęcia Jezusa Chrystusa jako Pana i Zbawiciela nie rozwiązuje jednak wszystkich problemów, gdyż pewien odsetek badanych małżonków (jak zobaczymy poniżej) nadal przejawia problemy z postawą wobec słowa Bożego oraz rozumieniem Eucharystii.

Gdyby okazało się, że któreś rodziny z kręgu nie odkryły jeszcze fundamentalnej roli i oddziaływania słowa Bożego na ich życie jako ludzi wierzących, to wówczas warto zaproponować im ponowne przebycie etapu pilotowania i ewangelizacji, albo któryś z etapów formacji. Powtórzenie etapu ewangelizacji konieczne wydaje się wtedy, gdy małżeństwo nie przyjęło do swojego życia Jezusa Chrystusa jako Pana i Zbawiciela. Mogą w tym pomóc takie rekolekcje jak: 4 spotkania nad Ewangelią według Świętego Łukasza, rekolekcje ewangelizacyjne dla rodzin albo Oaza Nowego Życia I stopnia dla rodzin. Podczas czwartego dnia rekolekcji małżonkowie zapraszani są do osobistego przyjęcia Chrystusa jako Pana i Zbawiciela. Warto też przypominać członkom Domowego Kościoła, że jednym z podjętych przez nich zobowiązań jest troska o codzienny kontakt ze słowem Bożym, czyli osobiste czytanie i rozważanie, udział we Mszy świętej z homilią, modlitwa Godziną czytań, dzielenie się Ewangelią lub inna forma wspólnego czytania Pisma świętego³³⁰.

Papież Franciszek stwierdza, iż całe duszpasterstwo rodzin powinno być kształtowane wewnętrznie i formować członków Kościoła domowego poprzez modlitewną i kościelną lekturę słowa Bożego, które jest kryterium oceny i światłem, żeby rozeznąć

³³⁰ Por. *Statut «Дияконії Руху Світло-Життя» в Україні*, s. 24.

wezwania, z którymi borykają się małżonkowie i ich rodziny³³¹. W tym celu warto tworzyć ośrodki formacji dla świeckich, w których małżonkowie mogliby uczyć się rozumieć Pismo święte, żyć nim i je głosić³³². We właściwym odczytywaniu różnych trudności związanych z doświadczaniem roli i wpływu słowa Bożego oraz problemów z wiarą w codziennym życiu, ważna jest obecność kompetentnych moderatorów i animatorów, pomagających małżonkom w ich przemianie. Temu służy przede wszystkim solidna i gruntowna formacja moderatorów i animatorów³³³.

2. Poglębianie przeżywania liturgii i modlitwy

Małżonkowie powinni dawać sobie nawzajem oraz swoim dzieciom świadectwo modlitwy oraz być jej nauczycielami. Modlitwa rodzinna jest wymogiem i owocem komunii płynącej z sakramentów Chrztu św. i małżeństwa. Ona to bowiem umacnia jedność rodziny³³⁴. Jest ona środkiem wyrażającym i umacniającym wiarę w Chrystusa Zmartwychwstałego. czas modlitwy rodzinnej jest okazją powierzenia Panu Jezusowi siebie i swoich przeżyć, jak również oddania się pod płaszczyk Maryi³³⁵.

Wyniki badań małżonków pokazują, że ponad trzy czwarte respondentów często przejawia swoją religijność poprzez błogosławieństwo dzieci znakiem krzyża przed snem (lub kiedyś błogosławili), pożegnanie się słowami „Z Panem Bogiem”, uczynienie znaku krzyża lub pozdrowienie Boga w czasie przechodzenia obok kościoła, krzyża czy kapliczki. Często deklarują oni, że praktykują błogosławieństwo dziecka znakiem krzyża przed wyjściem do szkoły lub przed podróżą, przywitanie się słowami „Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus”, „Szczęść Boże”. Praktyki te często spełnia większość, bo od 67% do 87% badanych małżonków. Jednocześnie od kilku do kilkunastu procent badanych nigdy nie spełnia większości wymienionych praktyk (zob. tabela 13). Powstaje zatem pytanie, skąd wynikają trudności małżonków z praktykowaniem wyżej wymienionych zwyczajów religijnych? Być może wynikają one z tego, iż badani rodzice wcześniej nie zostali wprowadzeni w ich praktykowanie przez swoich rodziców. Ważne wydaje się zachęcanie małżonków zrzeszonych w Domowym Kościele do praktykowania tychże zwyczajów.

Ponad trzy czwarte respondentów pytanych o rolę sakramentu małżeństwa zdecydowanie potwierdza ważność zobowiązania wierności, miłości, uczciwości i

³³¹ Por. AL 227.

³³² Por. VD 85.

³³³ Por. G. Koc, *Funkcje założone i realizowane Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie*, s. 440.

³³⁴ Por. J. Goleń, *Rola świadectwa w rodzinie*, s. 449.

³³⁵ Por. AL 318.

nierozzerwalności oraz przyjęcia potomstwa i wychowania go po katolicku. Wysoki procent potwierdza także ważność działania łaski Bożej umacniającej miłość małżeńską oraz spełniania powołania małżonków do apostołatu wobec innych rodzin oraz służby życiu. Jednocześnie zastanawia wynik wskazujący, że jedna dziesiąta respondentów docenia słabo lub wcale nie docenia spełniania powołania małżonków do apostołatu wobec innych par, małżonków i rodzin (zob. tabela 14). Postawy te można być może tłumaczyć krótszym czasem odbywanej dotąd formacji, obawami, poczuciem braku zdolności do apostołatu, poczuciem braku czasu lub lenistwem. Jednocześnie trzeba pamiętać, że każda wierząca rodzina posiada cenne doświadczenie, którym warto dzielić się z innymi rodzinami.

Małżonkowie uczestniczący w Eucharystii doświadczają wielorakich jej owoców w życiu małżeńskim i rodzinnym. Kiedy rodzina gromadzi się na Mszy świętej, Jezus Chrystus „puka do drzwi rodziny”, ażeby z nią dzielić Wieczerzę eucharystyczną, podczas której uobecnia się i realizuje Jego odkupieńcze działanie. Liturgia Eucharystii stanowi także źródło siły i motywacji, ażeby każdego dnia przeżywać przymierze małżeńskie jako „Kościół domowy”³³⁶. Ożywia ona komunie małżeństwa i rodziny, jest źródłem świadectwa chrześcijańskiego w rodzinie oraz posłannictwa apostołskiego i misyjnego³³⁷.

Z przeprowadzonych badań wynika, że ponad trzy czwarte badanych zdecydowanie potwierdza ogromną ważność takich motywów uczestnictwa we Mszy świętej jak: przyjęcie Komunii świętej, potrzeba serca, forma własnej modlitwy, obowiązek wobec Boga i Kościoła, potrzeba słuchania słowa Bożego. Ponadto więcej niż połowa małżonków (od 56% do 66%) zdecydowanie potwierdza ogromną ważność odnowienia podczas Mszy świętej jedności małżeńskiej w Jezusie Chrystusie, ofiarowania swojego życia osobistego i małżeńskiego Bogu na ołtarzu, doświadczenia modlitwy wspólnoty. Jednak około jedna trzecia respondentów stwierdza, że uczestniczy we Mszy świętej bo dostosowuje się do panującego zwyczaju (zob. tabela 15). Zastanawiać może wynik wskazujący, że około kilka do kilkunastu procent małżonków stwierdza, iż zupełnie nieważne jest dla nich przyjęcie Komunii świętej, potrzeba serca, forma własnej modlitwy, obowiązek wobec Boga i Kościoła, potrzeba słuchania słowa Bożego, odnowienie jedności małżeńskiej w Jezusie Chrystusie, ofiarowanie swojego życia osobistego i małżeńskiego Bogu na ołtarzu, pragnienie doświadczenia modlitwy wspólnoty (zob. tabela 15). Wyniki te mogą wskazywać, że pewien procent członków ruchu nie rozumie czym jest Ofiara Eucharystyczna i nie doświadczył znaczenia wskazanych motywów. Jednocześnie oznacza to, że odsetek ten nie przeżywa owocnie odbywanej formacji oazowej.

³³⁶ Por. AL 318.

³³⁷ Por. LMK 11; J. Goleń, *Rola świadectwa w rodzinie*, s. 446.

Formułując pewne postulaty pastoralne dotyczące pogłębiania przeżywania liturgii i modlitwy przez małżonków zrzeszonych w Domowym Kościele trzeba stwierdzić przede wszystkim, że rekolekcje dla rodzin wydają się być ku temu najlepszą okazją. Zarówno za sprawą prowadzących, jak również w gronie innych rodzin kształtują się oraz interioryzują postawy religijne. Właśnie podczas rekolekcji rodziny mogą odkrywać wartość Ofiary Eucharystycznej, gdy objaśnia się czym jest Msza święta i w jaki sposób warto ją przeżywać. Podczas rekolekcji Oazy Nowego Życia II stopnia dla rodzin, które oparte są na Księdze Wyjścia, a zarazem na liturgii i sakramentach, omawia się ich znaczenie w życiu chrześcijańskim. Warto troszczyć się, aby katechezy rekolekcyjne były dobrze prowadzone i wyjaśniały czym jest Msza święta oraz na czym polega aktywny udział w liturgii Eucharystii, angażujący całą rodzinę. Ponadto cenne byłoby sprawowanie w parafiach Mszy świętych z udziałem rodzin i dzieci, aby rodziny mogły także w ciągu roku uczestniczyć razem w Eucharystii. Ważne jest, aby małżonkowie byli przygotowywani do przeżywania Eucharystii poprzez katechezy dorosłych w parafiach, a zarazem sami przygotowywali się duchowo do przeżywania Mszy świętej, jak również angażowali się w liturgię. Katecheza dotycząca Mszy świętej pomaga rodzinie przeżywać Najświętszą Ofiarę nie tylko jako zwykły obrzęd rytualny. Z kolei katecheza dla małżonków i rodziców przed Chrztem świętym ich dziecka czy Pierwszą Komunią Świętą może im uświadomić, że są odpowiedzialni za wychowywanie swoich dzieci w wierze oraz przekazać właściwą hierarchię wartości zgodną z nauką Chrystusa i Kościoła³³⁸. Liturgia sprawowana we wspólnocie Kościoła oraz liturgia domowa wzajemnie się uzupełniają w umacnianiu wiary: „Z jednej strony podejmowanie posług i funkcji w liturgii celebrowanej we wspólnotach parafialnych jest dla współmałżonka, dzieci, członków rodziny oraz innych osób czytelnym świadectwem chrześcijańskim, z drugiej – świadectwem wiary i umiłowania modlitwy jest także liturgia Kościoła domowego sprawowana przy domowym ołtarzyku lub w oratorium, gdzie rodzina spotyka się na modlitwie oraz rozważaniu i medytacji słowa Bożego”³³⁹.

Wyniki badań małżonków pokazują, że często ponad trzy czwarte respondentów (od 69% do 91%) potwierdza decydującą ważność motywów przystępowania do sakramentu pokuty i pojednania ze względu na możliwość oczyszczenia z grzechów, uzdrowienia serca (duszy), osobistego spotkania z miłosiernym i przebaczącym Bogiem oraz pomoc w osobistym rozwoju duchowym, a także ze względu na inne omawiane motywy (zob. tabela 16). Doceniając z jednej strony wysokie wskaźniki, z drugiej należy zauważyć, że często

³³⁸ Por. A. Kiciński, *Katecheza małżonków i rodziców*, w: *Duszpasterstwo rodzin. Refleksja naukowa i działalność pastoralna*, red. R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń, Lublin 2013, s. 372-374.

³³⁹ Zob. J. Goleń, *Rola świadectwa w rodzinie*, s. 448.

około jedna dziesiąta badanych małżonków uważa za zupełnie nieważne takie motywy przystępowania do sakramentu pokuty i pojednania jak: oczyszczenie z grzechów, uzdrowienie ich serca (duszy), osobiste spotkanie z Bogiem miłosiernym i przebaczącym, pomoc w osobistym rozwoju duchowym, spełnienie nakazu sumienia, umocnienie w dobrym, uzdolnienie do większej miłości wobec bliskich, uwolnienie od poczucia winy oraz pomoc w przebaczeniu żonie/mężowi (zob. tabela 16). Trzeba także zauważyć częstotliwość korzystania respondentów z sakramentu pokuty. Prawie trzy czwarte respondentów czyni to raz w miesiącu, a około jedna trzecia badanych spowiada się kilka razy w roku (zob. tabela 17). Przeżywanie sakramentu pokuty nie jest łatwe, a czasem sama myśl o tym może napawać obawami lub strachem, zwłaszcza gdy penitent wspomina jakąś wcześniejszą niełatwą lub nieprzyjemną spowiedź. Czasem także brak dobrego przygotowania do pierwszej spowiedzi i Komunii świętej może skutkować jeszcze w dorosłym życiu. Z jednej strony spowiedź raz w miesiącu lub raz na dwa miesiące nie jest czymś trudnym, jednak problem może pojawiać się wtedy, gdy małżonkowie nie wyznaczą sobie określonej częstotliwości spowiedzi. Gdy to uczynią zazwyczaj łatwiej udaje im się korzystać regularnie z tego sakramentu.

Pomocą małżonkom w przeżywaniu sakramentu pokuty może być indywidualna rozmowa osoby z księdzem oraz korzystanie z towarzyszenia (kierownictwa) duchowego kierownictwo duchowe. Służyć temu może także przeżywanie rekolekcji tematycznych dotyczących sakramentu pojednania, na przykład opartych na ewangelii według św. Łukasza, rozdział 15. Każde piętnastodniowe rekolekcje oazowe zaczynają się od okazji do spowiedzi św. i nią się kończą. Podczas rekolekcji spowiedź jest przeżywana w kontekście celebracji nabożeństw pokutnych, na które składa się liturgia słowa, modlitwa, indywidualne korzystanie z sakramentu, a także czas na zadośćuczynienie. Pomocne w odkryciu na nowo wartości sakramentu pokuty i pojednania oraz jego owoców w życiu duchowym jest proponowanie wiernym w parafiach dobrych praktycznych katechez i konferencji na ten temat. Ważne wydaje się także nauczanie wiernych o roli spowiedzi generalnej z racji ważnych okazji w życiu duchowym lub też wtedy, gdy przy okazji wcześniejszych spowiedzi miały miejsce poważne zaniedbania. Także korzystanie z dobrego rachunku sumienia dla małżonków jest bardzo pomocne w lepszym przygotowaniu się i przeżywaniu tego sakramentu.

Z badań wynika, że ponad cztery piąte respondentów (od 81% do 96%) często praktykuje następujące zwyczaje religijne: czyta fragment Pisma św. o narodzeniu Jezusa w Wigilię Bożego Narodzenia przed wieczerzą, dzieli się opłatkiem, wspólnie śpiewa kolędy, święci palmy, dotrzymuje się ścisłego postu w Środę Popielcową i Wielki Piątek,

uczestniczy w liturgii Triduum Paschalnego oraz spożywa posiłek wielkanocny z poświęconymi pokarmami. Ponadto prawie trzy czwarte badanych małżonków potwierdza, że często uczestniczy w roratach, przygotowuje żłóbek w domu, powstrzymuje się od udziału w zabawach w Wielkim Poście, robi postanowienia wielkopostne, zachowuje wstrzemięźliwość od pokarmów mięsnych w piątki, bierze udział w procesjach Bożego Ciała. Natomiast ponad połowa często czyni postanowienia adwentowe, przygotowuje wieniec adwentowy, bierze udział w Drodze Krzyżowej, uczestniczy w nabożeństwach majowym oraz różańcowym. Respondenci nieco rzadziej (od 35% do 44%) potwierdzają częste uczestnictwo w Gorzkich żalach, udział we Mszy świętej z racji rocznicy ślubu kościelnego, uczestnictwo w nabożeństwie czerwcowym oraz pielgrzymkach. Tylko około jedna piąta badanych potwierdza, że często modli się nowenną do Ducha Świętego, uczestniczy w nabożeństwie fatimskim, praktykuje I piątki miesiąca (zob. tabela 18).

Jednocześnie zastanowienie budzą wyniki, iż ponad połowa respondentów nigdy nie uczestniczy w nabożeństwie fatimskim i nie praktykuje I piątków miesiąca. Ponadto ponad jedna trzecia małżonków stwierdza, że nigdy nie uczestniczy w Gorzkich żalach, nie odmawia nowenny do Ducha Świętego, nie bierze udziału we Mszy świętej z racji rocznicy ślubu kościelnego oraz nie uczestniczy w pielgrzymkach. Prawie jedna czwarta respondentów stwierdza, że nigdy nie uczestniczy w roratach, nie robi postanowień adwentowych oraz nie uczestniczy w Drodze Krzyżowej, nabożeństwach majowych i czerwcowych. Około jedna dziesiąta respondentów nie praktykuje też innych omawianych powyżej zwyczajów (zob. tabela 18). Jeśli chodzi o praktykowanie wyżej wspomnianych zwyczajów religijnych to trudności z nimi związane mogą wynikać z tego że archidiecezja lwowska jest różnorodna. Żyją w niej rodziny mieszane wyznaniowo, językowo, narodowościowo oraz kulturowo. Czasem taka rodzina potrzebuje więcej czasu, ażeby nauczyć się praktykowania zwyczajów religijnych.

Około cztery piąte małżonków z Domowego Kościoła potwierdza decydujący wpływ i ogromną rolę modlitwy osobistej, modlitwy wspólnej małżonków, udziału w nabożeństwach w kościele oraz modlitwy wspólnej rodziców i dzieci. Natomiast tylko ponad jedna trzecia respondentów potwierdza ważną rolę modlitwy charyzmatycznej (zob. tabela 19). Z drugiej strony trudno nie wspomnieć o kilku procentach małżonków (3% do 4%), dla których nie są ważne takie formy modlitwy jak: modlitwa osobista, modlitwa wspólna małżonków, udział w nabożeństwach w kościele i modlitwa wspólna rodziców i dzieci (zob. tabela 19). Ostatnie z wymienionych form modlitwy stanowią bowiem przedmiot zobowiązań członków Ruchu Domowego Kościoła.

Przechodząc do czasu poświęcanego na poszczególne formy modlitwy trzeba stwierdzić, że niespełna jedna piąta badanych modli się codziennie 30 minut lub więcej, co czwarty respondent modli się codziennie 15-20 minut, a prawie połowa poświęca na modlitwę codziennie do 10 minut (zob. tabela 20). Natomiast modlitwie małżeńskiej respondenci poświęcają nieco mniej czasu. Codziennie tylko jedna dziesiąta małżonków przeznacza na nią 15-20 minut, a prawie połowa do 10 minut (zob. tabela 21). Nieco dłuższy czas – w opinii respondentów – częściej niż na modlitwę małżeńską przeznaczają oni na wspólną modlitwę rodzinną, małżonków z dziećmi (zob. tabela 22). Wynika stąd, że małżonkowie przeznaczają stosunkowo najmniej czasu na wspólną modlitwę pary małżeńskiej. Trudności w modlitwie wspólnej ze współmałżonkiem mogą wynikać z braku zrozumienia czym ona jest, dlatego warto ukazywać parom jej wartość, a szczególnie to, że jednoczy ona małżonków. Warto dodać, że jest ona okazją, aby wspólnie podziękować, uwielbić, przeprosić lub solidarnie prosić Boga (por. Mt 18,19-20).

Analizując wyniki dotyczące praktykowanych form modlitwy trzeba stwierdzić, iż – według autodeklaracji – prawie wszyscy respondenci często odmawiają pacierz, ponad trzy czwarte małżonków modli się przed podróżą i podobny procent zanosí próśby do Boga w pilnych potrzebach. Ponad połowa respondentów często modli się przed i po posiłku oraz praktykuje modlitwę dziękczynienia, przebłagania i uwielbienia, modląc się spontanicznie na głos, a około dwie piąte badanych często odmawia różaniec. Ponadto pewien odsetek badanych praktykuje jeszcze inne formy modlitwy (zob. tabela 23).

Wydaje się, że pomocnym dla małżonków i rodzin postanowieniem w zorganizowaniu regularnego ich udziału w nabożeństwach parafialnych mogłoby być wyznaczenie sobie konkretnych nabożeństw oraz dni w ciągu tygodnia, w które mogliby brać w nich udział. Takie postanowienie pozwala bowiem rodzinie lepiej zorganizować swój czas. Także w praktykowaniu w rodzinie różnych form modlitwy ważna wydaje się zaplanowana systematyczność (konkretny dzień, godzina). Jeśli okaże się, że ktoś nie może realnie uczestniczyć w modlitwie małżeńskiej czy rodzinnej, to wyjątkowo może połączyć się wtedy z rodziną za pomocą Internetu. Podczas modlitwy rodzinnej można i trzeba angażować dzieci, wyznaczając im pewne funkcje jak zapalenie i gaszenie świecy, przeczytanie fragmentu Pisma świętego, czy odmówienie dziesiątka różańca. Dobrze jest kiedy modlitwa z dziećmi nie jest monotonna, ale interesująca. Będzie tak wtedy, kiedy śpiewa się pieśni, jest czas na modlitwę spontaniczną oraz kiedy dziecko przy pomocy rodzica wypowiada na głos jakieś wezwania. Ważne jest, ażeby modlitwa nie była zbyt długa oraz ażeby była zróżnicowana ze względu na przeżywany okres liturgicznego. Dobrze jest,

aby modlitwa łączyła się z pewnymi postanowieniami dotyczącymi uczynków miłości i miłosierdzia, jak np. odwiedzanie osób chorych i starszych.

Jednocześnie zastanawiają wyniki wskazujące, że prawie trzy czwarte respondentów nigdy nie odmawia modlitwy brewiarzowej, a ponad połowa nigdy nie nawiedza kościoła, aby pomodlić się przed Najświętszym Sakramentem. Ponad dwie piąte badanych (43% do 48%) stwierdza, że nigdy nie modli się w ciszy, słuchając Boga i oddając Mu się do dyspozycji oraz nigdy nie śpiewa pieśni religijnych. Natomiast ponad jedna czwarta badanych małżonków potwierdza, że nigdy nie zanoszą do Boga modlitwy przebłagalnej oraz spontanicznej wypowiedzianej na głos, nie odmawia różańca oraz modlitwy przed i po posiłku (zob. tabela 23). Wyjaśnieniem powodów braku niektórych praktyk religijnych może być to, że badani małżonkowie jako dzieci nie zostali w nie wprowadzeni przez swoich rodziców. W latach komunizmu, gdy wiara była prześladowana, kościoły były zamknięte i brakowało kapłanów. Natomiast obecny czas formacji w Domowym Kościele jest jeszcze zbyt krótki (zob. tabela 6), aby mogły zakorzenić się nowe postawy i nawyki religijne. Jednocześnie bez wątplenia trzeba stwierdzić, że obecni rodzice powinni wspomagać wiarę swoich dzieci poprzez świadectwo życia i pobudzanie u nich osobistego doświadczenia wiary. Chodzi o to, ażeby dzieci widziały, że dla ich rodziców modlitwa (szczególnie rodzinna) jest ważna. Ważne tutaj też są różne przejawy pobożności ludowej³⁴⁰. Natomiast ażeby wspomóc małżonków w praktykowaniu modlitwy brewiarzowej, warto im przypominać przy różnych okazjach formacyjnych, że odmawianie Liturgii Godzin jest żywym włączeniem się w modlitwę i życie Kościoła. Chodzi szczególnie o modlitwę Jutrznii oraz Nieszporów, odmawiane w gronie rodzinnym lub na spotkaniach kręgu rodzin³⁴¹.

Spotkania kręgu rodzin też nie przebiegają idealnie. Cztery piąte respondentów stwierdza, że podczas spotkań kręgu często zanoszą modlitwy prośby i dziękczynienia, a około trzy czwarte potwierdza praktykowanie modlitwy przebłagania i uwielbienia. Pozostałe odsetki rzadko lub nigdy nie praktykują podczas spotkań kręgu tychże form modlitwy (zob. tabela 24). Stwierdzony stan może wynikać stąd, że modlitwa przebłagania i uwielbienia wymaga od osoby otwarcia pewnej „osobistej tajemnicy”. Czasem podczas modlitwy spontanicznej w kręgu rodzin, uczestnicy mogą nie odczuwać atmosfery anonimowości a zarazem wspólnoty, dlatego nie potrafią otworzyć się, aby wypowiedzieć słowa modlitwy spontanicznej na głos. Wydaje się jednak, że podczas spotkań kręgu najważniejszą rolę pełni para animatorska, która wraz z księdzem moderatorem powinna uczyć swoim przykładem, inicjować i zachęcać wspólnotę do angażowania się w modlitwę

³⁴⁰ Por. AL 288.

³⁴¹ Por. *Статут «Дияконії Руху Світло-Життя» в Україні*, s. 23.

uwielbienia, dziękczynienia, przebłagania i prośby. Jeśli natomiast zachodzi taka potrzeba, należałoby poświęcić dodatkowe spotkanie tematowi modlitwy w kręgu. Warto przypominać małżonkom, że druga część spotkania kręgu rodzin jeszcze częścią modlitewną, na którą składa się: dzielenie się Ewangelią lub jakąś inną formą spotkania ze słowem Bożym, modlitwa spontaniczna oraz dziesiątek różańca³⁴².

3. Umacnianie małżonków w dawaniu świadectwa i służbie wspólnocie

Świadectwo chrześcijańskie w rodzinie domaga się najpierw doświadczenia człowieczeństwa, czyli stwórczego obdarowania przez Boga. Bóg jako Stwórca człowieka, a zarazem twórcą małżeństwa, wpisał w męskość i kobiecość podwójne dążenie – do daru z siebie oraz przekazywania życia. Natomiast świadectwo chrześcijańskie jest prawdziwe wtedy, kiedy opiera się na osobistym doświadczeniu, nadprzyrodzonej więzi z Jezusem Chrystusem oraz zaangażowaniem w tę relację, co z kolei wyraża się poprzez ewangeliczny styl życia³⁴³. W rodzinie chrześcijańskiej cechą charakterystyczną jest konkretne i codzienne świadectwo wiary, wskazujące wzajemnie członkom rodziny drogę wiary i świętości. Rodzina ta jest wpisana w tajemnicę Kościoła i jego zbawcze posłannictwo na wzór potrójnej misji Chrystusa, jako Kapłana, Proroka i Króla. Jest ona zarazem świadkiem Chrystusa jak też uczestnikiem i świadkiem macierzyńskiego posłannictwa Kościoła. Rodzina wierząca jest zarazem wspólnotą ewangelizującą, wspólnotą dialogu z Bogiem i między sobą, a zarazem wspólnotą służby drugiemu człowiekowi³⁴⁴.

Podstawową formą dialogu w rodzinie jest dialog małżonków. W świetle wyników badań empirycznych można stwierdzić, że ponad jedna piąta badanych małżonków (23%) regularnie wypełnia zobowiązanie dialogu małżeńskiego – raz w miesiącu lub częściej, a kolejne 23% badanych wypełnia zobowiązanie dialogu małżeńskiego „prawie w każdym miesiącu”. Co dziesiąty respondent prowadzi dialog małżeński raz na dwa miesiące, 19% małżonków czyni to raz na kwartał, a co dziesiąty małżonek zobowiązanie dialogu małżeńskiego wypełnia bardzo rzadko, bo dwa razy w roku lub raz w roku. Z kolei, prawie co dziesiąty małżonek przyznaje się, że nigdy nie spełnia zobowiązania prowadzenia dialogu małżeńskiego (zob. tabela 25). Problemy z prowadzeniem dialogu małżeńskiego mogą po części wynikać stąd, że w czasie formacji dotąd niezbyt wyraźnie wytłumaczono małżonkom, czym jest dialog małżeński i jak należy go prowadzić. Zapewne na częstość

³⁴² Por. tamże, s. 31.

³⁴³ Por. J. Goleń, *Rola świadectwa w rodzinie*, s. 425-426.

³⁴⁴ Por. tamże, s. 441-442.

dialogu wpływają także osobiste i małżeńskie trudności, z którymi mierzą się w codzienności osoby i pary. Być może mężczyźni częściej przeżywają większą niż kobiety trudność z werbalizacją i uzewnętrznianiem swoich przeżyć i przemyśleń, wskutek czego częściej „uciekają” psychicznie od tego zadania twierdząc, że nie mają potrzeby rozmawiać. Jeśli zabraknie cierpliwości małżonków oraz wspólnej pracy nad tym problemem, wówczas dialog małżeński szybko może zmieniać się w monolog, a w końcu może zostać porzucony jako zbyt uciążliwy i pozornie bezowocny. Niektóre trudności w dialogu zostaną bardziej szczegółowo omówione poniżej.

Pewnym wyzwaniem jest także to, iż większość badanych małżonków nie rozpoczyna dialogu małżeńskiego słowem Bożym lub czyni to rzadko (zob. tabela 26). Także inne formy przygotowania się małżonków do dialogu często nie są praktykowane. Tylko ponad jedna czwarta badanych stawia na stole krzyż lub wizerunek Maryi lub przygotowuje ciasto, a niespełna co piąty małżonek stara się wyciszyć. Zaledwie co dziesiąty badany przed dialogiem korzysta z sakramentu pokuty i kupuje kwiaty (zob. tabela 27). Być może te cenne praktyki i zwyczaje rozpoczynania dialogu wielu formującym się małżonkom nie zostały wskazane, wystarczająco przybliżone lub opatrzone zachętą innych małżonków.

Jednocześnie dialog małżeński, jako sprawdzona metoda pracy formacyjnej w parze przynosi u praktykujących go okazałe owoce. Według opinii aż trzech na czterech badanych małżonków, dialog umacnia więź małżeńską, a dwie trzecie badanych uważa, że przyczynia się on do poprawy relacji rodzinnych i zbliża małżeństwo do Boga. Ponad połowa małżonków zaznacza, że pomaga on w lepszej realizacji wymagań prawa Bożego (zob. tabela 28). Ponad jedna dziesiąta badanych stwierdza, że nie doświadcza takich owoców dialogu jak umacnianie więzi małżeńskiej, poprawa relacji rodzinnych, zbliżenie małżeństwa do Boga i lepsze realizowanie wymagań prawa Bożego (zob. tabela 28). Prawdopodobnie odsetek ten może dotyczyć małżonków, którzy – jak przyznali wcześniej – nie prowadzą dialogu małżeńskiego lub czynią to bardzo symptomatycznie.

Analizując niektóre trudności w prowadzeniu dialogu małżeńskiego trzeba stwierdzić, że co czwarty badany przyznaje się do trudności z wyrażaniem swoich myśli oraz mówieniem o uczuciach, a prawie jedna piąta małżonków przyznaje się do istnienia sytuacji konfliktowych, trudności z uświadamianiem sobie swoich uczuć oraz lęku przed poznaniem samego siebie. Ponad jedna dziesiąta respondentów odczuwa skrępowanie, trudności z zaufaniem współmałżonkowi, a nieco rzadziej pojawia się także nieufność wobec woli Boga oraz obawy przed poznaniem współmałżonka (zob. tabela 29). Wspomniane powyżej trudności wskazują, że wypełnianie tego zobowiązania nie jest łatwe. Idąc jednak za wskazaniem znanego w świecie psychiatry M. Scotta Peck’a, że obawy,

opory i przeżywane trudności wskazują nam kierunek naszego rozwoju, należałoby kierując się miłością³⁴⁵ mobilizować się osobiście i wzajemnie w parze do podejmowania kolejnych prób oraz czynienia nowych, niełatwych kroków, które jednak niosą realne szanse rozwoju osobistego oraz umocnienia więzi miłości małżeńskiej, zarówno na poziomie psychicznym jak też duchowym (religijnym).

Warto jeszcze dodać, że prawie trzy czwarte respondentów podczas dialogu małżeńskiego często rozmawia o szacunku do dzieci, bliskich i znajomych, praktykuje wspólne dziękczynienie i czyni postanowienie kończące dialog. Ponad połowa małżonków często poszukuje myśli Bożej w danej sytuacji wobec małżeństwa i rodziny, reflektuje nad życiem religijnym, buduje jedność przez odkrywanie swojego wnętrza i dopasowanie dwóch odrębnych spojrzeń na życie. Natomiast prawie połowa respondentów często rozmawia o odnowie miłości małżeńskiej oraz o odpowiedzialności społecznej i kościelnej (zob. tabela 30). Jednocześnie zastanawiać mogą wyniki wskazujące, że częściej niż co czwarty małżonek podczas dialogu małżeńskiego nigdy nie rozmawia o odnowie miłości małżeńskiej. Prawie jedna czwarta respondentów nigdy nie poszukuje myśli Bożej w danej sytuacji wobec małżeństwa i rodziny oraz nie odkrywa swojego wnętrza dążąc do dopasowania dwóch odrębnych spojrzeń na życie. Niestety, ponad jedna dziesiąta małżonków przyznaje, że nigdy nie prowadzi refleksji nad życiem religijnym, nie dziękuje wspólnie i nie rozmawia o szacunku wobec dzieci, bliskich i znajomych (zob. tabela 30). Z pastoralnego punktu widzenia ważne wydaje się przede wszystkim to, ażeby małżonkowie nigdy nie zapominali o obecności Boga podczas ich dialogu.

Wspieranie regularnego odbywania dialogu małżeńskiego, będącego zarazem zobowiązaniem Ruchu Domowego Kościoła, może odbywać się poprzez zachęty pary animującej krąg, połączone ze świadectwem oraz wyjaśnieniem trudności z nim związanych. Pomocne w odkryciu wartości i potrzeby dialogu mogą być tematyczne rekolekcje o dialogu małżeńskim, które przypominają, że jest to czas dialogu małżeńskiego w obliczu Boga, czas modlitwy, rozmowy o tym co dobre, a także o tym co trudne. Rekolekcje stwarzają okazję przeprowadzenia dialogu małżeńskiego i ponownego jego doświadczenia. Ponadto, na spotkania kręgu lub na rekolekcjach warto przypominać małżonkom, ażeby pamiętali o obecności Bożej w ich małżeństwie³⁴⁶ i rozpoczęli dialog małżeński od czytania fragmentu słowa Bożego.

³⁴⁵ Por. M. S. Peck, *Droga rzadziej przemierzana. Nowa psychologia miłości, wartości tradycyjnych i rozwoju duchowego*, tłum. T. Bieroń, Poznań 2016, s. 153-155. 222-223.

³⁴⁶ Por. AL 314.

W ramach przygotowania się do dialogu warto proponować małżonkom wybór swoich „sposobów” oraz podzielenie się nimi z innymi parami tak, aby inni mogli się nimi inspirować lub z nich skorzystać. Warto koncentrować się przede wszystkim na owocach dialogu, jego pozytywach, dostrzegać je oraz dzielić się nimi. Regularnie prowadzony i owocny dialog nie oznacza, że nie łączy się on jednocześnie z doświadczeniem trudności. W radzeniu sobie z nimi bardzo pomocne może okazać się świadectwo innych małżeństw, które przechodziły przez podobne trudności, pokazując tym samym, że są one wpisane w dialog małżeński. Warto nie skupiać się na trudnościach i nie dramatyzować ich, ale starać się nazwać konkretną trudność po imieniu i iść dalej, szukając rozwiązania w słowie Bożym oraz doświadczeniu innych par.

Spotkania kręgu rodzin są jednocześnie wyrazem zaangażowania małżonków w formację, a zarazem stanowią okazję dawania chrześcijańskiego świadectwa i budowania wspólnoty. Wyniki badań małżonków pokazują, że ponad trzy piąte z nich wyraźnie potwierdza ważność spotkania kręgu rodzin, ponieważ jest ono miejscem dzielenia się osobistym świadectwem wiary, pomaga w spotkaniu się z Bogiem, mobilizuje do wypełniania zobowiązań, wzbogaca wiedzę religijną, umacnia wiarę, umacnia przyjaźń pomiędzy rodzinami oraz wzmacnia wzajemną solidarność między małżeństwami. Natomiast ponad połowa respondentów potwierdza ważność spotkania kręgu rodzin, gdyż pomaga w trudnościach rodzinnych (zob. tabela 31). Jednocześnie pewien procent małżonków formujących się w Ruchu Domowego Kościoła (od 6% do 11%) uznaje za zupełnie nieważne takie walory spotkania kręgu rodzin jak: dzielenie się osobistym świadectwem wiary, pomoc w spotkaniu się z Bogiem, mobilizacja do wypełniania zobowiązań, wzbogacenie wiedzy religijnej, umocnienie wiary, umocnienie przyjaźni pomiędzy rodzinami, wzmocnienie wzajemnej solidarności między małżeństwami (zob. tabela 31). Takie przekonania uczestników kręgu mogą być spowodowane tym, że należą do niego różne małżeństwa, pośród których niektóre mają łatwy kontakt między sobą, a niektóre trudniejszy. Jeśli na etapie ewangelizacji i pilotowania nie udało się zawiązać prawdziwego kręgu rodzinnego, albo niektórzy ze współmałżonków lub pary weszły do wspólnoty pod presją współmałżonka lub otoczenia, to przynależność może im się kojarzyć z „pustym” obowiązkiem.

W ramach formacji warto podkreślać często, że krąg rodzin jest przede wszystkim wspólnotą, która wspiera duchowo swoich członków, a jednocześnie miejsce tworzenia przyjacielskich relacji między rodzinami. Bywają sytuacje, że osoby z kręgu są dla swoich dzieci rodzicami chrzestnymi lub świadkami sakramentu bierzmowania. często członkowie

kręgu spotykają się ze sobą także towarzysko oraz nierzadko pomagają sobie praktycznie w różnych sytuacjach życiowych.

Z kolei praktykowanie przez małżonków tzw. reguły życia, czyli realizacja podjętego postanowienia także nie napawa optymizmem. Tylko jedna dziesiąta respondentów stwierdza, że czyni to bardzo często, a jedna trzecia przyznaje, że czyni to często. Pozostali czynią to rzadko, bardzo rzadko lub przyznają się, że nie praktykują jej wcale (zob. tabela 32). Reguła życia jest dobrym narzędziem wspólnej pracy męża i żony nad konkretną sprawą, zadaniem lub postawą, które sami określili i wybrali podczas dialogu małżeńskiego.

Ważne informacje dotyczące pośrednio dialogu w parze małżeńskiej przyniosły badania dotyczące nasilenia więzi małżeńskiej respondentów. Według trzech czwartych badanych w ich więzi małżeńskiej największe nasilenie wykazuje wzajemne zaufanie. U ponad trzech piątych badanych największe nasilenie posiadają komunია osób (zjednoczenie duchowe) oraz współdziałanie. Natomiast niespełna trzy piąte respondentów stwierdza, że największe nasilenie wykazuje u nich współodczuwanie i współrozumienie (zob. tabela 33). Pozostałe odsetki respondentów nie potwierdzają wysokiego nasilenia istotnych cech więzi małżeńskiej. Może to wiązać się z niezbyt wysokim lub słabym nasileniem danej cechy w ich małżeństwie, co oczywiście stanowiłoby wyzwanie do pracy nad wzajemną relacją i więzią miłości małżeńską. W pewnych przypadkach, u około 10% badanych małżonków, stan ich wzajemnej więzi może kłaść się pewnym cieniem na codziennym życiu małżeńskim, generując trudności i konflikty, a zarazem utrudniać znacząco dawanie świadectwa życia chrześcijańskiego.

Jednocześnie bardzo wysoki procent respondentów (ponad 80%) wyraźnie podkreśla znaczenie różnych sposobów troski o więź ze współmałżonkiem, najczęściej polegających na różnych działaniach zewnętrznych. Dość wysoki, choć nieco niższy odsetek badanych (od 62% do 70%) akcentuje rolę poczucia bliskości z małżonkiem we współżyciu seksualnym, przytulania współmałżonka, rozumienia go oraz łatwego przebaczenia wyrządzonych przykrości. Niestety, ponad jedna dziesiąta badanych małżonków ostatnie cztery wymienione sposoby troski o więź małżeńską uważa za zupełnie nieważne (zob. tabela 34). W tym kontekście warto także przyjrzeć się ilości czasu jaki małżonkowie poświęcają codziennie na wspólne rozmowy. Ponad dwie piąte respondentów deklaruje, że przeznaczają na rozmowę 1 godzinę lub więcej, a po jednej czwartej badanych poświęca na nią 30 minut lub też 10-15 minut (zob. tabela 35).

Uwzględniając relacje respondentów z dziećmi trzeba stwierdzić, że około jedna piąta z nich spędza z dziećmi codziennie co najmniej cztery godziny lub znacznie więcej, a prawie jedna trzecia spędza z nimi 2-3 godziny. Dalsza ponad jedna czwarta małżonków

spędza około 1 godziny, a prawie jedna piąta mniej niż 30 minut (zob. tabela 36). Mówiąc o czasie poświęconym w ciągu dnia dla współmałżonka i dzieci, warto nie dowierzać łatwo w tzw. „brak czasu”, ale pytać samego siebie, na ile chcę ten czas znaleźć. Gdyby brakowało chęci i determinacji, wówczas zawsze znajdzie się jakieś „słuszne” wytłumaczenie.

Częste prowadzenie w domu rozmów na tematy religijne potwierdza dość wysoki procent respondentów. Najczęściej, bo aż u ponad czterech piątych małżonków występuje deklaracja częstych rozmów na tematy związane z moralnością, a ponad trzy czwarte potwierdza częste rozmowy na tematy związane z praktykami religijnymi. Ponad połowa małżonków często porusza tematy związane z ostatecznym celem życia człowieka, a także związane z papieżem, Kościołem powszechnym oraz życiem parafialnym. Natomiast częste rozmowy na temat życia Jezusa Chrystusa i świętych deklaruje ponad jedna czwarta respondentów (zob. tabela 37). Zastanawiają wyniki wskazujące, że ponad jedna dziesiąta respondentów nigdy nie rozmawia na tematy związane z życiem parafialnym, z życiem Jezusa Chrystusa oraz związane z papieżem i Kościołem powszechnym (zob. tabela 37).

Czas poświęcony dla najbliższych, a zwłaszcza przeznaczony na rozmowy na tematy religijne jest wspaniałą inwestycją małżeńską i wychowawczą. Papież Jan Paweł II wskazywał, że rodzice z racji tego, że są rodzicami i wychowawcami, są jednocześnie poprzez swój własny przykład, pierwszymi głosicielami Ewangelii swoim dzieciom. Modląc się i czytając z nimi Pismo święte, włączając dzieci poprzez stopniową inicjację chrześcijańską do Ciała Chrystusowego – eucharystycznego i kościelnego, stają się nie tylko rodzicami w sensie fizycznym, ale także w sensie duchowym, rodząc swoje dzieci do wiary³⁴⁷. Warto rozmawiać na tematy religijne, gdyż podczas takiej rozmowy daje się świadectwo wiary. Chodzi nie tyle o udzielanie sobie odpowiedzi na pytania, co o wspólne poszukiwanie.

Z kolei dotychczasowe uczestnictwo w różnych rekolekcjach potwierdza ponad trzy piąte respondentów. Ponad połowa badanych brała udział w trzydniowych rekolekcjach tematycznych dla małżonków, w dwutygodniowych rekolekcjach rodzinnych I stopnia oraz Oazie Rekolekcyjnej Animatorów Rodzin I stopnia. Natomiast ponad jedna trzecia respondentów brało udział w Oazie Rekolekcyjnej Animatorów Rodzin II stopnia oraz w dwutygodniowych rekolekcjach rodzinnych II stopnia. Z kolei częściej niż co piąty badany uczestniczył w rekolekcjach Oazy Rekolekcyjnej Diakonii, a tylko ponad jedna dziesiąta badanych brała udział w dwutygodniowych rekolekcjach rodzinnych III stopnia (zob. tabela 38).

³⁴⁷ Por. FC 39.

Jednym ze zobowiązań członków Ruchu Domowego Kościoła jest udział w rekolekcjach raz w roku. Niestety pewien procent badanych nigdy nie brał udziału w rekolekcjach. Częstymi problemami dotyczącymi uczestnictwa w piętnastodniowych rekolekcjach są: wspólne zorganizowanie sobie przez małżonków dłuższego urlopu w tym samym terminie, poświęcenie czasu urlopu na rekolekcje oraz trudności finansowe. Dlatego zrozumiałym jest duże zainteresowanie rekolekcjami krótkimi i tematycznymi. Wyniki badań pokazują także, iż małżonkowie najczęściej biorą udział w rekolekcjach rodzinnych I stopnia. Może to potwierdzać początkowy zapał formacyjny, który z czasem nieco słabnie. Być może także, iż część formujących się małżonków nie odnajduje się w pełni w charyzmacie ruchu, do którego należą i dlatego nie kontynuują formacji. Jednocześnie bardzo interesujące i zachęcające do udziału w rekolekcjach okazały odpowiedzi badanych na pytanie otwarte, potwierdzające wyraźnie, iż rekolekcje zbliżają ich do Boga oraz zbliżają małżonków i rodzinę między sobą. Małżonkowie podkreślali, że rekolekcje odnawiają, dodają sił fizycznych i duchowych, wzmacniają wiarę w Boga i Bogu, pomagają odkryć bogactwo wspólnoty Domowego Kościoła. Wskazywali także, iż rekolekcje oazowe, to czas bycia pod „ochronnym parasolem” dla ich małżeństwa, szkoła służby bliźniemu i szkoła życia, szkoła miłości, nadziei i wiary, miejsce gdzie można usłyszeć głos Boga, czas *metanoi* oraz ukazywania człowiekowi kim jest naprawdę (zob. strona 108).

Odpowiedzialni za formację Ruchu Domowego Kościoła w diecezjach powinni proponować, ażeby rekolekcje odbywały się nie tylko latem, ale także podczas ferii oraz długich weekendów. Znana jest też praktyka rozdzielania piętnastodniowych rekolekcji na dwie części. Nie jest to najlepsze rozwiązanie godne promowania, ale jeśli sprawdza się ono i stwarza czasem jedyną możliwość udziału, to czasem warto z niego korzystać. Czasem rodzice stykają się z problemem udziału ich dzieci w rekolekcjach. Jeśli dzieci te są w wieku trzynastu lat plus, wtedy warto proponować im wyjazd na swoje rekolekcje takie jak: Oaza Dzieci Bożych, Oaza Nowej Drogi lub Oaza Nowego Życia. Wobec tego, że część rodzin nie wyjeżdża na rekolekcje z powodu trudności finansowych, warto tworzyć w Domowym Kościele „pulę wsparcia”, z której mogłyby one skorzystać.

Integralną częścią świadectwa chrześcijańskiej miłości małżonków jest kierowanie płodnością. Ponad jedna trzecia respondentów kieruje płodnością wykorzystując obliczenia z pomocą kalendarza małżeńskiego, a ponad jedna piąta mierzy temperaturę. Podobny procent (ponad jedna trzecia) przyznaje, że stosuje stosunek przerywany, a ponad jedna piąta korzysta z prezerwatywy. Natomiast ponad jedna dziesiąta respondentów przyznaje, iż nie stosuje żadnych metod kierowania płodnością lub stosuje monitoring dni płodnych i niepłodnych metodą „Persona”. Mniej niż jedna dziesiąta respondentów stosuje obserwację

szyjki macicy lub nie współżyje przez co najmniej kilka miesięcy. Zastanawia fakt, iż niektórzy respondenci stosują antykoncepcję hormonalną lub wkładkę do macicy (zob. tabela 39). Pomimo nielicznych przypadków wśród respondentów, jednak warto pamiętać, że małżonkowie formujący się w Ruchu Domowego Kościoła nie powinni stosować środków antykoncepcyjnych, zwłaszcza szkodliwych dla zdrowia kobiety oraz mających działanie wczesnoporonne. Być może sytuacje te zaistniały, gdyż konkretni małżonkowie nie byli dotąd dobrze poinformowani na temat tychże form antykoncepcji. Z jednej strony niewielki procent stosujących metody naturalne nie napawa dumą, ale z drugiej daje nadzieję, że z czasem ten procent będzie większy.

W ramach formacji członków Ruchu Domowego Kościoła należy poruszać zagadnienia kierowania płodnością w małżeństwie i przybliżać tę tematykę szczególnie młodym małżeństwom oraz wszystkim, których sprawa dotyczy. Warto przy różnych okazjach formacyjnych, korzystając także z posługi specjalistów w tej dziedzinie, ukazywać parom piękno współżycia małżeńskiego, mówić o naturalnych sposobach kierowania płodnością zgodnych z nauczaniem moralnym Kościoła, a jednocześnie ukazywać nieetyczne sposoby planowania poczęć.

Świadectwo chrześcijańskiego życia obejmuje także przykład i postawy rodziców wobec własnych dzieci. Większość respondentów – odpowiadając na pytanie otwarte – wskazała, iż uczy dzieci wiary, nadziei i miłości ku Bogu, uczy przykazań Bożych oraz przykazań miłości Boga i bliźniego, a także życia wartościami chrześcijańskimi, moralnymi i ludzkimi. Małżonkowie twierdzą, że uczulają dzieci na potrzebę czułości i troski o bliźniego oraz uczą je odpowiedzialności za Kościół i otaczający świat. Uczą nieustannej pracy nad sobą w różnych wymiarach oraz uczą wiary w siebie, bycia dobrym człowiekiem i obywatelem. Niektórzy respondenci napisali, że starają się przekazać swoim dzieciom jak najwięcej „dobra”. Podkreślali także najważniejszą rolę uczenia własnym przykładem. Ktoś z badanych małżonków stwierdził, że aby nauczyć dziecko dokonywania dobrych wyborów, trzeba przypominać dziecku pytanie, jak postąpiłby w danej sytuacji Pan Jezus (zob. strona 111).

Świadectwo chrześcijańskie małżonków wyraża się także w różnych sytuacjach codziennego życia. Około trzy czwarte respondentów (od 72% do 79%) wyraźnie podkreśla ważność ich świadectwa dawanego w codzienności przejawiającego się wiernością Bogu, ludziom oraz swojemu powołaniu, a także pokojem serca i niesieniem go ludziom. Ponad trzy piąte badanych małżonków (od 65% do 69%) wyraźnie docenia ważność swojego świadectwa dawanego w codzienności poprzez miłość chrześcijańską wobec wszystkich ludzi, uprzejmość wobec spotykanych ludzi, przebaczenie doznanych i przeżywanych

krzywd, dobroć dla każdego człowieka, cierpliwość wobec bliźnich, przyjacielskie relacje z ludźmi oraz życie w radości duchowej. Natomiast ponad połowa respondentów z dużym nasileniem uważa, że ich świadectwo przejawia się w łagodności wobec wszystkich napotkanych ludzi, opanowaniu swoich myśli, języka i zachowań oraz w pomocy innym w każdej potrzebie. Niejednokrotnie dostrzegana już w tym rozdziale około jedna dziesiąta badanych małżonków przyznaje się, że zupełnie nie uważa za ważne dawanie świadectwa w codzienności, także w wymienionych powyżej formach (zob. tabela 40). Można dodać, że osoba, która nie przeżyła swojej podstawowej formacji oazowej, a zbyt wcześnie zaczęła angażować się czynnie, z czasem może poczuć się zniechęcona lub okresowo wypalona. Nie znamy jednak dokładnie przyczyn kryzysowania w dawaniu świadectwa u omawianego odsetka badanych.

Czytelnym wyrazem świadectwa chrześcijańskiego danego w zewnętrznych (pozarodzinnych) kręgach apostołatu rodziny³⁴⁸ są rozmowy na temat wiary i Kościoła. Prawie trzy czwarte respondentów deklaruje, że broni chrześcijańskiej wizji małżeństwa i rodziny, zaś ponad trzy piąte (od 63% do 69%) uważa, że bez skrępowania przyznaje się do swojej wiary i praktyk religijnych oraz powstrzymuje się przed krytykowaniem papieża i biskupów. Natomiast około połowa małżonków twierdzi, że przekonuje innych do tego, iż życie duchowe, wiara i modlitwa najbardziej jednoczą rodzinę, a niewiele niższy procent twierdzi, że zachęca innych do czytania Pisma świętego i do przyjmowania sakramentów. Niestety, ponad jedna dziesiąta respondentów przyznaje się, że niezbyt pozytywnie wyraża się o pobożnych osobach (zob. tabela 41). Mówiąc o świadectwie chrześcijańskim członków Domowego Kościoła warto podkreślać, że człowiek jest jak naczynie, które najpierw trzeba napełnić, a dopiero potem oczekiwać dzielenia się. Szczególnym czasem czerpania sił do dawania świadectwa i służby, jest przede wszystkim modlitwa, udział we Mszy świętej, udział w rekolekcjach.

Jednym z przejawów świadectwa członków ruchu – tzw. „nowej kultury” – jest przynależność do Krucjaty Wyzwolenia Człowieka. Niezbyt wysoki procent, bo tylko jedna piąta respondentów należy do niej na stałe, natomiast dodatkowo mniej niż jedna dziesiąta badanych przynależy do niej okresowo (zob. tabela 42). Wskaźniki te wyraźnie zaniżają średnią z wielu innych omawianych powyżej. Zastanawia najbardziej to, że prawie trzy czwarte małżonków nie przynależy do Krucjaty Wyzwolenia Człowieka, podczas gdy w badaniach brali udział małżonkowie, którzy ukończyli już etap ewangelizacji i pilotowania (zob. tabela 42). Dzieło krucjaty nie jest sprawą łatwą do przyjęcia i wprowadzenia w życie,

³⁴⁸ Zob. W. Śmigiel, *Kręgi apostołatu rodziny*, w: *Duszpasterstwo rodzin. Refleksja naukowa i działalność pastoralna*, red. R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń, Lublin 2013, s. 739-747.

właścza w społeczeństwie, gdzie nawyki używania alkoholu przy wielu okazjach są silnie zakorzenione w środowiskach rodzinnych. Problem zdaje się polegać także na tym, że krzewiciele „nowej kultury” w społeczeństwie i Kościele ukraińskim, ciągle nie jest zbyt wielu. Z tego względu tym bardziej potrzebni są coraz liczniejsi czytelnicy świadkowie Ewangelii. Ks. Franciszek Blachnicki zachęcał członków ruchu oazowego do bycia członkami Krucjaty Wyzwolenia Człowieka. Przy okazji różnych spotkań dla rodzin warto wyjaśniać sens i rolę krucjaty jako konkretnej pomocy, ofiarowanego w ich intencji postu. Tym, którzy wahają się, czy byliby w stanie wytrwać jako członkowie krucjaty do końca jej trwania, warto proponować czasową, roczną przynależność.

Kolejną formą dawania świadectwa przez małżonków jest zaangażowanie w życie Kościoła i społeczeństwa. Dość wysoki odsetek badanych potwierdza taką aktywność. Prawie trzy czwarte respondentów angażuje się w liturgię, a ponad połowa badanych włącza się w prace przy parafii. Ponad jedna trzecia respondentów (39,4%) zachęca przy różnych okazjach małżeństwa do włączenia się do Domowego Kościoła, a 33% badanych należy do diakonii Ruchu Światło – Życie. Niewiele niższy procent małżonków (od 21% do 29%) deklaruje, że dzieli się świadectwem obecności Boga w swojej rodzinie przy okazji misji, rekolekcji, posługuje lub posługiwało jako animator na „oazie rodzin” i angażuje się w życie Kościoła i społeczeństwa w inny sposób. Ponadto, ponad jedna dziesiąta badanych śpiewa w chórze lub prowadzi (prowadziło) rekolekcje ewangelizacyjne, a niespełna jedna dziesiąta bardzo czynnie udziela się w różnych formach. Jednocześnie wspomniana około jedna dziesiąta respondentów nie angażuje się w życie społeczeństwa i Kościoła (zob. tabela 43). Być może powodem braku lub słabego zaangażowania w społeczeństwie i Kościele jest słabe uspołecznienie, wycofanie się wierzących z życia publicznego oraz wyuczone bierne wyczekiwanie, że „zrobią to inni”, których źródeł można dopatrywać się w wieloletnim, zachowawczym wobec Kościoła i życia społecznego funkcjonowaniu w czasach komunistycznych. Wobec tego należy cieszyć się, iż tak wysokie odsetki członków Ruchu Domowego Kościoła przełamują wieloletnie stereotypy i angażują się w Kościele i społeczeństwie. Wydaje się, że w każdej parafii są ludzie pełni zapału i gotowi do podjęcia aktywności w społeczności czy Kościele, ale czasem potrzebują zachęty ze strony duszpasterza. Gdy przy parafii nie działają żadne wspólnoty, warto proponować małżonkom zaangażowanie się w Ruch Domowego Kościoła, a ten sposób katolicy będą mogli zaangażować się w życie Kościoła oraz parafii. Podobnie, szansę zaangażowania społecznego mogłoby stworzyć założenie w parafii zespołu Caritas. Wyraźną zachętę do służby bliźnim znajdujemy w punkcie 324 adhortacji apostolskiej *Amoris laetitia*, gdzie

Papież Franciszek zachęca do gościnności, wychodzenia na spotkanie innych, a szczególnie ubogich i opuszczonych. Jest to symbolem i wyrazem macierzyństwa Kościoła³⁴⁹.

Czytelną i typową dla rodzin chrześcijańskich przepojonych duchem Ewangelii formą dawania świadectwa jest zaangażowanie w obronę życia ludzkiego. Ponad trzy piąte badanych podejmuje duchową adopcję, a prawie dwie piąte bierze udział w marszach obrońców życia. Więcej niż jedna piąta małżonków osobiście przekonuje osoby planujące aborcję aby zmieniły decyzję. Nieco niższy odsetek respondentów z kolei pomaga osobom nie będącym w stanie utrzymać kolejnego dziecka lub podejmuje (podejmowało) różne inne formy zaangażowania w obronę życia ludzkiego. Łącznie od 16% do 17% małżonków potwierdza wyżej wymienione sposoby zaangażowania się w obronę życia ludzkiego. Kilka procent respondentów głosi lub głosiło prelekcje na temat godności życia ludzkiego, działa w organizacji broniącej życia nienarodzonych albo też wspiera finansowo takie zrzeszenia. Jednak około jedna piąta respondentów, pomimo odbytej formacji podstawowej, nie włączyło się do tej pory w żadną z wymienionych form obrony życia ludzkiego (zob. tabela 44). Wydaje się jednak, że w realiach ukraińskich, gdzie nieodległych czasach komunistycznych przez całe dziesięciolecia promowana była aborcja i antykoncepcja, świadectwo małżonków z Ruchu Domowego Kościoła angażujących się w obronę życia ludzkiego jest bardzo cennym, ewangelicznym „pójściem pod prąd”. Ludzkie życie jest darem otrzymanym od Boga, wymagającym od samego początku miłości i ochrony. Obrona życia od jego poczęcia aż do naturalnej śmierci jest potwierdzeniem życia charyzmatem Ruchu Światło-Życie³⁵⁰. W tymże ruchu działa Diakonia Życia, która podejmuje różne działania modlitewne i społeczne, mające na celu ochronę życia ludzkiego od jego poczęcia aż do naturalnej śmierci. Warto więc zapraszać jej członków na spotkania z narzeczonymi i małżonkami, a także na rekolekcje tematyczne. Takie rekolekcje organizuje także sama Diakonia Życia. Byłoby to owocne, gdyby członkowie Domowego Kościoła włączali się do tejże diakonii i podejmowali w niej posługę. Warto także często, przy różnych okazjach, zachęcać małżonków do podejmowania duchowej adopcji dziecka poczętego.

Świadectwo życia wiarą i miłością w rodzinie promieniuje z niej na zewnątrz. Charakterystycznym tego przykładem jest zaangażowanie dzieci respondentów w Kościele. Ponad połowa dzieci respondentów angażuje się w życie Kościoła poprzez służbę liturgiczną, a ponad dwie piąte dzieci badanych należy do różnych grup. Prawie jedna trzecia dzieci małżonków należy do Ruchu Światło-Życie, a ponad jedna piąta należy do scholi. Pewien procent dzieci respondentów angażuje się także charytatywnie (zob. tabela 45).

³⁴⁹ Por. AL 324.

³⁵⁰ Por. *Statut «Дияконії Руху Світло-Життя» в Україні*, s. 29.

Kończąc refleksje pastoralne warto przywołać świadectwo pewnej rodziny na temat wspólnoty i służby bliźnim: „Dzięki ruchowi przeżyliśmy radość spotkania z Chrystusem, które daje wiarę i siłę przetrwania dobrych i ciężkich chwil... Również inaczej traktujemy naszych bliźnich, ludzi, którzy są dziećmi jednego Ojca. Wiele radości daje nam to, że możemy służyć innym pomocą. Praca w grupie uczy nas poszanowania cudzych poglądów, pozwala wymienić doświadczenia, szczerze porozmawiać i poradzić się w trudnych sytuacjach życiowych³⁵¹.

³⁵¹ Zob. *Domowy Kościół. Ruch wspólnot rodzinnych*, s. 4.

ZAKOŃCZENIE

Celem dysertacji było zaprezentowanie formacji małżonków w Domowym Kościele gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie w świetle materiałów formacyjnych i badań małżonków w Ukrainie. Główny problem badawczy rozprawy dotyczył tego na czym polega założona formacja małżonków z Domowego Kościoła na podstawie nauczania Kościoła i materiałów formacyjnych, na ile małżonkowie z ruchu Domowego Kościoła w Ukrainie realizują założenia formacyjne i jak ta formacja na nich oddziałuje, oraz jakie postulatory pastoralne mogą służyć umacnianiu realizacji założeń formacyjnych małżonków w Ruchu Domowego Kościoła w Ukrainie.

Dla zrealizowania celu tej pracy oraz rozwiązania głównego problemu badawczego zostały wykorzystane źródła zastane i wytworzone. Do źródeł zastanych należą: dokumenty Kościoła, szczególnie Soboru Watykańskiego II, nauczanie papieży, dokumenty Stolicy Apostolskiej, które są bazą dla materiałów formacyjnych Domowego Kościoła i z których korzysta się w formacji rocznej oraz podczas spotkań formacyjnych, a także niektóre publikacje ks. F. Blachnickiego, dotyczące Ruchu Światło-Życie. Wybiórczo przeanalizowano także część materiałów oazowych, wykorzystywanych w formacji młodzieży. W celu przeprowadzenia badań empirycznych (przygotowania źródła wytworzonego) na potrzeby tejże dysertacji został przygotowany kwestionariusz ankiety, który wypełniali wybrani małżonkowie zrzeszeni w Ruchu Domowego Kościoła, mieszkający w różnych częściach Ukrainy. Przeprowadzone badania empiryczne pozwoliły zrealizować postawiony w dysertacji cel.

Niniejsza praca naukowa zawiera pięć rozdziałów. Rozdział pierwszy odpowiadał pierwszemu etapowi przyjętego w rozprawie za metodą wiodącą (metametodę) paradygmatu analizy teologii pastoralnej – etapowi normatywnemu. Zostały w nim omówione wskazania dla formacji eklezjalnej małżonków w świetle materiałów formacyjnych Domowego Kościoła. Najpierw zostały zaprezentowane treści dotyczące formacji ewangelicznej, następnie wtajemniczenie w liturgię i modlitwę, a po nim przygotowanie do dawania świadectwa miłości (służby) oraz pomagania w budowaniu wspólnoty.

Rozdział drugi otworzył kolejny etap paradygmatu badań pastoralnych (realizowany), na którym została zaprezentowana metodologia własnych badań empirycznych, przedstawione metody badań, technika, narzędzie badawcze, a także charakterystyka badanych oraz organizacja i przebieg badań. W rozdziałach trzecim, czwartym i piątym w oparciu o wyniki badań przeprowadzonych na wybranej grupie celowej został ukazany pewien obraz realizacji wybranych założeń formacyjnych przez małżonków

zrzeszonych w Domowym Kościele gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie w Ukrainie. Trzeci rozdział koncentrował się na oddziaływaniu słowa Bożego na życie osobiste i rodzinne członków Ruchu. Szczególną uwagę skupiono na ukazaniu wyników dotyczących oddziaływania czytania i słuchania słowa Bożego na rozwój wiary, dzielenia się słowem Bożym w rodzinie oraz świadectwa dawanego w rodzinie. W czwartym rozdziale zostały zaprezentowane wyniki badań dotyczące życia liturgicznego członków Ruchu Domowego Kościoła, a zwłaszcza roli sakramentów i sakramentaliów. Ukazane zostały także niektóre aspekty przeżywania roku liturgicznego, modlitwy osobistej, małżeńskiej i rodzinnej oraz jej oddziaływania na rozwój duchowy, umacnianie relacji z Bogiem oraz na wzajemne więzi między członkami rodziny. Rozdział piąty zaprezentował wyniki badań wskazujące, w jaki sposób osoby należące do Domowego Kościoła dają świadectwo i służą sobie nawzajem, Kościołowi oraz konkretnej społeczności. W szczególny sposób został zaprezentowany przykład życia małżonków oraz ich zaangażowanie w ewangelizację, troska o kulturę chrześcijańską oraz ich służba na rzecz moralnej odnowy narodu.

Rozdział szósty stanowił trzeci etap badawczy paradygmatu (postulowany) a zarazem trzecią częścią dysertacji. Sformułowano w nim wnioski i postulaty pastoralne, których celem jest pomoc małżonkom w realizacji założeń formacyjnych, aby ich zgłębianie słowa Bożego, modlitwy oraz udział w liturgii, a także świadectwo miłości i służby były coraz owocniejsze i przyczyniały się do rozwoju osobistego, umocnienia rodzin oraz życia wspólnoty eklezjalnej i społecznej. Przeprowadzona refleksja naukowa pozwoliła sformułować następujące wnioski i postulaty pastoralne:

1. Słowo Boże jest bardzo ważne w życiu osobistym respondentów, dlatego bardzo często deklarowali oni, że Pismo św. odgrywa w ich życiu decydującą rolę oraz wywiera na nie bardzo ważny wpływ. Jednocześnie pewien procent badanych potwierdza przeżywanie trudności w wierze. Z tego względu nasuwa się postulat, ażeby pomagać małżonkom w coraz głębszym odkrywaniu roli i znaczenia słowa Bożego w życiu duchowym osób wierzących w Chrystusa. Można to czynić owocnie poprzez zachęcanie małżonków przez formatorów do udziału różnego typu rekolekcjach oazowych oraz w rejonowych dniach wspólnoty Ruchu Światło-Życie.

2. Czytanie i rozważanie słowa Bożego umacnia jedność w małżeństwie i rodzinie. Małżonkowie bardzo często deklarowali, iż czytają i rozważają fragmenty Pisma świętego. Jednocześnie spory odsetek respondentów czyta i rozważa Pismo święte w proponowanych formach rzadko lub bardzo rzadko. W takiej sytuacji warto, ażeby formatorzy zachęcali i przypominali małżonkom, że podczas rekolekcji dzieci razem z rodzicami uczą się słuchania

słowa Bożego oraz pogłębiają swoją wiarę lub zaproponowali im ponowne przeżycie etapu pilotowania i ewangelizacji, albo któregoś z etapów formacji.

3. Świadek wiary w rodzinie odgrywa istotną rolę. Prawie wszyscy respondenci przyjęli osobiście Jezusa Chrystusa jako Pana, nie uczyniło tego zaledwie 2%. Małżonkowie mówiąc o roli wiary w ich rodzinie stwierdzali, że odgrywa ona decydującą i najważniejszą rolę oraz, że wpływa osobiście na nich, na współmałżonka, dzieci, rodzinę i otoczenie. Zdarzało się jednak, że respondenci stwierdzali, iż nie wiedzą jaką rolę pełni wiara w ich rodzinie, a niektórzy potwierdzali, że nie pełni ona roli pierwszorzędnej. We właściwym odczytaniu różnych trudności związanych z wiarą może znacząco pomagać obecność i świadectwo dobrze uformowanych moderatorów i animatorów. Stąd postulat, ażeby na ich formację w realiach Kościoła w Ukrainie położony był silny akcent.

4. Życie sakramentalne, przyjmowanie sakramentów oraz praktykowanie zwyczajów religijnych są z jednej strony owocem głębokiej wiary małżonków w Boga, a jednocześnie ją zasilają. Ponad trzy czwarte małżonków silnie ceni sobie czynne uczestnictwo we Mszy świętej ze względu na możliwość przyjmowania Komunii Świętej, słuchania słowa Bożego oraz spełniania potrzeby serca. Jednocześnie jako pewne wyzwanie jawi się to, że częściej niż co dziesiąty badany nie rozumie i nie docenia niektórych katolickich motywów uczestnictwa w Eucharystii, jak okazja ofiarowania Bogu swego życia osobistego i małżeńskiego oraz modlitwa wspólnoty Kościoła. Lepiej wyglądała sytuacja ze zrozumieniem sensu i potrzeby sakramentu pokuty i korzystaniem z niego, gdzie aż ponad połowa badanych przystępowało do spowiedzi przynajmniej raz w miesiącu. Małżonkowie bardzo często prawidłowo rozumieją także sakrament małżeństwa i rolę działającej w nim łaski. Jednak prawie co dziesiąty badany zupełnie nie doceniał roli spełniania powołania małżonków do apostołatu wobec innych małżeństw i rodzin wynikającego z przyjęcia tegoż sakramentu. Dobrą okazją umożliwiającą zrozumienie wartości Eucharystii oraz pogłębionego przeżywania sakramentów pokuty i małżeństwa, a także uczenia się cennych zwyczajów religijnych są różne rekolekcje oazowe dla rodzin, pozwalające dojrzewać religijnie w gronie innych rodzin. Oprócz rekolekcji, także spotkania kręgu rodzin oraz rejonowe dni wspólnoty Ruchu Światło-Życie są dobrą okazją, ażeby odkrywać piękno i wartość życia liturgicznego i zwyczajów religijnych.

Wydaje się, że małżonkowie potrzebują ciągłej pomocy w pogłębianiu rozumienia i przeżywania sakramentów Eucharystii, pokuty i małżeństwa. Pomocą w tym może być indywidualne towarzyszenie (kierownictwo) duchowe, o które warto prosić duszpasterzy. Pomocne może być także przeżycie rekolekcji tematycznych nt. roli poszczególnych sakramentów w życiu małżonków, które trzeba byłoby możliwie często organizować w

poszczególnych diecezjach i rejonach oraz usilnie zachęcać i motywować małżonków do uczestnictwa.

5. Osobiste i pogłębione duchowo przeżywanie roku liturgicznego w rodzinie, jak pokazały wyniki badań małżonków, oddziałuje na życie osobiste, małżeńskie i rodzinne. Badani małżonkowie często przeżywają poszczególne okresy roku liturgicznego, praktykując często przyjęte w Kościele formy. Jednak prawie co czwarty badany stwierdzał, że nigdy nie robił adwentowego postanowienia, a co dziesiąty, że nigdy nie dzielił się opłatkiem i nie śpiewał wspólnie kolęd z okazji Bożego Narodzenia. W Wielkim Poście ponad trzy czwarte badanych nigdy nie brało udziału w nabożeństwie Gorzkich żalów i tyleż samo w Okresie Wielkanocnym nie odmawiało nowenny przed uroczystością Zesłania Ducha Świętego. Ponad trzy czwarte badanych zachowywało wstrzemięźliwość od pokarmów mięsnych w piątki. Jednak ponad połowa respondentów nie praktykowało I piątków miesiąca i nigdy nie uczestniczyło w nabożeństwie fatimskim. W Ukrainie żyje wiele rodzin mieszanych wyznaniowo, językowo, narodowościowo oraz kulturowo, co oznacza, że potrzebują one czasu, ażeby nauczyć się głębszego przeżywania roku liturgicznego i pokonać trudności z tym związane.

6. Analiza wyników badań pokazała, że prawie jedna piąta respondentów modli się codziennie 30 minut lub więcej, co czwarty małżonek modli się codziennie 15-20 minut, a prawie połowa badanych na modlitwę codziennie poświęca do 10 minut. Ponad trzy czwarte respondentów potwierdza praktykowanie modlitwy wspólnej rodziców i dzieci oraz modlitwy wspólnej małżonków. Natomiast podczas spotkań kręgu małżonkowie nie zawsze praktykują wszystkie z zalecanych form modlitwy: uwielbienia, dziękczynienia, przebłagania i prośby. Prawie trzy czwarte małżonków nigdy nie odmawia modlitwy brewiarzowej, a połowa małżonków stwierdziła, że nigdy nie nawiedza kościoła w celu adoracji Najświętszego Sakramentu. Potrzeba zatem, ażeby formatorzy w Domowym Kościele ukazywali małżonkom swoim słowem i świadectwem wartość modlitwy małżonków, a także innych wymienionych powyżej form modlitwy.

7. Przejawem dojrzałości i dobrej formacji chrześcijańskiej jest zaangażowanie małżonków w ewangelizację oraz własny przykład życia, zaczynając od świadectwa życia małżeńskiego. Badania pokazały jednak, że tylko niespełna co czwarty respondent wypełniał zobowiązanie dialogu małżeńskiego zgodnie z wymogiem „prawie w każdym miesiącu”. Tylko co czwarty respondent stwierdzał, że podczas dialogu małżeńskiego nie przeżywał żadnych trudności, a podobny procent przyznawał się do nich. Aż co piąty badany małżonek przyznawał, iż nigdy podczas dialogu nie rozmawiał o odnowie miłości małżeńskiej. Jednocześnie respondenci najczęściej podkreślali wysokie nasilenie wzajemnego zaufania w ich więzi

małżeńskiej, nieco rzadziej wysokie nasilenie zjednoczenia duchowego (komunii) osób, a jeszcze rzadziej wysokie nasilenie współdziałania, współodczuwania oraz współrozumienia. Tylko co trzeci badany często realizuje razem ze współmałżonkiem regułę życia, a niektórzy wskazywali także na trudności z wybaczeniem współmałżonkowi. Trzeba stwierdzić, że dialog małżeński mógłby dobrze służyć umacnianiu więzi i jedności małżeńskiej. Pomocą w regularnym prowadzeniu dialogu małżeńskiego jest świadectwo pary animatorskiej i innych par z kręgu, jak również tematyczne rekolekcje o dialogu małżeńskim oraz ukazywanie przy różnych okazjach pozytywnych owoców dialogu.

8. Respondenci wyraźnie doceniali wartość spotkania kręgu rodzin uznając je za miejsce, gdzie dzielono się osobistym świadectwem wiary. Niestety, aż jedna piąta małżonków stwierdzała, że w spotkaniach kręgu zupełnie nie ważna jest pomoc w trudnościach rodzinnych parom z kręgu, które ich doświadczają. Ważne, żeby para animatorska przypominała małżonkom podczas spotkania kręgu o wartościach które wypływają ze spotkań kręgu rodzin, na przykład, że krąg jest miejscem wsparcia każdej rodziny, jak również szansą tworzenia relacji między rodzinami oraz budowania wspólnoty wiary i miłości chrześcijańskiej.

9. Niezbyt wysoki procent, bo ponad połowa małżonków uczestniczyła w różnych rekolekcjach: trzydniowych rekolekcjach tematycznych dla małżonków, dwutygodniowych rekolekcjach rodzinnych I stopnia oraz Oazie Rekolekcyjnej Animatorów Rodzin I stopnia. Warto, ażeby formatorzy Ruchu Domowego Kościoła proponowali i zachęcali do udziału w rekolekcjach, a te aby były organizowane nie tylko latem, ale także podczas ferii i długich weekendów.

10. Miarą dojrzałości życia chrześcijańskiego jest podejmowanie w swoim życiu właściwych wyborów, dawanie świadectwa wiary oraz troska o kulturę chrześcijańską i moralną odnowę narodu. Znaczna część małżonków podczas rozmowy ze spotkanymi osobami na temat wiary i Kościoła broni chrześcijańskiej wizji małżeństwa i rodziny, a podobny procent przyznaje się do wiary i praktyk religijnych oraz powstrzymuje się przed krytyką Kościoła. Nie jest jednak pocieszające to, że tylko co piąty badany należy do Krucjaty Wyzwolenia Człowieka. Warto, ażeby pary animatorskie razem z księżmi moderatorami, podczas rekolekcji, spotkań kręgu oraz konferencji przypominali i zachęcali, że Krucjata Wyzwolenia Człowieka jest konkretną pomocą bliźniemu oraz konkretną formą postu połączoną z modlitwą.

11. Niewielki odsetek respondentów angażował się w liturgię oraz apostolat w parafii. Może to wskazywać na ciągle funkcjonujący w Ukrainie sklerykalizowany model życia parafialnego, gdzie duszpasterze nie zachęcają wiernych do takiego zaangażowania, gdyż

nie widzą takiej potrzeby lub wręcz sobie tego nie życzą. Trzeba, ażeby formatorzy Ruchu Domowego Kościoła zachęcali rodziny do dzielenia się z innymi cennym „rodzinnym” doświadczeniem, które posiadają. Według Sługi Bożego ks. Franciszka Blachnickiego „oazowi ludzie” mają być pierwszymi w dawaniu dobrego świadectwa o Bogu.

12. Ponad połowa badanych angażowała się w obronę życia ludzkiego, podejmując duchową adopcję, a co piąty badany nie podejmował żadnej inicjatywy społecznej w tym zakresie. Ruch Światło-Życie i Domowy Kościół umożliwiają zaangażowanie się w Diakonię Życia. Wydaje się to konieczne, ażeby członkowie tejże diakonii często zapraszali małżonków z DK do przystąpienia do duchowej adopcji dziecka poczętego. Bardzo ważne są także zachęty ze strony duszpasterzy kierowane do rodzin, proponujące podejmowanie konkretnych działań związanych z życiem Kościoła, parafii oraz społeczności.

13. Symptomatyczne, ale jednocześnie bardzo obiecujące dla Kościoła katolickiego w Ukrainie jest to, że aż ponad połowa dzieci respondentów angażowało się w życie Kościoła poprzez służbę liturgiczną. Słabiej wypadło charytatywne zaangażowanie dzieci, gdzie taką aktywność podejmował jedna dziesiąta dzieci respondentów. Jednak w tym przypadku zaangażowanie to wymaga organizacji, zachęty i wsparcia przez dorosłych – duchownych i świeckich.

Niniejsza rozprawa nie rozwiązała wszystkich problemów badawczych związanych z poruszaną tematyką. Podobne badania warto byłoby przeprowadzić ponownie za kilka lat, i jeśli to byłoby możliwe, na jeszcze liczniejszej grupie respondentów. Tym bardziej, że okres pandemii koronawirusa, a zwłaszcza trwająca obecnie w Ukrainie wojna zapewne silnie oddziałują na postawy oraz formację ukraińskich małżonków w Ruchu Domowego Kościoła. Wydaje się, że bardzo obiektywizujące byłoby także przebadanie dzieci członków Ruchu (w różnym wieku) w zakresie ich spostrzeżeń na temat życia rodziców zobowiązaniami formacyjnymi oraz świadectwa życia, wiary i miłości danego w codzienności życia rodzinnego. Ponadto warto byłoby zbadać także członków innych zrzeseń rodzin w Ukrainie lub grupę małżonków nie zrzyszonych – jako grupy odniesienia – zestawiając następnie wyniki z uzyskanymi wśród członków Domowego Kościoła. Wydaje się, że bardzo potrzebne byłoby podejmowanie badań teologiczno-pastoralnych nad formacją małżonków z innych ruchów i wspólnot w Ukrainie, gdyż wspierają one praktykę duszpasterską i rozwój danego zrzeczenia.

Spoglądając do strony praktycznej, wyniki badań naukowych uzyskane w ramach niniejszej rozprawy doktorskiej mogą być pomocne duszpasterzom posługującym w Ruchu Domowego Kościoła, parom animatorskim na różnych poziomach formacji, jak również formującym się małżonkom. Wydaje się, że zamieszczone refleksje naukowe mogłyby być

przydatne także wszystkim duszpasterzom w pracy duszpasterskiej w parafiach, z młodzieżą, narzeczonymi, małżonkami i rodzicami.

BIBLIOGRAFIA

I. ŹRÓDŁA

Pismo święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych, wydanie piąte, Poznań 2000.

1. Dokumenty Soboru Watykańskiego II

Sobór Watykański II, Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*, Rzym 1962, https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19651207_gaudium-et-spes_lt.html (dostęp 05.04.2022).

Sobór Watykański II, Konstytucja o liturgii świętej *Sacrosanctum Concilium*, Rzym 4.12.1963, https://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vat-ii_const_19631204_sacrosanctum-concilium_lt.html (dostęp 24.08.2022).

Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, Wyd. Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej, Wrocław 1986.

2. Nauczanie papieży

Benedykt XVI, *Verbum Domini*. Posynodalna adhortacja apostolska Benedykta XVI o słowie Bożym w życiu i misji Kościoła (30.10.2010), Wrocław: TUM 2010.

Franciszek, *Amoris laetitia*. Posynodalna adhortacja apostolska o miłości w rodzinie (19.03.2016), Wrocław: TUM 2016.

Jan Paweł II, Encyklika o błogosławionej Maryi Dziewicy w życiu pielgrzymującego Kościoła *Redemptoris Mater*, Rzym 25.03.1987, https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/encyclicals/documents/hf_jp-ii_enc_25031987_redemptoris-mater.html (dostęp 24.08.2022).

Jan Paweł II, List apostolski *Rosarium Virginis Mariae*, Watykan 16.11.2002, https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/apost_letters/2002/documents/hf_jp-ii_apl_20021016_rosarium-virginis-mariae.html (dostęp 24.08.2022).

Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym *Familiaris consortio*, Rzym 22.11.1981, https://www.vatican.va/content/john-paul-ii/pl/apost_exhortations/documents/hf_jp-ii_exh_19811122_familiaris-consortio.html (dostęp 24.08.2022).

3. Dokumenty Stolicy Apostolskiej

Kongregacja ds. Kultu Bożego, *Ordo initiationis christianae adultorum*, Watykan 1972.

Kongregacja Nauki Wiary, *List do Biskupów Kościoła katolickiego o współdziałaniu mężczyzny i kobiety w kościele i świecie*. Kongregacja Nauki Wiary (31.05.2004), Kraków 2004.

4. Dokumenty Kościołów lokalnych

Конференція римсько-католицьких єпископів України, *Душпастирський лист з нагоди Всеукраїнського конгресу сімей* п. 20/2019, 21 липня 2019 р.

Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* (11.05.2003)

Obrzędy chrześcijańskiego wtajemniczenia dorosłych: dostosowane do zwyczajów diecezji polskich, Katowice 1988.

5. Materiały formacyjne Ruchu Światło-Życie oraz Domowego Kościoła

Blachnicki F., *Charyzmat i wierność*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2012.

Blachnicki F., *Ewangelizacja według planu Ad Christum Redemptorem*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2015.

Blachnicki F., *Krucjata Wyzwolenia Człowieka czyli Dzieło Niepokalanej Matki Kościoła. Podręcznik*, Stowarzyszenie Diakonia Ruchu Światło-Życie, Krościenko 2004.

Blachnicki F., *Kto ma uszy do słuchania*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2009.

Blachnicki F., *O ewangelizacji*, Stowarzyszenie Diakonia Ruchu Światło-Życie, Katowice 2007.

Blachnicki F., *O małżeństwie i rodzinie*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2021.

Blachnicki F., *Oaza Nowego Życia II stopnia, Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2008.

Blachnicki F., *Oaza rekolekcyjna diakonii Ruchu Światło-Życie. Katechezy*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2013.

- Blachnicki F., *Rekolekcje ewangelizacyjne. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2013.
- Blachnicki F., *Ruch Światło-Życie jako pedagogia nowego człowieka*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2018.
- Blachnicki F., *Sympatycy czy chrześcijanie*, Wyd. Światło-Życie, Krościenko 2002.
- Blachnicki F., *Wyzwoleni w Chrystusie. Podręcznik rekolekcji parafialnych*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2009.
- Charyzmat i duchowość Ruchu Światło-Życie*, <https://www.dk.oaza.pl/charyzmat-i-duchowosc-ruchu-swiatlo-zycie/> (dostęp 11.05.2022).
- Статут «Дияконії Руху Світло-Життя» в Україні, Харизма і духовність Руху Світло-Життя, Основи Домашньої Церкви в Україні*, Вид. Світло-Життя, 2014/2022.
- Cztery spotkania nad Ewangelią według Świętego Łukasza. Konspekt dla animatora*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2009.
- Diakonia miejscem formacji i posługi w Ruchu Światło-Życie i poprzez Ruch Światło-Życie*, dokument przyjęty na V kongregacji diakonii, 24.10.2010, <http://beta.oaza.pl/wp-content/uploads/Diakonia.pdf> (dostęp 26.08.2022).
- Diakonia w Ruchu Światło-Życie*, <https://www.oaza.pl/diakonia-w-ruchu-swiatlo-zycie/> (dostęp 11.11.2021).
- Dialog małżeński*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2007.
- Domowy Kościół I rok pracy, Konspekty spotkań*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2012.
- Domowy Kościół I rok pracy, Konspekty spotkań. Materiały studyjne*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2009.
- Domowy Kościół II rok pracy – cz. A*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2010.
- Domowy Kościół II rok pracy – cz. B*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2012.
- Domowy Kościół. Listy do wspólnot rodzinnych*, t. 1 (nr 0-7), Wyd. Światło-Życie, Kraków, 2003.
- Domowy Kościół. Listy do wspólnot rodzinnych*, t. 2 (nr 8-17), Wyd. Światło-Życie, Kraków 2003.
- Domowy Kościół. Listy do wspólnot rodzinnych*, t. 3 (nr 18-25), Wyd. Światło-Życie, Kraków 2003.
- Domowy Kościół. Ruch wspólnot rodzinnych w ramach Ruchu Światło-Życie. Informacje*.

- Droga do wspólnoty dla małżeństw uczestniczących w Oazie Nowego Życia III stopnia dla rodzin. Materiały uzupełniające*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 1998.
- Droga do wspólnoty na podstawie tekstów Nowego Testamentu*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2010.
- Droga do wspólnoty: na podstawie Nowego Testamentu*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2007.
- Drogowskazy Nowego Człowieka*, <https://www.oaza.pl/drogowskazy-nowego-czlowieka/> (dostęp 14.05.2022).
- Dziesięć kroków ku dojrzałości chrześcijańskiej, Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2000.
- Dziesięć kroków ku dojrzałości chrześcijańskiej*, <http://www.dk.oaza.pl/wp-content/uploads/Zasady-DK-11.06.2021.pdf> (dostęp 16.05.2022).
- Ewangelizacja i pilotowanie nowych kręgów Domowego Kościoła. Konspekty spotkań. Materiały studyjne*, Wyd. Światło-Życie, Krościenko 2004.
- Ewangelizacja i pilotowanie*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2009.
- Katechumenat. Wspólnoty formacyjne we wspólnotcie lokalnej*, Wyd. Światło-Życie, Krościenko 2002.
- Krąg liturgiczny do czytań roku A*, opr. F. Blachnicki, I. Kucharska, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2010.
- Oaza Nowego Życia I stopnia dla rodzin. Podręcznik*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2013.
- Oaza Nowego Życia I stopnia dla rodzin. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 1996.
- Oaza Nowego Życia I stopnia. Notatnik*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2013.
- Oaza Nowego Życia I stopnia. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2014.
- Oaza Nowego Życia II stopnia dla rodzin. Materiały uzupełniające do podręcznika*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2015.
- Oaza Rekolekcyjna Animatorów Rodzin I stopnia. Podręcznik*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2011.
- Oaza Rekolekcyjna Animatorów Rodzin II stopnia. Podręcznik*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2011.
- ORDR DK II stopnia. Oaza rekolekcyjna diakonii rekolekcji „Domowego Kościoła”. Program dla uczestników*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków-Krościenko 1999.

- Rekolekcje ewangelizacyjne. Podręcznik*, opr. F. Blachnicki, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2013.
- Rozmowy ewangeliczne kroku piątego – słowo Boże*, w: *Domowy Kościół. Listy do wspólnot rodzinnych*, t. 3 (nr 18-25), Wyd. Światło-Życie, Kraków 2003.
- Ruch Domowego Kościoła. Świadectwa uczestników*, Wyd. Światło-Życie, 1986.
- Sędek M. i in., *Oaza nowego życia III stopnia. Podręcznik zaktualizowany*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2019.
- Sędek M. i in., *Oaza Nowego Życia III stopnia. Podręcznik*, wyd. III, Wyd. Światło-Życie, Kraków 1986.
- Sędek M., *Oaza Nowego Życia III. Liturgia Godzin*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2019.
- Sędek M., *Oaza Nowego Życia III. Notatnik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2019.
- Skudro J., *Szkoła modlitwy. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2011.
- Skudro J., <https://www.dk.oaza.pl/siostra-jadwiga-skudro/> (dostęp 13.05.2022).
- Spotkanie w kręgu. Materiały pomocnicze do pracy formacyjnej w kręgach Domowego Kościoła, gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2009.
- Szkoła liturgiczno-rodzinna w ONŻ II stopnia dla rodzin. Podręcznik*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2015.
- Szkoła Życia w Oazie Nowego Życia I stopnia dla rodzin. Podręcznik*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2012.
- Triduum paschalne. Podręcznik dla duszpasterzy i dla służby liturgicznej*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2012.
- Vademecum o rekolekcjach Domowego Kościoła*, Wrzesień 2016.
- Wprowadzenie w Biblię jako historię zbawienia. Konspekt dla animatora*, opr. M. Sędek, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2016.
- Wsluchanie się w słowo Boże*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 1990.
- Zasady Domowego Kościoła, gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie*, zatwierdzone przez Konferencję Episkopatu Polski 11.06.2021, <http://www.dk.oaza.pl/wp-content/uploads/Zasady-DK-11.06.2021.pdf> (dostęp 16.05.2022).
- Zawieram z Wami przymierze. Notatnik na okres Wielkiego Postu*, opr. I. Kucharska, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2010.
- Zobowiązania*, opr. D. Franków, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2012.

6. Źródło wytworzone

Wypełnione 203 kwestionariusze ankiety do badań nad formacją małżonków w Domowym Kościele gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie w posiadaniu autora rozprawy.

II. LITERATURA PRZEDMIOTOWA

- Andruszczyszyna T., *Wybrane ruchy diecezji Kamieniecko-Podolskiej w dziele nowej ewangelizacji w latach 1991-2003 na Ukrainie*, Toruń 2004.
- Biela B., *Blachnicki Franciszek*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński i in., Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2006, s. 112-114.
- Dialog małżeński*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2019.
- S. Dyk, *Rekolekcje rodzin*, w: *Duszpasterstwo rodzin. Refleksja naukowa i działalność pastoralna*, red. R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń, Lublin 2013, s. 443-456.
- Eucharystia a małżeństwo*, opr. Centralna Diakonia Domowego Kościoła, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2013.
- Franków D., *Domowy Kościół*, <https://www.rdk.krakow.pl/index.php/domowy-kosciol> (dostęp 05.04.2022).
- Goleń J., *Rola świadectwa w rodzinie*, „*Verbum Vitae*”, 28 (2015), s. 423-458.
- Guzikowie B. i A., *Komunikacja w małżeństwie i rodzinie*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2010.
- Janicki J., *Liturgiczna formacja*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński i in., Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2006, s. 429-433.
- Kamiński R., *Duszpasterstwo rodzin jako refleksja naukowa*, w: *Duszpasterstwo rodzin. Refleksja naukowa i działalność pastoralna*, red. R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń, Lublin 2013, s. 23-44.
- Kamiński R., *Duszpasterstwo rodzin jako refleksja naukowa*, w: *Duszpasterstwo rodzin. Refleksja naukowa i działalność pastoralna*, red. R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń, Lublin 2013, s. 23-44.
- Kamiński R., *Metodyka przygotowania prac promocyjnych z teologii pastoralnej*, Siedlce 2017.
- Kaszowski M., *Posługa kapłana w stowarzyszeniach rodzin*, Archidiecezjalny Ośrodek Duszpasterstwa Rodzin, Przemyśl 1996.

- Kiciński A., *Katecheza małżonków i rodziców*, w: *Duszpasterstwo rodzin. Refleksja naukowa i działalność pastoralna*, red. R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń, Lublin 2013, s. 371-378.
- Koc G., *Funkcje założone i realizowane Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie. Studium z duszpasterstwa rodzin w świetle materiałów formacyjnych i badań małżonków Domowego Kościoła*, Siedlce 2013.
- Konspekt zajęć dla dzieci na Oazie Rodzin I stopnia. Materiały studyjne dla diakonii wychowawczej*, Wyd. Światło-Życie, Warszawa 2014.
- Konspekt zajęć dla dzieci na Oazie Rodzin II stopnia. Materiały studyjne dla diakonii wychowawczej*, Wyd. Światło-Życie, Warszawa 2014.
- Konspekt zajęć dla dzieci na OR II stopnia*, opr. M. Leczkowska, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2014.
- Kozyra E., *Dar rekolekcji w Domowym Kościele*, <http://www.dk.oaza.pl/archiwum/v7-/formacja.php?rdz=15&numer=905&typ=W> (dostęp 11.05.2022).
- L'histoire du mouvement*, <https://www.equipes-notre-dame.fr/notre-mouvement/lhistoire-du-mouvement/> (dostęp 16.05.2022).
- Lipska M., *Domowy Kościół w Ukrainie*, Gródek 2005.
- Łaszewycz O., *Misja świeckich w Kościele na przykładzie wspólnoty Domowego Kościoła Kijowsko-Żytomierskiej diecezji*, Gródek 2007.
- Maciejewscy K. i P., *Dialog małżeński – opracowanie*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2019.
- Materiały formacyjne Domowego Kościoła, gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie*, <https://natanael-oaza.eu/materiały-formacyjne-dk> (dostęp 13.05.2022).
- Mierziński B., *Rodzin duszpasterstwo*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński i in., Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2006, s. 737-743.
- Mikulski J., *List '93: wrzesień-grudzień 2003*, <http://www.dk.oaza.pl/archiwum/v7/-listnr.php?seria=3&nrlistu=93&nrart=3>, (dostęp 15.06.2020).
- Mikulski J., *Rola kapłana w Domowym Kościele – gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2011.
- Modlitwa małżeńska*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2019.
- Modlitwa małżonków*, opr. Wydział Duszpasterstwa Kurii Metropolitalnej Warszawskiej i Centralna Diakonia DK, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2013.
- Modlitwa rodzinna*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2021.
- Nowakowie A. i J., *Krótko o DK*, <https://www.dk.oaza.pl/krotko-o-dk/> (dostęp 11.05.2022).

- Nowakowie A. i J., *List'99: styczeń-luty 2006. Z komentarza do „Zasad Domowego Kościoła”*, <http://www.dk.oaza.pl/archiwum/v7/formacja.php?rdz=5&numer=99&art=10&typ=L> (dostęp 20.05.2022).
- Ostrowski M., *Ruch Domowego Kościoła*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński i in., Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2006, s. 755-756.
- Ostrowski M., *Ruch Światło-Życie*, w: *Leksykon teologii pastoralnej*, red. R. Kamiński i in., Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2006, s. 756-760.
- Pamięć i tożsamość. 40 lat Domowego Kościoła*, <https://slideplayer.pl/slide/60961/> (dostęp 22.01.2022).
- Poradnik diakonii wychowawczej. Materiały studyjne*, Wyd. Światło-Życie, Kraków 2014.
- Relacja ustna uzyskana od Julii i Mariana Ataman (para Domowego Kościoła z eparchii Iwano-Frankowskiej) uzyskana 7 lutego 2022 r.
- Relacja ustna uzyskana od małżeństwa Leonarda i Wiktorii Zigert (para krajowa odpowiedzialna za DK na Ukrainie) uzyskana 7 lutego 2022 r.
- Relacja ustna uzyskana od małżeństwa Olega i Walentyny Kułyk (para diecezjalna Kijowsko-Żytomierskiej diecezji) uzyskana 6 lutego 2022 r.
- Relacja ustna uzyskana od małżeństwa Ołeny i Kazymyra Zditowieckich (para diecezjalna Kamieniecko-Podolskiej diecezji) uzyskana 6 lutego 2022 r.
- Relacja ustna uzyskana od małżeństwa Sergija i Wiktorii Jakymczuk (para diecezjalna Łuckiej diecezji) uzyskana 6 lutego 2022 r.
- Relacja ustna uzyskana od małżeństwa Wołodomyra i Bogdany Nazarkewycz (para łącznikowa z Lwowskiej archidiecezji) uzyskana 7 lutego 2022 r.
- Relacja ustna uzyskana od Myrona i Oksany Szkrobot (para Domowego Kościoła z archieparchii Lwowskiej) uzyskana 7 lutego 2022 r.
- Szepietowska W., *Droga formacyjna*, <https://www.oaza.pl/droga-formacyjna/> (dostęp 11.05.2022).
- Szepietowska W., *Mała grupa*, <https://www.oaza.pl/mala-grupa/> (dostęp 11.05.2022).
- Szucki R., *Stosunek maturzystów do małżeństwa i rodziny. Studium z duszpasterstwa rodzin w świetle badań w diecezji siedleckiej*, Lublin 2018.
- Śmigiel W., *Kręgi apostołatu rodziny*, w: *Duszpasterstwo rodzin. Refleksja naukowa i działalność pastoralna*, red. R. Kamiński, G. Pyżlak, J. Goleń, Lublin 2013, s. 739-747.

III. LITERATURA POMOCNICZA

- Kobak J., *Stosunek małżonków do rodzicielstwa. Studium z duszpasterstwa rodzin w świetle badań w diecezji rzeszowskiej*, Lublin 2021.
- Peck M. S., *Droga rzadziej przemierzana. Nowa psychologia miłości, wartości tradycyjnych i rozwoju duchowego*, tłum. T. Bieroń, Poznań 2016,
- SPSS Inc. (2007), *SPSS for Windows, Version 14.0PL*, Chicago, SPSS Inc.
- Szucki R., *Stosunek maturzystów do małżeństwa i rodziny. Studium z duszpasterstwa rodzin w świetle badań w diecezji siedleckiej*, Lublin 2018.
- Yastremskyy A., *Stosunek młodzieży szkół średnich do małżeństw i rodziny. Studium z duszpasterstwa rodzin w świetle badań młodzieży w szkołach z nauczaniem w języku polskim na Ukrainie*, Lublin 2020.

WYKAZ TABEL

Tabela 1. Charakterystyka respondentów ze względu na płeć.....	64
Tabela 2. Charakterystyka respondentów ze względu na wiek.....	64
Tabela 3. Charakterystyka respondentów ze względu na wykształcenie.....	64
Tabela 4. Charakterystyka respondentów ze względu na rodzinę pochodzenia.....	65
Tabela 5. Charakterystyka respondentów ze względu na posiadanie rodzeństwa.....	65
Tabela 6. Charakterystyka respondentów ze względu na czas uczestnictwa w formacji Domowego Kościoła.....	66
Tabela 7. Charakterystyka respondentów ze względu na pełnioną funkcję w Ruchu Domowego Kościoła.....	66
Tabela 8. Rola Pisma świętego w życiu respondentów.....	67
Tabela 9. Wpływ Pisma świętego na życie respondentów.....	69
Tabela 10. Liczbowy i procentowy rozkład częstości czytania i rozważania Pisma świętego w rodzinie w opinii respondentów.....	71
Tabela 11. Liczbowy i procentowy rozkład postrzegania swojej wiary przez respondentów	73
Tabela 12. Liczbowy i procentowy rozkład przyjęcia Jezusa Chrystusa jako Pana przez respondentów.....	74
Tabela 13. Liczbowy i procentowy rozkład przejawów religijności u respondentów.....	76
Tabela 14. Liczbowy i procentowy rozkład stosunku respondentów do zobowiązań i wartości sakramentu małżeństwa.....	77
Tabela 15. Liczbowy i procentowy rozkład motywów uczestnictwa we Mszy świętej.....	79
Tabela 16. Liczbowy i procentowy rozkład motywów przystępowania do sakramentu pokuty i pojednania.....	80
Tabela 17. Liczbowy i procentowy rozkład częstotliwości przystępowania do spowiedzi...82	
Tabela 18. Liczbowy i procentowy rozkład praktykowania przez respondentów zwyczajów religijnych związanych z rokiem liturgicznym.....	83
Tabela 19. Liczbowy i procentowy rozkład ważności poszczególnych form modlitwy w opinii respondentów.....	87
Tabela 20. Liczbowy i procentowy rozkład czasu przeznaczanego przez respondentów na modlitwę osobistą.....	88
Tabela 21. Liczbowy i procentowy rozkład czasu przeznaczanego przez respondentów na modlitwę ze współmałżonkiem.....	88

Tabela 22. Liczbowy i procentowy rozkład czasu przeznaczanego przez respondentów na wspólną modlitwę ze współmałżonkiem i dziećmi.....	89
Tabela 23. Liczbowy i procentowy rozkład praktykowania przez respondentów różnych form modlitwy z dziećmi.....	90
Tabela 24. Liczbowy i procentowy rozkład praktykowania wskazanych form modlitwy w kręgu rodzin.....	92
Tabela 25. Liczbowy i procentowy rozkład częstości wypełniania zobowiązania dialogu małżeńskiego przez respondentów.....	94
Tabela 26. Liczbowy i procentowy rozkład częstości rozpoczynania dialogu małżeńskiego słowem Bożym.....	95
Tabela 27. Liczbowy i procentowy rozkład sposobów przygotowania się respondentów do dialogu.....	95
Tabela 28. Liczbowy i procentowy rozkład postrzegania przez respondentów owoców dialogu małżeńskiego.....	96
Tabela 29. Liczbowy i procentowy rozkład postrzegania przez respondentów trudności w dialogu małżeńskim.....	97
Tabela 30. Liczbowy i procentowy rozkład częstości wypełniania niektórych celów dialogu małżeńskiego przez respondentów.....	98
Tabela 31. Liczbowy i procentowy rozkład wartości spotkań kręgu rodzin w opinii respondentów.....	100
Tabela 32. Liczbowy i procentowy rozkład częstotliwości praktykowania przez respondentów reguły życia wspólnie z małżonkiem.....	101
Tabela 33. Liczbowy i procentowy rozkład nasilenia poszczególnych cech więzi respondentów ze współmałżonkiem.....	102
Tabela 34. Liczbowy i procentowy rozkład ważności wyrazów troski o więź ze współmałżonkiem w opinii respondentów.....	103
Tabela 35. Liczbowy i procentowy rozkład czasu codziennej rozmowy respondentów ze współmałżonkiem.....	105
Tabela 36. Liczbowy i procentowy rozkład czasu spędzanego codziennie przez respondentów z dziećmi.....	105
Tabela 37. Liczbowy i procentowy rozkład częstotliwości rozmów respondentów w swoim domu na tematy religijne.....	106
Tabela 38. Liczbowy i procentowy rozkład uczestnictwa respondentów w rekolekcjach.....	108

Tabela 39. Liczbowy i procentowy rozkład sposobów kierowania płodnością przez respondentów.....	109
Tabela 40. Liczbowy i procentowy rozkład deklaracji respondentów dotyczących różnych form i sposobów dawania świadectwa w codziennym życiu.....	109
Tabela 41. Liczbowy i procentowy rozkład postaw przyjmowanych przez respondentów podczas rozmów ze spotkanymi osobami na temat wiary i Kościoła.....	112
Tabela 42. Liczbowy i procentowy rozkład przynależności respondentów do Krucjaty Wyzwolenia Człowieka.....	113
Tabela 43. Liczbowy i procentowy rozkład zaangażowania respondentów w życie Kościoła i społeczności.....	113
Tabela 44. Liczbowy i procentowy rozkład zaangażowania respondentów w obronę życia.....	114
Tabela 45. Liczbowy i procentowy rozkład zaangażowania dzieci respondentów w życie Kościoła.....	115
Tabela A 1. Częstość czytania i rozważania Pisma świętego w rodzinie a płeć respondentów.....	160
Tabela A 2. Częstość czytania i rozważania Pisma św. w rodzinie a czas formacji respondentów.....	161
Tabela A 3. Częstość wypełniania zobowiązań dialogu małżeńskiego a płeć respondentów	162
Tabela A 4. Częstość wypełniania zobowiązania dialogu małżeńskiego a wiek respondentów	162

ANEKSY

ANEKS 1

Tabele dotyczące oddziaływania niektórych zmiennych niezależnych na postawy respondentów

Tabela A 1. Częstość czytania i rozważania Pisma świętego w rodzinie a płeć respondentów

Częstość czytania i rozważania Pisma św. w rodzinie	Płeć	Bardzo często		Często		Rzadko		Bardzo rzadko		Nigdy		Ogółem N	df	χ^2	p
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%				
Czytam i rozważam fragmenty Pisma św., które są czytane w danym dniu na Mszy św.	K	40	19,70	50	24,63	19	9,36	7	3,45	3	1,48	119	4	14,74	0,005
	M	18	8,87	39	19,21	19	9,36	7	3,45	1	0,49	84			
Rozważam wg sześciopunktowej metody podanej w materiałach formacyjnych	K	6	2,96	30	14,78	43	21,18	26	12,81	14	6,90	119	4	16,25	0,003
	M	8	3,94	20	9,85	29	14,29	21	10,34	6	2,96	84			
Wcześniej czytamy i rozważamy czytania z niedzielnej liturgii słowa z całą rodziną	K	5	2,46	5	2,46	41	20,20	21	10,34	47	23,15	119	4	14,46	0,006
	M	4	1,97	8	3,94	27	13,30	15	7,39	30	14,78	84			
Czytamy i rozważamy niedzielne teksty liturgii słowa z dziećmi, kończąc postanowieniem	K	2	0,99	7	3,45	33	16,26	25	12,32	52	25,62	119	4	14,06	0,007
	M	1	0,49	7	3,45	21	10,34	21	10,34	34	16,75	84			
Czytam Pismo św. w sposób ciągły	K	14	6,90	20	9,85	41	20,20	28	13,79	16	7,88	119	4	21,29	<0,001
	M	10	4,93	19	9,36	27	13,30	15	7,39	13	6,40	84			
Czytamy i rozważamy słowo Boże z małżonkiem, kończąc postanowieniem	K	3	1,48	14	6,90	37	18,23	33	16,26	32	15,76	119	4	16,82	0,002
	M	2	0,99	7	3,45	35	17,24	20	9,85	20	9,85	84			
Czytam wybiórczo	K	10	4,93	21	10,34	36	17,73	35	17,24	17	8,37	119	4	18,12	0,001
	M	4	1,97	15	7,39	31	15,27	24	11,82	10	4,93	84			

Objaśnienia: N całkowite (100%) = 203, χ^2 - Chi-kwadrat Pearsona, df – liczba stopni swobody, p – poziom istotności, K- Kobiety, M- mężczyźni.

Tabela A 2. Częstość czytania i rozważania Pisma św. w rodzinie a czas formacji respondentów

Częstość czytania i rozważania Pisma św. w rodzinie	Długość formacji	Bardzo często		Często		Rzadko		Bardzo rzadko		Nigdy		Ogółem	df	χ^2	p
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N			
Czytam i rozważam fragmenty Pisma św., które są czytane w danym dniu na Mszy św.	do 3 lat	23	11,33	22	10,84	19	9,36	7	3,45	3	1,48	74	8	16,43	0,037
	3-10lat	23	11,33	41	20,20	7	3,45	7	3,45	1	0,49	79			
	powyżej 10lat	12	5,91	26	12,81	12	5,91	0	0,00	0	0,00	50			
Rozważam wg sześciopunktowej metody podanej w materiałach formacyjnych	do 3 lat	5	2,46	16	7,88	26	12,81	16	7,88	11	5,42	74	8	18,01	0,021
	3-10lat	6	2,96	14	6,90	24	11,82	23	11,33	7	3,45	74			
	powyżej 10lat	3	1,48	20	9,85	22	10,84	8	3,94	2	0,99	55			
Weześniej czytamy i rozważamy czytania z niedzielnej liturgii słowa z całą rodziną	do 3 lat	3	1,48	3	1,48	28	13,79	9	4,43	31	15,27	74	8	16,84	0,032
	3-10lat	4	1,97	5	2,46	23	11,33	17	8,37	30	14,78	79			
	powyżej 10lat	2	0,99	5	2,46	17	8,37	10	4,93	16	7,88	50			
Czytamy i rozważamy niedzielne teksty liturgii słowa z dziećmi, kończąc postanowieniem	do 3 lat	1	0,49	3	1,48	22	10,84	13	6,40	35	17,24	74	8	16,56	0,035
	3-10lat	2	0,99	6	2,96	14	6,90	23	11,33	34	16,75	79			
	powyżej 10lat	0	0,00	5	2,46	18	8,87	10	4,93	17	8,37	50			
Czytam Pismo św. w sposób ciągle	do 3 lat	11	5,42	13	6,40	28	13,79	13	6,40	9	4,43	74	8	19,78	0,011
	3-10lat	8	3,94	13	6,40	23	11,33	22	10,84	13	6,40	79			
	powyżej 10lat	5	2,46	13	6,40	17	8,37	8	3,94	7	3,45	50			
Czytamy i rozważamy słowo Boże z małżonkiem, kończąc postanowieniem	do 3 lat	1	0,49	6	2,96	25	12,32	19	9,36	23	11,33	74	8	17,43	0,026
	3-10lat	4	1,97	9	4,43	24	11,82	23	11,33	19	9,36	79			
	powyżej 10lat	0	0,00	6	2,96	23	11,33	11	5,42	10	4,93	50			
Czytam wybiórczo	do 3 lat	5	2,46	16	7,88	25	12,32	17	8,37	11	5,42	74	8	18,34	0,019
	3-10lat	5	2,46	11	5,42	25	12,32	28	13,79	10	4,93	79			
	powyżej 10lat	4	1,97	9	4,43	17	8,37	14	6,90	6	2,96	50			

Objaśnienia: N całkowite (100%) = 203, χ^2 - Chi-kwadrat Pearsona, df – liczba stopni swobody, p – poziom istotności.

Tabela A 3. Częstość wypełniania zobowiązań dialogu małżeńskiego a płeć respondentów

Częstość wypełniania zobowiązań dialogu małżeńskiego	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	df	χ^2	p
	N	%	N	%	N			
Częściej niż raz w miesiącu	8	3,94	3	1,48	11	7	18,37222	0,010
Raz w miesiącu	23	11,33	13	6,40	36			
Prawie w każdym miesiącu	22	10,84	25	12,32	47			
Raz na dwa miesiące	13	6,40	7	3,45	20			
Raz na kwartał	24	11,82	15	7,39	39			
Dwa razy w roku	11	5,42	3	1,48	14			
Raz w roku	10	4,93	9	4,43	19			
Nigdy	8	3,94	9	4,43	17			
Ogółem	119	58,62	84	51,38	203			

Objaśnienia: N całkowite , χ^2 - Chi-kwadrat Pearsona, df – liczba stopni swobody, p – poziom istotności.

Tabela A 4. Częstość wypełniania zobowiązania dialogu małżeńskiego a wiek respondentów

Częstość wypełniania zobowiązań dialogu małżeńskiego	Do 34lat		35 lat i więcej		Ogółem	df	χ^2	p
	N	%	N	%	N			
Częściej niż raz w miesiącu	3	1,48	8	3,94	11	7	17,22985	0,016
Raz w miesiącu	13	6,40	23	11,33	36			
Prawie w każdym miesiącu	8	3,94	39	19,21	47			
Raz na dwa miesiące	8	3,94	12	5,91	20			
Raz na kwartał	10	4,93	29	14,29	39			
Dwa razy w roku	2	0,99	12	5,91	14			
Raz w roku	4	1,97	15	7,39	19			
Nigdy	4	1,97	13	6,40	17			
Ogółem	52	25,62	151	74,38	203			

Objaśnienia: N całkowite , χ^2 - Chi-kwadrat Pearsona, df – liczba stopni swobody, p – poziom istotności.

ANEKS 2.

Kwestionariusz ankiety do badania realizacji założeń formacyjnych przez małżonków zrzeszonych w Ruchu Domowego Kościoła

Katedra Duszpasterstwa Rodzin Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego prowadzi badania naukowe, dotyczące realizacji założeń formacyjnych przez członków Ruchu Domowego Kościoła gałęzi rodzinnej Ruchu Światło-Życie. Służy temu niniejszy kwestionariusz. Badania są anonimowe. Ich wartość zależy od szczerych odpowiedzi na postawione pytania. Nie chodzi o udzielanie przez Pana(nią) odpowiedzi zgodnych z oficjalnym nauczaniem Kościoła, ale o odpowiedzi potwierdzające osobiste przekonania oraz zachowania. Proszę o wypełnienie całego kwestionariusza.

Z góry dziękuję za pomoc w realizacji badań – BÓG ZAPŁAĆ!

Ks. mgr lic. Nazar Bilyk, KUL

1. Jak często w Pana/i rodzinie stosowane są wymienione sposoby czytania i rozważania Pisma św.? (proszę zaznaczyć x)

Częstość czytania i rozważania Pisma św. w rodzinie	Bardzo często	Często	Rzadko	Bardzo rzadko	Nigdy
Czytam i rozważam fragmenty Pisma św., które są czytane w danym dniu na Mszy św.					
Rozważam wg sześciopunktowej metody podanej w materiałach formacyjnych (wybór fragmentu, analiza przez zadawanie pytań, odnalezienie głównej myśli, postawienie pytań do głównej myśli, odpowiedź na postawione pytania, zastosowanie w życiu osobistym - co on znaczy dla mnie)					
Wcześniej czytamy i rozważamy czytania z niedzielnej liturgii słowa z całą rodziną					
Czytamy i rozważamy niedzielne teksty liturgii słowa z dziećmi, kończąc postanowieniem					
Czytam Pismo św. w sposób ciągły (dalej od momentu, w którym zakończyłem/am dnia poprzedniego)					
Czytamy i rozważamy słowo Boże z małżonkiem, kończąc postanowieniem					
Czytam wybiórczo (gdzie się otworzy) odnajdując w przeczytanym fragmencie w danej chwili wolę Boga					

2. Proszę określić rolę Pisma św. w Pana/i życiu (proszę zaznaczyć x)

0 – zupełnie nieważne

1 – mało ważne

2 – średnio ważne

3 – ważne

4 – bardzo ważne

5 – decydujące

<i>Rolę Pisma św. w moim życiu określił(a)bym:</i>						
Zawiera prawdę, która daje mi zbawienie	0	1	2	3	4	5
Jest światłem w życiu	0	1	2	3	4	5
Ukazuje drogę wolności, chroniąc mnie przed zniewoleniem	0	1	2	3	4	5
Pomaga zrozumieć chrześcijaństwo jako religię miłości	0	1	2	3	4	5
Jest źródłem rodzinnej ewangelizacji	0	1	2	3	4	5
Pomaga zajmować postawę służby	0	1	2	3	4	5
Wspiera osobisty wzrost nadziei i miłości	0	1	2	3	4	5
Pomaga silniej utożsamić się z Kościołem	0	1	2	3	4	5
Umacnia jedność małżeńską	0	1	2	3	4	5
Motywuje mnie do gorliwego wypełniania obowiązków rodzinnych	0	1	2	3	4	5

3. Proszę określić, w jaki sposób lektura Pisma św. wpływa na życie Pana/i wiary (proszę zaznaczyć x)

0 – zupełnie nieważne

1 – mało ważne

2 – średnio ważne

3 – ważne

4 – bardzo ważne

5 – decydujące

<i>Pismo św. wpływa na moje życie wiarą, gdyż ...</i>						
Pomaga zaufać, że Bóg działa w historii mojego życia oraz poprzez codzienne wydarzenia	0	1	2	3	4	5
Pomaga w przyjęciu Chrystusa jako osobistego Zbawiciela i zawierzenia mu wszystkich spraw	0	1	2	3	4	5
Jest pomocą w trudnościach, pozwala odkryć sens cierpienia i śmierci	0	1	2	3	4	5
Przyczynia się do wypełniania praktyk religijnych z motywu miłości Boga	0	1	2	3	4	5
Jest drogowskazem dla mojej wiary	0	1	2	3	4	5

4. Jak określiłby Pan/i swoją wiarę? (proszę zaznaczyć x)

- Bardzo silna i dojrzała (stabilna i ufna)
- Silna, ale niezbyt stabilna (czasem chwiejna)
- Średnio silna z tendencją wzrostową
- Słaba z chwilowymi nasileniami

- Bardzo słaba i niedojrzała (chwiejna i nieufna)

5. Czy przyjął Pan/i Chrystusa jako osobistego i jedynego Pana w swoim życiu?

(proszę zaznaczyć x)

- Tak Nie

6. Co sprawia Pani/u najwięcej trudności w wierze i jej praktykowaniu? *(proszę napisać)*

.....
.....

7. Jak często wypełnia Pan/i zobowiązanie dialogu małżeńskiego w swoim małżeństwie? *(proszę zaznaczyć x)*

- Częściej niż raz w miesiącu
- Raz w miesiącu
- Prawie w każdym miesiącu
- Raz na dwa miesiące
- Raz na kwartał
- Dwa razy w roku
- Raz w roku
- Nigdy

8. Jak często Państwo rozpoczynacie dialog małżeński słowem Bożym? *(proszę zaznaczyć x)*

- Bardzo często
- Często
- Rzadko
- Bardzo rzadko
- Nigdy

9. W jaki sposób przygotowuje się Pan/i do dialogu? *(proszę zaznaczyć x)*

- Idę do spowiedzi
- Staram się wyciszyć
- Ubieram się odświętnie
- Kupuję kwiaty
- Kupuję lub piekę ciasto
- Zapalam świecę, aby przypominała obecność Boga
- Stawiam na stole Krzyż lub figurkę czy obrazek Maryi
- W inny sposób

10. Jakie owoce dialogu spostrzega Pan/i w swoim małżeństwie? (proszę zaznaczyć x)

Owoce dialogu małżeńskiego	Tak	Raczej tak	Nie mam zdania	Raczej nie	Nie
Zbliża nasze małżeństwo do Boga					
Umacnia więź małżeńską					
Pomaga lepiej realizować wymagania Prawa Bożego					
Przyczynia się do poprawy relacji rodzinnych					
Inne					

11. Co sprawia Panu/i trudności w dialogu małżeńskim? (proszę zaznaczyć prawdziwe odpowiedzi)

- Trudności z uświadamianiem sobie swoich uczuć
- Trwające sytuacje konfliktowe w małżeństwie
- Lęk przed poznaniem samego siebie
- Skrępowanie, trudności z zaufaniem współmałżonkowi
- Trudności z mówieniem o uczuciach
- Obawa przed poznaniem współmałżonka
- Trudności z wyrażaniem swoich myśli
- Obawy/nieufność wobec woli Boga
- Inne
- Nie mam żadnych trudności

12. Jak często w Państwa dialogu małżeńskim pojawiają się następujące cele? (proszę zaznaczyć x)

Cele dialogu	Bardzo często	Często	Rzadko	Bardzo rzadko	Nigdy
Poszukiwanie myśli Bożej w danej sytuacji wobec małżeństwa i					
Refleksja nad życiem religijnym (słowo Boże, modlitwa, życie sakramentalne, lektury religijne)					
Budowanie jedności poprzez odkrywanie swojego wnętrza i dopasowanie dwóch odrębnych spojrzeń na życie					
Rozmowa o odnowie miłości małżeńskiej					
Rozmowa o dzieciach, bliskich i znajomych, z którymi spędzamy wspólnie czas – czy jako osoby są traktowani z należytym					
Rozmowa o odpowiedzialności społecznej i kościelnej					
Wspólne dziękczynienie					
Postanowienie kończące dialog					

13. Jak jest przeżywana w Pana/i rodzinie wiara? (proszę napisać)

.....

.....

14. Jak często w Pana/i rodzinie mają miejsce wymienione przejawy religijności?

(proszę zaznaczyć x)

Przejawy religijności	Bardzo często	Często	Rzadko	Bardzo rzadko	Nigdy
Przywitanie: „Niech będzie pochwalony Jezus Chrystus”, „Szczęść Boże”					
Pożegnanie religijne np. „Z Panem Bogiem”					
Przeżegnanie się wodą święconą w domu					
Błogosławieństwo dziecka znakiem krzyża przed snem (jeśli dzieci są już dorosłe czy miało miejsce?)					
Błogosławieństwo dziecka znakiem krzyża przed wyjściem do szkoły lub przed podróżą (jeśli dzieci są już dorosłe czy miało miejsce?)					
Uczynienie znaku krzyża lub pozdrowienie Boga w czasie przechodzenia obok kościoła, krzyża czy kapliczki					

15. Na ile ważne są dla Pana/i wymienione poniżej owoce spotkań kręgu rodzin?

(proszę zaznaczyć x)

0 – zupełnie nieważne

1 – mało ważne

2 – średnio ważne

3 – ważne

4 – bardzo ważne

5 – decydujące

<i>Cenię sobie spotkania kręgu rodzin, ponieważ...</i>							
Umacniają mnie w wierze	0	1	2	3	4	5	
Wzbogacają moją wiedzę religijną	0	1	2	3	4	5	
Mobilizują mnie do wypełniania zobowiązań	0	1	2	3	4	5	
Wzmacniają wzajemną solidarność między małżeństwami	0	1	2	3	4	5	
Pomagają mi w spotkaniu się z Bogiem	0	1	2	3	4	5	
Umacniają przyjaźnie pomiędzy rodzinami	0	1	2	3	4	5	
Są miejscem gdzie dzielę się osobistym świadectwem wiary	0	1	2	3	4	5	
Pomagają w trudnościach rodzinnych	0	1	2	3	4	5	

16. Na ile ceni Pan/i wymienione poniżej formy modlitwy? (proszę zaznaczyć x)

0 – zupełnie nieważne

1 – mało ważne

2 – średnio ważne

3 – ważne

4 – bardzo ważne

5 – decydujące

<i>Cenię sobie...</i>						
Modlitwę osobistą	0	1	2	3	4	5
Nabożeństwa w kościele	0	1	2	3	4	5
Modlitwę wspólną małżonków	0	1	2	3	4	5
Modlitwy charyzmatyczne	0	1	2	3	4	5
Modlitwę wspólną rodziców i dzieci	0	1	2	3	4	5

17. Ile czasu przeznaczają Pan/i na modlitwę osobistą? (proszę zaznaczyć x)

- Codziennie 30 min. lub więcej
- Codziennie 15-20 min.
- Codziennie do 10 min.
- W tygodniu ok. 30 min.
- W tygodniu ok. 15 min.
- W tygodniu ok. 5 min.

18. Ile czasu przeznaczają Pan/i na modlitwę ze współmałżonkiem? (proszę zaznaczyć x)

- Codziennie 30 min. lub więcej
- Codziennie 15-20 min.
- Codziennie do 10 min.
- W tygodniu ok. 30 min.
- W tygodniu ok. 15 min.
- W tygodniu ok. 5 min.

19. Ile czasu przeznaczają Pan/i na modlitwę rodzinną, ze współmałżonkiem i dziećmi? (proszę zaznaczyć x)

- Codziennie 30 min. lub więcej
- Codziennie 15-20 min.
- Codziennie do 10 min.
- W tygodniu ok. 30 min.
- W tygodniu ok. 15 min.
- W tygodniu ok. 5 min.

20. Jak często w Pana/i rodzinie praktykuje się następujące formy modlitwy z dziećmi? (proszę zaznaczyć x)

Formy modlitwy	Bardzo często	Często	Rzadko	Bardzo rzadko	Nigdy
Pacierz (Ojcze nasz, Zdrowaś Mario...)					
Różaniec					
Modlitwa przed posiłkiem i po posiłku					
Śpiewy religijne					
Nawiedzenie kościoła – modlitwa przed Najświętszym Sakramentem					
Modlitwa przed podróżą					
Modlitwa dziękczynna					
Modlitwa prześlągalna Boga					
Prośba do Boga w pilnych potrzebach					
Uwielbienie Boga i dziękczynienie					
Modlitwa spontaniczna wypowiedana na głos					
Modlitwa w ciszy, w której człowiek oddaje się do dyspozycji Bogu, słuchając Go					
Modlitwa brewiarzowa					
Inne					

21. Jak często w Pana/i kręgu rodzin praktykowane są wymienione formy modlitwy? (proszę zaznaczyć x)

Formy modlitwy w kręgu	Bardzo często	Często	Rzadko	Bardzo rzadko	Nigdy
Uwielbienia					
Dziękczynienia					
Prześlągania					
Prośby					

22. Jak często w Pana/i rodzinie praktykuje się wymienione zwyczaje religijne? (proszę zaznaczyć x)

Zwyczaje religijne	Bardzo często	Często	Rzadko	Bardzo rzadko	Nigdy
ADWENT I BOŻE NARODZENIE					
Roraty					
Adwentowe postanowienia					
Przygotowanie wieńca adwentowego					
Przygotowanie żłóbka w domu					
Czytanie fragmentu Pisma św. o narodzeniu Jezusa w Wigilię Bożego Narodzenia przed wieczerzą wigilijną					
Dzielenie się opłatkiem					
Wspólne śpiewanie kolęd					

WIELKI POST I WIELKANOC					
Gorzkie Żale					
Droga Krzyżowa					
Powstrzymywanie się od udziału w zabawach w Wielkim					
Święcenie palm					
Ścisły post w Środę Popielcową i Wielki Piątek					
Uczestnictwo w liturgii Triduum Paschalnego					
Postanowienia wielkopostne					
Posiłek wielkanocny z poświęconymi pokarmami					
Nowenna do Ducha Świętego					
INNE UROCZYŚCIOŚCI, NABOŻEŃSTWA I FORMY POBOŻNOŚCI					
Udział we Mszy św. z racji rocznicy ślubu kościelnego					
Nabożeństwo majowe					
Nabożeństwo czerwcowe					
Nabożeństwo różańcowe					
Nabożeństwo fatimskie					
Praktykowanie I piątków miesiąca					
Wstrzemięźliwość od pokarmów mięsnych w piątki					
Uczestnictwo w pielgrzymkach					
Udział w procesjach Bożego Ciała					
Święcenie gromnicy 2 lutego					
Święcenie ziół i kwiatów 15 sierpnia					

23. Na ile ważne są dla Pana/i zobowiązania i wartości związane z przyjęciem sakramentu małżeństwa? (proszę zaznaczyć x)

0 – zupełnie nieważne

1 – mało ważne

2 – średnio ważne

3 – ważne

4 – bardzo ważne

5 – decydujące

Ważne jest dla mnie...						
Zobowiązanie miłości	0	1	2	3	4	5
Zobowiązanie wierności	0	1	2	3	4	5
Zobowiązanie uczciwości	0	1	2	3	4	5
Zobowiązanie nierozzerwalności	0	1	2	3	4	5
Zobowiązanie do przyjęcia i wychowania po katolicku dzieci	0	1	2	3	4	5
Spełnianie powołania małżonków do apostołatu służby życiu	0	1	2	3	4	5
Łaska Boża umacniająca miłość małżeńską	0	1	2	3	4	5
Spełnianie powołania małżonków do apostołatu wobec innych par, małżonków i rodzin	0	1	2	3	4	5

24. Na ile ważne są dla Pana/i wymienione motywy uczestnictwa we Mszy świętej?
(proszę zaznaczyć x)

- 0 – zupełnie nieważne
1 – mało ważne
2 – średnio ważne
3 – ważne
4 – bardzo ważne
5 – decydujące

<i>Ważne jest dla mnie...</i>						
Wypełnienie obowiązku wobec Boga i Kościoła	0	1	2	3	4	5
Uczestnictwo z potrzeby serca	0	1	2	3	4	5
Słuchanie słowa Bożego	0	1	2	3	4	5
Odnowienie jedności małżeńskiej w Jezusie Chrystusie	0	1	2	3	4	5
Dostosowanie się do panującego zwyczaju	0	1	2	3	4	5
Ofiarowanie swego życia osobistego i małżeńskiego Bogu na ołtarzu	0	1	2	3	4	5
Pragnienie doświadczenia modlitwy wspólnoty	0	1	2	3	4	5
Przyjęcie Komunii Świętej	0	1	2	3	4	5
Uczestnictwo we Mszy świętej jako forma własnej modlitwy	0	1	2	3	4	5

25. Na ile ważne są dla Pana/i wymienione motywy przystępowania do sakramentu pokuty i pojednania? (proszę zaznaczyć x)

- 0 – zupełnie nieważne
1 – mało ważne
2 – średnio ważne
3 – ważne
4 – bardzo ważne
5 – decydujące

<i>Ważne jest dla mnie...</i>						
Spełnienie nakazu sumienia	0	1	2	3	4	5
Uwolnienie się od poczucia winy	0	1	2	3	4	5
Osobiste spotkanie z Bogiem Miłosiernym i przebaczącym	0	1	2	3	4	5
Umocnienie w dobrym	0	1	2	3	4	5
Uzdolnienie do większej miłości wobec bliskich	0	1	2	3	4	5
Oczyszczenie z grzechów	0	1	2	3	4	5
Pomoc w przebaczeniu żonie/mężowi	0	1	2	3	4	5
Uzdrowienie mojego serca (duszy)	0	1	2	3	4	5
Pomoc w osobistym rozwoju duchowym	0	1	2	3	4	5

26. Jak często przystępuje Pan/i do spowiedzi? (proszę zaznaczyć x)

- Raz w miesiącu lub częściej
- Kilka razy w roku
- Tylko przed Wielkanocą i Bożym Narodzeniem
- Raz w roku
- Rzadziej niż 1 raz w roku

27. Jak często praktykuje Pan/i regułę życia wspólnie z małżonkiem? (proszę zaznaczyć x)

- Bardzo często
- Często
- Rzadko
- Bardzo rzadko
- Nigdy

28. Na ile Pana/i więź ze współmałżonkiem jest...? (proszę zaznaczyć odpowiedzi na skali od 1-10, gdzie 1 oznacza najmniejsze nasilenie, a 10 największe)

współrozumieniem	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
współodczuwaniem	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
współdziałaniem	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
wzajemnym zaufaniem	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
komunią osób (zjednoczeniem duchowym)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

29. Na ile ważne są dla Pana/i wymienione wyrazy troski o więź miłości ze współmałżonkiem? (proszę zaznaczyć x)

- 0** – zupełnie nieważne
- 1** – mało ważne
- 2** – średnio ważne
- 3** – ważne
- 4** – bardzo ważne
- 5** – decydujące

<i>Ważne jest dla mnie to, że...</i>						
Łatwo przebaczam wyrządzone przykrości	0	1	2	3	4	5
Rozmawiam z żoną/mężem o wszystkim, nie mamy tajemnic	0	1	2	3	4	5
Często przytulam żonę/męża	0	1	2	3	4	5
Chętnie spędzam czas wolny z małżonką/iem	0	1	2	3	4	5
Pamiętam o urodzinach żony/męża	0	1	2	3	4	5
Daję do zrozumienia żonie/mężowi, że jest mi z nią/nim dobrze	0	1	2	3	4	5
Potrzebuję bliskości żony/męża w trudnych chwilach	0	1	2	3	4	5
Jestem odpowiedzialny/a za żonę/męża - za jej/jego zbawienie	0	1	2	3	4	5
Angażuję się w prace domowe	0	1	2	3	4	5
Mam poczucie bliskości z żoną/mężem w związku ze współżyciem seksualnym	0	1	2	3	4	5
Rozumiem żonę/męża w jej/jego postawie wychowawczej wobec dzieci	0	1	2	3	4	5
Ustaliam z żoną/mężem ważne sprawy dotyczące naszej rodziny, także wychowywania	0	1	2	3	4	5

30. Ile czasu codziennie rozmawia Pan/i ze współmałżonkiem o wspólnych sprawach?
(proszę zaznaczyć x)

- 1 godzinę lub więcej
- 30 min.
- 10-15 min.
- 5 min. lub mniej

31. Ile czasu codziennie spędza Pan/i wspólnie z dziećmi (na rozmowie, odrabianiu lekcji, zabawie, innych)? (proszę zaznaczyć x)

- Mniej niż 30 min.
- Ok. 1 godz.
- 2-3 godziny
- 4-6 godzin
- 7 godzin lub więcej

32. Jak często Pana/i rozmawia w swojej rodzinie na wymienione tematy religijne?
(proszę zaznaczyć x)

Tematy religijne	Bardzo często	Często	Rzadko	Bardzo rzadko	Nigdy
Związane z praktykami religijnymi (Msza św., nabożeństwa, spowiedź św.)					
Związane z moralnością - co jest dobrem, a co złem grzechem					
Związane z ostatecznym celem życia człowieka					
Związane z życiem Jezusa Chrystusa					

Związane ze świętymi					
Związane z papieżem i Kościołem powszechnym					
Związane z życiem parafialnym					

33. Czy Pana/i dzieci uczestniczą w życiu Kościoła? (proszę zaznaczyć x)

- Podejmują służbę liturgiczną
- Należą do scholi
- Należą do Ruchu Światło - Życie
- Należą do innej grupy
- Angażują się charytatywnie

34. W jakich rekolekcjach brał Pan/i udział? (proszę zaznaczyć x)

- Dwutygodniowe rekolekcje rodzinne I stopnia
- Dwutygodniowe rekolekcje rodzinne II stopnia
- Dwutygodniowe rekolekcje rodzinne III stopnia
- Oaza Rekolekcyjna Animatorów Rodzin I stopnia
- Oaza Rekolekcyjna Animatorów Rodzin II stopnia
- Oaza Rekolekcyjna Diakonii
- Trzydniowe rekolekcje tematyczne dla małżonków
- Inne

35. W jaki sposób udział w rekolekcjach wpływa na Pana/i życie? (proszę napisać)

.....

36. Proszę określić, jakie sposoby kierowania płodnością stosują Państwo w swoim małżeństwie? (proszę zaznaczyć prawdziwe odpowiedzi)

☐ Mierzenie temperatury	☐ Środki plemnikobójcze
☐ Obserwacja szyjki macicy	☐ Antykoncepcja hormonalna
☐ Obliczenia według kalendarzyka małżeńskiego	☐ Pigułka po stosunku
☐ Monitor dni płodnych i niepłodnych „Persona”	☐ Wkładka do macicy (spirala)
☐ Stosunek przerywany	☐ Nie stosowanie żadnych metod kierowania płodnością
☐ Prezerwatywa	☐ Zaniechanie współżycia co najmniej przez kilka miesięcy
	☐ Nie dotyczy ze względu na wiek

37. Jakie wartości stara się Pan/i przekazać swoim dzieciom w wychowaniu rodzinnym? (proszę napisać)

.....
.....

38. Czy przynależy Pan/i do Krucjaty Wyzwolenia Człowieka? (proszę zaznaczyć x)

- Tak
- Tak, ale tylko okresowo
- Nie

39. Czy angażuje się Pan/i w życie Kościoła i społeczeństwa? (proszę zaznaczyć odpowiedzi potwierdzające własne zaangażowanie)

- Angażuję się w liturgię - czytam lekcję, śpiewam psalm, służę...
- Śpiewam w chórze
- Posługuję w Caritas
- Należę do diakonii Ruchu Światło - Życie
- Prowadzę spotkanie dla rodziców dzieci pierwszokomunijnych dzieląc się świadectwem wychowania religijnego własnych dzieci
- Angażuję się w poradni rodzinnej
- Włączam się w prace przy parafii
- Należę do rady duszpasterskiej lub ekonomicznej
- Pomagam w przygotowaniu darów dla najbiedniejszych z racji świąt
- Prowadzę lub prowadziłem rekolekcje ewangelizacyjne
- Zachęcam przy różnych okazjach małżeństwa do włączenia się do Domowego Kościoła
- Posługuję lub posługiwałem/am jako animator na oazie rodzin
- Dzieliłem/am się świadectwem obecności Boga w mojej rodzinie przy okazji misji, rekolekcji w jakiejś parafii
- Angażuję się w wolontariacie na rzecz chorych w hospicjum czy samotnych w domach przez wsparcie psychiczne, finansowe
- Biorę udział w wyborach do władz państwowych i samorządowych, popierając ludzi głoszących wartości katolickie
- Kandyduję do władz państwowych, samorządowych, aby propagować wartości katolickie
- Pełnię lub pełniłem urząd (funkcję) państwowy lub samorządowy
- Inne
- Nie angażuję się w życie Kościoła
- Nie angażuję się w społeczeństwie

40. Czy angażuje/angażował się Pan/i w jakąś formę obrony życia? (proszę zaznaczyć odpowiedzi potwierdzające własne zaangażowanie)

- Duchowa adopcja 9-o miesięczna modlitwa w intencji dziecka nienarodzonego i jego rodziców

- Działam w organizacji broniącej życia nienarodzonych
- Wspieram finansowo organizacje broniące życia nienarodzonych
- Pomagam osobom nie będącym w stanie utrzymać kolejnego dziecka
- Przekonuję osobę planującą aborcję aby zmieniła decyzję
- Biorę udział w marszu obrońców życia
- Głosiłem prelekcję na temat godności życia ludzkiego
- Inne
- Nie włączyłem/am się do tej pory w żadną z wymienionych form obrony życia ludzkiego

41. Na ile ważne są dla Pana/i wymienione formy i sposoby dawania świadectwa w codziennym życiu? (proszę zaznaczyć x)

0 – zupełnie nieważne

1 – mało ważne

2 – średnio ważne

3 – ważne

4 – bardzo ważne

5 – decydujące

<i>Ważne są dla mnie...</i>						
Przyjacielskie relacje z ludźmi	0	1	2	3	4	5
Pomoc innym w każdej potrzebie	0	1	2	3	4	5
Przebaczanie doznanych i przeżywanych krzywd	0	1	2	3	4	5
Miłość chrześcijańska wobec wszystkich ludzi	0	1	2	3	4	5
Życie w radości duchowej	0	1	2	3	4	5
Pokój serca i niesienie pokoju ludziom	0	1	2	3	4	5
Cierpliwość wobec bliźnich	0	1	2	3	4	5
Uprzejmość wobec spotykanych ludzi	0	1	2	3	4	5
Dobroć dla każdego człowieka	0	1	2	3	4	5
Wierność Bogu, ludziom i swojemu powołaniu	0	1	2	3	4	5
Łagodność wobec wszystkich napotkanych ludzi	0	1	2	3	4	5
Opanowanie swoich myśli, języka i zachowań	0	1	2	3	4	5

42. Jaką przyjmuje Pan/i postawę w rozmowach ze spotkanymi osobami na temat wiary i Kościoła? (proszę zaznaczyć odpowiedzi określające Pana/i postawę)

- Bez skrupowania przyznaję się do swojej wiary i praktyk religijnych
- Wyrażam niechęć wobec hierarchii Kościoła
- Bronię chrześcijańskiej wizji małżeństwa i rodziny
- Powstrzymuję się przed krytykowaniem papieża i biskupów
- Niezbyt pozytywnie wyrażam się o pobożnych osobach
- Zachęcam do czytania Pisma świętego
- Mówię o moim doświadczeniu modlitwy w rodzinie
- Krytykuję duchownych, gdyż dają ku temu wiele powodów
- Przekonuję innych, że życie duchowe i wiara najbardziej jednoczą rodzinę
- Zachęcam innych do przyjmowania sakramentów
- Mówię innym o Jezusie Chrystusie, moim Zbawicielu

DANE OGÓLNE:

I. Płeć: (proszę zaznaczyć x)

- Kobieta
- Mężczyzna

II. Wiek: (proszę zaznaczyć x)

- 18 – 24 lata
- 25 – 34 lat
- 35 – 45 lat
- 46 – 60 lat
- powyżej 60 lat

III. Wykształcenie: (proszę zaznaczyć x)

- niższe
- średnie
- zawodowe
- wyższe

IV. Rodzina pochodzenia: (proszę zaznaczyć x)

- rodzina niepełna wskutek śmierci rodzica
- rodzina, gdzie miał miejsce rozwód/rozejście się
- rodzina stale niepełna (z 1 rodzicem)
- rodzina niepełna czasowo (rodzic nieobecny ponad 6 mies.)
- rodzina zastępcza
- rodzina pełna, z obojgiem rodziców
- inna

V. Rodzeństwo: (proszę zaznaczyć x)

- Mam rodzeństwo
- Nie mam rodzeństwa

VI. Jak długo uczestniczy Pan/i w formacji we wspólnocie Domowego Kościoła Ruchu Światło-Życie? (proszę zaznaczyć x)

- kilka miesięcy
- 1 – 3 lat
- 4 – 10 lata
- 11 – 20 lat
- powyżej 20 lat

VII. Jaka funkcję pełni Pan/i we wspólnocie Ruchu Domowego Kościoła? (proszę zaznaczyć x)

- Uczestnik formacji
- Animator
- Członek diakonii

Serdecznie dziękuję za udzielenie odpowiedzi

АНЕКС 3

Анкета опитування досліджень, які стосуються реалізації формаційних основ членами Руху Домашня Церква

Кафедра Душпастирства Сімей Люблінського Католицького Університету веде наукові дослідження, які стосуються реалізації формаційних основ членами руху Домашня Церква родинної гілки Руху Світло-Життя. Таким є призначення цього опитувальника. Дослідження є анонімними. Їх вклад буде залежати від щирих відповідей на вказані питання. Тут не йдеться, щоб Ви відповіли(ла) згідно з навчанням Церкви, але про відповіді які підтверджують власні переконання і поведінку. Прошу заповнити весь опитувальник.

Вельми вдячний за Вашу допомогу у реалізації досліджень – ДЯКУЮ!

О. мгр ліц. Назар Білик, ЛКУ

1. Як часто Ви у своїй родині використовуєте наведені нижче способи читання і роздумування над святим Письмом? (прошу позначити x)

Частота читання і роздумування над святим Письмом у родині	Дуже часто	Часто	Рідко	Дуже рідко	Ніколи
Читаю і роздумую над фрагментами святого Письма, які читаються у даний день на святій Месі					
Роздумую згідно з методою поданою у формаційних матеріалах (вибір фрагменту, його аналіз через поставлення питань, пошук головної думки, постановка питань до головної думки, відповіді на поставлені питання, їх застосування в особистому житті - що він для мене означає)					
Читаємо (день перед) і роздумуємо над читаннями з недільної св. Меси з цілою родиною					
Читаємо і роздумуємо над недільними літургійними читання з дітьми, закінчуючи постановою					
Читаю св. Письмо постійно (продовжую читати далі, від місця де закінчив(ла) читати останній раз)					
Читаємо і роздумуємо над Божим словом з чоловіком/дружиною, закінчуючи постановою					
Читаю вибірково (де відкриється) і у даному фрагменті віднаходжу Божу волю					

2. Прошу окреслити роль св. Письма у Вашому житті (прошу позначити x)

- 0 – цілком неважлива
- 1 – мало важлива
- 2 – середньо важлива
- 3 – важлива
- 4 – дуже важлива
- 5 – вирішальна

<i>Роль св. Письма у моєму житті наступна:</i>							
Має правду, яка дає мені спасіння	0	1	2	3	4	5	
Є світлом у житті	0	1	2	3	4	5	
Показує дорогу свободи, охороняючи мене перед неволею	0	1	2	3	4	5	
Помагає розуміти християнство як релігію любові	0	1	2	3	4	5	
Є джерелом родинної євангелізації	0	1	2	3	4	5	
Допомагає служити іншим	0	1	2	3	4	5	
Допомагає мені розвивати надію і любов	0	1	2	3	4	5	
Допомагає сильніше утотожнитися з Церквою	0	1	2	3	4	5	
Зміцнює сімейну єдність	0	1	2	3	4	5	
Мотивує мене до сумлінного виконання родинних обов'язків	0	1	2	3	4	5	

3. Прошу окреслити у який спосіб читання святого Писання впливає на Ваше життя вірою (прошу позначити x)

- 0** – цілком неважлива
1 – мало важлива
2 – середньо важлива
3 – важлива
4 – дуже важлива
5 – вирішальна

<i>Святе Писання впливає на моє життя віри, бо ...</i>							
Допомагає повірити, що Бог діє в моєму житті (через щоденні події)	0	1	2	3	4	5	
Допомагає у прийнятті Ісуса Христа, як особистого Спасителя і віддання йому цілого життя	0	1	2	3	4	5	
Є допомогою у труднощах, допомагає відкрити сенс терпіння і смерті	0	1	2	3	4	5	
Допомагає у виконанні релігійних практик з любові до Бога	0	1	2	3	4	5	
Є дороговказом для моєї віри	0	1	2	3	4	5	

4. Як Ви охарактеризували би свою віру? (прошу позначити x)

- Дуже міцна і зріла (стабільна і повна довіри)
- Міцна, але не дуже стабільна (часом «вітряна»)
- Середньо сильна з можливістю «зміцнення»

- Слаба з тимчасовими «злетами»
- Дуже квола і незріла («вітряна» і не довірлива)

5. Чи Ви прийняли Ісуса Христа як свого особистого і єдиного Господа у своє життя? (прошу позначити х)

- Так
- Ні

6. Що Вам найбільше перешкоджає у житті вірою на щодень (які труднощі)? (прошу написати)

.....
.....

7. Як часто Ви виконуєте обов'язок подружнього діалогу у своєму подружжі? (прошу позначити х)

- Частіше ніж раз на місяць
- Раз у місяць
- Майже кожного місяця
- Раз на два місяці
- Раз на квартал
- Два рази у році
- Раз на рік
- Ніколи

8. Як часто Ви розпочинаєте подружній діалог читанням святого Писання? (прошу позначити х)

- Дуже часто
- Часто
- Рідко
- Дуже рідко
- Ніколи

9. В який спосіб Ви приготуєтеся до подружнього діалогу? (прошу позначити х)

- Іду до сповіді
- Перебуваю у тиші
- Вдягаюся святково
- Купую квіти
- Купую або випікаю солодке
- Запалюю свічку, яка пригадує присутність Бога
- Ставлю на столі Хрест або образ Діви Марії
- В інший спосіб

10. Які плоди подружнього діалогу Ви бачите у своєму подружжі? (прошу позначити x)

Плоди подружнього діалогу	Так	Радше так	Не знаю	Радше ні	Ні
Зближує наше подружжя до Бога					
Зміцнює подружню єдність					
Допомагає краще реалізовувати вимоги Божого Закону					
Покращує сімейні відносини					
Інші					

11. Якими є для Вас найбільші труднощі у подружньому діалозі (прошу позначити справжні труднощі x)

- Труднощі з усвідомленням собі своїх почуттів
- Тривалі конфлікти у подружжі
- Страх перед пізнанням самого себе
- Труднощі з довірою другій «половинці»
- Труднощі у розмові про емоції
- Страх перед пізнанням другої «половинки»
- Труднощі з вираженням своїх думок
- Страх/недовіра щодо Божої волі
- Інші
- Не маю ніяких труднощів

12. Як часто у Вашому подружньому діалозі появляються такі цілі? (прошу позначити x)

Цілі діалогу	Дуже часто	Часто	Рідко	Дуже рідко	Ніколи
Пошук «Божої думки» у конкретній ситуації щодо подружжя і сім'ї					
Роздуми над релігійним життям (слово Боже, молитва, життя Таїнствами, релігійна література)					
Будова єдності через відкривання свого ества і допасуванням двох окремих поглядів на життя					
Розмова про віднову подружньої любові					
Розмова про дітей, близьких і знайомих, з ким проводимо вільний час, чи ми до них відносимося з повагою					
Розмова про відповідальність за суспільство і Церкву					
Спільна подяка					
Постанова на закінчення діалогу					

13. Яку роль у Вашій родині відіграє віра? (прошу написати)

.....

.....

14. Як часто у Вашій родині мають місце такі прояви релігійності? (прошу позначити х)

Прояви релігійності	Дуже часто	Часто	Рідко	Дуже рідко	Ніколи
Привітання: «Слава Ісусу Христу»					
Релігійне прощання напр. «З Богом»					
Знак Хреста на собі освяченою водою в дома					
Благословення дитини знаком Хреста перед сном (якщо діти вже дорослі, то чи це було?)					
Благословення дитини знаком Хреста перед виходом з дому (якщо діти вже дорослі, то чи це було?)					
Знак Хреста на собі біля Церкви, Хреста або каплички					

15. На скільки важливими є для Вас такі плоди зустрічей кола родин? (прошу позначити х)

- 0** – цілком неважлива
1 – мало важлива
2 – середньо важлива
3 – важлива
4 – дуже важлива
5 – вирішальна

Ціную зустрічі кола родин, бо...							
Зміцнюють мене у вірі	0	1	2	3	4	5	
Збагачують мої релігійні знання	0	1	2	3	4	5	
Мобілізують мене до виконання обов'язків ДЦ	0	1	2	3	4	5	
Зміцнюють взаємну солідарність між подружжями	0	1	2	3	4	5	
Допомагають мені у зустрічі з Богом	0	1	2	3	4	5	
Зміцнюють приязнь між родинами	0	1	2	3	4	5	
Є місцем де ділюся власним свідомством віри	0	1	2	3	4	5	
Допомагають у сімейних труднощах	0	1	2	3	4	5	

16. На скільки Ви цінуєте наведені нижче форми молитви? (прошу позначити х)

0 – цілком неважлива

1 – мало важлива

2 – середньо важлива

3 – важлива

4 – дуже важлива

5 – вирішальна

<i>Ціную собі...</i>						
Індивідуальну молитву	0	1	2	3	4	5
Молитви у Церкві	0	1	2	3	4	5
Спільну молитву подружжя	0	1	2	3	4	5
Харизматичні молитви	0	1	2	3	4	5
Спільну молитву батьків і дітей	0	1	2	3	4	5

17. Скільки часу Ви призначаєте на індивідуальну молитву? (прошу позначити х)

- Щоденно 30 хв. або більше
- Щоденно 15-20 хв.
- Щоденно до 10 хв.
- 30 хв. протягом тижня
- 15 хв. протягом тижня
- 5 хв. протягом тижня

18. Скільки часу Ви призначаєте на молитву з «другою половинкою»? (прошу позначити х)

- Щоденно 30 хв. або більше
- Щоденно 15-20 хв.
- Щоденно до 10 хв.
- 30 хв. протягом тижня
- 15 хв. протягом тижня
- 5 хв. протягом тижня

19. Скільки часу Ви призначаєте на родинну молитву, на молитву з «другою половинкою» і дітьми? (прошу позначити х)

- Щоденно 30 хв. або більше
- Щоденно 15-20 хв.
- Щоденно до 10 хв.
- 30 хв. протягом тижня.
- 15 хв. протягом тижня.
- 5 хв. протягом тижня.

20. Як часто Ви у родині практикуєте такі форми молитви з дітьми? (прошу позначити x)

Форми молитви	Дуже часто	Часто	Рідко	Дуже рідко	Ніколи
Щоденні молитви (Отче наш, Радуйся Маріє...)					
Розарій					
Молитва перед і після їди					
Релігійні співи					
Адорація Найсвятішого Таїнства					
Молитва перед подорожжю					
Подячна молитва					
Молитва-перепрошення Бога					
Прохання до Бога у термінових наміреннях					
Прослава і подяка Бога					
Спонтанна молитва у голос					
Молитва у тиші, якою «керує» Бог					
Літургія Годин					
Інші					

21. Як часто у Вашому колі родин практикуються такі форми молитви? (прошу позначити x)

Форми молитви у колі родин	Дуже часто	Часто	Рідко	Дуже рідко	Ніколи
Прослава					
Подяка					
Перепрошення					
Прохання					

22. Як часто у Вашій родині практикуються такі релігійні традиції? (прошу позначити x)

Релігійні традиції	Дуже часто	Часто	Рідко	Дуже рідко	Ніколи
Адвент і Різдво Христове					
Роратня св. Меса					
Адвентовий добрий вчинок					
Приготування адвентового вінка					
Приготування ясел вдома					
Читання св. Письма про Різдво Ісуса перед різдвяною Вечерею					
Ділення облаткою					
Спів колядок					
Великий піст і Великдень					

Гіркі жалі					
Хресна Дорога					
Не має гучних забав у Великому пості					
Освячення верби					
Стислий піст у Попільну середу і Велику п'ятницю					
Участь у Пасхальному Триденні					
Великопісна постанова					
Великодній сніданок з освяченими стравами					
Новенна до святого Духа					
Інші свята, молитви і форми побожності					
Участь у св. Месі з нагоди річниці шлюбу					
Літанія до Матері Божої у травні					
Літанія до Пресвятого Серця Ісуса у червні					
Розарій					
Фатімська молитва до Матері Божої					
Практика перших п'ятниць місяця					
Піст від м'яса у п'ятницю					
Участь у паломництвах					
Участь у процесії Божого Тіла					
Освячення стрітенської свічки 2 лютого					
Освячення зілля і квітів 15 серпня					

23. На скільки важливими є для Вас обов'язки і цінності, які впливають з Таїнства подружжя? (прошу позначити x)

0 – цілком неважлива

1 – мало важлива

2 – середньо важлива

3 – важлива

4 – дуже важлива

5 – вирішальна

<i>Для мене важливим є...</i>						
Присяга (обов'язок) любові	0	1	2	3	4	5
Обов'язок вірності	0	1	2	3	4	5
Обов'язок справедливості	0	1	2	3	4	5
Обов'язок нерозривності	0	1	2	3	4	5
Обов'язок прийняття (народження) і виховання дітей у католицькій вірі	0	1	2	3	4	5
Покликання подружжя до захисту життя	0	1	2	3	4	5
Божа ласка, яка зміцнює подружню любов	0	1	2	3	4	5
Покликання подружжя допомагати іншим парам, подружжям і родинам	0	1	2	3	4	5

24. На скільки важливими є для Вас наведені нижче мотиви участі у святій Месі?
(*прошу позначити x*)

- 0** – цілком неважлива
1 – мало важлива
2 – середньо важлива
3 – важлива
4 – дуже важлива
5 – вирішальна

<i>Для мене є важливим...</i>						
Виконання обов'язку перед Богом і Церквою	0	1	2	3	4	5
Участь з потреби серця	0	1	2	3	4	5
Слухання Божого слова	0	1	2	3	4	5
Віднова подружньої присяги в Ісусі Христі	0	1	2	3	4	5
Достосування до пануючих звичаїв	0	1	2	3	4	5
Жертвування свого особистого і подружнього життя Богу на вівтарі	0	1	2	3	4	5
Прагнення досвіду (досвідчення) молитви спільноти	0	1	2	3	4	5
Прийняття святого Причастя	0	1	2	3	4	5
Участь у святій Месі як форма власної молитви	0	1	2	3	4	5

25. На скільки важливими є для Вас наведені нижче мотиви участі у Таїнстві сповіді? (*прошу позначити x*)

- 0** – цілком неважлива
1 – мало важлива
2 – середньо важлива
3 – важлива
4 – дуже важлива
5 – вирішальна

<i>Для мене є важливим...</i>						
Виконання наказу совісті	0	1	2	3	4	5
Звільнення від почуття провини	0	1	2	3	4	5
Особиста зустріч з Богом милосердним і справедливим	0	1	2	3	4	5
Зміцнення в доброму	0	1	2	3	4	5
Дає силу до більшої любові щодо ближніх	0	1	2	3	4	5
Очищення з гріхів	0	1	2	3	4	5
Допомога у прощенні дружині/чоловіку	0	1	2	3	4	5
Оздоровлення мого серця (душі)	0	1	2	3	4	5
Допомога в особистому духовному розвитку	0	1	2	3	4	5

26. Як часто Ви приступаєте до Таїнства сповіді? (прошу позначити x)

- Раз на місяць або частіше
- Кілька разів у році
- Перед Великоднем і Різдвам Христовим
- Раз у році
- Рідше ніж 1 раз у році

27. Як часто Ви практикуєте регулу (правило) життя спільно з чоловіком/дружиною? (прошу позначити x)

- Дуже часто
- Часто
- Рідко
- Дуже рідко
- Ніколи

28. На скільки Ваш зв'язок з чоловіком/дружиною є...? (прошу позначити x відповіді у таблиці від 1-10, де 1 - найслабше, а 10 – найсильніше)

співрозумінням	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
співвідчуванням	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
спільною дією	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
взаємною довірою	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
спільнотою осіб (духовний зв'язок)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

29. На скільки важливими є для Вас наведені нижче вирази турботи про подружню любов? (прошу позначити x)

0 – цілком неважлива

1 – мало важлива

2 – середньо важлива

3 – важлива

4 – дуже важлива

5 – вирішальна

<i>Для мене це є важливим, бо...</i>						
Легко пробачаю зроблені мені кривди	0	1	2	3	4	5
Розмовляю з чоловіком/жінкою про все, не маємо ніяких таємниць	0	1	2	3	4	5
Часто обіймаю чоловіка/дружину	0	1	2	3	4	5
Охоче проводжу вільний час з чоловіком/дружиною	0	1	2	3	4	5
Пам'ятаю про День народження чоловіка/дружини	0	1	2	3	4	5
Даю зрозуміти чоловікові/дружині, що з ним/нею мені добре	0	1	2	3	4	5
Потребую близькості чоловіка/дружини у важких хвиликах	0	1	2	3	4	5
Я є відповідальним/а за чоловіка/дружину за його/її спасіння	0	1	2	3	4	5
Допомагаю у праці по дому	0	1	2	3	4	5
Маю почуття близькості з чоловіком/дружиною через сексуальне співжиття	0	1	2	3	4	5
Розумію чоловіка/дружину у його/її позиції по вихованню дітей	0	1	2	3	4	5
Вирішуємо з чоловіком/дружиною важливі справи відносно нашої родини і виховання дітей	0	1	2	3	4	5

30. Скільки часу Ви щоденно розмовляєте з чоловіком/дружиною про сімейні справи? (прошу позначити x)

- 1 година або більше
- 30 хв.
- 10-15 хв.
- 5 хв. або менше

31. Скільки часу Ви щоденно проводите разом з дітьми (на розмові, допомозі в уроках, іграх, інше)? (прошу позначити x)

- Менше ніж 30 хв.
- Близько 1 год.
- 2-3 год.

- 4-6 год.
- 7 год. або більше

32. Як часто Ви у своїй родині розмовляєте на наведені нижче релігійні теми?
(*прошу позначити x*)

Релігійні теми	Дуже часто	Часто	Рідко	Дуже рідко	Ніколи
Пов'язані з релігійними практиками (свята Меса, сповідь, молитва)					
Пов'язані з моральністю (що є добре, а що є гріх)					
Пов'язані з християнською метою життя людини					
Пов'язані з життям Ісуса Христа					
Пов'язані зі святими					
Пов'язані з Папою і Церквою					
Пов'язані з парафією					

33. Чи Ваші діти беруть участь у житті Церкви? (*прошу позначити x*)

- Служать у літургійній службі (при вівтарі)
- Належать до хору
- Належать до Руху Світло-Життя
- Належать до іншої групи (якої?)
- Є волонтерами

34. У яких реколекціях Ви брали участь? (*прошу позначити x*)

- Двотижневі сімейні реколекції – ОНЖ I ст.
- Двотижневі сімейні реколекції – ОНЖ II ст.
- Двотижневі сімейні реколекції – ОНЖ III ст.
- ОРАР I ст.
- ОРАР II ст.
- ОРД
- Триденні тематичні реколекції для подружжя
- Інші

35. В який спосіб участь у реколекціях впливає на Ваше життя? (*прошу написати*)

.....
.....

36. Прошу окреслити, які способи керування плідністю Ви використовуєте у своєму подружжі? (прошу позначити x справжні відповіді)

☐ Вимірювання температури	☐ Засоби які вбивають сперматозоїди (креми, гелі...)
☐ Огляд шийки матки	☐ Анти-концепція
☐ Вираховування днів згідно з «подружнім календарем»	☐ Гормональна
☐ Моніторинг плідних і неплідних днів „метода Персона”	☐ Таблетка після сексуального акту
☐ Перерваний сексуальний акт	☐ Вклад до матки (спіраль)
☐ Презервативи	☐ Не використання ніяких методів керування плідністю
	☐ Відкладання сексуального акту на кілька місяців
	☐ Не стосується через вік

37. Які цінності Ви стараетесь передати своїм дітям у вихованні? (прошу написати)

.....
.....
.....

38. Чи Ви належите до Круціяти Визволення Людини? (прошу позначити x)

- Так
- Так, але тільки тимчасово
- Ні

39. Чи Ви берете участь у житті Церкви і суспільства? (прошу позначити x відповіді які підтверджують Ваше служіння)

- Під час св. Меси – читаю читання, співаю псалом, служу міністрантом...
- Співаю у хорі
- Служу у релігійній організації Карітас-Спес
- Належу до Дияконії Руху Світло-Життя
- Веду зустрічі для батьків дітей, які готуються до Першого Причастя, даючи свідоцтво релігійного виховання власних дітей
- Беру участь у порадах яка допомагає родинам
- Допомагаю при парафії
- Належу до парафіяльної ради
- Допомагаю у приготуванні дарів для бідних з нагоди свят
- Веду або вів/вела евангелізаційні реколекції
- Заохочую подружжя до Домашньої Церкви Руху Світло-Життя
- Служу або служив/ла як аніматор на Оазі родин

- Ділився/лася свідомством присутності Бога у моїй родині, з нагоди святих місій, реколекцій у якійсь парафії
- Служу волонтером у лікарнях, людям невиліковно хворим, на різні способи, у залежності від потреби
- Беру участь у виборах, підтримуючи кандидатів які визнають католицькі цінності
- Балотуюся на виборах, щоби пропагувати католицькі цінності
- Займав/ла або займаю якусь державну посаду
- Інше
- Не беру участі в житті Церкви
- Не беру участі в житті суспільства

40. Чи Ви берете/брали участь у якійсь формі охорони людського життя? (прошу зазначити х відповіді які підтверджують Вашу участь)

- Духовне усиновлення (9-и місячна молитва у намірі ненародженої дитини і її батьків)
- Належу до організації охорони життя ненароджених дітей
- Фінансово підтримую організації охорони життя ненароджених дітей
- Допмагаю матеріально батькам, які виховують дітей.
- Переконаю жінку яка хоче зробити аборт, щоб цього не робила
- Беру участь у марші на захист людського життя
- Викладав/ла уроки на тему гідності людського життя
- Інші
- Не брав/ла участі у ніякій з вище наведених форм охорони людського життя

41. На скільки важливими є для Вас наведені нижче способи, давання свідомства християнського життя у щоденності? (прошу позначити х)

- 0** – цілком неважлива
- 1** – мало важлива
- 2** – середньо важлива
- 3** – важлива
- 4** – дуже важлива
- 5** – вирішальна

<i>Для мене є важливими...</i>						
Товариські відносини з людьми	0	1	2	3	4	5
Допомога іншим у кожній потребі	0	1	2	3	4	5
Прощення вчинених мені кривд	0	1	2	3	4	5
Християнська любов до всіх людей	0	1	2	3	4	5
Життя у справжній радості	0	1	2	3	4	5
Мир серця і дарування миру іншим людям	0	1	2	3	4	5
Терпеливість по відношенню до інших людей	0	1	2	3	4	5
Ввічливість до людей яких зустрічаю	0	1	2	3	4	5
Доброта до кожної людини	0	1	2	3	4	5
Вірність Богу, людям і своєму покликанню	0	1	2	3	4	5
Лагідність до людей яких зустрічаю	0	1	2	3	4	5
Стимування своїх думок, мови і поведінки	0	1	2	3	4	5

42. Яку Ви приймаєте позицію у розмовах на тему віри і Церкви? (прошу позначити *x* відповіді які характеризують Вашу позицію)

- Без проблем даю свідоцтво про свою віру і релігійні практики
- Виражаю неприязнь до ієрархії Церкви
- «Охороняю» християнський погляд на подружжя і родину
- Не критикую Папу Римського і єпископів
- Не завжди позитивно відгукуюся про «побожних осіб»
- Заохочую до читання святого Письма
- Ділюся свідоцтвом молитви у своїй родині
- Критикую духовних осіб, бо самі до цього провокують
- Переконаю інших, що духовне життя і віра найбільше об'єднують сім'ю
- Заохочую інших до прийняття Таїнств
- Говорю іншим про Ісуса Христа мого Спасителя

ЗАГАЛЬНІ ДАНІ:

I. Стать: (прошу позначити *x*)

- Жінка
- Чоловік

II. Вік: (прошу позначити *x*)

- 18 – 24 роки
- 25 – 34 роки
- 35 – 45 роки

- 46 – 60 роки
- Більше 60 років

III. Освіта: *(прошу позначити х)*

- не повна середня
- середня
- середня-технічна
- вища

IV. Сім'я з якої походжу: *(прошу позначити х)*

- сім'я не повна, через смерть батька/матері
- сім'я не повна, де було розлучення/сепарація
- сім'я не повна весь час (є лише батько/мати)
- сім'я не повна тимчасово (батько/мати відсутній/я понад 6 міс.)
- сім'я прийомна
- сім'я повна, з двома батьками
- інша

V. Чи маєте рідного(их) брата(ів) і сестру(ер):: *(прошу позначити х)*

- Так маю
- Ні, не маю

VI. Як довго Ви берете участь у формації Домашньої Церкви родинної гілки Руху Світло-Життя? *(прошу позначити х)*

- кілька місяців
- 1 – 3 років
- 4 – 10 років
- 11 – 20 років
- більше 20 років

VII. Яке служіння Ви виконуєте у Домашній Церкві? *(прошу позначити х)*

- Учасник формації
- Аніматор
- Член дияконії

Щиро дякую за Ваші відповіді 😊